

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO REGIONALNOG RAZVOJA, ŠUMARSTVA I VODNOGA
GOSPODARSTVA

Prijedlog zakona broj _____

PRIJEDLOG ZAKONA
O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O FINANCIRANJU
IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE EUROPSKIH
ZAJEDNICA O PROGRAMU PREKOGRANIČNE SURADNJE IZMEĐU
REPUBLIKE HRVATSKE I CRNE GORE U OKVIRU KOMPONENTE
PREKOGRANIČNA SURADNJA PROGRAMA IPA ZA 2007. GODINU, S
KONAČNIM PRIJEDLOGOM ZAKONA

Zagreb, veljača 2009.

PRIJEDLOG ZAKONA
O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O FINANCIRANJU
IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE EUROPSKIH ZAJEDNICA O
PROGRAMU PREKOGRANIČNE SURADNJE IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I
CRNE GORE U OKVIRU KOMPONENTE PREKOGRANIČNA SURADNJA
PROGRAMA IPA ZA 2007. GODINU

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o potvrđivanju Sporazuma o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o Programu prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu, potpisanog dana 17. studenoga 2008. godine, u izvorniku na engleskom jeziku, sadržana je u članku 139. stavku 1. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 41/01 - pročišćeni tekst i 55/01 - ispravak).

II. OCJENA STANJA I CILJ KOJI SE ZAKONOM ŽELI POSTIĆI

Vlada Republike Hrvatske i Komisija Europskih zajednica su dana 27. kolovoza 2007. godine sklopile Okvirni sporazum o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretprijetupne pomoći (IPA) kojeg je Hrvatski sabor potvrdio dana 03. listopada 2007. („Narodne novine“ – Međunarodni ugovori, br. 10/2007) (u daljnjem tekstu: Okvirni sporazum). Okvirni sporazum određuje opća pravila suradnje i provedbe pomoći Europske zajednice u okviru Instrumenta pretprijetupne pomoći (IPA).

Dana 12. prosinca 2007., Komisija Europskih zajednica je Odlukom br. C(2007) 6139 usvojila je Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu (u daljnjem tekstu: Program).

Za provedbu navedenog Programa nužno je da Republika Hrvatska i Komisija Europskih zajednica sklope Sporazum o financiranju kako bi se odredili uvjeti za provedbu pomoći Zajednice, pravila i postupci o isplati povezanoj s takvom pomoći i uvjeti prema kojima će se upravljati tom pomoći.

Svrha Programa je poboljšanje kvalitete života u pograničnom području između Hrvatske i Crne Gore usmjeravanjem pažnje na aktivnosti koje mogu potaknuti lokalni razvoj općenito i povećati razinu suradnje. Svrha Programa postići će se kroz ostvarivanje slijedećih prioriteta:

- 1) stvaranje povoljnih okolišnih i socioekonomskih uvjeta kroz unapređenje suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskih odnosa u prihvatljivim područjima;
- 2) tehnička pomoć za povećanje administrativnog kapaciteta u upravljanju i provedbi programa prekogranične suradnje.

Dok je tehnički, pravni i administrativni okvir u kojem će se u Republici Hrvatskoj provoditi mjere financirane iz Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu, određen Okvirnim sporazumom, Sporazum o financiranju uređuje detaljne uvjete potrebne za isporuku pomoći Europske zajednice, pravila i postupke u svezi s isplatom vezanom uz ovu pomoć, kao i uvjete pod kojima će se upravljati tom pomoći.

Vlada Republike Hrvatske donijela je na sjednici održanoj 24. listopada 2008. godine Odluku o pokretanju postupka za sklapanje Sporazuma o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o Programu prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu (Klasa 441-03/08-01/05, Urbroj: 5030105-08-1).

Sporazum o financiranju predstavlja sporazum standardnog sadržaja i oblika na temelju kojeg se mogu primiti sredstva za projekte, kakav Europska komisija obično sklapa s državama primateljicama pomoći Europske unije.

Sporazum sadrži Dodatak A „Godišnji program za Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crna Gora u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za godinu 2007.“ u kojem je opisan program koji će se financirati, Dodatak B „Okvirni sporazum o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA)“, i Dodatak C „Dodatni uvjeti za provedbu pomoći Zajednice“ u kojem su navedene daljnje obveze, funkcije i zajedničke odgovornosti odnosnih struktura, direkcija i tijela koje nisu uređene Okvirnim sporazumom, kao i detaljna pravila o akreditaciji operativnih struktura i prijenosu upravljačkih ovlasti od strane Komisije.

Provedba programa IPA - komponenta Prekogranična suradnja za 2007. godinu odvijat će se prema tzv. decentraliziranom modelu, što podrazumijeva da institucije nadležne za upravljanje programom (upravna tijela i/ili provedbene agencije za određenu komponentu) raspoložu sredstvima Europske unije. Praćenje i evaluacija programa i projekata provode se u svrhu sustavnog nadzora nad provedbom i procjene učinka dogovorenih aktivnosti i mjera, te služe kao korektivni mehanizam u slučaju neispunjavanja predviđenih rezultata ili nepoštivanja dogovorenih rokova. Za poslove financijskog upravljanja zadužen je Nacionalni fond Ministarstva financija koji djeluje kao riznica za prihvrat sredstava Europske unije, odobravanje prijenosa sredstava operativnim strukturama ili krajnjim korisnicima, te za financijsku kontrolu utrošenih sredstava.

Sporazum o financiranju je u ime Vlade Republike Hrvatske 17. studenoga 2008. godine potpisao g. Hrvoje Dolenc, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju pomoći Europske unije, u svojstvu Nacionalnog koordinatora programa IPA. Sporazum o financiranju ne zahtijeva donošenje novih ili izmjenu postojećih zakona, ali financijski obvezuje Republiku Hrvatsku te stoga podliježe potvrđivanju po članku 18. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora („Narodne novine“, br. 28/96).

III. OSNOVNA PITANJA KOJA SE PREDLAŽU UREDITI ZAKONOM

Ovim Zakonom potvrđuje se Sporazum o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o Programu prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu, kako bi njegove odredbe u skladu sa člankom 140. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 41/01 – pročišćeni tekst i 55/01 –ispravak), postale dio pravnog poretka Republike Hrvatske.

Potvrđivanje Sporazuma o financiranju predstavlja pravnu osnovu za bespovratno korištenje financijskih sredstava za projekte pomoći Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu.

Zakonom se utvrđuje način osiguranja financijskih sredstava potrebnih radi izvršavanja Sporazuma o financiranju odnosno provedbe Zakona i određuje središnje tijelo državne

uprave nadležno za provedbu Zakona. Zakonom se također utvrđuje način objave podatka o stupanju na snagu Sporazuma o financiranju te dan stupanja na snagu Zakona.

IV. OCJENA SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVEDBU OVOGA ZAKONA

Za provedbu ovog Zakona potrebno je osigurati financijski doprinos Republike Hrvatske u svrhu sufinanciranja određenih projekata koji proizlaze iz Sporazuma o financiranju.

Ukupna vrijednost Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu iznosi 1.092.941,00 eura, od čega je za Republiku Hrvatsku predviđeno 493.529,00 eura.

Vrijednost koja je predviđena darovnicom Europske unije Republici Hrvatskoj iznosi 400.000,00 eura, dok će ostatak u iznosu od 93.529,00 eura osigurati krajnji korisnici projekata u sklopu Programa ili Ministarstvo regionalnoga razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva u svojem proračunu. Od ukupne vrijednosti sufinanciranja koje iznosi 93.529,00 eura Ministarstvo regionalnoga razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva osigurava 30.000,00 eura.

Troškovi sufinanciranja koje osigurava Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva ulaziti će u redovna proračunska sredstva kroz tri proračunske godine (2008-2010).

Provedba ovoga Zakona zahtijeva osiguranje dodatnih financijskih sredstava u Državnom proračunu Republike Hrvatske.

V. PRIJEDLOG ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Temelj za donošenje ovog Zakona po hitnom postupku nalazi se u članku 159. Poslovnika Hrvatskoga sabora („Narodne novine“ br. 6/02 – pročišćeni tekst, br.41/02, 91/03, 58/04, 39/08, 86/08), i to u drugim osobito opravdanim državnim razlozima. S obzirom na to da ovaj Sporazum o financiranju stupa na snagu na dan kada Komisija primi pisanu obavijest o tome da su ispunjeni unutarnji pravni uvjeti Republike Hrvatske za njegovo stupanje na snagu, a što znači da se prije toga ne može pokrenuti provedba projekata koji će ovim Sporazumom o financiranju biti financirani, postoji opravdani interes za njegovim što skorijim stupanjem na snagu.

S obzirom na prirodu postupka potvrđivanja međunarodnih ugovora, kojim država i formalno izražava spremnost da bude obvezana već potpisanim međunarodnim ugovorom, kao i na činjenicu da se u ovoj fazi postupka, u pravilu, ne mogu izvršiti izmjene ili dopune teksta međunarodnog ugovora, predlaže se ovaj Zakon raspraviti i prihvatiti po hitnom postupku, objedinjavajući prvo i drugo čitanje.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O FINANCIRANJU IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE EUROPSKIH ZAJEDNICA O PROGRAMU PREKOGRANIČNE SURADNJE IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I CRNE GORE U OKVIRU KOMPONENTE PREKOGRANIČNA SURADNJA PROGRAMA IPA ZA 2007. GODINU

Članak 1.

Potvrđuje se Sporazum o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o Programu prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu, potpisan u Zagrebu, dana 17. studenoga 2008. godine, u izvorniku na engleskom jeziku.

Članak 2.

Tekst Sporazuma iz članka 1. ovoga Zakona, u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik, glasi:

SPORAZUM O FINANCIRANJU

IZMEĐU

VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

I

KOMISIJE EUROPSKIH ZAJEDNICA

o Programu prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu

Dana 17. studenoga 2008. godine

(decentralizirano upravljanje)

SADRŽAJ

Preambula

1. Program
2. Provedba programa
3. Nacionalne strukture i tijela s nadležnostima
4. Financiranje
5. Rok za ugovaranje
6. Rok za izvršenje ugovora
7. Rok isplate
8. Tumačenje
9. Djelomična ništavost i nenamjerne praznine
10. Provjera i izmjena i dopuna
11. Prestanak
12. Rješavanje razlika
13. Obavijesti
14. Dodaci
15. Stupanje na snagu

Dodatak A Godišnji program za Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za godinu 2007. uspostavljenom odlukom Komisije C(2007)6139 od 12. prosinca 2007.

Dodatak B Okvirni sporazum između Komisije Europskih zajednica i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007.

Dodatak C Dodatni uvjeti za provedbu pomoći Zajednice

SPORAZUM O FINANCIRANJU

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

i

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA

dalje u tekstu zajednički kao „stranke“ ili pojedinačno kao „država korisnik“, u slučaju Vlade Republike Hrvatske, ili Komisija, u slučaju Komisije Europskih zajednica.

Budući da

- (a) Dana 1. kolovoza 2006. godine, Vijeće Europske unije usvojilo je Uredbu (EZ-a) br. 1085/2006 kojom se uspostavlja instrument prepristupne pomoći (dalje u tekstu „Okvirna uredba o programu IPA”). Na snazi od 1. siječnja 2007. godine, ovaj instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje financijske pomoći državama kandidatima (trenutno Hrvatska, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Turska) i državama potencijalnim kandidatima (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Srbija, uključujući Kosovo u okviru Rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda br. 1244) u nastojanjima na unapređenju političkih, gospodarskih i institucionalnih reformi na putu do punopravnog članstva u Europskoj uniji.
- (b) Dana 12. lipnja 2007., Komisija je usvojila Uredbu (EZ-a) br. 718/2007 kojom se provodi Okvirna uredba o programu IPA, koja sadrži detaljne važeće odredbe o upravljanju i kontroli (dalje u tekstu „IPA provedbena uredba“).
- (c) Pomoć Zajednice u okviru instrumenta prepristupne pomoći treba nastaviti podupirati države korisnike u nastojanju na jačanju demokratskih institucija i vladavine prava, reformi javne uprave, provedbi gospodarskih reformi, poštivanju ljudskih i prava manjina, promicanju ravnopravnosti spolova, podršci razvoju civilnog društva i unapređenju regionalne suradnje kao i pomirenju i obnovi te doprinijeti održivom razvoju i smanjenju siromaštva.

Pomoć Zajednice za države kandidate treba se dodatno usredotočiti na usvajanje i provedbu pune pravne stečevine Europske unije, a posebice njihovoj pripremi za provedbu poljoprivredne i kohezijske politike Zajednice.

- (d) Stranke su 27. kolovoza 2007. sklopile Okvirni sporazum u kojem se određuju opća pravila za suradnju i provedbu pomoći Zajednice u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć.
- (e) Dana 12. prosinca 2007., Komisija je usvojila Program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu (dalje u tekstu „program“). Dio ovog programa koji se odnosi na Republiku Hrvatsku će se provoditi pomoću decentraliziranog upravljanja.
- (f) Za provedbu ovog programa potrebno je da stranke sklope Sporazum o financiranju kako bi se odredili uvjeti za provedbu pomoći Zajednice, pravila i postupci o isplati povezanom s takvom pomoći i uvjeti prema kojima će se upravljati pomoći.

SPORAZUMJELE SU SE O SLJEDEĆEM:

1. PROGRAM

Komisija će sudjelovati, bespovratnim sredstvima, u financiranju sljedećeg programa, koji je naveden u Dodatku A (prilozi 1 i 2) ovom Sporazumu:

Broj programa: 2007/019-424

Naziv: Prekogranični program između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu.

2. PROVEDBA PROGRAMA

- (1) Dio ovog programa koji se odnosi na Hrvatsku provodi se decentraliziranim upravljanjem u smislu članka 53.c Uredbe Vijeća (EZ-a, Euratom) br. 1605/2002 o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih zajednica, kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ-a, Euratom) br. 1995/2007 od 13. prosinca 2006. (dalje u tekstu „Financijska uredba“).
- (2) Program se provodi u skladu s odredbama Okvirnog sporazuma o pravilima za suradnju o financijskoj pomoći EZ-a Hrvatskoj i provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA), sklopljenog između stranaka 27. kolovoza 2007. (dalje u tekstu „Okvirni sporazum“), koji je naveden u Dodatku B ovom Sporazumu.

3. NACIONALNE STRUKTURE I TIJELA

- (1) Strukture i tijela s funkcijama i nadležnostima za provedbu ovog Sporazuma opisana su u Dodatku B ovom Sporazumu.
- (2) Dodatne nadležnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i nacionalnog fonda navedene su u Dodatku C ovom Sporazumu.
- (3) Država korisnik uspostavlja operativnu strukturu za dio programa koji se odnosi na njen državno područje. Takva operativna struktura usko surađuje u provedbi ovog programa s operativnim strukturama drugih zemalja sudionica (Crna Gora).
- (4) Operativne strukture zemalja sudionica uspostavljaju Zajedničko tehničko tajništvo radi pomoći operativnoj strukturi i Zajednički nadzorni odbor iz članka 142. IPA provedbene uredbe u izvršavanju svojih odnosnih dužnosti.

Zajedničko tehničko tajništvo može imati predstavništva uspostavljena u svakoj državi sudionici.

- (5) Funkcije i nadležnosti operativnih struktura jesu, mutatis mutandis, one navedene u Odjeljku 6., Dodatku A Okvirnog sporazuma koji je priložen ovom Sporazumu kao Dodatak B.

4. FINANCIRANJE

Financiranje provedbe ovog Sporazuma je kako slijedi:

- (a) Sudjelovanje Zajednice za godinu 2007. utvrđeno je na najviše 0,4 milijuna eura za dio programa koji se odnosi na Hrvatsku, kako je navedeno u Prilogu A1 Dodatka A ovom Sporazumu. No plaćanja sudjelovanja Zajednice od strane Komisije neće se izvršiti ako se ne ispune najmanji zahtjevi iz članka 41. Uredbe (EZ-a) br. 718/2007 (dalje u tekstu: „IPA provedbena uredba“).
- (b) Trošak nacionalnih struktura i tijela navedenih u Dodatku B snosi država korisnik, uz izuzetak troškova iz članka 94. stavka 1. točke (f) IPA provedbene uredbe.

5. ROK ZA UGOVARANJE

- (1) Pojedinačni ugovori i sporazumi, kojima se provodi ovaj Sporazum sklapaju se najkasnije dvije godine od datuma sklapanja ovog Sporazuma.
- (2) U opravdanim slučajevima ovaj rok za ugovaranje može se produžiti uz suglasnost Komisije prije završnog datuma do najviše tri godine od datuma sklapanja ovog Sporazuma.
- (3) Sva sredstva za koja ugovor nije sklopljen prije roka za ugovaranje otkazuju se.

6. ROK ZA IZVRŠENJE UGOVORA

- (1) Ugovori se moraju izvršiti u roku najviše dvije godine od završnog datuma ugovaranja.
- (2) Komisija može pristati, na zahtjev države korisnika, na odgovarajući produžetak roka za izvršenje ugovora. Takav zahtjev mora se uputiti Komisiji prije kraja roka za izvršenje ugovora te biti opravdan od strane države korisnika.

7. ROK ISPLATE

- (1) Isplata sredstava mora se izvršiti najkasnije godinu dana nakon konačnog datuma za izvršenje ugovora.
- (2) Rok za isplatu sredstava može se produžiti uz suglasnost Komisije prije završnog datuma u opravdanim slučajevima.

8. TUMAČENJE

- (1) Ako nema izričite odredbe suprotne ovom Sporazumu, pojmovi koji se koriste u ovom Sporazumu nose isto značenje kao ono koje im je pripisano u Okvirnoj uredbi o programu IPA i IPA provedbenoj uredbi.
- (2) Ako nema izričite odredbe suprotne ovom Sporazumu, spominjanje ovog Sporazuma spominjanje je takvog Sporazuma kako je povremeno izmijenjen, dopunjen ili zamijenjen.

- (3) Svako pozivanje na uredbe Vijeća ili Komisije odnosi se na onu verziju tih uredbi kako je naznačeno. Ukoliko je potrebno, izmjene tih uredbi prenose se u ovaj Sporazum pomoću izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju pravno značenje i ne utječu na njegovo tumačenje.

9. DJELOMIČNA NIŠTAVOST I NENAMJERNE PRAZNINE

- (1) Ukoliko neka odredba ovog Sporazuma je ili postane ništava ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće utjecati na valjanost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Stranke će zamijeniti ništavu odredbu valjanom odredbom koja će biti što je moguće bliža svrsi i namjeri ništavne odredbe.
- (2) Stranke će popuniti sve nenamjerne praznine odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeri ovog Sporazuma u skladu s Okvirnom uredbom o programu IPA i IPA provedbenom uredbom.

10. PROVJERA I IZMJENA I DOPUNA

- (1) Provedba ovog Sporazuma predmet je periodičnih provjera u vrijeme koje stranke međusobno dogovaraju.
- (2) Svaka izmjena i dopuna dogovorena između stranaka bit će u pisanom obliku i bit će dio ovog Sporazuma. Takva izmjena i dopuna stupa na snagu na datum koji odrede stranke.

11. PRESTANAK

- (1) Ne dovodeći u pitanje stavak 2., ovaj Sporazum prestaje osam godina nakon potpisivanja. Prestanak ovog Sporazuma ne isključuje mogućnost za Komisiju da izvrši financijske ispravke u skladu sa člancima 49. do 54. IPA provedbene uredbe.
- (2) Ovaj Sporazum može okončati bilo koja stranka uz pisanu obavijest drugoj stranci. Takav prestanak stupa na snagu šest kalendarskih mjeseci od datuma pisane obavijesti.

12. RJEŠAVANJE RAZLIKA

- (1) Razlike nastale uslijed tumačenja, upravljanja i provedbe ovog Sporazuma, na bilo kojoj i svim razinama sudjelovanja, rješavat će se mirnim putem konzultacijama između stranaka.
- (2) U slučaju da se ne uspije riješiti mirnim putem, svaka stranka može pitanje podnijeti na arbitražu u skladu s Izbornim pravilima o arbitraži između međunarodnih organizacija i država pri Stalnom arbitražnom sudištu na snazi na datum potpisivanja ovog Sporazuma.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku je engleski jezik. Tijelo za imenovanje bit će glavni tajnik Stalnog arbitražnog sudišta na pisani zahtjev koji podnosi neka od stranaka. Pravorijek arbitra je obvezujući za sve stranke i bez prava na žalbu.

13. OBAVIJESTI

- (1) Sve obavijesti u vezi s ovim Sporazumom bit će u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svaka obavijest mora biti potpisana i dostavljena kao izvorni dokument ili putem faksa.
- (2) Sve obavijesti u vezi s ovim Sporazumom moraju se slati na sljedeće adrese:

Za Zajednicu:

Delegacija Europske komisije
u Republici Hrvatskoj
Trg žrtava fašizma 6
10000 Zagreb
HRVATSKA

Tel.: +385 (1) 4896 500
Faks: +385 (1) 4896 555

Za državu korisnika:

Državni tajnik i
nacionalni koordinator pomoći
Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
Ratkajev prolaz 4
10000 Zagreb
HRVATSKA

14. DODACI

Dodaci A, B i C su sastavni dio ovog Sporazuma.

15. STUPANJE NA SNAGU

Ovaj Sporazum stupa na snagu na datum kada primatelj obavijesti Komisiju da su u Republici Hrvatskoj ispunjeni svi unutarnji postupci neophodni za stupanje na snagu ovog Sporazuma.

Potpisano, za i u ime Vlade Republike Hrvatske,
u Zagrebu, 17. studenoga 2008.

Hrvoje Dolenc

Državni tajnik i nacionalni IPA koordinator

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU

Potpisano, za i u ime Komisije,
u Zagrebu, 17. studenoga 2008.

Vincent Degert, v.r.

Šef Delegacije

Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj

DODATAK 1

PRIJEDLOG FINANCIRANJA ZA 2007. GODINU
PREKOGRANIČNOG PROGRAMA HRVATSKA - CRNA GORA

Identifikacija

Korisnici	Republika Hrvatska i Republika Crna Gora
CRIS broj	Hrvatska 2007/019-424 Crna Gora 2007/019-425
Godina	2007.
Iznos	Hrvatska: 0,4 milijuna eura Crna Gora: 0,5 milijuna eura Ukupna vrijednost sudjelovanja IPA-e: 0,9 milijuna eura
Operativne strukture	Hrvatska: Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka Crna Gora: Sekretarijat za evropske integracije
Provedbena tijela	Za Crnu Goru: Europska komisija Za Hrvatsku: Provedbena agencija: Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje Ministarstva financija
Konačni datum za sklapanje Sporazuma o financiranju:	najkasnije do 31. prosinca 2008.
Konačni datum za ugovaranje	2 godine nakon datuma sklapanja Sporazuma o financiranju. Nema roka za projekte revizije i evaluacije koje pokriva ovaj Sporazum o financiranju, kako je navedeno u članku 166. stavku 2. Financijske uredbe Ovi datumi odnose se i na nacionalno sufinanciranje.
Konačni datum za izvršenje	2 godine nakon završnog datuma za ugovaranje. Ovi datumi odnose se i na nacionalno sufinanciranje.
Šifra sektora	11330, 32130, 41030, 41040
Predmetne proračunske linije	22.02.04.01
Nositelj programiranja	Za Hrvatsku: Glavna uprava za proširenje. B.1 Za Crnu Goru: Glavna uprava za proširenje. C.2
Nositelj provedbe	Za Hrvatsku: Delegacija EK u RH, Odjel za provedbu projekata 1 Za Crnu Goru: Delegacija EK u Crnoj Gori (tek se treba uspostaviti)

Sažetak

2.1 Uvod

- *Proces programiranja*

Proces programiranja započeo je 19. veljače 2007. godine s prvim pripremnim sastankom nacionalnih institucija nadležnih za II komponentu programa IPA, tijekom kojeg se raspravljao i dogovarao proces izrade programa između dvije strane. Proces su vodila dva tijela uspostavljena u tu svrhu i sa specifičnim nadležnostima: Zajednički programski odbor (ZPO) i Zajednički tim za izradu nacrt (ZTIN).

Prvi sastanak Zajedničkog programskog odbora (ZPO) održan je 1. ožujka 2007. u Zagrebu, kada je službeno uspostavljen Zajednički tim za izradu nacrt i tijekom kojeg je usvojen njihov poslovnik, mandat i članstvo.

Tijekom ožujka/travnja 2007., raspravljalo se o sadržaju SWOT analize (prednosti, slabosti, prilike i prijetnje). SWOT analiza je predstavljena potencijalnim korisnicima tijekom radionica u Dubrovniku u Hrvatskoj i Kotoru u Crnoj Gori, dok je analiza odobrena pisanim postupkom 16. travnja 2007. Tijekom svibnja korisnici programa raspravljali su o strateškom dijelu programa (prioritetima, mjerama i aktivnostima) kao i o provedbenim odredbama, a 28. svibnja Zajednički programski odbor usvojio je konačni nacrt programskog dokumenta.

- *Popis prihvatljivih područja*

U Hrvatskoj, prihvatljivo područje prema članku 88. IPA provedbene uredbe sastoji se od jedne županije: Dubrovačko neretvanske županije (koja odgovara NUTS III klasifikaciji).

U Crnoj Gori, prihvatljiva područja prema članku 88. IPA provedbene uredbe čini sedam općina: Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj i Cetinje.

- *Pridružena područja*

U Hrvatskoj, pridruženo područje prema članku 97. IPA provedbene uredbe je Splitsko-dalmatinska županija (koja odgovara NUTS III klasifikaciji).

U Crnoj Gori, pridružena područja prema članku 97. IPA provedbene uredbe su općine Nikšić, Podgorica i Danilovgrad.

2.2 Opći cilj programa

Opći cilj programa je unaprijediti kvalitetu života u prekograničnom području između Hrvatske i Crne Gore.

Višegodišnji indikativni planski dokument za Hrvatsku za razdoblje 2007. - 2009. ukazuje na to da će prekogranična suradnja, kojom se upravlja kroz drugu komponentu, podržati Hrvatsku u prekograničnoj i transnacionalnoj te među-regionalnoj suradnji sa državama članicama EU i državama koje nisu članice EU. Bit će usmjerena na unapređenje potencijala za turizam, stvaranje bliskijih veza između pograničnih područja i potporu zajedničkim aktivnostima zaštite okoliša.

Višegodišnji indikativni programski dokument za Crnu Goru za razdoblje 2007. – 2009. podržat će programe prekogranične suradnje sa susjednim državama kandidatima i potencijalnim kandidatima i sa državama članicama.

Program je usklađen s glavnim nacionalnim sektorskim strategijama u Hrvatskoj i Crnoj Gori.

S obzirom na ograničena sredstva koja su dostupna u okviru programa IPA za razdoblje 2007. – 2013., odlučeno je da se neće rješavati problemi kao što je nerazvijena infrastruktura, razlike između urbanih i ruralnih područja, niska zapošljivost radne snage, itd., već da će se pažnja usmjeriti na „meke“ aktivnosti koje mogu potaknuti lokalni razvoj općenito i povećati razinu suradnje.

2.3 Prioritetna os, povezane mjere i njihovi posebni aspekti koji se odnose na provedbu proračuna za 2007. godinu

Prioriteti i mjere koji su definirani u ovom prekograničnom programu strukturirani su na takav način da poštuju i omogućuju provedbu posebnih ciljeva. Jedan prioritet utvrđen je za intervencije prekogranične suradnje. Horizontalni prioritet je usmjeren na tehničku pomoć, osiguranje učinkovitog upravljanja i provedbu programa.

Prioriteti

Prioritet 1.: Stvaranje povoljnih okolišnih i socioekonomskih uvjeta u programskom području kroz unapređenje suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskih odnosa u prihvatljivim područjima.

Ovaj prioritet je odgovor na probleme koji su slični, a u nekim slučajevima i zajednički za obje strane granice. Zaštita i upravljanje prirodnim bogatstvima, kao što su nacionalni parkovi, i kulturnom baštinom smatraju se jednim od ključnih potencijala za prekograničnu suradnju. Još jedan potencijal je sektor turizma koji je jedna od glavnih gospodarskih djelatnosti u programskom području i sektor sa značajnim potencijalom. Da bi se oslobodio ovaj potencijal, treba rješavati probleme okoliša, posebice gospodarenje otpadom i kontrolu onečišćenja.

Prioritet 1. provodit će se kroz tri mjere:

Mjera 1.: zajedničke mjere za zaštitu okoliša, prirode i kulturne baštine.

Mjera podržava uspostavljanje prekograničnih mreža za zajedničku zaštitu okoliša, prirode i kulture a time i za iznalaženje rješenja za zajedničke probleme okoliša. Takve povezane aktivnosti mogu uključivati gospodarenje otpadom (i komunalnim i otpadnim vodama), ili pronalaženje načina za smanjenje onečišćenja tla i mora. Mjera također podupire i zajedničke intervencije u vezi s ekološkim opasnostima ili prirodnim nepogodama kao što su požari, koji su česta pojava u ovom području. Podrška će dati prednost mjerama koje nastoje uvesti inovativna rješenja i strategije za zaštitu okoliša i prirode.

Mjera će u osnovi biti provedena kroz pozive za dostavu prijedloga.

Mjera 2.: zajedničke mjere u području turizma i kulturnog prostora

Druga mjera podržava aktivnosti povezane s turizmom i kulturnim prostorom. Usmjerena je na poticanje gospodarskog razvoja programskog područja kroz podršku mjerama i inicijativama povezanim s pružanjem usluga povezanih s turizmom. Te usluge mogu biti, npr.: obrazovni programi za zaposlenike u sektoru turizma, podrška razvoju novih turističkih proizvoda, dobivanje certifikata kvalitete za lokalne proizvode i usluge, zajedničke marketinške inicijative, itd.

Mjera će u osnovi biti provedena kroz pozive za dostavu prijedloga.

Mjera 3.: Mali projekti razvoja prekograničnih zajednica

Treća mjera, mali projekti razvoja prekograničnih zajednica, usmjerena je na unapređenje suradnje među ljudima, obrazovnim institucijama i organizacijama civilnoga društva na obje strane granice u svrhu poticanja razvoja zajednica i poboljšanja međususjedskih odnosa. Podržat će mjere „people-to-people“ u područjima kao što su kultura, turizam i obrazovanje, a posebnu pažnju će posvetiti uključivanju marginaliziranih skupina, civilnom društvu i lokalnoj demokraciji. Primjeri aktivnosti su: zajednički prekogranični obrazovni programi, suradnja između nacionalnih manjina, mjere podrške lokalnoj demokraciji, stvaranje prekograničnih kulturnih mreža, itd.

Mjera će u osnovi biti provedena kroz pozive na dostavu prijedloga projekata.

Prijedlog vremenskog rasporeda i indikativnog iznosa poziva na dostavu prijedloga projekata za prioritet 1: Stvaranje povoljnih okolišnih i socioekonomskih uvjeta u programskom području kroz unapređenje suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskih odnosa u prihvatljivim područjima.

Za proračun za 2007. godinu, predlaže se objavljivanje jednog jedinstvenog zajedničkog poziva na dostavu prijedloga projekata. Sve tri mjere bit će uključene u prvi poziv, koji će pokriti i „velika“ (u vrijednosti od €50-300.000) i mala (u vrijednosti od €10-75.000) bespovratna sredstva.

Država	Poziv na dostavu prijedloga projekata (prioritet 1.)	Datum objave	Potpisivanje ugovora	Dovršetak projekta	Indikativni iznos IPA	Indikativni iznos nacionalni	Indikativni iznos UKUPNO
Hrvatska	PnDPP 1.: (sve tri mjere; vrijednost bespovratnih sredstava 50-300.000 eura i mala bespovratna sredstva 10-75.000 eura)	rujan 2008.	svibanj 2009.	kolovoz 2010.	360.000	63.529	423.529
Crna Gora					450.000	79.412	529.412
	UKUPNO				810.000	142.671	952.941

Detaljni kriteriji za odabir i dodjelu za dodjelu bespovratnih sredstava bit će navedeni u Pozivu na dostavu prijedloga projekata – Natječajnom paketu (Vodiču za prijavitelje).

Predviđeni su sljedeći katalitički utjecaji: poboljšanje okolišnih standarda, poboljšanje socijalne i kulturne skrbi, održivo korištenje lokalnih materijalnih i ljudskih potencijala, prijenos know-howa kroz suradnju na projektima, utjecaji poduzetništva koji će na kraju ukloniti potrebu za vanjskim financiranjem u budućnosti i stvaranje mogućnosti zapošljavanja. Nadalje, provedba projekata poticat će i stvarati pozitivno okruženje za daljnju suradnju.

Izdvajanja iz nacionalnog sufinanciranja jamče da su načela EU o dodatnosti u potpunosti ugrađena.

Prioritet 2.: Tehnička pomoć (TP) za povećanje administrativnog kapaciteta u upravljanju i provedbi programa prekogranične suradnje.

Prioritet 2. provodit će se kroz dvije mjere:

Mjera 1.: Podrška upravljanju i provedbi programa.

Ovom mjerom pružit će se podrška radu nacionalnih operativnih struktura i Zajedničkog nadzornog odbora u upravljanju programom. Financirat će uspostavu i rad Zajedničkog tehničkog tajništva i njegovog predstavništva, uključujući troškove zaposlenika osim plaća javnih dužnosnika. Osigurat će i savjetovanje i podršku krajnjim korisnicima u izradi i provedbi projekata.

Mjera 2: Podrška informiranju, promidžbi i evaluaciji programa.

Druga mjera tehničke pomoći dat će podršku informiranju, promidžbi i evaluaciji programa. Osigurat će svijest o programu među onima koji donose odluke na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini kao i među stanovništvom programskog područja i široj javnosti u obje zemlje. Osim toga, mjera će podržati pružanje stručnih savjeta Zajedničkom nadzornom odboru za planiranje i provedbu evaluacije programa.

Prijedlog rasporeda i indikativni iznos pomoći u okviru prioriteta 2.:

S obzirom da relevantna nacionalna tijela (operativne strukture u Hrvatskoj i Crnoj Gori) imaju de facto monopolistički položaj (u smislu čl. 168., stavka 1., podstavka c Provedbenih pravila Financijske uredbe) za provedbu prekograničnog programa, relevantni naručitelji u obje zemlje uspostaviti će pojedinačne izravne pogodbe o bespovratnim sredstvima bez poziva za dostavu prijedloga s operativnim strukturama za iznos iz Prioriteta 2. u svakoj zemlji. Operativnim strukturama dopušteno je podugovaranje aktivnosti pokrivenih izravnom pogodbom (npr. tehnička pomoć, evaluacija, promidžba, itd.).

Zemlja	Potpisivanje ugovora	Podugovaranje	Dovršetak projekta	Indikativni iznos IPA	Indikativni iznos nacionalni	Indikativni iznos UKUPNO
Hrvatska	travanj 2008.	srpanj 2008.	rujan 2010.	40.000	30.000	70.000
Crna Gora	travanj 2008.	srpanj 2008.	rujan 2010.	50.000	20.000	70.000
UKUPNO				90.000	50.000	140.000

2.4 Pregled prošlog i postojećeg iskustva s prekograničnom suradnjom, uključujući prethodno stečena iskustva i koordinaciju donatora (prema potrebi)

Hrvatska:

Provedeni projekti:

- CARDS 2001 „Izrada strategije i jačanje sposobnosti za pograničnu suradnju“ (određivanje budućih projekata na granicama sa Srbijom, Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom)
- CARDS 2002 „Izrada strategije i jačanje sposobnosti za regionalni razvoj“ (institucionalne strukture za upravljanje prekograničnom suradnjom)
- CARDS 2003 „Lokalni pogranični regionalni razvoj“ (program bespovratne pomoći sa Slovenijom)
- CARDS 2003 „Tehnička pomoć u upravljanju Programima za susjedstvo“ (podrška ZTT-u za trilateralni program Hrvatska-Slovenija-Mađarska)

Projekti/programi koji se trenutno provode:

Projekti

- CARDS 2004 „Jačanje institucija i kapaciteta za prekograničnu suradnju“ (podrška za Ministarstvo mora, turizma, prometa i infrastrukture)
- CARDS 2004 „Pogranična suradnja“ (Program bespovratnih sredstava s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom)

Programi

- Program za susjedstvo između Hrvatske, Slovenije i Mađarske 2004. – 2006.
- CBC/INTERREG III A – Novi jadranski program za susjedstvo 2004.-2006.
- Transnacionalni program CADSES 2004. – 2006. (hrvatski partneri bili su uključeni u devet projekata)

Crna Gora:

Programi

- CARDS 2006/INTERREG IIIA Novi jadranski program za susjedstvo 2004. – 2006. (na zadnjem pozivu za dostavu prijedloga odabrano je 12 projekata u kojima su sudjelovali crnogorski partneri)
- Transnacionalni program CADSES 2004.-2006. (crnogorski partneri bili su uključeni u dva projekta).

Zajednički crnogorsko-hrvatski projekti:

- CARDS 2006/INTERREG IIIA Novi jadranski program za susjedstvo 2004. (Crna Gora je sudjelovala u devet projekata s hrvatskim partnerima u okviru ovog multilateralnog programa na zadnjem pozivu za dostavu prijedloga)
- Transnacionalni program CADSES 2004.-2006.

(U okviru 4. Poziva na dostavu prijedloga projekata, projektni partneri iz Hrvatske i Crne Gore sudjelovali su i surađivali na projektu PlanCoast – prostorno planiranje priobalja)

Stečena iskustva

Obje zemlje stekle su iskustvo iz prethodnog uključivanja u programe prekogranične suradnje, posebice one koji uključuju države članice koje imaju već utvrđenu praksu prekogranične suradnje koja se može prenijeti na zemlje s manje iskustva. Zbog toga područja koja graniče s državama članicama imaju mnogo veću sposobnost i znanje o projektima prekogranične suradnje nego područja koja graniče s državama koje nisu članice. To se pokazalo tijekom provedbe CARDS-a 2004 „Program suradnje graničnih područja“, kada su susjedna područja Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore po prvi put imale priliku aplicirati za male projekte prekogranične suradnje. Općenito je postojao nedostatak znanja o tome kako pripremiti i upravljati projektima, a lokalnim dionicima je bilo teško naći partnere na drugoj strani granica.

Dosadašnje iskustvo sa suradnjom među pograničnim područjima ukazuje na to da je dobra pripremna faza, uključujući podizanje svijesti i osposobljavanje prije pokretanja aktivnosti, od presudne važnosti za neposredni rezultat programa.

Tematska evaluacija programa prekogranične suradnje u okviru programa PHARE dovela je do zaključka da je većina projekata imala jasan utjecaj na jedan dio pograničnog područja, ali da su zajednički projekti bili prije izuzetak nego pravilo. Iz toga proizlazi važnost da se

osigura da projekti budu rezultat zajedničkih lokalnih ili regionalnih inicijativa. Još jedan zaključak prethodno spomenute evaluacije je da je usklađenost zajedničkih projekata od presudne važnosti u smislu rezultata, utjecaja i održivosti. Stoga je važno da partneri uspostave usuglašene planove koordinacije i mehanizme prije potpisivanja Sporazuma o financiranju.

Koordinacija donatora

U skladu sa člankom 20. Uredbe o programu IPA i člankom 6. stavkom 3. IPA provedbenih uredbi, EK je od predstavnika država članica i lokalnih međunarodnih financijskih institucija u Hrvatskoj i Crnoj Gori zatražila primjedbe o nacrtu programa prekogranične suradnje koji su dostavljeni Komisiji. Na prekogranični program između Hrvatske i Crne Gore nije bilo primjedbi.

2.5 Horizontalna pitanja

Program će promicati održivo upravljanje okolišem kroz unapređenje suradnje među institucijama za provedbu zajedničkih mjera za zaštitu okoliša.

Program će također podržati politike rodno osviještene politike i jednakih mogućnosti kroz odabir projekata koji posebnu pažnju poklanjaju jednakim mogućnostima za spolove, manjine i osobe s invaliditetom sukladno načelima Europske unije.

2.6 Uvjeti

Postojeće operativne strukture uspostavljene su radi pripreme prekograničnog programa. Provedba programa ipak može zahtijevati uspostavu drukčije organizacije. Prije kraja 2007. dvije zemlje će formalno uspostaviti odgovarajuće operativne strukture u svakoj od zemalja.

2.7 Mjerila

„n“ je datum sklapanja Sporazuma o financiranju

	N (2008.)	N+1 (2009.) (kumulativno)	N+3 (2010.) (kumulativno)
Broj izravnih sporazuma o bespovratnim sredstvima u Hrvatskoj	1		
Broj izravnih sporazuma o bespovratnim sredstvima u Crnoj Gori	1		
Broj poziva za dostavu prijedloga objavljenih u Hrvatskoj i Crnoj Gori	1		
Stopa ugovaranja (%) u Hrvatskoj		100%	100%
Stopa ugovaranja		100%	100%

(%) u Crnoj Gori			
------------------	--	--	--

2.8 Plan za decentralizaciju upravljanja EU fondovima bez ex ante kontrola od strane Komisije

Sukladno članku 8. stavku 4 točka (c) IPA provedbene uredbe, država korisnik utvrđuje plan s indikativnim mjerilima i vremenskim ograničenjima u svrhu postizanja decentralizacije bez ex ante kontrola od strane Komisije.

Komisija je decentralizaciju s ex ante kontrolom prenijela na Republiku Hrvatsku u veljači 2006. Revizijska misija jedinice za reviziju E.5 Opće uprave za proširenje bila je u veljači 2007. radi provjere ispunjavanja uvjeta za prijenos upravljanja kako je navedeno u Odluci Komisije. Na osnovi konačne ocjene izvješća o reviziji, može se predvidjeti plan za postupno uklanjanje zahtjeva za ex ante kontrolu.

Hrvatska je istovremeno predstavila akcijski plan za akreditaciju provedbenih tijela u okviru programa IPA za decentralizirano upravljanje sredstvima EU uz ex ante kontrolu.

U Crnoj Gori nastojanja koja će na kraju dovesti do dodjele decentralizacije uz ex ante kontrole je u samoj preliminarnoj fazi. Detaljan konkretan plan i raspored za decentralizaciju s ex ante kontrolama uspostavlja država korisnik, u skladu sa smjericama Komisije „Plan za DIS“.

Za sada, u okviru multilateralne pomoći koja ne dolazi iz država članica EU, popis provjere pripremljen je za očekivane kvalifikacije/rezultate u pripremi i provedbi DIS-a. To bi trebalo poslužiti kao pokazatelj za sva buduća osposobljavanja tijela javne uprave imenovana za rad s IPA-om (nacionalni IPA koordinator, nacionalni fond, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, Središnja agencija za financiranje i ugovaranje, voditelji programa, jedinice za provedbu projekata u resornim ministarstvima, tijelo nadležno za reviziju, Zajednički nadzorni odbor za program IPA i sektorski koordinatori za buduće komponente regionalnog razvoja i ljudskih potencijala).

Nadalje, SIGMA je provela misiju krajem lipnja 2007. kako bi pokrila razliku u ocjeni DIS-a. Nakon te misije, nacionalna tijela bi trebala donijeti odluke o organizaciji i smještaju prethodno spomenutih javnih tijela.

3 PRORAČUN ZA 2007.

3.1 Indikativna financijska tablica za 2007. za Hrvatsku

	EU – IPA pomoć		Nacionalno sudjelovanje		Ukupno (IPA i nacionalno sudjelovanje)	
	EUR	%	EUR	(%)	EUR	(%)
Prioritetna os 1.	360.000	85%	63.529	15%	423.529	100%
Prioritetna os 2.	40.000	57%	30.000	43%	70.000	100%
UKUPNO	400.000	81%	93.529	19%	493.529	100%

3.2 Indikativna financijska tablica za 2007. za Crnu Goru

	EU – IPA pomoć		Nacionalno sudjelovanje		Ukupno (IPA i nacionalno sudjelovanje)	
	EUR	%	EUR	(%)	EUR	(%)
Prioritetna os 1.	450.000	85%	79.412	15%	529.412	100%
Prioritetna os 2.	50.000	71%	20.000	29%	70.000	100%
UKUPNO	500.000	83%	99.412	17%	599.412	100%

3.3 Načelo sufinanciranja koje se primjenjuje na projekte financirane u okviru programa

Sudjelovanje Zajednice izračunato je u odnosu na prihvatljive izdatke, koji se za prekogranični program Hrvatska-Crna Gora zasnivaju na ukupnim izdacima, prema sporazumu između zemalja sudionica i kako je utvrđeno u prekograničnom programu.

Sudjelovanje Zajednice na razini prioritetne osi ne smije prijeći krajnju granicu od 85% prihvatljivih izdataka.

Sudjelovanje Zajednice za svaku prioritetnu os ne smije biti niže od 20% prihvatljivih izdataka.

Primjenjuju se odredbe članka 90. Uredbe Komisije (EZ-a) br. 718/2007 (IPA provedbena uredba SL L170 od 29.06.2007.)

4. PROVEDBENE STRUKTURE

4.1 Način provedbe

Dio ovog programa koji se odnosi na Hrvatsku provodi se u skladu sa člankom 53.c Financijske uredbe¹ i odnosnim odredbama Provedbenih pravila². Država korisnik će se i dalje pobrinuti da se uvjeti iz članka 56. Financijske uredbe poštuju cijelo vrijeme.

Ex ante kontrola od strane Komisije primjenjuje se na nadmetanje za dodjelu ugovora, objavu poziva za dostavu prijedloga i dodjelu ugovora i bespovratnih sredstava sve dok Komisija ne omogući decentralizirano upravljanje bez ex ante kontrola iz članka 18. IPA provedbene uredbe.

Dio ovog programa koji se odnosi na Crnu Goru provodi Europska komisija na centraliziranoj osnovi u skladu sa člankom 53.a Financijske uredbe i odnosnih odredaba Provedbenih pravila.

¹ SL L 248, 16.9.2002., str. 1. Uredba kako je izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ-a, Euratom) br. 1995/2006 (SL L 390 30.12.2006., str. 1.)

² SL L 357, 31.12.2002. str. 1. Uredbe kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ-a, Euratom) br. 478/2007 (SL L 111, 28.04.2007. str. 1.)

U slučaju centraliziranog upravljanja uloga Komisije u odabiru aktivnosti u okviru prekograničnog programa među državama korisnicima utvrđena je u članku 140. Provedbene uredbe o programu IPA.

4.2 Opća pravila za postupke nabave i dodjele bespovratnih sredstava

Nabava slijedi odredbe Dijela drugog, Glave IV. Financijske uredbe i Dijela drugog, Glave III., Poglavlja 3. njenih Provedbenih pravila kao i pravila i postupke za ugovore o pružanju usluga, nabavi roba i ustupanju radova koji se financiraju iz općeg proračuna Europskih zajednica u svrhu suradnje s trećim državama, koji je Komisija usvojila 24. svibnja 2007. (C(2007)2034).

Postupci dodjele bespovratnih sredstava slijede odredbe Dijela prvog, Glave VI. Financijske uredbe i Dijela prvog, Glave VI. njenih Provedbenih pravila.

Prema potrebi, naručitelji koriste i standardne predloške i modele kojima se olakšava primjena prethodno navedenih pravila iz „Praktičnog vodiča kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama“ („Praktični vodič“), kako je objavljen na web stranicama EuropeAida³ na dan pokretanja postupka nabave ili dodjele bespovratnih sredstava.

4.3 Procjena utjecaja na okoliš i očuvanje prirode

Sva ulaganja provode se u skladu s relevantnim zakonodavstvom Zajednice o zaštiti okoliša.

Postupci za procjenu utjecaja na okoliš, kako je navedeno u direktivi o procjeni utjecaja na okoliš (PUO) u potpunosti se primjenjuju na sve investicijske projekte u okviru IPA-e. Ukoliko direktiva o PUO⁴ nije još u potpunosti prenijeta, postupci bi trebali biti slični onima utvrđenim u prethodno navedenoj direktivi.

Ukoliko postoji vjerojatnost da bi projekt mogao utjecati na lokalitete od značaja za očuvanje prirode, izvršit će se odgovarajuća procjena očuvanja prirode, koja je jednaka onoj iz članka 6. Direktive o staništima i mora biti dokumentirana.⁵

5. NADZOR I EVALUACIJA

5.1 Nadzor

Provedbu prekograničnog programa nadzirat će Zajednički nadzorni odbor iz članka 142. IPA provedbene uredbe, koji osnivaju države korisnici koje sudjeluju u programu, a koji uključuje i predstavnike Komisije.

U Republici Hrvatskoj provedba ovog programa pratit će se i kroz Nadzorni odbor za program IPA u skladu sa člankom 58. IPA provedbene uredbe.

³ Trenutna adresa: http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/practical_guide/index_en.htm

⁴ Direktiva Vijeća 85/337/EEZ-a od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, (SL L 175, 5.7.1985., str. 40.) Direktiva kako je zadnje dopunjena i izmijenjena Direktivom 2003/35/EZ-a, SL L 156, 25.6.2003., str. 17.

⁵ Direktiva Vijeća 92/43/EEZ-a od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L206, 22. 7. 1992.). Direktiva kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Uredbom (EZ-a) br. 1882/2003 (SL L284, 31. 10. 2003., str. 1.).

Nadzorni odbor za program IPA ocjenjuje učinkovitost, kvalitetu i usklađenost provedbe programa kako bi se osiguralo postizanje ciljeva programa i povećala efikasnost pružene pomoći.

U Crnoj Gori, Komisija može poduzeti sve mjere koje smatra nužnima za nadzor odnosnog programa.

5.2 Evaluacija

Programi su predmet evaluacija sukladno članku 141. IPA provedbene uredbe, s ciljem poboljšanja kvalitete, učinkovitosti i dosljednosti pomoći iz sredstava Zajednice i strategije i provedbe prekograničnih programa.

6. REVIZIJA, FINANCIJSKA KONTROLA, MJERE ZA SUZBIJANJE PRIJEVARA; FINANCIJSKA USKLAĐIVANJA, MJERE SPRJEČAVANJA I FINANCIJSKI ISPRAVCI

6.1 Revizija, financijska kontrola i mjere za suzbijanje prijevara

Računi i poslovanje svih stranaka uključenih u provedbu ovog programa, kao i svi ugovori i sporazumi kojima se provodi ovaj program, predmet su, s jedne strane, nadzora i financijske kontrole Komisije (uključujući i Europski ured za suzbijanje prijevara), koja može izvršiti provjere prema vlastitoj odluci, bilo samostalno ili posredstvom vanjskog revizora i, s druge strane, revizija Europskog revizorskog suda. To uključuje mjere poput ex ante provjere nadmetanja i ugovaranja koje Delegacije provode u državama korisnicima.

U svrhu osiguranja efikasne zaštite financijskih interesa Zajednice, Komisija (uključujući Europski ured za suzbijanje prijevara) može provesti provjere na terenu, kao i inspekcije u skladu s postupcima predviđenim u Uredbi Vijeća (EZ-a, Euratom) 2185/96⁶.

Prethodno opisane kontrole i revizije primjenjuju se na sve izvođače, podizvođače i korisnike bespovratnih sredstava koji su primili sredstva Zajednice.

6.2 Financijska usklađenja

U Hrvatskoj, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, koji na prvom stupnju nosi odgovornost za istraživanje svih nepravilnosti, izvršava financijska usklađenja u slučajevima kada se otkriju nepravilnosti ili nemar u vezi s provedbom ovog programa, otkazivanjem sve ili dijela pomoći Zajednice. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i financijski gubitak pomoći Zajednice.

U slučaju nepravilnosti, uključujući nemar i prijevaru, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje izvršava povrat pomoći Zajednice plaćene korisniku u skladu s nacionalnim postupcima povrata.

6.3 Tijek revizije

U Hrvatskoj, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje osigurava dostupnost svih relevantnih informacija kako bi cijelo vrijeme bio osiguran dovoljno detaljan tijek revizije. Te informacije uključuju dokumentiran dokaz ovjeravanja zahtjeva za plaćanje, obračuna i plaćanja takvih zahtjeva, i postupanja s predujmovima, jamstvima i dugovima.

⁶ Uredba Vijeća (EZ-a, Euratom) 2185/96 od 11. studenog 1996., SL L 292; 15.11.1996.; str. 2.

6.4 Mjere sprječavanja

Hrvatska osigurava istraživanje i učinkovito postupanje sa sumnjivim slučajevima prijevare i nepravilnosti te osigurava funkcioniranje mehanizama kontrole i izvješćivanja koji su jednaki onima iz Uredbe Komisije br. 1828/2006⁷. Svi sumnjivi ili stvarni slučajevi prijevare i nepravilnosti, kao i sve poduzete mjere u vezi s njima, moraju se prijaviti službama Komisije bez odgađanja. Ukoliko nema sumnjivih ili stvarnih slučajeva prijevare ili nepravilnosti za prijaviti, država korisnik izvještava Komisiju o toj činjenici u roku dva mjeseca nakon završetka svakog tromjesečja.

Nepravilnost označava svako kršenje odredbe važećih pravila i ugovora, kao posljedica radnje ili propusta gospodarskog subjekta, a koje ima, ili može imati za posljedicu učinak na opći proračun Europske unije kroz neopravdanu troškovnu stavku za opći proračun.

Prijevarama označava svaku namjernu radnju ili propust koji se odnosi na: uporabu ili predstavljanje lažnih, netočnih ili nepotpunih izjava ili dokumenta, čija je posljedica krivo doznačavanje ili protuzakonito zadržavanje sredstava iz općeg proračuna Europske unije ili proračuna kojima upravlja Europska unija, ili se njima upravlja u njeno ime; prikrivanje informacija čime se krši određena obveza s istim učinkom; pogrešna primjena takvih sredstava u svrhe različite od onih za koje su prvotno dodijeljena.

Država korisnik poduzima sve potrebne mjere za sprječavanje i suzbijanje slučajeva aktivne i pasivne korupcije u svim fazama postupka nabave ili postupka dodjele bespovratnih sredstava, kao i tijekom provedbe odnosnih ugovora.

Aktivna korupcija definira se kao namjerna radnja svake osobe koja obećava ili daje, neposredno ili putem posrednika, prednost bilo koje vrste nekom službeniku, za njega ili za treću stranu, kako bi postupio ili se suzdržao od postupanja u skladu sa svojom obvezom ili obavljao svoje funkcije protivno službenim dužnostima na način koji šteti ili bi mogao štetiti financijskim interesima Europskih zajednica.

Pasivna korupcija definira se kao namjerna radnja dužnosnika, koji neposredno ili putem posrednika, traži ili prima prednosti bilo koje vrste, za sebe ili treću stranu, ili prihvaća obećanje o takvoj prednosti, kako bi djelovao ili se suzdržao od djelovanja sukladno svojoj dužnosti ili obavljao svoje funkcije protivno službenim dužnostima na način koji šteti ili će vjerojatno štetiti financijskim interesima Europskih zajednica.

Tijela države korisnika, uključujući osoblje nadležno za provedbu programa, obvezuju se također poduzeti sve potrebne mjere predostrožnosti kako bi se izbjegao rizik od sukoba interesa, te odmah izvještavaju Komisiju o svakom sukobu interesa ili situaciji koja bi mogla dovesti do takvog sukoba.

6.5 Financijski ispravci

Kako bi se osiguralo da se sredstva koriste u skladu s važećim pravilima, Komisija u Republici Hrvatskoj primjenjuje postupke obračuna ili mehanizme financijskih ispravaka u skladu sa člankom 53.c stavkom 2. Financijske uredbe te kako je navedeno u Okvirnom sporazumu sloopljenom između Komisije i Republike Hrvatske ili, u slučaju kada ovaj potonji

⁷ SL L 371, 27.12.2006., str. 1.

ne postoji, u Sporazumu o financiranju kojim se provodi ovaj program i sklopljenom s Republikom Hrvatskom.

Do financijskog ispravka može doći uslijed sljedećeg:

- (i) utvrđivanja konkretne nepravilnosti, uključujući prijevaru; ili
- (ii) utvrđivanja slabosti ili nedostatka u sustavima upravljanja i kontrole države korisnika.

Ukoliko Komisija otkrije da su izdaci iz ovog programa nastali na način kojim se krše važeća pravila, odlučuje koje iznose treba isključiti iz financiranja Zajednice.

Izračune i utvrđivanje svih takvih ispravaka, kao i povezanih povrata, izvršava Komisija prema kriterijima i postupcima iz IPA provedbene uredbe.

7. OGRANIČENE PROMJENE

Ograničene promjene u provedbi ovog programa koje utječu na osnovne elemente navedene u članku 90. Provedbenih pravila uz Financijsku uredbu, koje su indikativne prirode⁸, može poduzeti dužnosnik Komisije za ovjeravanje delegiranjem (AOD), ili dužnosnik Komisije za ovjeravanje pod-delegiranjem (AOSD), u skladu s ovlastima koje na njega prenosi AOD, u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja bez potrebe za izmijenjenom i dopunjenom odlukom o financiranju.

⁸ Ovi osnovni elementi indikativne prirode za bespovratna sredstva su indikativni iznos poziva za dostavu prijedloga, a za nabavu, indikativni broj i vrsta predviđenih ugovora kao i indikativni vremenski okvir za pokretanje postupka nabave.

Instrument pretpristupne pomoći
(IPA)

Prekogranični program
Hrvatska – Crna Gora
2007. – 2013.

- *KONAČNA VERZIJA* -

Svibanj 2007.

KRATICE

BDP	bruto domaći proizvod
BDV	bruto dodana vrijednost
BND	bruto nacionalni dohodak
CADSES	Srednjoeuropski, jadranski, podunavski i južnoeuropski prostor
CARDS	Pomoć Zajednice u obnovi, razvoju i stabilizaciji
CBC	prekogranična suradnja (eng. Cross-border cooperation)
DEK	Delegacija Europske komisije
EAR	Europska agencija za obnovu
EK	Europska komisija
ERDF	Europski fond za regionalni razvoj
EU	Europska unija
FLP	funkcionalni vodeći partner (eng. Functional Lead Partner)
Ha	hektari
HE	hidroelektrana
ICT	informacijsko-komunikacijska tehnologija (eng. Information, Communications Technology)
IPA	Instrument pretprijetne pomoći (eng. Instrument for Pre-accession Assistance)
IUCN	Međunarodna unija za očuvanje prirode i prirodnih rezervi
MMRS	Među-ministarska radna skupina (u Hrvatskoj)
MTPR	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
MSP	mala i srednja poduzeća
NDO	Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje
NIPAK	nacionalni koordinator programa IPA
NUTS	nomenklatura prostornih jedinica za statistiku
NVK	nacionalni vodeći korisnik
NVO-i	nevladine organizacije
OPLjP	Operativni program za ljudske potencijale (Hrvatska)
OPRR	Operativni program za regionalni razvoj (Hrvatska)
OS	operativna struktura
PCB	poliklorirani bifenil
Phare	Poljska i Mađarska - Pomoć gospodarskoj obnovi
PRAG	Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama
R&D	istraživanje i razvoj (eng. Research & Development)
ROP	Regionalni operativni program
SAFU	Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje
SDURF	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU (Hrvatska)
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SWOT	prednosti, slabosti, prilike, prijetnje
TP	tehnička pomoć
UNESCO	Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu
UNWTO	Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih naroda
VIFO	Višegodišnji indikativni financijski okvir
VzP	Vodič za prijavitelje
ZNO	Zajednički nadzorni odbor
ZOP	Zajednički odbor za programiranje

ZTIP	Zajednički tim za izradu programa
ZTT	Zajedničko tehničko tajništvo
ZUO	Zajednički upravni odbor

POGLAVLJE I. UVOD I SAŽETAK

1.1 Uvod u program prekogranične suradnje

Ovim se dokumentom opisuje program prekogranične suradnje između Hrvatske i Crne Gore koji će se provoditi tijekom razdoblja od 2007. do 2013 godine. Ovaj strateški dokument temeljen je na zajedničkom planiranju hrvatske i crnogorske strane. Program podržava II. komponenta (prekogranična suradnja) *Instrumenta za pomoć u pretpristupnom razdoblju* EU-a (IPA), pod kojom je dodijeljeno 2,7 mil. EUR za prve 3 godine. Povrh toga, malo više od 0,5 mil. EUR osigurat će države partneri, uglavnom od korisnika programa u pograničnom području.

Programsko ciljno područje zajednička je hrvatsko-crnogorska granica. Uključene jedinice su teritorijalne jedinice na razini NUTS III u Hrvatskoj i općine u Crnoj Gori. Glavni izazovi u prekograničnom području su utjecaj globalizacije na regionalno gospodarstvo, uvođenje novih normi kakvoće i pravnih normi kao dio procesa pristupanja EU-u, potreba razvijanja konkurentskog gospodarstva na temelju znanja i novih tehnologija, bez kojih regija i poslovni sektor nisu konkurentni protiv većih tržišta, ekološki izazovi i izazovi vezani uz ponovno uspostavljanje društvenih, kulturnih i gospodarskih veza između dvaju država, koje su prekinute zbog rata u devedesetima. Ovaj se program bavi potrebom ponovnog uspostavljanja i jačanja prekograničnih veza, s ciljem promicanja dobrosusjedskih odnosa i održivog gospodarskog i društvenog razvoja pograničnih područja. Gorenavedeno u skladu je s ciljevima komponente IPA-e o prekograničnoj suradnji (članak 86, Provedbena uredba IPA-e).

1.2 Programsko područje

Programsko se područje sastoji od 'prihvatljivih' i 'susjednih' područja, kako su određena u člancima 88. i 97. Provedbene uredbe IPA-e. Koja su to područja odlučeno je na sastanku Zajedničkog programskog odbora (vidjeti Poglavlje 1.4), održanom 30. ožujka 2007. u Kotoru, a navedena su tablici ispod.

Tablica 1.1: Prihvatljiva i susjedna područja za Hrvatsku i Crnu Goru

Hrvatska (NUTS III, županije)		Crna Gora (općine)	
Prihvatljivo područje (čl. 88)	Susjedno područje (čl. 97)	Prihvatljivo područje (čl. 88)	Susjedno područje (čl. 97)
Dubrovačko-neretvanska županija	Splitsko-dalmatinska županija	Herceg Novi Kotor Tivat Budva Bar Ulcinj Cetinje	Nikšić Podgorica Danilovgrad

Prihvatljiva područja u Hrvatskoj su Dubrovačko-neretvanska županija, koja s Crnom Gorom graniči na kopnu i na moru. Prihvatljiva područja u Crnoj Gori su općine Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj i općina Cetinje, kao jedina općina koja se ne nalazi na obali, ali je uključena kao prihvatljiva općina zbog svojih bliskih veza i zbog toga što gravitira obalnom području.

Nadalje, programsko se područje širi na još 1 hrvatsku županiju i 3 crnogorske općine (vidjeti tablicu iznad). Program je proširen na ova područja zbog toga što ona pružaju prihvatljivim područjima usluge od velike važnosti (npr. usluge zdravstvene skrbi, obrazovanja, istraživanja i razvoja, kao i usluge prijevoza u smislu povezivanja prihvatljivog područja s nacionalnim i međunarodnim prometnim sustavima) te zbog njihove sličnosti s prihvatljivim područjima u smislu demografskih, gospodarskih i zemljopisnih obilježja. Također, njihovim uključivanjem u programsko područje osiguran je reciprocitet u pogledu broja stanovnika i veličine površine programskog područja s obje strane granice.

1.3 Iskustva u prekograničnoj suradnji

Prethodno iskustvo Hrvatske u prekograničnim i transnacionalnim projektima i programima:

Provedeni projekti:

- CARDS 2001 „Strategija i jačanje kapaciteta za pograničnu suradnju“ (*eng. Strategy and Capacity Building for Border Region Co-operation*), (utvrđivanje budućih projekata na granici sa Srbijom, Crnom Gorom te Bosnom i Hercegovinom)
- CARDS 2002 „Strategija i jačanje kapaciteta za regionalni razvoj“ (*eng. Strategy and Capacity Building for Regional Development*), (institucionalno uređenje za upravljanje prekograničnom suradnjom)
- CARDS 2003 „Lokalni razvoj graničnih regija“ (*eng. Local Border Regional Development*), (shema za dodjelu bespovratnih sredstava sa Slovenijom)
- CARDS 2003 „Tehnička pomoć u upravljanju EU programima susjedstva“ (*eng. Technical Assistance for Management of Neighbourhood Programmes*), (Podrška zajedničkom tehničkom tajništvu za trilateralni program Hrvatske-Slovenije-Mađarske)

Projekti koji se trenutačno provode:

- CARDS 2004 „Jačanje institucija i kapaciteta za prekograničnu suradnju“ (*eng. Institution and Capacity Building for CBC*), (podrška MMTPR¹-u)
- CARDS 2004 „Suradnja pograničnih regija“ (*eng. Border Region Co-operation*), (shema za dodjelu bespovratnih sredstava s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom)
- PHARE 2005 „Prekogranična suradnja između Hrvatske, Slovenije i Mađarske“ (*eng. Cross-Border Cooperation between Croatia, Slovenia and Hungary*), (trilateralna shema za dodjelu bespovratnih sredstava)
- PHARE 2005 „Jadranska prekogranična suradnja između Hrvatske i Italije, PHARE CBC/INTERREG III – Novi jadranski program za susjedstvo“ (*eng. Adriatic Cross-Border Cooperation between Croatia and Italy, Phare CBC / INTERREG III A - Adriatic New Neighbourhood Programme*), (shema za dodjelu bespovratnih sredstava)
- PHARE 2006 „Prekogranična suradnja između Hrvatske, Slovenije i Mađarske“ (*eng. Cross-Border Cooperation between Croatia, Slovenia and Hungary*), (shema za dodjelu bespovratnih sredstava)
- PHARE 2006 „Jadranska prekogranična suradnja između Hrvatske i Italije, PHARE CBC/INTERREG III – Novi jadranski program za susjedstvo“ (*eng. Adriatic Cross-Border Cooperation between Croatia and Italy, Phare CBC / INTERREG III A - Adriatic New Neighbourhood Programme*), (shema za dodjelu bespovratnih sredstava)
- Transnacionalni program za područje središnjeg Jadrana, južnog Podunavlja i jugoistočne Europe (*eng. Transnational Programme CADSES*), (shema za dodjelu bespovratnih sredstava) – (hrvatski partneri bili su uključeni u 9 projekata)

Prethodno iskustvo Crne Gore s prekograničnim i transnacionalnim projektima i programima:

¹ MMTPR: Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka

- CARDS 2006 „INTERREG III – Novi jadranski program za susjedstvo“ (eng. *INTERREG IIIA Adriatic New Neighbourhood Programme*), (na posljednjem pozivu na dostavu prijedloga projekata za Jadranski program, Upravljački odbor u L'Aquili je 25. siječnja 2007. odabrao 12 projekata u kojima su sudjelovali crnogorski partneri)
- Transnacionalni program za područje središnjeg Jadrana, južnog Podunavlja i jugoistočne Europe (eng. *Transnational Programme CADSES*), (crnogorski partneri bili su uključeni u 2 projekta).

Zajednički crnogorsko-hrvatski projekti:

- CARDS 2006 „INTERREG III – Novi jadranski program za susjedstvo“ (eng. *INTERREG IIIA Adriatic New Neighbourhood Programme*)
(Crna Gora sudjelovala je u 9 projekata s hrvatskim partnerima u ovome multilateralnom Programu, unutar zadnjeg poziva na dostavu prijedloga projekata)
- Područje središnjeg Jadrana, južnog Podunavlja i jugoistočne Europe (*CADES*), (partneri na projektu iz Hrvatske i Crne Gore sudjelovali su i surađivali na projektu PlanCoast – Prostorno planiranje u obalnim zonama, unutar 4. poziva na dostavu prijedloga projekata)

Iako obje zemlje imaju iskustva s programima prekogranične suradnje (CBC) koje financira EU s drugim državama, njihovo je iskustvo takve međusobne suradnje ograničeno. Tijekom razdoblja 2004 – 2006. samo je shema za dodjelu bespovratnih sredstava „*Suradnja s prekograničnim regijama Srbijom, Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom*“ (financirana iz sredstava CARDS-a 2004. dodijeljenih Hrvatskoj) bila usmjerena na suradnju između država kandidatkinja i država potencijalnih kandidatkinja. Ova se shema za dodjelu bespovratnih sredstava još uvijek procjenjuje i točan broj potpora koji će bit dodijeljen još uvijek nije poznat.

Suradnja između dviju zemalja na državnoj razini se poboljšava, posebno od kada je Crna Gora postala neovisna država. Do sada je potpisano nekoliko bilateralnih sporazuma (vidjeti Prilog II, tablica 1.2).

1.4 Naučene lekcije

Hrvatski dionici prvi su puta imali priliku sudjelovati u prekograničnim projektima 2003. unutar programa prekogranične suradnje s Mađarskom, Slovenijom i Italijom. Zahvaljujući tima prvim prekograničnim projektima, hrvatski su partneri stekli znanja i vještine od njihovih prekograničnih partnera te izgradili kapacitete za samostalnu izradu i provedbu projekata prekogranične suradnje u budućnosti.

S uvođenjem Novog partnerstva za susjedstvo 2004 – 2006 povećala su se raspoloživa sredstva za hrvatske partnere i time se također povećao interes mnogih lokalnih dionika duž granica s Mađarskom, Slovenijom i Italijom.

U prvim pozivima na dostavu prijedloga projekata unutar Programa za susjedstvo za Sloveniju, Mađarsku i Hrvatsku i Jadranskog programa za susjedstvo, brojne su se općine i organizacije civilnog društva uspješno uključile u prekograničnu suradnju s njihovim partnerima, dokazujući svoj kapacitet za izradu i provedbu projekata koje financira EU.

U drugom krugu poziva na dostavu prijedloga projekata unutar dva Programa za susjedstvo dostavljen je čak i veći broj prijedloga projekata. Međutim, samo je mali broj prijavi bio zadovoljavajuće kakvoće.

Stoga se može zaključiti da postoje određeni interes i kapaciteti u područjima koja graniče s državama članicama. Te je kapacitete ipak potrebno ojačati, posebno imajući u vidu povećana sredstva raspoloživa unutar programa prekogranične suradnje IPA-e.

S druge pak strane, hrvatski dionici na istočnim granicama (granicama sa državama ne-članicama) imaju vrlo ograničeno iskustvo u prekograničnoj suradnji.

Hrvatske županije koje graniče s BiH, Srbijom i Crnom Gorom imale su prvu priliku prijaviti se za male projekte prekogranične suradnje u drugoj polovici 2006. Očito je iz ovog iskustva da postoji opći manjak znanja i kapaciteta za izradu i upravljanje projektima te da su lokalni dionici imali poteškoća u pronalaženju partnera s druge strane granice.

Može se zaključiti da županije koje graniče sa državama članicama imaju više kapaciteta za i više iskustva u prekograničnoj suradnji od županija koje graniče sa državama ne-članicama, čije je iskustvo još uvijek minimalno ili uopće ne postoji. Unutar dosadašnjih programa, korisnici projekata uglavnom su se susretali s projektima manje veličine. Relativno veća dodjela potpora, koja će biti dostupna pod programima prekogranične suradnje IPA-e, predstavljat će stvarni izazov za mnoge lokalne dionike čiji je fiskalni kapacitet još uvijek mali.

U smislu kapaciteta za pripremu i upravljanje prekograničnim projektima, situacija u Crnoj Gori poprilično je slična opisanoj situaciji u Hrvatskoj. Osim toga, do 2006. Crnih Gora je bila u državnoj zajednici sa Srbijom te se stoga cjelokupno iskustvo vezano uz prekograničnu suradnju uglavnom odnosi na programe u kojima su ove dvije države sudjelovale kao jedna država. Prvo iskustvo Crne Gore bilo je sudjelovanje u Jadranskom programu INTERREG-a IIIA. Kroz taj početni prekogranični projekti crnogorski su partneri dobili priliku za jačanje svijesti o prekograničnim programima i stjecanje znanja i vještina od njihovih prekograničnih partnera. Međutim, kapacitet krajnjih korisnika za izradu projekata još je uvijek nizak (osobito u sjevernom dijelu gdje nisu provedene gotovo nikakve aktivnosti). Misleći na to važno je naglasiti da će posebna obuka potencijalnih predlagatelja projekata biti ključna za ovaj program. Isto je tako važno spomenuti da je nekoliko općina i organizacija civilnog društva, iz južnog i središnjeg dijela, sudjelovalo u provedbi projekata unutar programa.

Iako su na taj način ojačani kapaciteti, neophodno je nastaviti sa stvaranjem prekograničnih struktura, intenzivnom komunikacijom i pribavljanjem informacija u cilju ostvarivanja djelotvornih i održivih prekograničnih partnerstava. Dakle, pitanje osiguravanja obuke za izradu i provedbu projekata u vezi s programom vrlo je važno.

1.5 Sažetak Zajedničkog programskog procesa

Postupak izrade programa počeo je 19. veljače 2007. s prvim pripremnim sastankom državnih institucija odgovornih za II. komponentu IPA-e, tijekom kojega su dvije strane raspravljale i složile se vezano uz proces razrade programa. Proces su vodila dva tijela uspostavljena u tu svrhu, s posebnim odgovornostima: *Zajednički programski odbor (JPC)* i *Zajednički tim za izradu nacрта (JDT)*.

Prvi sastanak *Zajedničkog programskog odbora (JPC)* održan je 1. ožujka 2007. u Zagrebu, kada su službeno uspostavljeni taj Odbor i Zajednički tim za izradu nacрта (sastav JPC-a, JDT-a i Partnerske grupe naveden je u Prilogu I) i tijekom kojega su usvojeni njihov pravilnik, mandat i članstvo. Opisi i zadaci tada uspostavljenih dvaju zajedničkih struktura su kako slijedi:

Zajednički programski odbor (JPC) zajedničko je tijelo za donošenje odluka uspostavljeno na početku postupka izrade programa, čiji mandat traje od početka postupka izrade programa do

konačnog podnošenja JPD-a Europskoj komisiji. JPC se sastoji od predstavnika državnih tijela nadležnih za II. komponentu IPA-e i regionalnih nadležnih tijela iz graničnih regija prihvatljivih za sudjelovanje u Programu. Članove su nominirale i ovlastile odnosne institucije, a prihvaćeni su na 1. *Zajedničkom programskom odboru*.

Glavni zadaci Zajedničkog programskog odbora:

- Potvrditi članove Zajedničkog programskog odbora koje nominira svaka od država
- Složiti se vezano uz radne postupke Zajedničkog programskog odbora (usvojiti Pravilnik)
- Raspravljati i sporazumjeti se oko svih faza pripreme programa
- Dati jasne naputke Zajedničkom timu za izradu nacrtu o pripremi programa i njegovih priloga
- Osigurati pravovremenu pripremu svih faza programa i odnosnih priloga

Zajednički tim za izradu nacrtu (JDT) zajedničko je tehničko tijelo, koje uspostavlja Zajednički programski odbor na početku postupka izrade programa, čiji mandat traje od početka postupka izrade programa do kada Zajednički programski odbor usvoji konačni program. Zajednički tim za izradu nacrtu sastoji se od predstavnika državnih institucija nadležnih za prekograničnu suradnju, ugovorene tehničke pomoći i predstavnika regionalnih nadležnih tijela. Najvažnije aktivnosti Zajedničkog tima za izradu nacrtu (vidjeti niže) izvršavaju predstavnici državnih institucija i tehnička pomoć. Regionalni predstavnici odgovorni su za osiguranje točnosti regionalnih podataka i njihovu analizu.

Glavni zadaci:

- Skupiti sve potrebne podatke za razradu programa
- Izraditi nacrt teksta svih poglavlja i odgovarajuće priloge u skladu s Uputama Zajedničkog programskog odbora
- Organizirati i provesti savjetovanje sa svim nadležnim institucijama na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini
- Unaprijediti tekstove u skladu s postupkom savjetovanja s partnerima (vidjeti niže) i podacima dobivenim od Zajedničkog programskog odbora
- Pravovremeno pripremiti sve odnosne dokumente (nacrtu tekstova) za sastanke Zajedničkog programskog odbora

Uz predstavnike lokalne, regionalne i državne uprave uključene u članstvo Zajedničkog programskog odbora i Zajedničkog tim za izradu nacrtu, dogovoreno je savjetovanje sa širokim rasponom partnera iz javnog, civilnog i privatnog sektora kroz regionalne radionice i anketna istraživanja. U Hrvatskoj je takvo predstavljanje osigurano kroz uključenost Međuministarske radne skupine (sastav Međuministarske radne skupine – IMWG naveden je u Prilogu I) i predstavnike Dubrovačko-neretvanske županije. Predstavnici Županije uglavnom su bili članovi Županijskog partnerstva, tijela koje je ustanovljeno u procesu izrade regionalnog operativnog programa za Dubrovačko-neretvansku županiju, a u kojem su bili predstavljeni svi glavni sektori na općinskoj razini (javni, civilni, poslovni). Na crnogorskoj su strani u proces bili uključeni predstavnici svih općina s prihvatljivog područja kao i odgovarajuća nadležna ministarstva, NVO-i i ostali značajni dionici koji su dali potrebni doprinos te procijenili nacrt programa imajući u vidu vlastite odgovornosti.

Postupak savjetovanja proveden je kroz dvije vrste postupaka: *pisani postupak* i *sastanci/radionice*, koji su provedeni i na državnoj razini (nacionalni proces savjetovanja) i na prekograničnoj razini. Zajednički prekogranični proces savjetovanja odvijao se uz uključenost članova Tima za izradu nacrti i predstavnika državnih, regionalnih i lokalnih dionika s obje strane granice te uključenost članova Zajedničkog programskog odbora.

Glavni sastanci održani tijekom pripreme programa navedeni su niže:

	Sastanak	Datum i mjesto	Rezultat
1.	Bilateralni sastanak SDURF-a ¹ i MMTPR-a ² s Tajništvom za europsku integraciju (Crna Gora)	19. veljače 2007, Zagreb, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zajednički dogovoren vremenski okvir za razradu programa. ▪ Definirane uloge institucija i zajedničkih struktura.
2	1. sastanci JPC-a i JDT-a	1. ožujka 2007, Zagreb, Hrvatska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utvrđen pravilnik radnih postupaka ▪ Potvrđeni članovi Zajedničkog tima za izradu nacrti i Zajedničkog programskog odbora ▪ Raspravljeno programsko područje ▪ Dogovor o sljedećem koraku: Dogovoren plan za prikupljanje i obradu podataka za analizu stanja
3	1. hrvatska nacionalna radionica za savjetovanje	19. ožujka 2007, Dubrovnik, Hrvatska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prezentacija i prikupljanje napomena partnera (na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini) s hrvatske strane vezano uz analizu stanja i SWOT analizu
4	1. crnogorska nacionalna radionica za savjetovanje	19. ožujka 2007, Kotor, Crna Gora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prezentacija i rasprava o analizi stanja i SWOT analizi s potencijalnim korisnicima
5	2. sastanak JDT-a	20. ožujka, Dubrovnik, Hrvatska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raspravljena i dogovorena zajednička SWOT analiza ▪ Prijedlozi za prioritete i mjere programa
6	2. sastanak JPC-a	30. ožujka, Kotor, Crna Gora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dogovaranje i usvajanje Programskog područja ▪ Određivanje okvirnih predviđenih sredstava za provedbu Programa ▪ Prezentacija i rasprava o zajedničkoj analizi stanja i SWOT analizi ▪ Napuci za razradu strateške strane Programa
7	Savjetovanje s JPC-om - Pisani postupak	16. travnja 2007	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prihvaćene analize stanja i SWOT analize
8	2. hrvatska nacionalna radionica za savjetovanje	3. svibnja 2007, Dubrovnik	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raspravljani i dogovoreni prioriteti, mjere i aktivnosti ▪ Procjena predviđenih sredstava po mjeri i načinu isplate
9	2. crnogorska nacionalna radionica za savjetovanje	3. svibnja 2007, Kotor, Crna Gora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prezentacija i rasprava o prioritetima, mjerama i predviđenim sredstva za svaku mjeru
10	3. sastanak JDT-a	4. svibnja 2007, Kotor, Crna Gora	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rasprava i dogovor o prioritetima, mjerama i aktivnostima ▪ Procjena predviđenih sredstava po mjeri i načinu isplate
11	4. sastanak JPC-a	16. svibnja 2007, Zagreb, Hrvatska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usvajanje strateške strane Programa ▪ Prezentacija i rasprava o glavnim pitanjima u vezi Provedbenih odredbi ▪ Napuci za daljnju razradu Provedbenih odredbi
12	Savjetovanje s JDT-om: Pisani postupak	18. svibnja 2007.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Finalizacija Provedbenih odredbi
13	4. sastanak JPC-a	28. svibnja 2007. Zagreb, Hrvatska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Usvojen konačni nacrt Programskog dokumenta

Koordinacija donatora

U skladu sa člankom 20. Uredbe IPA-e i člankom 6(3) Provedbene uredbi IPA-e, Komisija je zatražila od predstavnika zemalja članica i lokalnih Međunarodnih financijskih institucija u

¹ SDURF: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU-a, Zagreb

² MMTPR: Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Zagreb

Hrvatskoj i Crnoj Gori njihove napomene vezano uz radne programe prekogranične suradnje dostavljene Komisiji.

1.6 Sažetak predložene Programske strategije

Vizija programa određena je na sljedeći način:

Prekogranično područje između Hrvatske i Crne Gore prepoznato je kao regija za visoko kvalitetan život i kao jedno od najuspješnijih europskih turističkih odredišta, zbog njegovih jedinstvenih i očuvanih prirodnih bogatstava, kulturno-povijesne baštine i visoke kakvoće usluga, kao i regija u kojoj su društveno-gospodarski partneri osposobljeni postići i upravljati optimalnim razvojnim potencijalom područja.

Opći cilj Programa je:

☛ *Poboljšana kvaliteta življenja u prekograničnom području između Hrvatske i Crne Gore*

Ovaj će se cilj ostvariti kroz provedbu aktivnosti unutar sljedećeg skupa programskih prioriteta i mjera:

<p>Prioritet 1</p> <p>Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskome području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskih odnosa u prihvatljivim područjima</p>	<p>Prioritet 2</p> <p>Tehnička pomoć</p>
Mjera 1.1: Zajedničke aktivnosti zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine	Mjera 2.1: Upravljanje i provedba Programa
Mjera 1.2: Zajednički turistički i kulturni prostor	Mjera 2.2: Informiranje o Programu, promidžba i evaluacija Programa
Mjera 1.3: Mali prekogranični projekti razvoja zajednice	
<p>Horizontalne teme:</p> <p style="text-align: center;">Izgradnja prekograničnog kapaciteta Jednake mogućnosti Ravnopravnost spolova i rodno osviještena politika Održivi razvoj i zaštita okoliša</p>	

POGLAVLJE II. ANALIZE ZA PROGRAME PREKOGRANIČNE SURADNJE

2. Opis programskog područja

2.1 Pribvatljiva i susjedna područja

Ciljno programsko područje zajednička je hrvatsko-crnogorska granica. Odnosne jedinice su teritorijalne jedinice na razini koja odgovara NUTS III klasifikaciji u Hrvatskoj i općinama u slučaju Crne Gore. Pribvatljivo područje pokriva jednu (istovjetnu NUTS-u III) hrvatsku regiju i 7 općina u Crnoj Gori, dok susjedne regije pokrivaju također jednu (NUTS III protuvrijednost) (istovjetnu NUTS-u III) hrvatsku regiju i 3 općine u Crnoj Gori.

Tablica 2.1: Pribvatljiva i susjedna područja za Hrvatsku i Crnu Goru

Hrvatska (NUTS III, županije)		Crna Gora (općine)	
Pribvatljivo područje	Susjedno područje	Pribvatljivo područje	Susjedno područje
Dubrovačko-neretvanska županija	Splitsko-dalmatinska županija	Herceg Novi Kotor Tivat Budva Bar Ulcinj Cetinje	Nikšić Podgorica Danilovgrad

Mapa 1: Pribvatljiva i susjedna područja za Hrvatsku i Crnu Goru

2.2 Opis i analiza pograničnog područja

2.2.1 Povijest

Najveći dio današnje Dubrovačko-neretvanske županije bio je dio Dubrovačke republike, koja je službeno ukinuta 1808. te je postala dijelom Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te stoga i Austrougarske monarhije. Crnogorski dio prihvatljivog područja bio je dio neovisnog kraljevstva od kasnog Srednjeg vijeka do 1918. Nakon Drugog svjetskog rata obje su države bile u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). 1991. Hrvatska postaje neovisna država, dok je Crna Gora ostala u savezu s Srbijom do 2006, kada je 3. lipnja Skupština Crne Gore proglasila neovisnost Crne Gore, službeno potvrđujući rezultat referenduma o neovisnosti. Nakon raspadanja SFRJ-a i na početku Domovinskog rata, hrvatski je dio prihvatljivog područja bio izložen teškom bombardiranju i pretrpio je veliku izravnu i neizravnu ratnu štetu, koja je još uvijek vidljiva i može se osjetiti na različite načine.

2.2.2 Demografija

Općenito, starenje stanovništva i koncentracija stanovništva u urbanim i obalnim područjima, kao glavnim centrima ponude radnih mjesta, glavne su karakteristike prihvatljivog područja. U smislu demografskih kretanja postoje neke razlike između hrvatske i crnogorske strane prihvatljivoga područja. Prema posljednjem Popisu stanovništva (2003), broj se stanovnika na crnogorskoj strani povećao za 15% u usporedbi sa situacijom 1991, dok se u Dubrovačko-neretvanskoj županiji stanovništvo smanjilo za 1,4% (uspoređujući dva Popisa stanovništva 1991. i 2001, vidjeti Prilog III, tablicu 2.2).

Sudeći po tome, Dubrovačko-neretvanska županija slijedi postojeći trend depopulacije u Hrvatskoj, ali stopa depopulacije u županiji još je uvijek niža nego za Hrvatsku kao zemlju. U susjednim regijama u obje države situacija u smislu populacijskih promjena više-manje slijedi obrazac prihvatljivog područja na odnosnoj strani. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji prirodni rast nije toliko značajan kao u crnogorskim općinama, ali u zadnjih nekoliko godina polako se mijenja iz pada u rast. Povrh prirodnog smanjenja (ili vrlo slabog prirodnog rasta) zabilježenog u zadnjih nekoliko godina (vidjeti Prilog III, tablica 2.3), u Dubrovačko-neretvanskoj županiji postoje dijelovi općina i gradovi koji su gotovo napušteni, uglavnom kao posljedica rata. Posljedice Domovinskog rata ubrzale su negativan demografski trend u nekim dijelovima županije (npr. u područjima koja graniče s Bosnom i Hercegovinom), posebno u istočnom zaleđu i na nekim otocima (staro stanovništvo). Općenito, demografski procesi u obje države odražavaju razlike u razvoju njihovog područja.

2.2.3 Etničke manjine

U smislu etničke pripadnosti, također postoji razlika s dvije strane granice. Dok je u Dubrovačko-neretvanskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji vidljiv visok stupanj etničke homogenosti, crnogorske su općine heterogene. Na hrvatskoj su strani programskog područja glavne nacionalne manjine Srbi i Bosanci, a na crnogorskoj su strani prisutni Srbi, Albanci, Hrvati i Muslimani (vidjeti Prilog III, tablica 2.4).

U prošlosti je hrvatsko stanovništvo imalo značajnu prisutnost u nekim od obalnih dijelova Crne Gore, a i u današnjim je danima većina Hrvata koji žive u Crnoj Gori smješteno u obalnim općinama (npr. Tivat, Kotor).

2.2.4 Zemljopisni opis

Programsko područje zauzima 12,829 km² kopnene površine (6321 km² u Hrvatskoj i 6508 km² u Crnoj Gori). Hrvatski dio prihvatljivog područja smješten je na dalekom jugu Republike Hrvatske te zauzima 3,15% kopnenog područja i 22,56% morskog područja

Republike Hrvatske. Nalazi se pretežno uzduž državne granice na kopnu ili na moru. Kopnena strana graniči s Bosnom i Hercegovinom (većina područja) te Crnom Gorom (u općini Konavle). Državna granica na teritorijalnom moru (granica na moru) je granica s Republikom Italijom (otočnim područjima), Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom (područje oko Neuma). Crnogorski dio prihvatljivog područja smješten je na jugozapadu Crne Gore i zauzima 2501 km² područja Republike Crne Gore. Granična crta između Hrvatske i Crne Gore dužine je 25km na kopnu i 27km na moru¹. Postoje dva granična prijelaza između Hrvatske i Crne Gore.

Crna Gora ima kopnenu granicu sa Srbijom, Bosnom i Hercegovinom i Albanijom, dok na moru graniči, osim s Hrvatskom i Albanijom, također i s Italijom.

2.2.4.1 Sredozemlje

Veći dio programskog područja spada u sredozemno zemljopisno područje (izuzev dijela susjednih regija u Crnoj Gori, koje spadaju u Dinarsko gorje) i ima sve karakteristike sredozemne klime. Ljeta su topla sa sušnim razdobljima, dok je ostatak godine obilježen obilnim kišama i umjerenom temperaturom. Zbog takvih klimatoloških uvjeta i svojstvene sredozemne vegetacije požari su vrlo česti tijekom ljetnog razdoblja. S obzirom da protupožarna obrana nije na zadovoljavajućoj razini, požari uzrokuju velike probleme s ljudima, ali i s vegetacijom te prirodnom i kulturnom baštinom. Crnogorski je dio prihvatljivog područja glasovit po pješćanim plažama i obilnoj suptropskoj vegetaciji. Odijeljen je od ostatka države visokim Dinarskim gorjem Orjen, Lovćen i Rumija, koje se uzdiže strmo od mora tvoreći sjajnu pozadinu obalnog pojasa, ali istovremeno i predstavljajući prepreku komunikaciji između obalnih i unutarnjih dijelova Crne Gore. Dubrovačko područje može se podijeliti na tri glavna dijela: otoci, obalni dio i zaleđe. Obala je duga 1.024,63 km i razvedena, a izmjenjuju se zaštićeni zaljevi pješćanih plaža egzotične ljepote s vrlo strmom obalom s hridima izloženim otvorenom moru. Ušće Neretve (kao dio zaleđa) najplodonosnije je tlo u jadranskom dijelu Hrvatske. Na otočnom dijelu teren vrlo je porozan zbog drobine – dolomitne tvari, pa prema tome ne postoje nijednu površinski tokovi i plodnost tla nije tako visoka.

Pejzažna raznolikost dopunjena je biološkom raznovrsnošću na kopnu i na moru, što područje uvrštava među jedinstvena područja Sredozemlja. Prirodni uvjeti područja pogoduju uzgoju ranog povrća, vina, voća i cvijeća te *marikulturu*.

2.2.5 Infrastruktura

Opći pregled

Infrastruktura unutar programskog područja različita je na dvije strane granice. Na crnogorskoj je strani zastarjela zbog manjka investicija. Ceste i željeznice su u vrlo lošem stanju, dok su lučka postrojenja, poletno-sletne staze i brane u malo boljem stanju. Opskrba pitkom vodom također je nedovoljna na crnogorskoj strani prihvatljivog područja. Na hrvatskoj strani infrastrukturni uvjeti su bolji, ali se također mogu poboljšati (npr. cestovna infrastruktura, infrastruktura vezana uz otpad i upravljanje otpadnim vodama). Općenito bi komunalnu i ostalu prateću infrastrukturu unutar programskog područja, kao ključni faktor razvitka turizma kao jednog od glavnih sektora u području i stvaranja stabilnog gospodarskog okruženja u kojemu mala i srednja poduzeća mogu napredovati, trebalo smatrati prioritetom, u smislu usmjeravanja razvojnih djelovanja u skoroj budućnosti.

¹ izvor: Državni zavod za statistiku RH, Statistički ljetopis 2006.

2.2.5.1 Energija

Glavni izvor električne energije Dubrovačko-neretvanske županija eksploatacija je rijeka te nema većih problema s opskrbom električnom energijom. Najveći proizvođač električne energije je HE „Dubrovnik”, visokotlačna derivacijska elektrana, čija je podzemna pogonska zgrada smještena na samoj obali blizu mjesta Plat.

Crnogorski dio područja, kao i cijela država, ima velik potencijal za neprekinutu opskrbu električnom energijom, što bi smanjilo ovisnost Crne Gore o vanjskoj opskrbi električnom energijom.

Osim spomenute ovisnosti, također je problem što više od polovice raspoložive elektroenergije u Crnoj Gori troši tvornica *Kombinat Aluminijska Podgorica*.

2.2.5.2 Prijevoz

Suvremena prometna mreža jedan je od najvažnijih faktora koji omogućava gospodarski razvoj i veze na svim razinama (mjesnoj, regionalnoj i međunarodnoj), kao i prekograničnu suradnju.

U smislu sustava cestovnog prijevoza, ceste u cijelom programskom području uglavnom su u lošem stanju, primarno se koriste za unutarnje veze i skoro sve imaju loše prometno-tehničke elemente, prema tome, zahtijevaju rekonstrukciju i modernizaciju. Mreža cestovnog prometa na području Dubrovačko-neretvanske županije sastoji se od 17 državnih cesta, 31 županijske ceste i 65 lokalnih cesta¹ (dužina cesta na hrvatskoj strani Programskog područja navedena je u Prilogu III, tablica 2.5). Cestovna je povezanost između područja i ostatka Hrvatske (i dalje) loša jer nema ceste koji bi spojila krajnji jug Republike Hrvatske i njezin glavni grad Zagreb te ostale dijelove države na najbolji način. Strategijom prometnog razvitka predviđena je izgradnja preostalih 65 km autoceste od Ploča do Dubrovnika u cilju spajanja Dubrovnika sa Splitom i ostatkom Hrvatske².

Cestovna mreža u Crnoj Gori uključuje 850 km autocesta, 950 km regionalnih cesta i vrlo opširnu mrežu seoskih cesta (5.300 km) (nisu dostupni podaci o dužini cesta po općinama). Posljednjih godina cestovna povezanost između Podgorice i gradova na obali značajno se poboljšala zbog završetka tunela Sozina, kojime je put od Podgorice do Bara skraćen na manje od pola sata, uz znatno povećanu sigurnost. Velika prilika za programsko područje izgradnja je Jadransko-jonskog koridora, koji bi omogućio cestovnu komunikaciju između jugoistočne Europe i srednje Europe te povezao jugozapadnu i jugoistočnu Europu.

Glavna cestovna veza između Hrvatske i Crne Gore je E65/E80/Smjer 2.

Kada govorimo o željezničkom prijevozu, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji postoji samo jedna pruga, koji prolazi od Ploča, kroz Metković, prema Sarajevu i dalje u središnju Europu. Dio je Koridora Vc (Budimpešta – Osijek – Sarajevo – Mostar – Metković – Ploče) te kao takva od velike je važnosti, kao najbliža veza središnje Europe i Sredozemnog mora (dužina željeznice na hrvatskoj strani Programskog područja nalazi se u Prilogu III, tablica 2.6; za Crnu Goru podaci o dužini željeznice po općinama nisu dostupni). Važne željezničke linije na crnogorskoj strani programskog područja one su koji spajaju luku Bar s Podgoricom i Podgoricu s Nikšićem. Željeznica Podgorica – Nikšić koristi se samo za teret, dok se željeznica Bar – Podgorica koristi za prijevoza putnika i tereta. Nema željezničke veze između Hrvatske i Crne Gore.

¹ Preuzeto iz ROP-a Dubrovačko-neretvanske županije

² Hrvatska gospodarska komora, Sektor za promet i veze, Izvješće za 2006, http://www2.hgk.hr/en/depts/transport/ceste_zeljeznice_zracni_2006.pdf

2.2.5.3 Pomorske luke

Zbog zemljopisnog položaja prihvatljivog područja vrlo je važan pomorski prometni sustav. Dvije luke koje se nalaze u Dubrovačko-neretvanskoj županiji od posebne su (međunarodne) važnosti za Republiku Hrvatsku: putnička luka „Gruž“ i teretna luka „Ploče“.¹ Gravitacijsko područje Dubrovnika ograničeno je na uski prostor zaleđa, zbog čega te luke, u prometnom smislu, imaju samo lokalnu važnost. Dubrovnik je jedina luka koja nije povezana s unutrašnjošću željezničkom prugom. Luka Dubrovnik izgradit će suvremeni putnički terminal za predviđene putničke brodove i brodove za turistička kružna putovanja, na mjestu starih teretnih skladišta. Osim navedenih, postoje brojne luke od županijske i lokalne važnosti. Bar je glavna pomorska luka na crnogorskoj strani programskog područja i u Crnoj Gori općenito (preko nje se odvija 95% ukupnog prijevoza putnika i tereta).

2.2.5.4 Zračne luke

Sustav zračnog prijevoza najvažniji je za prihvatljivo područje. Postoje tri međunarodne zračne luke (zračne luke Dubrovnik, Podgorica i Tivat), ali nema izravne linije između Podgorice ili Tivata i Dubrovnika. Dubrovačka zračna luka ima najveći broj putnika nakon Zagrebačke zračne luke te, iako se ovaj broj povećava svake godine, još je uvijek 35% manji od predratnih brojk.²

2.2.5.5 Telekomunikacije

Telekomunikacijski sustav unutar prihvatljivih područja (posebno zemaljske telefonske linija i bežične veze) može se ocijeniti zadovoljavajućim. Pokrivenost je zadovoljavajuća i sektor je zadovoljavajuće razvijen u smislu tehnologije i ljudskih kapaciteta. Pokretna telefonija i Internet usluge su, kao i u drugim državama, prilično propulzivne i na zadovoljavajućoj razini razvoja.

2.2.5.6 Komunalne usluge (vodoopskrba, upravljanje otpadnim vodama, upravljanje otpadom)

Vodoopskrba, upravljanje otpadnim vodama i upravljanje čvrstim otpadom nedovoljno su razvijene u cijelom programskom području, posebno imajući u vidu njihovu važnost i vezu s turističkom industrijom, koja je, kako je već spomenuto, jedan od glavnih sektora u području. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji razina opskrbe stanovnika vodom je na 83% (vidjeti Prilog III, tablica 2.7; ne postoje podaci za crnogorsku stranu vezano uz vodoopskrbnu po stanovniku po općini), ali budući da su vodovodi su povezani samo s velikim gradovima, gradovima i većim naseljima, neki dijelovi županije još uvijek nemaju vodovod. Vodovod značajnog dijela prihvatljivog područja temelji se na cjevovodu kojime se opskrbljava Dubrovačko-neretvanska županiju i crnogorska općina Herceg Novi, čiju su izgradnju sufinancirali građani Herceg Novog u zajedničkoj državi Jugoslaviji. Dijelom cjevovoda kojim se opskrbljava Herceg Novi upravlja komunalno poduzeće hrvatske općine Konavle, a troškovi i opskrba temelje se na ugovorima između te dvije općine. Međutim i dalje postoje mnoga sporna pitanja koja uzrokuju sukobe i ponekad prekinde u vodoopskrbi područja Herceg Novog.

¹ Prema Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama (Narodne novine, br.158/03) luke od visoke (međunarodne) važnosti za Republiku Hrvatsku su Rijeka i Ploča (pretovar tereta) te Zadar, Split i Dubrovnik (prijevoz putnika)

² Hrvatska gospodarska komora, Izvješće za 2006.

Nadalje, veliki dio područja nije pokriven kanalizacijskom mrežom, a već izgrađeni kanalizacijski sustavi u upotrebi nisu povezani s postrojenjima za obradu otpadnih voda. Priključenost na javni sustav odvodnje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji je 41%, što je ispod nacionalnog prosjeka (vidjeti Prilog III, tablica 2.7; ne postoje podaci za crnogorsku stranu vezno uz javni sustav odvodnje po stanovniku po općini). U cijeloj županiji, postoji samo jedno postrojenje za obradu otpadnih voda u Dubrovniku. Takvom se situacijom ugrožavaju površinske i podzemne vode te more, a uglavnom su ugroženi nekontroliranim izlivanjem industrijskih i fekalnih otpadnih voda u tlo i rijeke. U smislu ugroženosti površinskih i podzemnih voda, isto vrijedi za crnogorski dio programskog područja. Situacija vezana uz vodovod na crnogorskoj strani Programskog područja dosta je slična onoj na hrvatskoj strani jer je 85% kućanstava priključeno na vodovod. U smislu sustava odvodnje otpadnih voda, na crnogorskoj je strani 48% kućanstava priključeno na taj sustav. Na hrvatskoj strani Programskog područja, većina objekata korištenih za stanovanje priključeno je na vodovod, strujnu mrežu i kanalizaciju (vidjeti Prilog III, tablica 2.8).

Vezano uz odlaganje otpada, unutar prihvatljivog područja postoji 10 službenih odlagališta otpada, od kojih je jedno na crnogorskoj strani granice - „Lovanja” – koje je ujedno jedino regionalno odlagalište otpada u Crnoj Gori izgrađeno u skladu s normama EU-a za upravljanje otpadom. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji sanitarne mjere poduzete su samo na gradskom odlagalištu otpada Grada Dubrovnika. Osim na registriranim odlagalištima otpada, otpad se odlaže na nekoliko smetlišta koja se nalaze u blizini mjesta bez organiziranog prikupljanja otpada (u Dubrovačko-neretvanskoj županiji organizirano prikupljanje i uklanjanje otpada na općinskoj razini pokriva 75% stanovnika¹) i ta smetlišta ne funkcioniraju kao sanitarna odlagališta otpada. Osim komunalnog otpada, tu je i otpad iz tehnoloških procesa u proizvodnji i uslužnih djelatnosti, koji također nije primjereno zbrinut.

2.2.6 Gospodarski opis

2.2.6.1 BDP

Programsko područje obuhvaća županije i općine vrlo raznolikih gospodarskih karakteristika. S jedne strane tu su relativno razvijena urbana područja, a s druge strane imamo relativno nerazvijena ruralna područja (npr. velike su razvojne razlike između Grada Dubrovnika i luke Ploče i ostalih područja Dubrovačko-neretvanske županije). U usporedbi s hrvatskim prosjekom, BDP po stanovniku Dubrovačko-neretvanske županije ispod je nacionalnog prosjeka. Podaci za 2004. govore da je regionalni indeks BDP-a iznosio 84,5% nacionalnog BDP-a po stanovniku. Međutim, uzimajući u obzir ovaj pokazatelj, županija je među najbogatijim županijama u Hrvatskoj i što je još važnije, u skladu s razvojnim potencijalima županije postoje mogućnosti za daljnji rast. Crnogorska strana prihvatljivog područja ima niži BDP od hrvatske strane, ali također ima velik razvojni potencijal (u skladu s podacima Središnju banke Crne Gore, procijenjeni rast BDP-a je oko 9% za 2007) i uključuje neke od najbogatijih općina u državi (vidjeti Prilog III, tablica 2.9).

¹ Preuzeto iz ROP-a Dubrovačko-neretvanske županije

2.2.6.2 Poljoprivredni i ruralni razvoj

Intenzivna poljoprivreda svojstvena je području s najpovoljnijim prirodnim uvjetima. Prirodni uvjeti (povoljna klima, plodna zemlja i prisutnost vode) programskog područja pružaju mogućnost uzgoja brojnih poljoprivrednih kultura: voća, povrća, grožđa i maslina. Uzgoj agruma, maslina i vinogradarstvo, kao i marikultura, vrlo su važni za gospodarski sektor područja. Međutim, mogućnosti za bolje i intenzivnije eksploatiranje povoljnih uvjeta za poljoprivredu još su uvijek velike. Problemi vezani za poljoprivredu proizvodnju su mala poljoprivredna gospodarstva i prosječna veličina poljoprivrednog zemljišta. U tom pogledu, postoji mogućnost okrupnjavanja zemljišta i, za poslovne subjekte, mogućnost iskorištavanja raspoložive površine na cijelom području. Neki od problema, s obzirom na male poljoprivredne i prehrambene proizvođače, njihova je segmentacija, mali broj proizvoda potvrđene kakvoće i premalo zajedničkih nastupa na većim tržištima, što sve rezultira niskom konkurentnošću. Potrebno je spojiti poljoprivredu i proizvodnju hrane s turističkim sektorom kroz podržavanje razvoja seoskog turizma, spajanje proizvođača i pružatelja usluga, uključivanje u marketinške poslove regije i postupke potvrđivanja kakvoće, posebno one usmjerene na zemljopisno podrijetlo proizvoda. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji najintenzivnija poljoprivredna proizvodnja smještena je u sliv Neretve, ali je ugrožena povećanom slanošću rijeke Neretve. Podaci o poljoprivrednom stanovništvu, kućanstvima i iskorištenom poljoprivrednom zemljištu nalaze se u Prilogu III, tablica 2.10.

2.2.6.3 Industrija

Prihvatljivo područje uglavnom je usmjereno prema turističkoj industriji i općenito prema uslugama. Udjeli u indeksu bruto dodane vrijednosti govore da na hrvatskoj strani prihvatljivog područja najveći udio ima sektor H – Hoteli i restorani (vidjeti III, tablica 2.11). Na crnogorskoj strani najvažnije su industrije brodogradnja i remont plovnih objekata. „Jadransko brodogradilište Bijela“ najveće je remontno brodogradilište na južnom Jadranu s međunarodnim certifikatom ISO 9001:2000. „Arsenal“ u Tivatu regionalni je predvodnik u remontnom poslu. Međutim, u smislu strukture zaposlenosti po gospodarskim sektorima, u uslužnom je sektoru zaposleno više stanovništva nego u industriji u cijelom prihvatljivom području (vidjeti Prilog III, tablica 2.14).

2.2.6.4 Mala i srednja poduzeća (SME)

Sektor malih i srednjih poduzeća od velike je važnosti za prihvatljivo područje; podaci za Dubrovačko-neretvansku županiju pokazuju da u su 2005. godini 95,96% od ukupnog broja poduzetnika u Županiji bili mali poduzetnici i da su zapošljavali oko 46% svih zaposlenih osoba u županiji¹. Na crnogorskoj strani mala i srednja poduzeća u prihvatljivom području tvore 39,3% svih malih i srednjih poduzeća u državi. Ukupan broj malih i srednjih poduzeća na hrvatskom prihvatljivom području u 2004. bio je 2292 i 5265 na crnogorskoj strani prihvatljivog područja u 2006 (vidjeti Prilog III, tablica 2.12). Zemljopisna/teritorijalna zastupljenost nije ravnomjerna, tako da je većina malih i srednjih poduzeća koncentrirana oko Grada Dubrovnika, Budve i Herceg Novog. Podaci o strukturi zaposlenosti u poduzetništvu pokazuju da je najveći broj djelatnika u cijelom prihvatljivom području zaposlen u uslužnom sektoru (vidjeti Prilog III, tablica 2.13).

¹ Preuzeto iz Regionalnog operativnog programa Dubrovačko-neretvanske županije za razdoblje 2007 - 2013.

2.2.6.5 Usluge

Različite vrste usluge uglavnom su razvijene u urbanim dijelovima programskog područja. U glavnim gradovima dostupne su administrativne, bankarske, pravne, obrazovne, društvene i zdravstvene usluge. Razina razvijenosti raznih usluga različita je diljem prihvatljivog područja. Međutim, važno je napomenuti da u području postoje sveučilišta i fakulteti, kao i razne vrste obrazovnih centara koji nude niz specifičnih tečajeva. Nadalje, samo u Dubrovačko-neretvanskoj županiji postoje 5 domova zdravlja, 1 opća i 1 specijalistička bolnica, 1 institut javnog zdravstva, 12 poliklinika, 6 organizacija skrbi i 2 organizacije za radno zdravlje. Neke od usluga, kao što su obrazovne usluge i usluge istraživanja i razvoja, nude se u glavnim urbanim centrima susjedne regije, tj. u Splitu i Podgorici.

Organizacijski ustroj zdravstvenih institucija u Crnoj Gori sastoji se od tri razine – primarne, sekundarne i terciarne. Primarna razina zdravstvenih institucija u programskom području sastoji se od 10 domova zdravlja (7 u prihvatljivom i 3 u susjednom području), sekundarna razina uključuje 4 opće bolnice (3 u prihvatljivom i 1 u susjednom području) i tri specijalističke bolnice (2 u prihvatljivom i 1 u susjednom području), dok terciarna razina uključuje Klinički centar Crne Gore i Institut za javno zdravstvo, koji je smješten u Podgorici.

2.2.6.6 Regionalni i lokalni razvoj

Regionalnim i lokalnim razvojem uglavnom upravljaju službe regionalne i lokalne samouprave i Agencija za regionalni razvoj u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Važna ulogu u razvojnim aktivnostima također imaju institucije zadužene za podršku malim i srednjim poduzećima.

Lokalan gospodarski razvoj u Crnoj Gori izrazito je decentraliziran i općina upravljaju tim procesom. Međutim, mnoge su važne institucije još uvijek prilično povezane s državnom razinom. Poduzetnička aktivnost i razvoj privatnog sektora u Crnoj Gori prioriteti su Vlade i podržavaju ih i državne i nevladine institucije uključujući poslovna udruženja i savjetodavne tvrtke. Međutim, sve se te institucije nalaze u Podgorici. Postoje planovi za otvaranje 2 poduzetnička inkubatora, jednoga u Baru i drugog u Podgorici.

2.2.6.7 Turizam

Zbog vrlo bogate prirodne i kulturne baštine, turizam je glavna gospodarska djelatnost u Programskom području. Područje je privlačno za kulturni, klasični (*sun-and-beach*), ruralni i eko turizam. Problemi na koje se nailazi u ovom sektoru su vodoopskrba i turistička prateća infrastruktura općenito, kao i sezonsko te manjak stalnog i usmjerenog/specifičnog obrazovanja za radnu snagu u turizmu.

Broj turističkih posjeta u 2005. u prihvatljivom području dosegao je 1,665.762 gostiju (909.400 u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i 756.362 na crnogorskoj strani) i svake godine taj je broj u porastu u odnosu na prethodnu godinu (npr. u Dubrovačko-neretvanskoj županiji zabilježen je porast od 14,1%, u usporedbi s proteklom godinom, ali bitno je istaknuti da se broj posjeta domaćih turista stalno smanjuje, a broj stranih turista je u porastu¹). Ukupan broj noćenja u 2005. bio je 9,534.292 (4,478.500 u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i 5,055.792 u prihvatljivom području na crnogorskoj strani), što je 33,1 turističkih noćenja po stanovniku² stanovniku² (vidjeti Prilog III, tablica 2.15). Glavni turistički centri su Dubrovnik, Korčula, Konavle, Orebić, Budva, Herceg Novi i Bar.

Ukupan broj kreveta u prihvatljivom području je 171.213 (55.388 u Dubrovačko-neretvanskoj županiji³ i 115.825 na crnogorskoj strani). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji prihod od

¹ Regionalni operativni program Dubrovačko-neretvanske županije za razdoblje 2007 - 2013.

² Statistički ljetopis Republike Crne Gore za 2006; Regionalni operativni program Dubrovačko-neretvanske županije za razdoblje 2007 - 2013.

³ Statistički ljetopis za 2003, Državni zavod za statistiku RH.

turizma u prosjeku čini 15% sveukupnog gospodarstva županije (Hrvatska gospodarska komora). S obzirom na ukupan broj turista i noćenja u Hrvatskoj, dubrovačko područje drži udio od 9% ukupnog broja i po tome je na 4. mjestu nakon Istre, Kvarnera i Dalmacije.¹

Dubrovačko-neretvanska županija vodeća je regija s obzirom na kulturni turizam, u 2005. broj posjetitelja turističkih atrakcija bio je 1,26 milijuna (18% posjetitelja u Hrvatskoj) i druga je regija u seoskom turizmu (nakon Istre). U ovom se području nalazi 75 registriranih turističkih seljačkih domaćinstava (24% ukupnog broja registriranih seljačkih domaćinstava u Hrvatskoj), ali sa vrlo malim brojem kreveta - samo 17, što je 2% ukupnog broja kreveta u hrvatskoj industriji seoskog turizma. To ukazuje na potrebu za ulaganjem u poduhvate seoskog turizma.²

2.2.7 Ljudski kapaciteti

2.2.7.1 Obrazovanje

Obrazovni je sustav u Dubrovačko-neretvanskoj Županiji zadovoljavajući, ali vrlo često obrazovnim ustanovama nedostaju odgovarajuća ulaganja što rezultira loše opremljenim prostorima i utječe na realizaciju zahtijevane pedagoške norme. Na primjer, samo 4 od 14 gimnazija ima gimnastičke dvorane. Razina obrazovanja stanovnika Dubrovačko-neretvanske županije je sljedeća: 1,7% stanovnika je bez ikakvog formalnog obrazovanja, 4% ima do 3 razreda osnovne škole, 9,2% ima do 7 razreda osnovne škole i 19,3% je završilo osnovnu školu. 30% stanovnika završilo je stručnu školu u trajanju 1-3 godina i školu za kvalificirane i nekvalificirane radnike, 16,3 % završilo je 4-godišnju stručnu školu i 5,5 % završilo je osnovnu školu.³ 5,6% stanovnika završilo je nesveučilišni program, I (VI) stupanj fakulteta ili profesionalnog studija i 7,7% završilo je fakultet, umjetničku akademiju ili sveučilišni studij. 0,2% stanovnika ima magistarski stupanj obrazovanja, a 0,1% doktorat (dr).⁴ Razina obrazovanja stanovnika crnogorske strane Programskog područja je sljedeća: između 6,81% (Budva) i 27,2% (Ulcinj) je stanovnika bez formalnog obrazovanja; između 15,60% (Herceg Novi) i 25,55% (Cetinje) stanovnika je završilo osnovnu školu i između 37,86% (Ulcinj) i 59,52% (Tivat) stanovnika završilo je gimnaziju. U smislu postizanja visokog obrazovanja, brojke se kreću od 9,37% stanovnika (Danilovgrad) do 16,8 % stanovnika s takvom vrstom obrazovanja (Podgorica) (vidjeti Prilog III, tablica 2.16).

Glavni sveučilišni centri su Dubrovnik, Split i Podgorica (kao dio susjednog područja), ali različiti fakulteti (npr. Elektrotehnički fakultet, Strojarski fakultet, Metalurško-tehnološki fakultet, Prirodoslovno-matematički fakultet, Građevinski fakultet, Arhitektonski fakultet, Ekonomski fakultet, Fakultet za pomorstvo i Fakultet za turizam i hotelijerstvo, itd.) također se nalaze u Opuzenu (Republika Hrvatska), Kotoru, Cetinju i Nikšiću (Republika Crna Gora). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji postoje 3 institucije visokog obrazovanja i znanstvene institucije: Sveučilište u Dubrovniku (koje nudi nekoliko akademskih programa, kao što je Akvakultura, Ekonomija, Poslovna Ekonomija, Elektrotehnika, itd), Američka visoka škola za management i tehnologiju (koji je trenutačno jedina privatna obrazovna ustanova koja dodjeljuje i američke i hrvatske diplome u Hrvatskoj) i Odjel Splitskog sveučilišta u Opuzenu – Odjel za informacijsku tehnologiju i Odjel za malo i srednje poduzetništvo. Američku visoku školu za management i tehnologiju pohađa značajni broj crnogorskih studenata.

http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2003/tabele/45_696_tab.pdf

¹ Hrvatska gospodarska komora, Sektor za turizam, Izvješće za 2006.

² Ibid. bilješka br. 14

³ Popis stanovništva iz 2001, Državni zavod za statistiku RH, www.dzs.hr

⁴ Regionalni operativni program Dubrovačko-neretvanske županije za razdoblje 2007 – 2013.

2.2.7.2 Zaposleno i nezaposleno stanovništvo

Analizirajući radno sposobno stanovništvo u prihvatljivom području (muškarci u dobi 15-64 i žene 15-59), primijećeno je da je njegov udio u ukupnom stanovništvu oko 59% u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i oko 43 % na crnogorskoj strani prihvatljivog područja. 52,9% radno sposobnog stanovništva zaposlen je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i 67% na crnogorskoj strani prihvatljivog područja (vidjeti Prilog III, tablica 2.19). Postotak nezaposlenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji bio je 18,3% u 2005, što je malo više od hrvatskog nacionalnog prosjeka (hrvatski nacionalni prosjek u 2005. bio je 17,9%)¹. Prosječni postotak nezaposlenih u prihvatljivom području na crnogorskoj strani bio je 14,4%, što je niže od nacionalnog prosjeka u obje države (crnogorski nacionalni prosjek je 15,05%). Među nezaposlenima najviše je stanovništva sa završenom stručnom školom (70,8% u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, sveukupno 5888 nezaposlenih i oko 70% u prihvatljivom području na crnogorskoj strani (vidjeti Prilog III, tablica 2.18). Udio žena u nezaposlenom stanovništvu je 60,5% (vidjeti Prilog III, tablica 2.17) u Dubrovačko-neretvanskoj županiji. Nezaposlenost je neravnomjerno raspoređena jer veći gradovi zapošljavaju više od perifernih malih općina/gradova. Vrlo često područja gube svoje ljudske potencijale zbog nedovoljnog broja odgovarajućih poslova za visoko obrazovane ljude u tim dijelovima.

2.2.7.3 Istraživanje i razvoj

Na hrvatskoj strani Programskog područja istraživanje i razvoj uglavnom su koncentrirani u glavnim urbanim područjima izvan prihvatljivog područja (npr. Split). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji nalazi se Razvojno-istraživački centar za marikulturu, smješten u Zatonu Doli (zaljev Bistrina) i odjel Instituta za oceanografiju i ribarstvo.

Ne postoje posebne aktivnosti istraživanja i razvoja povezan s bilo kojom određenom institucijom u Crnoj Gori. Međutim, na putu ulaska u EU, Crna Gora postupno počinje sudjelovati u takvim projektima. U novo definiranoj Strategiji za razvoj malih i srednjih poduzeća značajna se pažnja posvećuje i ovom pitanju.

2.2.8 Okoliš i priroda

U Programskom području nalaze se 3 Nacionalna parka (Nacionalni park otok Mljet, Skadarsko jezero, Lovćen); 1 Park prirode Lastovsko otočje i dva lokaliteta pod zaštitom UNESCO-a (Bokokotorski zaljev i Grad Dubrovnik).

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji zaštićena područja zajedno s pripadajućim morem pokrivaju 25.468,5 ha, od čega je 12,42% kopna i 3,01% od mora Županije (vidjeti Prilog III, tablica 2.21). Također, ekološka mreža kao zaštićena prirodna vrijednost pokriva 112.705,48 ha kopna (63%) i 392.265,07 ha mora (oko 50%). (vide Prilog III, tablica 2.20).

U prihvatljivom području crnogorske strane ima 908 km² zaštićenog područja sa statusom Nacionalnog parka, ali nema raspoloživih podataka o drugim kategorijama zaštite.

Štetu ljudskom prirodnom okolišu uz pomorski pojas posebno uzrokuje proces urbanizacije većih mjesta i raspršenost stambenih naselja koja nisu popraćena izgradnjom komunalne infrastrukture. Većinu zagađenja mora i plaža uzrokuju otpadne vode zbog nedostatka prikladne kanalizacije i sustava za pročišćavanje otpadnih voda. Najveći je industrijski onečišćivač Kombinat Aluminijuma u Podgorici, koji zagađuje zemlju i podzemne vode s PCB-om i fluoridima. Jedan od najvećih problema u razvoju programa nedostatak je sustava za praćenje zagađenja zraka i tla, manjak zajedničkih prekograničnih akcija i sustava zaštite za smanjenje ekoloških šteta od vatre te ekoloških nesreća na moru i kopnu uzrokovanih prijevozom opasnog otpada.

¹ Hrvatski zavod za zapošljavanje, Godišnjak za 2005.

2.2.9 Kultura u prihvatljivim i prilagodljivim / okolnim područjima

Programsko područje bogato je kulturnom baštinom. Postoji veliki broj zaštićenih spomenika i primorskih lokaliteta s vrijednim povijesnim urbanim zajednicama (Dubrovnik, Korčula, Ston, Cavtat, Orebić, Slano, Lumbarda, Kotorski zaljev s povijesnim gradom Kotorom i okolicom, Budva, Ulcinj, Bar itd.). Dolina rijeke Neretve prema vrijednosti nalaza (od grčkog i rimskog razdoblja) kao i područje stare Dubrovačke Republike zaslužuje pravo prioriteta u skladu sa značajem lokaliteta. Poseban naglasak stavljen je na područje sela Vid, za koji se pretpostavlja da je šire područje rimske metropole Naronae i šireg područja grada Dubrovnika, dragulja graditeljstva i civilizacije europskog i mediteranskog kulturnog kruga iz razdoblja od XV. do XVII. stoljeća. U dubrovačko-neretvanskoj županiji ima ukupno 1 334 registriranih spomenika kulturnih, od kojih su 667 nepokretna kulturna dobra, 241 pokretna kulturna dobra a kulturno-povijesnih lokaliteta je 25. Na crnogorskoj strani Programskog područja ima 24 spomenika prve kategorije zaštite i 104 spomenika druge kategorije zaštite. U Hrvatskoj, zaštita kulturnih dobara (zakonskog i stručan značaj propisan u odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, i u skladu s propisima konzervatorske struke) u ovoj Županiji je u nadležnosti Konzervatorskog odjela u Dubrovniku. U Crnoj Gori zaštita kulturnih spomenika postavljena je na čvrste zakonske osnove a njegova briga je dana specijaliziranoj organizaciji Institutu za zaštitu spomenika kulture. Temeljem Zakon o Zaštite Spomenika Kulture iz 1991, u smislu zaštite kulturne baštine, općine su obvezne brinuti, održavati i koristiti, zaštititi spomenike od štetnog utjecaja prirode i ljudske aktivnosti, učiniti ih javno dostupnim, te snositi troškove redovitog održavanja spomenika kulture.

2.2.10 SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Kulturna i prirodna dobra prikladna za ubrzan gospodarski razvoj; 2 grada pod zaštita UNESCO-a (Dubrovnik i Kotor) i 3 Nacionalna parka; • Duga tradicija i međunarodno priznata kulturna događanja i festivali; • Tri međunarodne zračne luke; • Potaknut razvoj turističke infrastrukture (turistički ugostiteljski objekti, hrana i ugostiteljstvo, sportske aktivnosti); porast kvalitete usluge; • Svjetski poznato turističko odredište; • Prirodni potencijal za razvoj poljoprivrede i marikulture (posebice ekopoljoprivrede); • Provedba međunarodno priznatog programa obrazovanja, posebice u visokom školstvu (Bolognska deklaracija); • Upotreba skoro istog jezika na obje strane granice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Izolacija zbog loše cestovne infrastrukture i izolacija otoka; • Nedostatak odgovarajuće obrade otpadnih voda i kanalizacije; • Nedostatak odlagališta krutog otpada i postupka recikliranja; • Problemi s vodoopskrbom i obradom otpadnih voda naročito tijekom ljetne sezone; • Nedostatak zajedničkih programa i postupaka zaštite od opasnih roba u provozu kroz regiju (cestama ili morem); • Neadekvatna električna infrastruktura; • Nedostatak prekogranične suradnje i odgovarajuće opreme u protupožarnim aktivnostima; • Nedostatak specijaliziranih obrazovnih programa u turizmu; • Iseljavanje starih gradskih centara; • Nedovoljno razvijen sektor civilnog društva; • Uništene društvene veze između susjednih područja; • Neusklađenost na području društvenog i gospodarskog razvoja između regija i općina; visoka nejednakost u urbanom i ruralnom razvoju.
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Dostupna sredstva za programe i projekte prekogranične suradnje; • Dostupnost pretpristupnih fondova za razvojne inicijative i razvoj socijalnih usluga; • Koridor 5 i Jadran – razvoj jonskog koridora – razvoj cestovne infrastrukture koje bi otvorila komunikaciju između jugoistočne i srednja Europa i spojila jugozapad i jugoistok Europe; • Mogućnost stvaranja i razvoja integriranog turističkog proizvoda uključujući i obalno i planinsko područje države. 	<ul style="list-style-type: none"> • Negativni migracijski trendovi; • Daljnja salinizacija rijeka koja ugrožava njihovu bio-održivost; • Povećani ekološki rizici zbog novih cestovnih i morskih koridora; • Utjecaj zagađenja iz Sredozemnog mora.

POGLAVLJE III.

PROGRAMSKA STRATEGIJA

3.1. Opći ciljevi

Prekogranično područje između Hrvatske i Crne Gore ima prilično slične razvojne preduvjete okarakterizirane ogromnim potencijalom za turistički razvoj i bogatom prirodnom i kulturnom baštinom koja daje čvrstu podlogu za suradnju.

Glavni izazovi prekograničnog područja su utjecaj globalizacije na regionalno gospodarstvo, uvođenje novih normi kakvoće te zakonskih normi kao dio procesa pristupanja EU, vrlo konkurentna globalna privreda na temelju znanja i novih tehnologija bez kojih regije i poslovni sektori nisu konkurentni na većim tržištima, ekološki izazovi i izazovi s obzirom na ponovno uspostavljanje društvenih i kulturalnih veza između dviju država koje su nastradale zbog rata u 90-ima. Sukladno tome, glavni učinak Programa bio bi povezan s uspostavljanjem veza između zemalja partnerica, razvojem zajedničkog sporazuma prekogranične suradnje i njegovim značenjem u smislu stabilnog gospodarskog napretka i sve boljih mogućnosti za poticanje i upravljanje razvojne putanje programskog područja.

Da bi se maksimalno povećala razina prekogranične suradnje i njezin učinak, unutar Programa posebnu pozornost će se podariti projektima koji će:

- a) Unaprijediti suradnju i prikupljanje iskustva između lokalnih i regionalnih dionika u cilju povećanja prekogranične suradnje;
- b) Pojačati i objediniti prekogranični dijalog i uspostaviti institucionalne odnose između lokalnih uprava i ostalih značajnih lokalnih ili regionalnih dionika;
- c) Opremiti sudionike lokalnih i regionalnih tijela samouprave s informacijama i vještinama za razvoj, provedbu i upravljanje prekograničnim projektima.

Svaki spomenuti izazov će se rješavati kroz Programsko strateško opredjeljenje na održivi razvoj koji obuhvaća: gospodarski razvoj, razvoj ljudskih potencijala, socijalna pravda i zaštita okoliša, tako da se sljedeća Vizija može doseći:

Prekogranično područje između Hrvatske i Crne Gore prepoznato je kao regija visoko kvalitetnog života i jedno od najuspješnijih europskih turističkih odredišta zbog svog jedinstvenog i očuvanog prirodnog bogatstva, kulturno-povijesne baštine i visoke kakvoće usluga, kao i regija u kojem društveno-gospodarski partneri su osposobljeni postići i upravljati optimalnim razvojnim potencijalom područja.

Sukladno tome, opći cilj Programa je: Poboljšati kvalitetu življenja u prekograničnom području između Hrvatske i Crne Gore, koji je u skladu s razumijevanjem razvoja i napretka navedenom u hrvatskom Strateškom okviru za razvoj za razdoblje 2006-2013. "...Bogata Hrvatska je država gdje ljudi žele živjeti i raditi, u koju ljudi dolaze da bi živjeli i radili jer je očuvala ono što su razvijenije države najvjerojatnije izgubile na svom putu ka bogatstvu: dobra kvaliteta življenja, i ugodan odnos kakvoće prirode i prostora."

Ovaj cilj priznaju i crnogorski strateški dokumenti kao što su Nacionalna strategija održivog razvoja i Razvojni ciljevi Crne Gore kao ekološke države gdje je društveno blagostanje i gospodarski napredak u ravnoteži sa zaštitom okoliša i održivim korištenjem prirodnih resursa. Temeljni pravac crnogorskog Master plana za razvoj turizma i Agende ekonomskih reformi, kao šireg okvira za gospodarski razvoj, također se temelje na poboljšanju kakvoće življenja, uključujući ostvarivanje napretka u prekograničnom području između Hrvatske i Crne Gore.

U skladu sa situacijom i SWOT analizom, dugoročne mogućnosti za programsko područje su konkurentna regionalna gospodarstva utemeljena na visoko kvalitetnom uslužnom sektoru u turizmu, učinkovitoj zaštiti okoliša, prirodnoj i kulturnoj baštini i održivom korištenju prirodnih resursa, kao na i visoko kvalitetnim javnim i društvenim uslugama nužnim za razvoj zajednice. S druge strane, otkriveni problemi uglavnom su vezani uz manjak suradnje i zajedničkog djelovanja u gorespomenutim područjima. Upravo zbog svega toga Program će podržavati projekte koji će uspostaviti suradnju institucija, nadležnih tijela na lokalnoj i državnoj razini te ostalih prihvatljivih subjekata za zajedničko djelovanje i intervencije na području turizma, okoliša, zaštite prirodne i kulturne baština te razvoja zajednice, a koji će se istovremeno fokusirati na poboljšanje sposobnosti spomenutih institucija partnera, u smislu izvođenja prekograničnih razvojnih aktivnosti.

Važno je uočiti da je opseg Programa prekogranične suradnje 2007-2013. ograničen dostupnošću financijskih sredstava. To znači da neka od pitanja koja su označena kao bitna za razvoj pograničnog područja u situaciji i SWOT analizi se ne mogu riješiti ovim Programom (npr. infrastruktura vezana uz prijevoz).

Gorespomenuti cilj bit će postignut posredstvom dvaju prioriteta koji se provesti putem 5 zasebnih mjera (vidi 3.5. Sažetak prioriteta i mjera):

- Prioritet 1: Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskom području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskim odnosima u prihvatljivim područjima
- Prioritet 2: Tehnička pomoć

Prekogranično jačanje kapaciteta je predviđeno kao horizontalna tema koja će podupirati Prioritet 1 i 2 tako da lokalni i regionalni dionici postanu što je više moguće spremni za upravljanje budućim programima prekogranične suradnje pod ciljem teritorijalne suradnje Strukturnih fondova. Kao takvo, prekogranično jačanje kapaciteta predstavlja dodatni cilj Programa, njegovo ostvarivanje bit će mjereno sljedećim programskim indikatorima:

- Brojem organizacija koje ostvare sporazume prekogranične suradnje
- Brojem uspostavljenih prekograničnih mreža usmjerenih na: poboljšavanje javnih službi; i/ili provođenje zajedničkih operacija, i/ili razvoj zajedničkih sustava
- Brojem projekata koji su zajednički provedeni i/ili popunjeni zajednički kadrom

Provedba programskih prioriteta pridonijet će općem cilju obuhvaćajući većinu područja koja se koriste kao indikatori kakvoće življenja: zapošljavanja, obrazovanja, društvenog sudjelovanja, okoliša i prirode, rekreacije (kulture i sporta).¹

¹ Europska zaklada za poboljšanje radnih i životnih uvjeta

3.2. Usklađenost s programima EU-a i nacionalnim programima

Uredba Vijeća (EZ) br. 1085/2006 kojom se uspostavlja Instrument pretprijetne pomoći – Uredba o IPA-i - pruža pravni temelj za ovaj Program, a Uredba Komisije (EZ) br. 718/2007 čini Provedbenu uredbu IPA-e.

Ostale regulative ili dokumenti EU-a razmotreni su u izradi prioriteta i mjera ovoga Programa: Uredba Vijeća (EZ) br. 1083/2003 od 11. srpnja 2006. kojom se utvrđuju opće odredbe o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu i Kohezijskom fondu, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1260/1999; Uredba Vijeća i Europskog parlamenta (EZ) br. 1080/2006 od 5. srpnja 2006. o Europskom fondu za regionalni razvoj kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1783/1999; Odluka Vijeća br. 11807/06 od 18. kolovoza o Strateškim smjernicama Zajednice o koheziji; Uredba Vijeća i Europskog parlamenta (EZ) br. 1082/2006 od 5. srpnja 2006. o Europskoj skupini za teritorijalnu suradnju (EGTC-u); Višegodišnji indikativni financijski okvir 2008-2010.

Multiindikativni programski dokument za Hrvatsku za razdoblje 2007– 2009. pokazuje da će Program prekogranične suradnje, kojim se upravlja putem Komponente II, podržati Hrvatsku u prekograničnoj, međudržavnoj i međuregionalnoj suradnji s članicama EU-a i državama koje nisu članice EU-a. On će biti usmjeren na poboljšanje potencijala za turizam, stvaranje boljih veza između pograničnih područja i poticanje zajedničkih aktivnosti zaštite okoliša. Multiindikativni programski dokument za Crnu Goru za razdoblje 2007-2009. podržat će programe prekogranične suradnje sa susjednim državama kandidatkinjama i potencijalnim državama kandidatkinjama. Postojeći program sukladan je s prekograničnim ciljevima navedenima u Multiindikativnim programskim dokumentima za obje države.

Nacionalni programi – Hrvatska

Program je u skladu s glavnim ciljevima i područjima intervencije sljedećih Nacionalnih programa;

Strateški okvir za razvoj, čiji su glavni strateški ciljevi: „Rast i zapošljavanje u konkurentnom tržišnom gospodarstvu koje djeluje u europskoj socijalnoj državi 21. stoljeća“. Ovaj cilj moguće je postići istodobnim i usklađenim djelovanjem u deset strateških područja, od kojih je šest važno za ovaj Program:

- ‘Znanje i obrazovanje’; ‘znanost i informacijsko-komunikacijska tehnologija’; ‘poduzetnička klima’ - ova pitanja obuhvaćena su u programskoj mjeri 1.1 (Gospodarski razvoj)
- ‘Zaštita okoliša i ujednačen regionalni razvoj’ obuhvaćeni su u programskim mjerama 1.1. i 1.2 (Zaštita okoliša)
- ‘Ljudi’; ‘socijalna kohezija i pravda’ obuhvaćeni su u programskoj mjeri 1.3 (Međuljudski odnosi)

Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju navodi prioritete i mjere politike vezane uz socijalnu uključenost i borbu protiv siromaštva. Pitanje socijalne isključenosti u programskome području obuhvaćeno je mjerom Međuljudski odnosi.

Nacrt Operativnog programa za regionalnu konkurentnost (RCOP-a) u okviru IPA-e ima 2 cilja: (i) postići veću konkurentnost i uravnotežen regionalni razvoj poticanjem konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i poboljšavanjem gospodarskih uvjeta u područjima s razvojnim poteškoćama u Hrvatskoj; (ii) razviti kapacitete hrvatskih institucija za razvoj

programa i provedbu aktivnosti koje podržava ERDF nakon pristupa. Ovaj program usmjeren je na unaprjeđenja u hrvatskim pograničnim područjima putem gospodarske raznolikosti te dopunjuje prioritet Operativnog programa za regionalnu konkurentnost „Poboljšavanje razvojnog potencijala područja s razvojnim poteškoćama“. Programom se također planira izgraditi institucionalni kapacitet za buduće upravljanje programima teritorijalne suradnje ERDF-a prema cilju 3. strukturnih fondova te je on u skladu s Operativnim programom za regionalnu konkurentnost.

Nacrt Operativnog programa za razvoj ljudskih potencijala (HRDOP-a) u okviru IPA-e ima 3 prioriteta: *poboljšanje pristupa zapošljavanju i održivom uključenju na tržište rada; učvršćivanje socijalne uključenosti i integracija ljudi u nepovoljnom položaju; proširivanje i poboljšanje ulaganja u ljudski kapital*. Navedeni prioriteti u skladu su s ovim Programom, koji će podržati aktivnosti koje pridonose povećavanju zaposlenja stanovništva pograničnoga područja i poboljšavanju pristupa socijalnim uslugama.

Nacrt Operativnog programa za zaštitu okoliša (EPOP-a) u okviru IPA-e ima 2 prioriteta: razvoj infrastrukture za upravljanje otpadom za uspostavljanje integriranog sustava za upravljanje otpadom u Hrvatskoj; zaštita vodnih potencijala Hrvatske kroz poboljšane integrirane sustave za upravljanje vodoopskrbom i otpadnim vodama. Ovaj Program podržava malu infrastrukturu koja je u skladu s oba navedena prioriteta. Unutar Programa također će se pripremati projekti većih razmjera koji bi se mogli financirati u sklopu dvije mjere Operativnog programa za zaštitu okoliša: osnivanje novih centara za upravljanje otpadom na županijskoj/regionalnoj razini; izgradnja postrojenja za obradu kućnih i industrijskih otpadnih voda i izgradnja/nadogradnja kanalizacijske mreže.

Regionalni operativni program Dubrovačko-neretvanske županije za 2007- 2013 (ROP) navodi glavne razvojne ciljeve županije vezane uz uravnoteženi razvoj obale, otoka i zaleđa županije; osiguranje zaštite okoliša, prirode i kulture i razvoj ljudskih potencijala. Svojom usmjerenošću ka razvoju turizma i povećanju prihoda od turizma kroz razvoj nove turističke ponude i poboljšanje turističkih usluga, zaštitu kulturne i prirodne baštine, zaštitu okoliša i razvoj ljudskih potencijala, ovaj Program potpuno je u skladu s Regionalnim operativnim programom i kao takav pridonijet će ostvarivanju glavnih razvojnih ciljeva Dubrovačko-neretvanske županije.

Nadalje, ovaj Program u skladu je s glavnim nacionalnim strategijama u Hrvatskoj (npr. Nacionalni plan zapošljavanja za razdoblje 2005-2008, Plan razvoja obrazovnog sektora 2005-2010, Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih; Strateški ciljevi razvoja hrvatskog turizma do 2010; Nacionalna strategija za okoliš i Nacionalni plan djelovanja za okoliš, Strategija upravljanja otpadom Republike Hrvatske; Nacionalna strategija i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti; nacrt Nacionalne strategije regionalnog razvoja, Pretpristupni ekonomski program 2006-2008. itd) i Program Vlade za razdoblje 2003-2007, u kojemu se navodi da je razvoj pograničnih područja jedan od visokih nacionalnih prioriteta, budući da osamnaest županija (od dvadeset i jedne) imaju vanjske granice.

Ovaj Program komplementaran je s glavnim programima i ne preklapa se s njima zbog svojega usmjerenja na ojačanje prvenstveno aktivnosti koje su prepoznate kao važne za obje države partnerice.

Nacionalni programi – Crna Gora

Počevši od vizije održivog razvoja Crne Gore i prepoznavanja problema i izazova u području zaštite okoliša i upravljanja prirodnim bogatstvima, gospodarskog i društvenog razvoja, definirani su sljedeći opći ciljevi *Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore - NSOR* Crna Gora:

1. Ubrzavanje gospodarskog rasta i razvoja i smanjenje regionalnih različitosti u razvoju;
2. Smanjenje siromaštva; osiguranje ravnopravnog pristupa uslugama i resursima;
3. Osiguranje učinkovite kontrole zagađenja i smanjenja i održivo upravljanje prirodnim bogatstvima;
4. Poboljšanje sustava upravljanja i sudjelovanja javnosti; pokretanje svih dionika i izgradnja kapaciteta na svim razinama;
5. Očuvanje kulturološke raznolikosti i identiteta.

Svi navedeni ciljevi dalje su razrađeni kroz definiciju prioritetnih ciljeva i mjera u 24 područja prioriteta, uključujući integrirano upravljanje obalnim područjem, zaštitu prirode, održivo korištenje vodnih potencijala, makro-gospodarski razvoj, regionalni razvoj i zapošljavanje, turizam i socijalnu zaštitu.

Cilj je programa gospodarske reforme izložiti niz zasebnih no međusobno povezanih zadataka za preobražaj gospodarstva Crne Gore. Očekuju se rezultati u šesnaestih individualnih odlomaka od kojih je svaki namijenjen određenom aspektu gospodarske reforme.

Glavni plan za razvoj turizma, kao glavni strateški dokument za turizam koji je glavni razvojni pokretač nacionalnog gospodarstva, predviđa značajan porast turističkih objekata. Priprema se viša razina integriranja zahtjeva za održivost na razini planova razvoja turizma i na razini individualnih projekata kroz trenutačnu reviziju Glavnog plana.

Učinkovita kontrola i smanjenje postojećeg zagađenja vode zbog niske razine obrade komunalnih i industrijskih otpadnih voda i nedovoljnog odlaganja otpada predstavljaju glavne smjerove Glavnih planova za upravljanje otpadnim vodama i krutim otpadom. S druge strane, osiguranje dovoljne količine kvalitetne pitke vode, nužne pravne i institucionalne promjene i poboljšanja u kontroli kakvoće voda te praćenje stanja voda u skladu s normama EU-a i odredbama WFD-a predstavljaju glavne usmjerenosti Glavnog plana za opskrbu vodom i institucionalnih i pravnih reformi u ovome području u skladu s procesom pristupanja EU-u.

Plan prostornog uređenja Republike Crne Gore, koji je trenutačno u radnoj verziji, i Plan prostornog uređenja obalnog područja, koji čeka usvajanje Parlamenta, utvrđuju korištenje prostora u cilju planiranog razvoja do 2020. Ovo je od posebne važnosti za obalno područje, gdje postoji veliki pritisak urbanizacije na zaštitu prirodnih resursa te je potrebno podizanje vrijednosti u cilju održivog turizma.

U okviru kompleksnih pravnih i institucionalnih reformi u procesu stabilizacije i pridruživanja priprema se Nacionalni plan za nepredviđene okolnosti u slučaju incidenata onečišćenja mora. Nacionalni plan za nepredviđene okolnosti razvijen na temelju propisa IMO-a utvrđuje institucionalni mehanizam organizacije i provedbe koji će državnim tijelima omogućiti učinkovit odgovor na sve vrste zagađenja, osobito zagađenja uzrokovana slučajnim incidentima na moru. Tako razvijen Nacionalni plan za nepredviđene okolnosti bit će dio Subregionalnog plana koji trenutačno provode Hrvatska, Slovenija i Italija.

Strategija za razvoj ribarstva utvrđuje održivo korištenje proizvoda mora u ravnoteži s održivim upravljanjem ekosustavom mora.

3.3. Usuglašenost s drugim politikama Europske zajednice

Prema svojoj prirodi i težištu, ovaj Program uključivat će glavne politike EU-a: regionalnu politiku, zaštitu okoliša, jednake mogućnosti i informacijsko društvo.

Program je u skladu s glavnim ciljevima EU-a do 2010. određenima u Lisabonskoj strategiji kroz poboljšanje gospodarske konkurentnosti pograničnog područja i veće zapošljivosti putem ulaganja u suradnju i umrežavanje u turističkom sektoru (koji je glavni pokretač regionalnih gospodarstava), razvoj ljudskih potencijala, zaštitu prirode i kulturne baštine i okoliša. Jačanje konkurentnosti i gospodarskog i socijalnog uključivanja prekograničnog područja u skladu je sa Strateškim smjernicama Zajednice za kohezijsku politiku 2007-2013 (COM (2005) 0299) o prekograničnoj suradnji. Povrh toga, Program će također podržati ciljeve Strategije iz Götheborga uz promicanje održivog upravljanja okolišem kroz uspostavu suradnje između institucija i provedbu zajedničkih aktivnosti za zaštitu prirode i okoliša.

Program podržava politike spolne integracije i jednakih mogućnosti putem provedbe projekata koji će jasno pokazati napore za stvaranje jednakih mogućnosti za spolove, etnicitete i osobe s invaliditetom u skladu s načelima Europske Unije. Općenito, Provedba horizontalnih načela jamčit će se određivanjem ciljnih skupina, prihvatljivim aktivnostima prema utvrđenim mjerama, postupcima evaluacije i pokazateljima na razini prioriteta i mjera.

Povrh toga, pri dodjeljivanju javnih ugovora, nadležna tijela Hrvatske i Crne Gore morat će provoditi PRAG – Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ-a trećim zemljama.

3.4. Opis pojedinačnih prioritetnih osi i mjera

3.4.1. Prioritetna os 1

Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskome području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskih odnosa u prihvatljivim područjima

3.4.1.1. Pozadina i opravdanost

Analize stanja i SWOT analize pokazale su da su, između ostaloga, slabosti programskoga područja povezane s nedostatkom prekogranične suradnje u ekološkoj zaštiti i intervenciji, nedostatkom suradnje u zaštiti prirode i kulturne baštine, nerazvijenim civilnim sektorom, nedostatkom suradnje u razvoju i promicanju programskoga područja kao cjelovitog turističkog odredišta, nedostatkom suradnje među lokalnim samoupravama u zajedničkom rješavanju srodnog problema, kao i uništenim društvenim i kulturnim vezama među ljudima u pograničnom području. Glavni su rizici za područje ekološki: zagađenje iz Sredozemnog mora i rizici koji proizlaze iz novih prometnih i pomorskih koridora. Nadalje, ne postoji dovoljno specifičnih/ciljanih programa obrazovanja odraslih i ciljanih programa obrazovanja turističkih djelatnika.

S druge strane, glavne su prednosti područja kulturni i prirodni potencijali prikladni za ubrzavanje gospodarskog razvoja. Cijelo je područje svjetski poznato turističko odredište s dva grada pod zaštitom UNESCO-a (Dubrovnik i Kotor) i tri nacionalna parka. Također se smatra dijelom ekološke mreže koja obuhvaća područja od nacionalne i međunarodne ekološke važnosti za očuvanje biološke raznovrsnosti. Analiza stanja pokazuje da prihodi od turizma i ostalih povezanih usluga imaju najveći udio u BDP-u u regiji. Posljednjih godina povećava se kakvoća usluga te postoji jasna strateška usmjerenost ka daljnjem razvoju. Povrh toga, područje ima prirodan potencijal za poljoprivredni razvoj, posebno razvoj organske

poljoprivrede, marikulture i visoko kvalitetne proizvodnje hrane. Ovi prirodni preduvjeti najprikladniji su za proizvođače mreže i turističku infrastrukturu (hoteli, restorani) i za odobravanje i razvoj robne marke proizvoda.

Između ostaloga, jedna od glavnih prilika za područje uglavnom je vezana uz razvoj integriranih turističkih ponuda koje uključuju i ponudu obalnog i planinskog turizma. Nadalje, dostupnost sredstava IPA-e za obje države omogućit će lokalnim i regionalnim upravama prikupljanje novčanih sredstava za gospodarski i društveni razvoj, a sredstva IPA-e za prekogranične programe osobito će omogućiti regijama ulaganje u aktivnosti koje se smatraju zajedničkim prioritetima (tj. aktivnosti u području zaštite okoliša, razvoja zajedničkog turističkog i kulturnog prostora i razvoja zajednice).

U skladu s gore opisanim prednostima, slabostima i mogućnostima s jedne strane i vrlo ograničenim sredstvima s druge strane, tijekom zajedničkog procesa savjetovanja mjerodavni dionici odlučili su utvrditi samo jedan prioritet plus prioritet tehničke pomoći te do tri mjere po prioritetu. Također, zbog ograničenih sredstava i nedostatka cjelokupnih kapaciteta za upravljanje aktivnostima prekograničnog razvoja, odlučili su da neće raspravljati o problemima poput nedovoljno razvijene infrastrukture, odstupanja između urbanih i ruralnih područja, niske zapošljivosti radne snage itd. nego su se usmjerili na lakše aktivnosti koje mogu potaknuti lokalni razvoj općenito i poboljšati razinu suradnje.

Stoga, kako bi se obuhvatilo što je više moguće prepoznatih zajedničkih problema i potreba u odabranim područjima suradnje, Prioritet 1 definiran je u najširem mogućem smislu umjesto usmjeravanja na ograničen broj posebnih pitanja: Prioritet 1: Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskome području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskih odnosa u prihvatljivim područjima.

Konkretni su ciljevi Prioriteta 1 sljedeći:

1. Uspostavljanje suradnje između institucija nadležnih za zaštitu okoliša, kao i zaštita prirode i kulturne baštine provedbom zajedničkih programa, obrazovanjem, prijenosom znanja i iskustva i podizanjem svijesti
2. Stvaranje prepoznatljive turističke ponude temeljene na prirodnim i kulturnim sredstvima programskoga područja i ponovo uspostavljanje društvenih veza u prekograničnom području poticanjem tradicionalne i suvremene kulture;
3. Povećanje i poboljšavanje suradnje između institucija, građana i građanskih udruga u područjima poput turizma, obrazovanja, kulture i ostalih područja koja su u skladu s ciljevima Programa, u cilju poticanja razvoja zajednice i poboljšanja susjedskih odnosa

Nakon konkretnih ciljeva, ovaj prioritet provodit će se putem tri mjere, od kojih će jedna (c) biti posebno usmjerena na okupljanje ljudi, lokalnih zajednica i građanskih udruga kroz međuljudske aktivnosti, u cilju uspostavljanja čvrstog temelja za gospodarski i društveni razvoj programskoga područja. Tri su mjere sljedeće:

- a) Zajedničke aktivnosti zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine
- b) Zajednički turistički i kulturni prostor
- c) Mali prekogranični projekti razvoja zajednice

3.4.1.2.Mjere

3.4.1.2.1. Mjera 1.1. Zajedničke aktivnosti zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine

Korisnici programa utvrdili su poboljšanje sustava za zaštitu okoliša, prirode i kulturne baštine u programskom području kao prioritet suradnje budući da su okoliš i prirodna baština glavni gospodarski resursi područja.

Očekuje se da će ova mjera uspostaviti održive prekogranične mreže za zajedničku zaštitu okoliša, prirode i kulture. Namijenjena je poticanju prekogranične suradnje u projektima vezanima uz pronalaženje rješenja za zajedničke ekološke probleme. Razvoj upravljanja otpadom (upravljanja krutim otpadom i otpadnim vodama), smanjenje zagađenja tla i mora, poboljšanje praćenja stanja pomorskih i obalnih ekosustava i izvještavanje o istima, prepoznavanje važnosti smanjenja i kontrola prekograničnog zagađenja, sustava za zaštitu od požara i zajedničkih sustava za intervenciju u slučaju ekoloških prijetnji na kopnu i moru, uključujući izgradnju tehničkih kapaciteta za provedbu tih mjera od najveće su važnosti. Cilj suradnje temeljem ovih mjera poticanje je razvoja drugih inovativnih mjera i strategija za zajedničku zaštitu okoliša, prirode i kulturne baštine te obrazovanje i osvještavanje lokalnog stanovništva i lokalnih/regionalnih upravnih jedinica o zaštiti okoliša i potrebi za suradnju u tom sektoru kroz javne obavještanje i sudjelovanje. U cilju provođenja horizontalne politike EU-a vezane uz inovaciju i tehnologiju, ova mjera podržat će aktivnosti koje će donijeti nova inovativna rješenja i strategije za zaštitu prirode i okoliša.

Osigurat će se da ne bude operativnog ili financijskog preklapanja s bilo kojim mjerama uključenima u Operativni program za Hrvatsku pod Komponentom III. Programa IPA: Regionalni Razvoj.

Izravni su korisnici ove mjere neprofitne pravne osobe uspostavljene na temelju javnog ili privatnog prava radi javnog interesa ili za posebnu svrhu ispunjavanja potreba od općeg interesa, koje pripadaju jednoj od sljedećih skupina:

- Javna poduzeća nadležna za komunalnu infrastrukturu i upravljanje otpadom (Komunalna poduzeća)
- Hitne službe
- Lokalne i regionalne jedinice samouprave
- Agencije i ostala javna tijela nadležna za zaštitu okoliša i prirode
- Javne ustanove za obrazovanje i istraživanje
- NVO-i
- Regionalne/lokalne agencije za razvoj itd.

Vrste aktivnosti prihvatljive temeljem ove mjere:

- Zajedničko planiranje i izgradnja kapaciteta za upravljanje krutim otpadom i sustava za upravljanje otpadnim vodama
- Zajedničko planiranje i izgradnja kapaciteta za sustave za opskrbu vodom, otpadne vode i kruti otpad, s prekograničnim utjecajima
- Planiranje i uspostavljanje mreža za zajedničke ekološke intervencije na kopnu i moru (zajednički protupožarni programi, zajedničke intervencije u slučaju onečišćenja mora, nabava opreme od zajedničkog interesa/zajedničke koristi itd.)

- Zajednički ekološki programi i inicijative (upravljanje riječnim slivovima, zagađenost zraka, onečišćenje mora itd.)
- Prepoznavanje i čišćenje nekontroliranih odlagališta otpada i razvoj preventivnih mjera
- Prekogranične studije i izravne akcije u vezi primjenjivosti obnovljivih izvora energije
- Prekogranične studije o utjecaju ljudskih aktivnosti na okoliš
- Podizanje svijesti – javno obavještanje i sudjelovanje
- Obrazovanje i prijenos znanja i iskustava u zaštiti okoliša
- Razrada prekograničnih regionalnih planova i programa za intervencije vezane uz zaštitu okoliša
- Razrada zajedničkih planova i programa za upravljanje zaštićenim područjima i područjima mreže Natura 2000
- Manja rekonstrukcija kulturne/arhitektonske baštine
- itd.

Ostvarenje mjere iskazuje se na temelju sljedećih pokazatelja:

Pokazatelji neposrednih rezultata: Broj izrađenih i provedenih zajedničkih programa, strategija i mjera vezanih uz upravljanje okolišem, broj zajedničkih kampanja za podizanje svijesti, broj studija, razrađenih projektnih dokumenata u smislu zaštite prirode i kulturne baštine, broj zajedničkih mreža za ekološke intervencije na kopnu i moru, broj zajedničkih programa obrazovanja za javnost i stručnjake (obuke, seminari itd.), broj novih lokalnih inicijativa za zaštitu okoliša i prirode

Pokazatelji rezultata: smanjenje financijske i ekološke štete uzrokovane neočekivanim zagađenjem, smanjenje štetnih emisija u more, stalni pristup podacima o stanju okoliša, povećanje postotka zaštićenih područja/staništa, bolje upravljanje zaštićenim područjima, povećanje kapaciteta za rješavanje prekograničnih ekoloških rizika uzrokovanim prirodom ili čovjekom, povećanje javne svijesti o prekograničnim ekološkim pitanjima.

3.4.1.2.1.1. Kriteriji odabira projekata i mehanizmi isplate

Općenito, prihvatljivi projekti:

- Potiču i poboljšavaju zajedničku zaštitu prirodnih bogatstava i upravljanje njima te sprječavaju ekološke rizike i upravljaju njima
- Podržavaju vezu između mjerodavnih institucija/organizacija s obje strane granice
- Imaju partnere s obje strane granice
- Ekološki su održivi.

Ova mjera provodit će se kroz programe dodjele bespovratnih sredstava i/ili ugovore o nabavi – za usluge, radove i opskrbu (ovisno o odluci Zajedničkog nadzornog odbora).

Za aktivnosti putem dodjele bespovratnih sredstava: koristit će se glavni kriteriji odabira i dodjele za odabir prijedloga, radnog rasporeda i okvirnih iznosa poziva na dostavu prijedloga

projekata. Detaljni kriteriji odabira i dodjele za potpore bit će navedeni u Pozivu na dostavu prijedloga projekata – paketu za prijavu (Vodič za prijavitelje).

Najveći i najmanji iznos potpore EU-a (€)	50-300.000
Maksimalna visina sredstava iz fondova EU-a s obzirom na ukupne prihvatljive troškove (%)	85%

3.4.1.2.2. Mjera 1.2. Zajednički turistički i kulturni prostor

Mjera 1.2. glavna je gospodarska mjera ovoga Programa budući da su turizam i usluge vezane uz turizam glavni poticaji za gospodarski razvoj područja. Kako je već spomenuto, ove usluge imaju najveći udio u regionalnom BDP-u. U uslugama vezanima uz turizam također je zaposlen najveći broj radne snage, stoga je nužno proširiti spektre usluga, produljiti turističku sezonu, ponuditi veću kvalitetu usluga na temelju izvornih lokalnih proizvoda, tradicije i kulture. Ova mjera namijenjena je poboljšanju i unaprjeđenju prekogranične suradnje između turističkih i kulturnih ustanova u regiji.

Izravni su korisnici ove mjere neprofitne pravne osobe uspostavljene na temelju javnog ili privatnog prava radi javnog interesa ili za posebnu svrhu ispunjavanja potreba od općeg interesa, koje pripadaju jednoj od sljedećih skupina:

- Turistička društva/turističke zajednice
- Regionalne/lokalne agencije za razvoj
- Lokalne i regionalne jedinice samouprave
- NVO-i
- Javne i privatne obrazovne i znanstveno-istraživačke ustanove
- Gospodarska/obrtnička komora
- Turistička i poljoprivredna udruženja
- Kulturne institucije i društva itd.

Vrste aktivnosti prihvatljive temeljem ove mjere:

- Programi obrazovanja za mala i srednja poduzeća i radnike u turizmu, osobito učenje jezika, ugostiteljska obuka, istraživanja;
- Promicanje atraktivnosti regije kroz turističke događaje
- Podržavanje razvoja nove turističke ponude (razvoj tematskih obilazaka, zajedničkih reklamnih događaja i materijala, iskorištavanje područja itd.)
- Uspostavljanje prekograničnih udruženja u turizmu
- Programi poboljšanja kvalitete
- Potvrda o kakvoći lokalnih proizvoda i usluga
- Podržavanje zajedničkog certificiranja lokalnih proizvoda
- Zajedničke marketinške inicijative

- Arheološka istraživanja u graničnim područjima
- Otkrivanje i dokumentacija zajedničkog kulturnog naslijeđa, znanstveno istraživanje špilja
- Promicanje kulturne baštine pograničnog područja
- Promicanje programskoga područja kao cjelovitog turističkog odredišta
- Podjela i kartografiranje prirodnih lokacija prema IUCN-u
- Informacijska tehnologija za regionalne centre
- Razvoj pokazatelja UNWTO-a pomoću Knjige pokazatelja UNWTO-a
- itd.

Ostvarenje mjere iskazuje se na temelju sljedećih pokazatelja:

Pokazatelji neposrednih rezultata: Broj novih turističkih proizvoda - razvijenih ili certificiranih, broj zajedničkih marketinških inicijativa, broj programa poboljšanja kvalitete, broj novih zajedničkih kulturnih inicijativa itd.

Pokazatelji rezultata: Obogaćeno/raznolikije tržište turističke ponude temeljeno na novim turističkim proizvodima i višoj kvaliteti ponuđenih usluga (prema izgrađenoj infrastrukturi i prema sektoru) i povećan broj posjetitelja izgrađene infrastrukture.

3.4.1.2.2.1. Kriteriji odabira projekata i mehanizmi isplate

Općenito, prihvatljivi projekti:

- Promicanje integracije turističkog tržišta i poticanje prekograničnih kontakata na regionalnoj i lokalnoj razini u cilju unaprjeđenja kakvoće usluga
- Potiču poduzetništvo u turizmu
- Podržavaju veze između mjerodavnih institucija/organizacija s obje strane granice
- Imaju partnere s obje strane granice
- Potiču ravnopravno sudjelovanje žena i marginaliziranih skupina
- Ekološki su održivi.

Detaljniji kriteriji odabira projekata bit će naknadno definirani u primjenjivim Uputama za predlagatelje projekata ili/i pozivima na dostavu prijedloga projekata.

Ova mjera provodit će se kroz programe dodjele bespovratnih sredstava i/ili ugovore o nabavi – za usluge, radove i opskrbu (ovisno o odluci Zajedničkog nadzornog odbora).

Za aktivnosti putem dodjele bespovratnih sredstava: koristit će se glavni kriteriji odabira i dodjele za odabir prijedloga, radnog rasporeda i okvirnih iznosa poziva na dostavu prijedloga projekata. Detaljni kriteriji odabira i dodjele za potpore bit će navedeni u Pozivu na dostavu prijedloga projekata – paketu za prijavu (Vodič za prijavitelje).

Najveći i najmanji iznos potpore EU-a (€)	50-300.000
Maksimalna visina sredstava iz fondova EU-a s obzirom na ukupne prihvatljive troškove (%)	85%

3.4.1.2.3. Mjera 1.3. Mali prekogranični projekti razvoja zajednice

Cilj je ove mjere poboljšati suradnju između ljudi, obrazovnih ustanova i organizacija civilnog društva s obje strane granice u cilju poticanja razvoja zajednice i poboljšanja susjedskih odnosa. Ona će podržavati međuljudske aktivnosti koje organiziraju različite organizacije u područjima poput kulture, turizma, obrazovanja i ostalih aktivnosti koje su u skladu s ciljem Programa, a osobito će podržavati marginalizirane skupine, lokalnu demokraciju i razvoj civilnog društva.

Osigurat će se da ne bude operativnog ili financijskog preklapanja s bilo kojim mjerama uključenima u Operativni program za Hrvatsku pod Komponentom IV. Programa IPA: Razvoj ljudskih potencijala.

Izravni su korisnici ove mjere neprofitne pravne osobe uspostavljene na temelju javnog ili privatnog prava radi javnog interesa ili za posebnu svrhu ispunjavanja potreba od općeg interesa, koje pripadaju jednoj od sljedećih skupina:

- Obrazovne i istraživačke institucije
- NVO-i
- Pružatelji socijalnih usluga (centri za socijalnu pomoć, domovi zdravlja itd.)
- Lokalna i regionalna samouprava; Lokalni/gradski odbori
- Lokalne/regionalne turističke organizacije
- Regionalne/lokalne agencije za razvoj

Vrste aktivnosti prihvatljive temeljem ove mjere:

- Zajednički prekogranični obrazovni programi između obrazovnih ustanova
- Programi izgradnje zajednice s naglaskom na međunarodnu suradnju
- Suradnja između nacionalnih manjina
- Pomoć marginaliziranim grupama
- Lokalne kampanje usmjerene na podizanje svijesti vezano uz značenje aktivnosti prekogranične suradnje kao instrumenta razvoja
- Provedba instrumenata nacionalne jednakosti na lokalnoj i regionalnoj razini (politika ravnopravnosti spolova, politika prema mladima, politika prema nacionalnim manjinama itd.)
- Razvoj prekogranične suradnje među organizacijama koje pružaju socijalne usluge i socijalnu pomoć
- Aktivnosti koje podržavaju lokalnu demokraciju

- Mali suradnički projekti i pilot aktivnosti između lokalnih samouprava
- Razvoj zajedničkih lokalnih planova razvoja i strategije u područjima lokalnog upravljanja
- Programi obrazovanja u kulturi
- Stvaranje prekograničnih kulturnih mreža
- Razvoj programa kulturne razmjene
- Zajedničko čuvanje tradicije
- Stvaranje i provedba održivih zajedničkih kulturnih programa (izuzev događanja koja se odvijaju samo jednom)
- Uspostavljanje suradnje i zajednička provedba programa u novoj medijskoj kulturi
- Uspostavljanje prekograničnih mreža mladih i zajedničkih kulturnih proizvodnih centara
- Izgradnja kapaciteta NVO-a i podržavanje međusektorske suradnje

Ostvarenje mjere iskazuje se na temelju sljedećih pokazatelja:

Pokazatelji neposrednih rezultata: Broj kontakata uspostavljenih kroz zajedničke obrazovne i kulturne projekte, broj zajedničkih programa obrazovanja, broj novih zajedničkih programa za pružanje socijalnih usluga, broj inicijativa izgradnje zajednice, broj prekograničnih kulturnih mreža itd.

Pokazatelji rezultata: Povećanje prekogranične suradnje kroz zajedničke inicijative/projekte, razina pristupačnosti socijalnih usluga za lokalno stanovništvo, smanjenje broja incidenata na etničkoj osnovi.

3.4.1.2.3.1. Kriteriji odabira projekata i mehanizmi isplate

Općenito, prihvatljivi projekti:

- Promiču razmjenu ljudskih potencijala i objekata
- Podržavaju veze između mjerodavnih institucija/organizacija s obje strane granice
- Imaju partnere s obje strane granice
- Potiču ravnopravno sudjelovanje žena i marginaliziranih skupina
- Ekološki su održivi.

Detaljniji kriteriji odabira projekata bit će naknadno definirani u primjenjivim Uputama za predlagatelje projekata ili/i pozivima na dostavu prijedloga projekata.

Ova mjera provodit će se putem programa dodjele bespovratnih sredstava.

Za aktivnosti putem dodjele bespovratnih sredstava: koristit će se glavni kriteriji odabira i dodjele za odabir prijedloga, radnog rasporeda i okvirnih iznosa poziva na dostavu prijedloga projekata. Detaljni kriteriji odabira i dodjele za potpore bit će navedeni u Pozivu na dostavu prijedloga projekata – paketu za prijavu (Vodič za prijavitelje).

Najveći i najmanji iznos potpore EU-a (€)	10.000 -75.000
Maksimalna visina sredstava iz fondova EU-a s obzirom na ukupne prihvatljive troškove (%)	85%

3.4.2. Prioritet 2:

Tehnička pomoć

3.4.2.1. Pozadina i opravdanost

Opći je cilj prioriteta 2 omogućiti djelotvorno i učinkovito upravljanje Programom prekogranične suradnje i njegovu provedbu. Tehnička pomoć koristit će se za potporu rada dviju nacionalnih Operativnih struktura i Zajedničkog nadzornog odbora (ZNO-a) kako bi se osigurali učinkovita i djelotvorna provedba, praćenje, kontrola i evaluacija Programa. To se prvenstveno planira postići utvrđivanjem i radom Zajedničkog tehničkog tajništva (ZTT-a) i jednog nacionalnog predstavništva ZTT-a. Zajedničko tehničko tajništvo bit će zaduženo za svakodnevno upravljanje programom i bit će odgovorno Operativnoj strukturi i Zajedničkom nadzornom odboru. Tehnička pomoć podržat će aktivnosti kojima se osigurava priprema i odabir visokokvalitetnih programskih operacija i širenje informacija o programskim aktivnostima i ostvarenjima. Pod vodstvom Zajedničkog nadzornog odbora, proračun tehničke pomoći koristit će se za vanjske evaluacije programa (*ad hoc*, srednjoročnu i naknadnu).

Konkretni su ciljevi Prioriteta 2:

- ☛ Povećati kapacitet nacionalnih i zajedničkih struktura za upravljanje programima prekogranične suradnje
- ☛ Osigurati učinkovito djelovanje struktura značajnih za Program
- ☛ Osigurati i odaslati informacije o Programu državnim tijelima, široj javnosti i korisnicima Programa
- ☛ Povećati kapacitet potencijalnih korisnika, osobito unutar programskog područja, za pripremu i provedbu visoko kvalitetnih programskih operacija
- ☛ Osigurati tehničku stručnost za vanjske evaluacije Programa.

Glavni su korisnici:

- Operativne strukture
- Zajednički nadzorni odbor
- Zajedničko tehničko tajništvo (sjedište i predstavništvo Zajedničkog tehničkog tajništva)
- Sve druge strukture/tijela vezani uz razvoj i provedbu Programa prekogranične suradnje (npr. Upravljački odbor/Odbor za odabir)
- Korisnici programa

U skladu s područjem primjene ovoga prioriteta, on će se provoditi kroz dvije mjere.

S obzirom da nadležna državna tijela (Operativne strukture u Hrvatskoj i Crnoj Gori) de facto imaju monopol (u smislu članka 168, stavka 1, podstavka c. Provedbenih pravila Financijske uredbe) za provedbu Programa prekogranične suradnje, nadležna ugovorna tijela u obje države (Delegacija Europske komisije u Crnoj Gori) sklopit će pojedinačni izravni sporazum o potpori s Operativnim strukturama, bez poziva na dostavu prijedloga projekata, za iznos naveden pod Prioritetom 2 - Tehnička pomoć u svakoj od država. Operativne strukture imaju pravo podugovarati poslove obuhvaćene izravnim sporazumom (npr. tehničku pomoć, evaluaciju, promidžbu itd.).

3.4.2.2.Mjere

3.4.2.2.1. Mjera 2.1: Upravljanje Programom i provedba Programa

Ova mjera podržat će rad nacionalnih Operativnih struktura, Zajedničkog nadzornog odbora, Zajedničkog tehničkog tajništva i njegova predstavništva te bilo kojih drugih struktura (npr. Upravljačkog odbora) uključenih u upravljanje Programom. Ova mjera pokrit će također administrativne i operativne troškove vezane uz provedbu programa, uključujući troškove pripreme i praćenja programa, procjene i odabira operacija, organizacije sastanaka Odbora za praćenje itd. Potrebno je naglasiti da je sredstvima za tehničku pomoć moguće pokriti troškove osoblja Zajedničkog tehničkog tajništva, izuzev plaća premještenih javnih službenika. Ova mjera osigurat će također savjete i podršku krajnjim korisnicima u razvoju i provedbi Projekta.

Vrste prihvatljivih aktivnosti:

- Ekipiranje i rad ZTT-a i predstavništva
- Pružanje potpore nacionalnim operativnim strukturama u upravljanju programom
- Podrška ZNO-u u obavljanju njegovih nadležnosti u odabiru projekata i nadzoru programa
- Pružanje logističke i tehničke podrške za sastanke ZNO-a
- Podizanje svijesti o programu i osposobljavanje za potencijalne krajnje korisnike
- Pružanje pomoći potencijalnim krajnjim korisnicima u pripremi projekata
- Pružanje odgovarajuće tehničke ekspertize u ocjeni projektnih aplikacija
- Pružanje podrške krajnjim korisnicima u provedbi projekata
- Uspostava i podrška sustavima nadzora i kontrole projekata uključujući prve razine kontrole
- Provođenje posjeta programskim aktivnostima na terenu
- Izrada izvješća o nadzoru projekata i izvješća o provedbi programa

Ostvarenje mjere iskazuje se na temelju sljedećih pokazatelja:

Pokazatelji neposrednih rezultata: broj angažiranih zaposlenika u Zajedničkom tehničkom tajništvu, broj sastanaka Zajedničkog nadzornog odbora, broj obučeni zaposlenika Operativnih struktura, broj organiziranih obuka za potencijalne krajnje korisnike, broj ocijenjenih prijedloga projekata, broj izlazaka na teren, broj pripremljenih izvješća o praćenju provedbe projekta, broj odgovarajućih studija/anketa, broj i kakvoća IT/uredske opreme.

Pokazatelji rezultata: Povećan kadrovski kapacitet Operativnih struktura, poboljšana kakvoća prijedloga projekata, postotak utrošenih sredstava IPA-e, smanjen postotak neprihvatljivih troškova koje potražuju krajnji korisnici

Ova mjera provodit će se kroz ugovore o uslugama i premještaje.

3.4.2.2.2. Mjera 2.2: Informiranje o Programu, promidžba i evaluacija Programa

Ova mjera pokrit će, između ostalog, pripremu, prijevode i distribuciju materijala za informiranje i promidžbu vezanih uz Program, uključujući web-stranicu Programa. Osigurat će upoznatost s Programom među lokalnim, regionalnim i nacionalnim donositeljima odluka, tijelima za financiranje, stanovnicima programskoga područja i širom javnosti u Hrvatskoj i

Crnoj Gori. Ova mjera također će podržati pružanje stručnog znanja Zajedničkom nadzornom odboru u planiranju i provedbi vanjskih evaluacija Programa.

Vrste prihvatljivih aktivnosti:

- Priprema i distribucija promidžbenih materijala (uključujući izvještaje za tisak)
- Postavljanje web-stranice Programa i upravljanje njome
- Organizacija promidžbenih događanja (sastanci, seminari, konferencije, medijska događanja)
- Redovita izrada i distribucija biltena
- Redovite evaluacije Programa

Ostvarenje mjere iskazuje se na temelju sljedećih pokazatelja:

Pokazatelji neposrednih rezultata: Broj distribuiranih promidžbenih materijala, broj događanja organiziranih za promidžbu Programa i informiranje o Programu, broj sudionika događanja organiziranih za promidžbu Programa i informiranje o Programu, broj posjeta web-stranici Programa, broj izrađenih biltena, broj izvršenih evaluacija.

Pokazatelji rezultata: Povećana upoznatost šire javnosti s Programom, povećana upoznatost potencijalnih korisnika s Programom, poboljšana provedba Programa.

Ova mjera provodit će se kroz ugovore o uslugama i premještaje.

3.5. Sažetak prioriteta i mjera

VIZIJA							
Prekogranično područje između Hrvatske i Crne Gore prepoznato je kao regija s visokim stupnjem kvalitete života i jedno od najuspješnijih europskih turističkih odredišta zbog svojih jedinstvenih i očuvanih prirodnih bogatstava, kulturno-povijesne baštine i visoke kvalitete usluga, te također kao regija u kojoj su socijalni i ekonomski partneri ovlašteni ostvarivati optimalan razvojni potencijal područja i upravljati njime.							
OPĆI CILJ							
Poboljšana kvaliteta života u prekograničnom području između Hrvatske i Crne Gore							
Prioritet 1				Prioritet 2			
Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskom području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskim odnosima u prihvatljivim područjima.				Tehnička pomoć			
KONKRETNI CILJEVI							
Uspostaviti suradnju između institucija nadležnih za zaštitu okoliša te prirode i kulturne baštine provedbom zajedničkih programa, obrazovanjem, prijenosom znanja i iskustva te aktivnostima podizanja svijesti	Stvoriti prepoznatljivu turističku ponudu temeljenu na prirodnim i kulturnim bogatstvima Programskog područja i ponovo uspostaviti društvene veze u prekograničnom području promicanjem tradicionalne i suvremene kulture.	Pojačati i poboljšati suradnju između institucija, građana i građanskih udruga u područjima kao što su turizam, obrazovanje, kultura i druga koja su u skladu s Programskim ciljem, kako bi potakli razvoj zajednice i poboljšali susjedske odnose	Povećati kapacitet nacionalnih i zajedničkih struktura za upravljanje Programima prekogranične suradnje	Osigurati učinkovito djelovanje struktura relevantnih za program	Osigurati i odaslati informacije o programu državnim tijelima, široj javnosti i korisnicima programa	Povećati kapacitet potencijalnih korisnika, osobito unutar programskog područja, za pripremu i nakon toga provedbu visoko kvalitetnih programskih operacija	Osigurati stručno znanje za potrebe vanjskih evaluacija programa
Mjera 1.1. Zajedničke aktivnosti zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine			Mjera 2.1. Upravljanje Programom i provedba Programa				
Mjera 1.2. Zajednički turistički i kulturni prostor			Mjera 2.2. Informiranje, promidžba i evaluacija Programa				
Mjera 1.3. Mali prekogranični projekti razvoja zajednice							
HORIZONTALNA PITANJA:							
Izgradnja prekograničnog kapaciteta							
Jednake mogućnosti							
Ravnopravnost spolova i rodno osviještena politika							
Održivi razvoj i zaštita okoliša							

3.6. Pokazatelji

Prioritet 1 Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskom području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskim odnosima u prihvatljivim područjima.		
Mjere	Pokazatelji	
Mjera 1.1. Zajedničke aktivnosti zaštite okoliša, prirode i kulturne baštine	Neposredni rezultat	<p>Broj izrađenih i provedenih zajedničkih programa, strategija i mjera vezanih uz upravljanje okolišem</p> <p>Broj zajedničkih kampanja za podizanje svijesti</p> <p>Broj provedenih studija i razrađene projektne dokumentacije</p> <p>Broj zajedničkih mreža za ekološke intervencije na kopnu i moru</p> <p>Broj zajedničkih programa obrazovanja za javnost i stručnjake (obuka, seminari itd.)</p> <p>Broj novih lokalnih inicijativa za zaštitu okoliša i prirode</p>
	Rezultat	<p>Smanjenje financijske i ekološke štete uzrokovane neočekivanim zagađenjima</p> <p>Smanjenje emisija štetnih tvari u more</p> <p>Stalni pristup podacima o stanju okoliša</p> <p>Porast postotka zaštićenog područja/staništa</p> <p>Poboljšanje upravljanja zaštićenim područjima</p> <p>Povećani kapaciteti za postupanje sa prirodnim prekograničnim ekološkim rizicima i onima izazvanima ljudskim djelovanjem</p> <p>Povećana javna svijest o prekograničnim ekološkim pitanjima</p>
Mjera 1.2. Zajednički turistički i kulturni prostor	Neposredni rezultat	<p>Broj novo razvijenih ili certificiranih turističkih proizvoda</p> <p>Broj prekograničnih turističkih zona</p> <p>Broj zajedničkih marketinških inicijativa</p> <p>Broj programa poboljšanja kvalitete</p> <p>Broj novih zajedničkih inicijativa u kulturi itd.</p>
	Rezultat	<p>Obogaćeno/raznolikije tržište turističke ponude temeljeno na novim turističkim proizvodima i višoj kvaliteti ponuđenih usluga</p> <p>Povećan broj gostiju</p> <p>Rast prihoda od turističkih usluga (prema infrastrukturi u koju je uloženo i prema sektoru)</p>
Mjera 1.3. Mali prekogranični projekti razvoja zajednice	Neposredni rezultat	<p>Broj zajedničkih programa obrazovanja</p> <p>Broj novih programa za pružanje socijalne skrbi</p> <p>Broj inicijativa izgradnje zajednice</p> <p>Broj kontakata uspostavljenih putem zajedničkih obrazovnih i kulturnih projekata</p> <p>Broj prekograničnih kulturnih mreža itd.</p>
	Rezultat	<p>Pojačana prekogranična suradnja putem zajedničkih inicijativa/projekata</p> <p>Razina dostupnosti usluga socijalne skrbi lokalnom stanovništvu</p> <p>Smanjenje broja incidenata na nacionalnoj osnovi</p>
Prioritet 2 Tehnička pomoć		
Mjere	Pokazatelji	

Mjera 2.1. Upravljanje Programom i provedba Programa	Neposredni rezultat	Broj zaposlenih u Zajedničkom tehničkom tajništvu Broj sastanaka Zajedničkog nadzornog odbora Broj obučениh zaposlenika Operativnih struktura Broj obuka organiziranih za potencijalne krajnje korisnike Broj procijenjenih prijedloga projekata Broj obavljenih izlazaka na teren Broj sastavljenih izvješća o praćenju Broj provedenih relevantnih studija/istraživanja Količina i kakvoća informacijsko-tehnološke/uredske opreme
	Rezultat	Povećan kadrovski kapacitet u Operativnim strukturama Povećana kakvoća prijedloga projekata Postotak apsorbiranih financijskih sredstava IPA-e, smanjen postotak neprihvatljivih troškova čiju nadoknadu traže krajnji korisnici
Mjera 2.2. Informiranje, promidžba i evaluacija Programa	Neposredni rezultat	Količina razaslanih promidžbenih materijala Broj događanja organiziranih u svrhu promidžbe i informiranja o Programu Broj sudionika na događanjima organiziranim u svrhu promidžbe i informiranja o Programu Broj posjeta web stranici Programa, broj izdanih biltena, broj obavljenih evaluacija
	Rezultat	Povećana svijest o Programu u široj javnosti Povećana svijest o Programu među potencijalnim korisnicima Poboljšana provedba programa

3.7. Plan financiranja

Na temelju sredstava predviđenih Višegodišnjim indikativnim financijskim okvirom i predviđenih prioriteta, iznosi nacionalnog i sufinanciranja Europske unije predloženi su za IPA program prekogranične suradnje Hrvatska - Crna Gora kako je prikazano u donjim tablicama. Povrh toga, radni raspored i okvirni iznos poziva na dostavu prijedloga projekata u 2007. godini navedeni su u Prilogu IV.

Doprinos Zajednice obračunava se s obzirom na prihvatljive izdatke koji se za prekogranični program Hrvatska - Crna Gora temelje na ukupnim izdacima, prema dogovoru država sudionica i kako je predviđeno prekograničnim programom.

Doprinos Zajednice na razini prioritetne osi neće premašivati gornju granicu od 85% prihvatljivih izdataka.

Doprinos Zajednice za pojedinu prioritetnu os neće biti manji od 20% prihvatljivih izdataka.

Primjenjuju se odredbe članka 90. Uredbe Komisije (EZ) br. 718/2007 (SL L170 29.06.2007.) (Provedbena uredba IPA-e).

Tablica 3.1 Raspodjela sredstava IPA-e godišnje, u €, Hrvatska.

	IPA CBC Hrvatska	Nacionalno sufinanciranje Hrvatska	Ukupno Hrvatska	Stopa sufinanciranja IPA-e Hrvatska
Prioritet 1 Stvoriti povoljne ekološke i društveno-gospodarske uvjete u programskom području	1.080.000	190.588	1.270.588	85%
2007	360.000	63.529	423.529	85%
2008	360.000	63.529	423.529	85%
2009	360.000	63.529	423.529	85%
Prioritet 2 Tehnička pomoć	120.000	70.000	190.000	63,2%
2007	40.000	30.000	70.000	57,0%
2008	40.000	20.000	60.000	66,6%
2009	40.000	20.000	60.000	66,6%
UKUPNO	1.200.000	260.588	1.460.588	82,2%

Tablica 3.2. Raspodjela sredstava IPA-e godišnje, u €, Crna Gora

	IPA CBC Crna Gora	Nacionalno sufinanciranje Crna Gora	Ukupno Crna Gora	Stopa sufinanciranja IPA- e Crna Gora
Prioritet 1 Stvoriti povoljne ekološke i društveno-gospodarske uvjete u programskom području	1.350.000	238.235	1.588.235	85%
2007	450.000	79.412	529.412	85%
2008	450.000	79.412	529.412	85%
2009	450.000	79.412	529.412	85%
Prioritet 2 Tehnička pomoć	150.000	60.000	210.000	71,4%
2007	50.000	20,000	70,000	71,4%
2008	50.000	20,000	70,000	71,4%
2009	50.000	20,000	70,000	71,4%
UKUPNO	1.500.000	298.235	1.798.235	83,4%

Pomoć IPA-e sufinancirat će se sredstvima iz nacionalnog državnog proračuna te sredstvima krajnjih korisnika udjela najmanje 15%.

Hrvatska izdvaja 400.000 EUR sredstava IPA-e godišnje, a Crna Gora 500.000 EUR. S obzirom na nacionalno sufinanciranje Prioriteta 2, Hrvatska izdvaja 43% za prvu godinu i 33,4% za sljedeće dvije godine. Za Prioritet 2 Crna Gora izdvaja 28,6% za sve tri godine. Ova odluka povezana je s činjenicom da je Zajedničko tehničko tajništvo smješteno u Kotoru u Crnoj Gori. Viši iznos izdvojenih sredstava IPA-e s crnogorske strane povezan je s poboljšanjem susjedskih odnosa, posebice zbog dobro poznatih događaja koji su se odvijali u

programskom području u prošlom desetljeću. Nadalje, u smislu projektnih aktivnosti, sadašnji kapaciteti crnogorskih općina uz granicu s Hrvatskom znatno su veći od kapaciteta općina uz granice s drugim crnogorskim susjedima.

Povrh toga, općine koje graniče s Hrvatskom već su uspostavile određeni oblik suradnje s Dubrovačko-neretvanskom županijom (npr. Kotor i grad Dubrovnik) i izrazile velik interes za daljnji nastavak i jačanje suradnje. U tom pogledu, gore spomenutu raspodjelu predložila je Crna Gora.

3.8. Prihvatljivost izdataka

Kako je navedeno u članku 89. Provedbene uredbe IPA-e, sljedeći izdaci smatraju se prihvatljivima:

- (1) Izdaci nastali nakon potpisa sporazuma o financiranju za operacije ili dijelove operacija provedene unutar država korisnica.
- (2) Odstupajući od članka 34. stavka 3. Provedbene uredbe IPA-e, izdaci vezani uz:
 - a) poreze na dodanu vrijednost, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - (i) nisu nadoknativi ni na koji način,
 - (ii) utvrđeno je da ih snosi krajnji korisnik, i
 - (iii) jasno su određeni u prijedlogu projekta;
 - b) naknade za transnacionalne financijske transakcije;
 - c) kad provedba operacija zahtijeva otvaranje jednog ili više zasebnih računa, naknade za bankovne usluge otvaranja i vođenja računa;
 - d) nagrade za pravno savjetovanje, javnobilježničke nagrade, troškovi angažiranja tehničkih ili financijskih stručnjaka te troškovi računovodstvenih poslova ili revizije ako su izravno povezani sa sufinanciranom operacijom i neophodni za njezinu pripremu ili provedbu;
 - e) troškovi jamstava koje daje banka ili druge financijske institucije, u tolikoj mjeri koliko ta jamstva zahtijeva nacionalno ili zakonodavstvo Zajednice;
 - f) fiksni troškovi, pod uvjetom da se temelje na stvarnim troškovima proizašlima iz provedbe operacija o kojima je riječ. Paušalni iznosi temeljeni na prosječnim troškovima ne smiju premašivati 25% izravnih troškova operacije koji mogu utjecati na razinu fiksnih troškova. Obračun se uredno dokumentira i periodično revidira.
- (3) Uz tehničku pomoć za program prekogranične suradnje iz članka 94. Provedbene uredbe IPA-e, sljedeći izdaci koje podmiruju tijela javne vlasti u pripremi ili provedbi operacije:
 - (a) troškovi stručnih usluga koje tijela javne vlasti, osim krajnjeg korisnika, pružaju u pripremi ili provedbi operacija;
 - (b) troškovi pružanja usluga vezanih uz pripremu i provedbu operacija koje pruža tijelo javne vlasti koje je samo krajnji korisnik i koje obavlja operaciju za vlastiti račun, bez korištenja usluga drugih, vanjskih pružatelja usluga, ako su to dodatni troškovi i odnose se na stvarno i izravno naplaćene izdatke za sufinanciranu operaciju.

Tijelo javne vlasti o kojem je riječ ili fakturira troškove iz točke (a) ovog stavka krajnjem korisniku ili potvrđuje te troškove na temelju dokumenata ekvivalentne dokazne vrijednosti koji omogućavaju utvrđivanje stvarnih troškova te operacije koje je to tijelo podmirilo.

Troškovi iz točke (b) ovog stavka moraju se potvrditi pomoću dokumenata koji omogućavaju utvrđivanje stvarnih troškova te operacije koje je podmirilo tijelo javne vlasti o kojemu je riječ.

POGLAVLJE IV. PROVEDBENE ODREDBE

Odredbe za provedbu ovog dokumenta temelje se na odredbama Uredbe Komisije (EZ) br. 718/2007 (u daljnjem tekstu 'Provedbena uredba IPA-e'), osobito onima koje se odnose na komponentu prekogranične suradnje (Dio II, Glava II, Poglavlje III, Odlomci 1 i 3), kao i na Financijskoj uredbi (EZ, Euratom) br. 1605/2002, izmijenjenoj i dopunjenoj Uredbom Vijeća br. 1995/2006, posebice njenim člancima 53., 53a., 53c., 54. i 57., koji donose odredbe za centralizirano i decentralizirano upravljanje sredstvima pomoći EZ-a. Dok Hrvatska upravlja programom prema modelu decentraliziranog upravljanja, Crna Gora koristi model centraliziranog upravljanja.

4.1. Programske strukture i tijela

Upravljačke strukture programa su:

- Nacionalni koordinatori programa IPA i/ili Komponente II. programa IPA
- Operativne strukture
- Zajednički nadzorni odbor (ZNO)
- Zajedničko tehničko tajništvo (ZTT)

Svaka država sudionica osnovala je Operativnu strukturu (OS) za odnosni dio programa. Operativne strukture pojedine države sudionice blisko surađuju u upravljanju programom. Države korisnice osnovala su i Zajednički nadzorni odbor koji osigurava učinkovitost i kakvoću provedbe programa.

U skladu s Provedbenom uredbom IPA-e (člankom 139.), Operativne strukture osnovala su Zajedničko tehničko tajništvo za pomoć Operativnim strukturama i Zajedničkom nadzornom odboru u ispunjavanju njihovih zadataka.

4.1.1. Operativne strukture (OS) u državama korisnicama

Hrvatska	Crna Gora
<ul style="list-style-type: none"> • Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka (MMTPR) - nadležno ministarstvo odgovorno za upravljanje Komponentom II. IPA-e i njezinu provedbu • Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje pri Ministarstvu financija - provedbena agencija 	<ul style="list-style-type: none"> • Tajništvo za europske integracije - institucija odgovorna za koordinaciju Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA 2007-2013.)

Operativne strukture pojedine države blisko surađuju u programiranju i provedbi programa prekogranične suradnje osnivajući zajedničke mehanizme koordinacije. Operativne strukture odgovorne su za provedbu programa u svojoj državi.

4.1.1.1. Hrvatska

Koordinator Komponente II. IPA-e (u smislu članka 22. stavka 2. točke b Provedbene uredbe IPA-e) državni je tajnik u Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka (MMTPR-u).

Operativna struktura u Hrvatskoj sastoji se od nadležnog ministarstva odgovornog za upravljanje Komponentom II. IPA-e i njezinu provedbu: Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka (MMTPR-a) i provedbene agencije: Središnje jedinice za financiranje i ugovaranje pri Ministarstvu financija (dužnosnik ovlašten za odobravanje programa je voditelj Središnje jedinice za financiranje i ugovaranje, pomoćnik ministra u Ministarstvu financija)¹. Operativna struktura bit će akreditirana najkasnije do lipnja 2008. godine u skladu s Provedbenom uredbom IPA-e (čl. 76. i 139.).

Raspodjela odgovornosti između MMTPR-a kao odgovornog nadležnog ministarstva i Središnje jedinice za financiranje i ugovaranje kao provedbene agencije utvrđena je vladinom Uredbom o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje instrumentom pretpristupne pomoći (NN br.: 18/07).

4.1.1.2. Crna Gora

Nacionalni koordinator programa IPA (NIPAK) u Crnoj Gori je potpredsjednik vlade za europske integracije.

Koordinator Komponente II. IPA-e je tajnik Tajništva za europske integracije.

Operativna struktura u Crnoj Gori je Tajništvo za europske integracije (institucija odgovorna za koordinaciju kako Komponentata I. i II., tako i Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA 2007.-2013.) koji je dostupan Crnoj Gori kao državi potencijalnoj kandidatkinji).

4.1.1.3. Odgovornosti Operativnih struktura

Operativne strukture su, između ostalog, odgovorne za:

- zajedničku pripremu programa prekogranične suradnje u skladu s čl. 91. Provedbene uredbe IPA-e;
- zajedničku pripremu izmjena i dopuna programa o kojima će raspravljati Zajednički nadzorni odbor (ZNO);
- sudjelovanje u radu Zajedničkog nadzornog odbora i usmjeravanje ZNO-a u praćenju programa;
- predlaganje predstavnika Zajedničkog upravljačkog odbora koje imenuje ZNO;
- osnivanje Zajedničkog tehničkog tajništva;
- sastavljanje i provođenje strateških odluka ZNO-a;
- izvještavanje NIPAK-a/Koordinatora Komponente II. IPA-e o svim aspektima provedbe programa;

¹ Odluka Vlade o imenovanju odgovornih osoba za upravljanje IPA-om (NN br: 18/07)

- uspostavljanje sustava, uz pomoć ZTT-a, za prikupljanje pouzdanih informacija o provedbi programa i dostavljanje podataka ZNO-u, NIPAK-u/Koordinatoru Komponente II. IPA-e ili Europskoj komisiji;
- osiguravanje kakvoće provedbe programa prekogranične suradnje zajedno sa ZNO-om;
- slanje godišnjeg izvješća i konačnog izvješća o provedbi programa prekogranične suradnje Komisiji i NIPAK-u nakon što ih pregleda i odobri ZNO;
- osiguravanje izvještavanja o nepravilnostima;
- predvođenje rada Zajedničkog tehničkog tajništva;
- promicanje informiranja i promidžbene aktivnosti;

U Hrvatskoj, gdje se provedbom programa upravlja decentralizirano, Operativna struktura i provedbena agencija također su nadležne za:

- ugovaranje projekata koje odabere Zajednički nadzorni odbor;
- knjiženje plaćanja i financijsko izvješćivanje o nabavi usluga, radova i potpora hrvatskoj strani Programa prekogranične suradnje;
- osiguravanje da se operacije provode u skladu s odnosnim odredbama o javnoj nabavi;
- osiguravanje da krajnji korisnici i ostala tijela uključena u provedbu operacija imaju ili zaseban računovodstveni sustav ili odgovarajući računovodstveni kod za sve transakcije u vezi s operacijom, ne dovodeći u pitanje nacionalne računovodstvene propise;
- osiguravanje zadržavanja svih dokumenata potrebnih za odgovarajući revizijski trag;
- osiguravanje da Nacionalni fond i Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje prime sve potrebne informacije o odobrenim izdacima i primijenjenim postupcima;
- vršenje provjera kako bi se osiguralo da su iskazani izdaci zaista nastali u skladu s primjenjivim propisima, da su usluge ili proizvodi isporučeni u skladu s odlukom o odobrenju te da su zahtjevi krajnjeg korisnika za plaćanjem opravdani.

4.1.2. Zajednički nadzorni odbor (ZNO)

Sudjelujuće države korisnice programa uspostavljaju Zajednički nadzorni odbor za program unutar 3 mjeseca od stupanja na snagu prvog financijskog sporazuma u vezi s programom.

Zajednički nadzorni odbor sastoji se od predstavnika dviju Operativnih struktura te predstavnika nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti te socijalnog i ekonomskog partnerstva obiju država sudionica, jednako zastupljenih.

Komisija sudjeluje u radu Zajedničkog nadzornog odbora u svojstvu savjetnika.

ZNO izrađuje svoj Pravilnik kako bi obavljao svoj zadatak u skladu s Provedbenom uredbom IPA-e. Usvaja ga na svom prvom sastanku.

Zajednički nadzorni odbor sastaje se najmanje dvaput godišnje, na inicijativu država sudionica ili Komisije, a njime predsjedava predstavnik jedne od država prema načelu rotacije.

Zajednički nadzorni odbor uvjerava se u učinkovitost i kakvoću provedbe programa prekogranične suradnje, u skladu sa sljedećim odredbama (u skladu s člankom 142. Provedbene uredbe IPA-e):

- razmatra i odobrava kriterije za odabiranje operacija koje će financirati program prekogranične suradnje i odobrava svaku preradu tih kriterija u skladu s potrebama programa;
- periodično ocjenjuje napredak ka postizanju konkretnih ciljeva programa prekogranične suradnje na temelju dokumenata koje dostavljaju Operativne strukture sudjelujućih država korisnica programa;
- pregledava rezultate provedbe, osobito ostvarenje ciljeva postavljenih za svaku prioritetnu os i evaluacije iz članka 57. stavka 4. i članka 141. Provedbene uredbe IPA-e;
- pregledava godišnja i konačna izvješća o provedbi iz članka 144. Provedbene uredbe IPA-e;
- obavještava ga se, prema potrebi, o godišnjem izvješću (izvješćima) o revizijskim aktivnostima iz članka 29. stavka 2. točke b) prve podtočke Provedbene uredbe IPA-e, i bilo kakvim važnim napomenama koje bi Komisija mogla imati nakon pregleda tog izvješća;
- odgovoran je za odabir operacija. ZNO može prenijeti dužnost procjene prijedloga projekata na Zajednički upravljački odbor koji je imenovao;
- može predložiti bilo kakvu reviziju ili pregled programa prekogranične suradnje za koji je vjerojatno da će omogućiti postizanje ciljeva iz članka 86. stavka 2. Provedbene uredbe IPA-e ili poboljšati upravljanje njime, uključujući upravljanje financiranjem;
- razmatra i odobrava svaki prijedlog kojim se izmjenjuje i dopunjava sadržaj programa prekogranične suradnje;
- odobrava okvir zadataka Zajedničkog tehničkog tajništva;
- usvaja plan informiranja i promidžbe načinjen pod okriljem Operativnih struktura.

4.1.3. Zajedničko tehničko tajništvo (ZTT)

Operativne strukture pristale su uspostaviti Zajedničko tehničko tajništvo (ZTT) za pomoć Zajedničkom nadzornom odboru i Operativnim strukturama u obavljanju njihovih odnosnih dužnosti. ZTT je stoga administrativno tijelo programa koje se bavi njegovim svakodnevnim upravljanjem.

Zajedničko tehničko tajništvo bit će smješteno u Kotoru u Crnoj Gori, s predstavništvom u Dubrovniku u Hrvatskoj. Imajući u vidu institucionalne kapacitete MMTPR-a (hrvatski OS) u smislu upravljanja prekograničnom suradnjom, OS u Zagrebu pomagat će osoblju ZTT-a u usvajanju specifičnih znanja i vještina potrebnih za uspješno upravljanje Programom i njegovu provedbu, ako takva pomoć bude potrebna. To će se povremeno obavljati kroz obuku na poslu i slične aktivnosti u prostorima MMTPR-a u Zagrebu.

Sastoji se od predstavnika koje predlažu obje Operativne strukture.

Zajedničko tehničko tajništvo i njegovo predstavništvo obavljaju svoje aktivnosti u okviru Operativne strukture u Crnoj Gori, u suradnji s Operativnom strukturom u Hrvatskoj.

Zajedničko tehničko tajništvo zajednički vode obje Operativne strukture.

Troškovi Zajedničkog tehničkog tajništva i njegovog predstavništva sufinancirani su u okviru proračuna tehničke pomoći programa, pod uvjetom da se odnose na zadatke prihvatljive za sufinanciranje u skladu s propisima EU-a.

Zajedničko tehničko tajništvo uspostavlja se putem dva zasebna ugovora o potpori koje ugovorna tijela (Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje u Hrvatskoj i Delegacija Europske komisije u Crnoj Gori¹) izravno dodjeljuju odnosnim Operativnim strukturama.

Dio osoblja ZTT-a ugovoren za Hrvatsku trebao bi biti smješten u prostorima ZTT-a u Kotoru (RCG), a dio u predstavništvu u Dubrovniku (RH).

Svi crnogorski predstavnici smješteni su u prostorima ZTT-a u Kotoru.

Zadaci Zajedničkog tehničkog tajništva:

Zadaci ZTT-a i njegovog predstavništva trebaju obuhvaćati:

- podršku Operativnim strukturama u provedbi programa;
- obavljanje tajničke funkcije za Operativne strukture i Zajednički nadzorni odbor, uključujući pripremu i slanje poštom dokumentacije za sastanke i zapisnika sa sastanaka (na dva ili više jezika ako je potrebno);
- uspostavljanje, redovito održavanje i ažuriranje sustava praćenja (unos podataka na programskoj i projektnoj razini, posjeti lokacijama);
- pomoć Operativnim strukturama i ZNO-u u sastavljanju svih izvješća o praćenju provedbe programa;
- pripremu i stavljanje na raspolaganje svih dokumenata potrebnih za provedbu projekta (općih informacija na programskoj razini, općih informacija na projektnoj razini, uputa, kriterija, obrazaca za prikupljanje projektnih ideja, paketa za prijavu - vodič, kriteriji za odabir projekta, prihvatljivost, obrasci za izvještavanje, ugovori);
- vršenje uloge prve točke kontakta za potencijalne predlagatelje projekata;

¹ Delegacija Europske komisije u Podgorici trebala bi početi s radom do kraja 2007. godine

- pokretanje informativnih kampanja, obuka, linija za pomoć i internetskih „Pitanja i odgovora” s ciljem potpore potencijalnim predlagateljima projekata u pripremi prijedloga projekata;
- organizaciju odabira i evaluacije prijedloga projekata i provjeravanje jesu li dostupne sve informacije potrebne za donošenje odluke o prijedlozima projekata;
- osiguravanje tajnika Upravljačkom odboru te organizaciju i obavljanje njegovog rada;
- osiguravanje da sva odnosna dokumentacija potrebna za ugovaranje na vrijeme bude dostupna ugovornim tijelima;
- pomoć ugovornim tijelima u procesu pregovora o proračunu prije potpisivanja ugovora;
- potporu krajnjim korisnicima u provedbi projekta, uključujući savjetovanje o sekundarnim postupcima nabave;
- organizaciju bilateralnih događanja, uključujući Forume za pronalaženje projektnih partnera i predstavljanje projektnih ideja;
- razvoj i održavanje mreže partnera;
- stvaranje i ažuriranje baze podataka potencijalnih predlagatelja projekata i sudionika u radionicama i ostalim događanjima;
- obavljanje zajedničkih aktivnosti informiranja i promidžbe pod vodstvom Operativnih struktura, uključujući postavljanje i održavanje službene web stranice programa;
- planiranje vlastitih aktivnosti u skladu s planom rada koji jednom godišnje odobrava ZNO.

4.1.4. Uloga Komisije

S obzirom na decentralizirano upravljanje u Hrvatskoj, Komisija ima pravo obavljati ex-ante kontrolu odabira operacija, kako je određeno Odlukom Komisije o prijenosu ovlasti za upravljanje u skladu s člankom 14. stavkom 3. Provedbene uredbe IPA-e.

S obzirom na centralizirano upravljanje u Crnoj Gori, u skladu sa člankom 140. stavkom 1. Provedbene uredbe IPA-e, Europska komisija zadržava cjelokupnu odgovornost za ex-ante odobrenje postupka dodjele potpore i, djelujući kao ugovorno tijelo, za funkcije dodjele potpora, provedbe javnog nadmetanja, ugovaranja i plaćanja.

Povrh tih standardnih uloga, Komisija u savjetodavnom svojstvu sudjeluje u radu Zajedničkog nadzornog odbora.

4.2. Postupci za razvoj programa, odabir i dodjelu sredstava

4.2.1. Zajednički strateški projekti/(operacije izvan poziva na dostavu prijedloga projekata)

Prednost je dana provedbi putem jedinstvenih otvorenih poziva na dostavu prijedloga projekata. Međutim, ZNO ima mogućnost u nekim slučajevima utvrditi 'Zajedničke strateške projekte' u skladu s odredbama čl. 95. Provedbene uredbe IPA-e.

Zajednički strateški projekti određuju se kao oni koji imaju značajan prekogranični učinak širom programskog područja i koji će, sami ili u kombinaciji s drugim strateškim projektima, postići ciljeve na razini mjera. Opis poslova (usluge) i/ili tehničke specifikacije (opskrba i rad) sastavljaju Operativne strukture uz pomoć ZTT-a. Odnosna ugovorna tijela provode javni natječaj i ugovaraju projekte na temelju standardnih postupaka iz Praktičnog priručnika za procedure ugovaranja u kontekstu vanjske pomoći Europskih zajednica (PRAG) za odnosne vrste ugovora.

4.2.2. Pozivi na dostavu prijedloga projekata

Program prekogranične suradnje funkcionira pretežno putem shema za dodjelu bespovratna sredstva na temelju jedinstvenih poziva na dostavu prijedloga projekata i jednog postupka odabira koji se odnosi na obje strane granice.

Postupci dodjele sredstava usklađeni su s odredbama Provedbene uredbe IPA-e (npr. člancima 95., 96., 140., 145., itd.).

Kada situacija to zahtijeva, treba se pridržavati postupaka PRAG-a i standardnih predložaka te modela, osim ako odredbe Provedbene uredbe IPA-e i/ili zajednička priroda poziva zahtijevaju prilagođavanje.

a) Priprema paketa za prijavu

- ZTT, pod nadzorom ZNO-a, sastavlja jedinstveni poziv na dostavu prijedloga projekata, Vodič za prijavitelje i obrazac za prijavu te ostale dokumente vezane uz provedbu shema za dodjelu potpora, objašnjavajući propise vezane uz prihvatljivost predlagatelja projekata i partnera, vrste aktivnosti i troškova koji su prihvatljivi za financiranje i kriterije evaluacije, držeći se što je više moguće formata predviđenih u PRAG-u.
- Obrazac za prijavu trebao bi obuhvatiti obje strane projekta (na hrvatskoj/crnogorskoj strani granice, tj. zajedničku prijavu), ali s jasno razdvojenim aktivnostima i troškovima sa svake strane granice. Elementi koje sadrži paket za prijavu (kriteriji prihvatljivosti i evaluacije, itd.) moraju biti potpuno u skladu s odgovarajućim sporazumom o financiranju.
- Nacrte jedinstvenih poziva na dostavu prijedloga projekata, Vodič za prijavitelje i obrazac za prijavu te ostale dokumente vezane uz provedbu shema za dodjelu bespovratnih sredstava odobrava ZNO.
- Operativne strukture predaju konačnu verziju paketa za prijavu odnosnoj delegaciji Europske komisije na odobrenje.

b) Objavljivanje jedinstvenih poziva na dostavu prijedloga projekata

- Operativne strukture, uz pomoć ZTT-a, poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi osigurale da poziv na dostavu prijedloga projekata objavljen na nacionalnoj i regionalnoj razini dopre do ciljne skupine u skladu sa zahtjevima Priručnika (vidjeti dolje Informiranje i promidžbu). Paket za prijavu stavljen je na raspolaganje na web stranici Programa i web stranicama ugovornih tijela te u papirnatom primjerku.
- ZTT je odgovoran za informativnu kampanju i odgovore na pitanja potencijalnih predlagatelja projekata. ZTT savjetuje potencijalne predlagatelje projekta kako bi što bolje shvatili i ispravno ispunili obrasce za prijavu.
- „Pitanja i odgovori” trebali bi biti dostupni kako na web stranici Programa tako i na web stranicama ugovornih tijela.

4.2.3. Odabir projekata nakon poziva na dostavu prijedloga projekata

Kao što je predviđeno Provedbenom uredbom IPA-e, predani prijedlozi projekta prolaze kroz zajednički postupak odabira. Evaluacija projekta trebala bi se pridržavati pravila iz PRAG-a (Poglavlje 6.4.) prilagođenih odredbama Provedbene uredbe

IPA-e (npr. članak 140. o ulozi Komisije u odabiru operacija)¹.

Zajednički upravljački odbor kojeg je imenovao ZNO evaluira projekte prema kriterijima utvrđenima u paketu za prijavu i izrađuje rang-listu u skladu s PRAG-om. Na tome temelju Zajednički nadzorni odbor zatim donosi konačnu odluku o projektima koje treba preporučiti za financiranje ugovornim tijelima (provedbena agencija u Hrvatskoj, Delegacija Europske komisije u Crnoj Gori).

Glavni koraci postupka trebali bi biti sljedeći:

- ZTT zaprima i registrira prijave.
- ZNO imenuje Zajednički upravljački odbor i, po potrebi, vanjske procjenitelje koji će biti određeni u postupku dodjele tehničke pomoći programa.
- Upravljački odbor osniva se tako da predstavnici dviju država budu jednako zastupljeni. Članove s pravom glasa predlažu Operativne strukture. Članovi Upravljačkog odbora imenuju se isključivo na temelju tehničke i profesionalne stručnosti u odnosnom području. ZTT osigurava tajništvo Upravljačkom odboru.
- Obje Operativne strukture mogu predložiti isti broj vanjskih procjenitelja koji će se financirati odnosnim sredstvima tehničke pomoći.
- Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj i u Crnoj Gori trebale bi *ex ante* odobriti sastav Upravljačkog odbora i vanjske procjenitelje.
- Upravljački odbor procjenjuje projekte prema uvjetima i kriterijima utvrđenima u pozivu na dostavu prijedloga projekata - paketu za prijavu i u skladu s postupcima iz PRAG-a.
- ZNO od Upravljačkog odbora prima Izvještaj evaluacije te rang-listu projekata i glasove o prihvatanju predložene rang-liste. Članovi Upravljačkog odbora prisustvuju sastanku ZNO-a kako bi predstavili postupak evaluacije. ZNO ima mogućnost:
 - prihvatiti Izvještaj evaluacije i preporučiti ugovornim tijelima da ugovore odabrane projekte.
 - Tražiti jedan krug ponovnog ispitivanja prijedloga projekta ako kvalificirana većina njegovih članova s pravom glasa glasuje za takav postupak i pod uvjetom da se jasno navede tehnički uzrok koji utječe na kakvoću Izvještaja evaluacije tj. ako je nejasno kako su projekti bili procjenjivani i rangirani.
 - Odbaciti Izvještaj evaluacije i listu projekata ako postoji opravdan razlog za sumnju u objektivnost ili stručnost Upravljačkog odbora.
 - Ni pod kojim uvjetima ZNO nema pravo promijeniti bodove ili preporuke Upravljačkog odbora i ne smije mijenjati obrasce za evaluaciju koje su evaluatori ispunili.
- U Hrvatskoj Delegacija Europske komisije *ex ante* odobrava odluku ZNO-a o projektima predloženima za financiranje i Izvještaj evaluacije.
- U Crnoj Gori Delegacija Europske komisije odobrava Izvještaj evaluacije i listu odabranih projekata.

¹ Provedbena uredba IPA-e za Komponentu II. osigurava, između ostalog, određen stupanj decentralizacije u postupku evaluacije i odabira, i to u državama korisnicama gdje se upravljanje sredstvima IPA-e odvija u skladu s centraliziranim pristupom (npr. kad su vijeće za evaluaciju predložila nacionalna tijela koja su članovi ZNO-a, a ne Komisija tj. ugovorno tijelo).

- ZTT svakog predlagatelja projekta pismeno obavještava o rezultatima postupka odabira.
- ZTT šalje svu dokumentaciju potrebnu za ugovaranje oboma ugovornim tijelima unutar 2 tjedna od odluke ZNO-a.

4.3. Postupci za financiranje i kontrolu

4.3.1. Odluka o financiranju i ugovaranje

Odluke o financiranju donose odnosna ugovorna tijela (Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje u Hrvatskoj i Delegacija Europske komisije u Crnoj Gori) na temelju odluke Zajedničkog nadzornog odbora i, u slučaju Hrvatske, *ex ante* odobrenja Delegacije Europske komisije. Pritom provjeravaju jesu li ispunjeni uvjeti financiranja Zajednice.

Ugovorna tijela i Operativne strukture mogu se osloniti na pomoć ZTT-a u komunikaciji s potencijalnim korisnicima potpore tijekom procesa pregovora o proračunu.

4.3.1.1. Hrvatska

- Ugovaranje je odgovornost Središnje jedinice za financiranje i ugovaranje kao provedbene agencije za hrvatsku stranu projekata. Forma ugovora o potpori načinjena je u skladu s Priručnikom pomoću standardne forme ugovora o potpori i njegovih aneksa.
- Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje izdaje ugovore o potpori odabranim korisnicima obično unutar 3 mjeseca od odluke Zajedničkog nadzornog odbora. Ako nema odstupanja od standardnih uvjeta ugovora priloženih Uputama za predlagatelje projekta, odobrenje Izvještaja evaluacije koje daje Delegacija Europske komisije, uključujući popis prijedloga za dodjelu, vrijedi kao opće prihvaćanje pripadajućih ugovora.

4.3.1.2. Crna Gora

- Ugovaranje je odgovornost Delegacije Europske komisije kao ugovornog tijela za crnogorsku stranu projekta.
- Delegacija Europske komisije izdaje ugovor o potpori odabranim korisnicima.

4.3.2. Nacionalno sufinanciranje

Doprinos Europske zajednice ne smije premašivati 85% prihvatljivih izdataka i ne smije biti manji od 20% prihvatljivih izdataka. Nacionalno sufinanciranje iznosi najmanje 15%, a najviše 80% ukupnih prihvatljivih izdataka za aktivnost. Doprinosi u naturi nisu prihvatljivi prema Uredbi IPA-e iako se mogu spomenuti u prijedlozima projekta kao neprihvatljiv način financiranja.

Sufinanciranje prioriteta tehničke pomoći s hrvatske strane iznositi će 43% u prvoj godini provedbe Programa i 33,4% u sljedećim dvjema godinama.

Sufinanciranje prioriteta tehničke pomoći s crnogorske strane iznositi će 28,6% za prve tri godine provedbe Programa.

4.3.3. Upravljanje financiranjem, plaćanja i kontrola

Upravljanje financiranjem, plaćanja i financijsku kontrolu vrše odgovorne institucije na temelju Financijske uredbe (EZ, Euratom) 1605/2002 i Provedbene uredbe IPA-e. Postupci za

financijsko upravljanje i kontrolu određeni su u okvirnim sporazumima između država korisnica i Europske komisije.

4.4. Provedba projekata

4.4.1. Projekti

Operacije odabrane za programe prekogranične suradnje uključuju krajnje korisnike iz najmanje dvije države sudionice koji surađuju na najmanje jedan od sljedećih načina za svaku operaciju: zajednički razvoj, zajednička provedba, zajednički odabir osoblja i zajedničko financiranje.

U pojedinačnim pozivima na dostavu prijedloga projekata detaljnije se navode vrste suradnje prihvatljive za financiranje.

4.4.2. Partneri na projektima i njihove uloge u provedbi zajedničkih projekata

- 1) Ako nekoliko partnera iz iste države sudjeluje u projektu, moraju među sobom odrediti nacionalnog glavnog korisnika prije podnošenja prijedloga projekta. Nacionalni glavni korisnik:
 - odgovoran je za provedbu dijela projekta na svojoj strani granice;
 - prima potporu od ugovornog tijela i odgovoran je za prijenos sredstava partnerima na njegovoj strani granice;
 - mora se pobrinuti da se potrošnja odvija u svrhu provedbe operacije;
 - blisko surađuje s funkcionalnim vodećim partnerom (vidjeti dolje) i osigurava mu sve relevantne podatke o provedbi projekta.
- 2) Funkcionalnog vodećeg partnera imenuje se u slučajevima kad partneri iz obje države sudjeluju u projektu i zasebno su ih ugovorila ugovorna tijela svake države. U takvim slučajevima, dva nacionalna glavna korisnika imenuju među sobom funkcionalnog vodećeg partnera prije podnošenja prijedloga projekta. Funkcionalni vodeći partner je:
 - odgovoran za cjelokupnu koordinaciju projektnih aktivnosti s obje strane granice;
 - odgovoran za organizaciju zajedničkih sjednica partnera na projektu, sastanaka i korespondencije;
 - odgovoran za izvještavanje ZTT-a o cjelokupnom napretku projekta.

Uloga funkcionalnog vodećeg partnera detaljno se opisuje u ugovoru o potpori između funkcionalnog vodećeg partnera i njegovog ugovornog tijela.

Ugovorne i financijske odgovornosti svakog nacionalnog glavnog korisnika prema odnosnim ugovornim tijelima ostaju iste i ne prenose se sa nacionalnog glavnog korisnika na funkcionalnog vodećeg partnera. Nacionalni glavni korisnici imaju ugovorne odgovornosti i prema drugim partnerima i suradnicima na svojoj strani granice kako je ugovoreno.

4.5. Praćenje i evaluacija

4.5.1. Praćenje na razini projekta

4.5.1.1. Ugovorne obveze

Nacionalni glavni korisnici šalju narativna i financijska privremena i konačna izvješća svojim odnosnim ugovornim tijelima u skladu sa standardnim uvjetima svojih ugovora o potpori.

4.5.1.2. Izvještavanje na razini prekograničnog projekta

Funkcionalni vodeći partner projekta predaje izvještaje o napretku projekta ZTT-u, dajući pregled projektnih aktivnosti i postignuća s obje strane granice i njihove koordinacije prema pokazateljima određenima u prijedlogu zajedničkog projekta.

4.5.2. Praćenje programa

Temeljem prikupljenih izvještaja o napretku projekta, ZTT sastavlja zajedničko izvješće o provedbi i podnosi ga na pregled Zajedničkom nadzornom odboru.

Operativne strukture država korisnica šalju Komisiji i odnosnim Nacionalnim koordinatorima programa IPA godišnje izvješće i konačno izvješće o provedbi programa prekogranične suradnje nakon što ih pregleda Zajednički nadzorni odbor.

Izvješća se također šalju dužnosniku za ovjeravanje programa u Hrvatskoj.

Godišnje izvješće podnosi se do 30. lipnja svake godine, a prvi put u drugoj godini nakon usvajanja programa prekogranične suradnje.

Konačno izvješće podnosi se najkasnije 6 mjeseci nakon završetka programa prekogranične suradnje.

Sadržaj izvješća mora biti u skladu sa zahtjevima članka 144. Provedbene uredbe IPA-e.

4.5.3. Evaluacija programa

Evaluacije se odvijaju u skladu s člankom 141. Provedbene uredbe IPA-e.

Evaluacija je usmjerena na povećanje kakvoće, učinkovitosti i dosljednosti pomoći iz fondova Zajednice i strategije i provedbe programa prekogranične suradnje uzimajući u obzir cilj održivog razvoja i odnosno zakonodavstvo Zajednice vezano uz utjecaj na okoliš.

Ex ante evaluacija nije izvršena u skladu s odredbama članka 141. s obzirom na načelo proporcionalnosti.

Tijekom programskog razdoblja države sudionice i/ili Europska komisija obavljaju evaluacije povezane s praćenjem programa prekogranične suradnje, osobito kad praćenje otkrije značajno odstupanje od početno postavljenih ciljeva ili u slučaju da je predložena revizija programa prekogranične suradnje. Rezultati se šalju Zajedničkom nadzornom odboru za program prekogranične suradnje i Komisiji.

Evaluacije obavljaju stručnjaci ili tijela, unutarnji ili vanjski. Rezultati se objavljuju u skladu s primjenjivim propisima o pristupu dokumentima. Evaluacija se financira iz proračuna tehničke pomoći programa.

4.6. Informiranje i promidžba

Države korisnice i Nacionalni koordinatori programa IPA pružaju informacije o programima i operacijama te ih reklamiraju uz pomoć ZTT-a, prema potrebi.

U Hrvatskoj, kao i u Crnoj Gori, Operativna struktura je odgovorna za organizaciju objavljivanja popisa krajnjih korisnika, naziva operacija i iznosa financijskih sredstava Zajednice dodijeljenih operacijama. Ona osigurava da krajnji korisnik bude obaviješten o tome da prihvaćanjem financijskih sredstava također prihvaća svoje uključivanje na objavljeni popis korisnika. Svi osobni podaci uključeni u ovaj popis obrađuju se u skladu sa zahtjevima Uredbe (EZ) br. 45/2001 Europskog parlamenta i Vijeća¹.

U skladu s člankom 90. Uredbe (EZ, Euratom) br. 1605/2002, Komisija objavljuje relevantne informacije o ugovorima. Komisija objavljuje rezultate postupka javnog nadmetanja u Službenom listu Europske zajednice, na web stranici EuropeAid i u bilo kojim drugim prikladnim medijima, u skladu s primjenjivim ugovornim postupcima za vanjske aktivnosti Zajednice.

Mjere informiranja i promidžbe predstavljene su u obliku komunikacijskog plana čime provedba postaje odgovornost odnosne Operativne strukture. Takav detaljan plan informiranja i promidžbe ZTT u strukturiranom obliku predstavlja ZNO-u (vidjeti dolje), jasno navodeći ciljeve i ciljne skupine, sadržaj i strategiju mjera te indikativni proračun financiran proračunom tehničke pomoći programa prekogranične suradnje.

Pojedinačne mjere informiranja i promidžbe usredotočuju se uglavnom na:

- osiguravanje veće raširenosti prekograničnog programa (prevedenog na lokalni jezik) među interesnim skupinama i potencijalnim korisnicima;
- nabavu promidžbenih materijala, organizaciju seminara i konferencija, medijsko izvještavanje i održavanje internetske stranice programa radi podizanja svijesti, pobuđivanja interesa i poticanja sudjelovanja;
- osiguravanje najbolje moguće promidžbe poziva na dostavu prijedloga projekata;
- objavljivanje popisa krajnjih korisnika.

¹ SL L 8, 12.1.2001., str. 1.

DODACI PRILOGU 2.

DODATAK I Članovi Zajedničkog programskog odbora, Zajedničkog tima za izradu nacrt, Partnerske grupe i međuministarske radne skupine Programa prekogranične suradnje između Hrvatske i Crne Gore

Članovi Zajedničkog programskog odbora

Ime	Institucija
Davor Čilić, zamjenik državnog tajnika	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
Franka Vojnović	Načelnik odjela, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
Mira Buconić	Županica, Dubrovačko-neretvanska županija
Ana Vukadinović	Tajnica, Sekretarijat za evropske integracije Crne Gore
Siniša Stanković	Pomoćnik ministra, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine Crne Gore
Žarko Đuranović	Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća Crne Gore
Ljubinka Radulović	Pomoćnica tajnika, Zajednica opština Crne Gore

Zamjenici članova Zajedničkog programskog odbora

Ime	Institucija
Jaminka Bratulić	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
Helga Bubanović	Načelnik odjela, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
Ivo Karamatić	Zamjenik županice, Dubrovačko-neretvanska županija
Ivana Glišević	Savjetnik, Sekretarijat za evropske integracije Crne Gore
Jelena Knežević	Savjetnik, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine Crne Gore
Ana Šebek	Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća Crne Gore
Vanja Starovlah	Savjetnik za evropske integracije, Zajednica opština Crne Gore

Članovi tima za izradu nacрта

Ime	Institucija
Helga Bubanović Devčić	Načelnik odjela, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
Mihaela Muselinović	Suradnik, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
Aida Cvjetković	Glavna tajnica / glasnogovornica, Dubrovačko-neretvanska županija
Ivana Glišević	Savjetnik, Sekretarijat za evropske integracije Crne Gore
Vanja Starovlah	Savjetnik za europske integracije, Zajednica opština Crne Gore
Jelena Knežević	Savjetnik, Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine Crne Gore
Ana Šebek	Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća Crne Gore

Tehnička pomoć

Ime	Institucija
Sandra Benčić	„Jačanje institucija i kapaciteta za prekograničnu suradnju“, Razbor d.o.o., Hrvatska
Boško Maravić	Projekt: Razvoj institucija prekogranične suradnje, neovisni savjetnik, Crna Gora

Partnerska grupa

Ime	Institucija
Davorka Palinić	Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Dubrovnik
Branka Martinović-Vuković	Dubrovačko-neretvanska županija
Barbara Savin	Županijski zavod za prostorno planiranje, Dubrovačko-neretvanska županija
Svjetlana Bobanović-Čolić	Sveučilište u Dubrovniku, Institut za more i priobalje
Zdenko Medović	Grad Dubrovnik
Biserka Simanović	Grad Dubrovnik
Marko Kalauz	Grad Dubrovnik

Biserka Simatović	Grad Dubrovnik
Marijo Dabelić	Grad Dubrovnik
Ivo Urlić	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Tomislav Sopjanac	Uprava županijskih cesta
Jany Hansal	„Deša“ Dubrovnik (NVO)
Ane Sindik	Agencija za regionalni razvoj
Sandra Belko	Ministarstvo kulture
Miše Miloslavić	Vatrogasna zajednica Dubrovačko-neretvanske županija
Nikolina Trojić	Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Dubrovnik
Mato Begović	Dubrovačko-neretvanska županija
Snežana M. Sanušar	Savjetnik predsjednika, Crna Gora
Ljiljana Jović	Savjetnik za međunarodne odnose
Tijana Ljiljanić	Sekretarijat za evropske integracije Crne Gore
Ratka Sekulović	Sekretarijat za evropske integracije Crne Gore
Duška Baličević	Sekretarijat SOKOSOR
Rafaela Lazarević	Potpredsjednica Općine Kotor
Saša Ščekić	Savjetnik lokalna samouprave u Zajednici opština Crne Gore
Miloš Dževerdanović	Savjetnik za planiranje i projektiranje
Eduard Kovačić	Komandir opštinske Vatrogasne jedinice Kotor
Dragana Vučurović	Sekretarijat za privredu i finansije, Općina Nikšić
Ivana Jovović	Sekretarijat za privredu i finansije, Općina Nikšić
Vesna Perović	Savjetnica u Sekretarijatu za kulturu
Sladana Petković	Kancelarija za prevenciju, zamjenica koordinatora
Marija Nikolić	Općina Tivat
Danica Sijerković	Općina Nikšić
Miladin Mitrović	Općina Mojkovac
Andrija Popović	Općina Kotor

Međuministarska radna skupina

Ime	Institucija
Snježana Ivić Pavlovski	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
Ivana Podhraški	Ministarstvo financija
Anja Jelavić	Ministarstvo kulture
Biserka Puc	Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
Jelena Letica	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Mojca Lukšić	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva
Željko Ostojić	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva
Sanja Mesarov	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Šani Samardžić	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
Alenko Vrđuka	Ministarstvo unutarnjih poslova
Marija Rajković	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
Zvonimir Nagy	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka

DODATAK II

Dvostrani sporazumi

Tablica 1.2. Dvostrani sporazumi

<i>Ime sporazuma</i>	<i>Datum potpisivanja</i>	<i>Privremeno stupanje na snagu</i>	<i>Objavljen u NN-MU</i>	<i>Datum stupanja na snagu</i>	<i>Objava datuma stupanja na snagu</i>	<i>Prestanak</i>
<i>Protokol između Vlade Republike Hrvatske i Savezne Vlade Savezne Republike Jugoslavije o privremenom režimu uz južnu granicu između dviju država</i>	10.12.2002.	10.12.2002.				
<i>Memorandum o suglasnosti u ostvarivanju i unaprjeđivanju suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala sklopljenih između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Vrhovnog državnog tužioca Republike Crne Gore</i>	25.2.2005.			25.2.2005.		
<i>Memorandum između hrvatskog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva i crnogorskog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede</i>	27.7.2005.			27.7.2005.		
<i>Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Crne Gore o suradnji u zaštiti bilja</i>	18.10.2005.					
<i>Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Crne Gore o suradnji u području veterinarstva</i>	18.10.2005.	18.10.2005.				
<i>Sporazum između hrvatskog Ministarstva unutarnjih poslova i crnogorskog Ministarstva unutarnjih poslova o policijskoj suradnji</i>	22.11.2005.			22.11.2005.		

<i>Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Crne Gore o međusobnoj pomoći u carinskim pitanjima</i>	9.12.2005		02.2006.			
<i>Uspostava diplomatskih odnosa između Republike Hrvatske i Republike Crne Gore</i>	7.7.2006.			7.7.2006.		
<i>Sporazum između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Vrhovnog državnog tužitelja Republike Crne Gore o suradnji u progonu počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida</i>	28.7.2006			28.7.2006		

Tablica 2.2: Promjene u broju stanovnika i gustoći naseljenosti

Hrvatska	Broj stanovnika ¹		Gustoća naseljenosti (stanovnik po km ²) ²
	1991.	2001.	2001.
Dubrovačko-neretvanska županija	126.329	122.870	68,8
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>474.019</i>	<i>463.676</i>	<i>102,1</i>
Županije - ukupno	600.348	586.546	92,8
Hrvatska - ukupno	4,784.265	4,437.460	78,2
Crna Gora	Broj stanovnika ³		Gustoća naseljenosti (stanovnik po km ²) ⁴
	1991.	2003.	2003.
Herceg Novi	27.073	33.034	141
Kotor	22.137	22.947	69
Tivat	11.186	13.630	296
Budva	11.547	15.909	130
Bar	34.453	40.037	67
Ulcinj	1.986	20.290	80
Cetinje	20.171	18.482	20
<i>Σ prihvatljivo područje</i>	<i>Σ128.553</i>	<i>Σ164.329</i>	
<i>Nikšić*</i>	<i>73.983</i>	<i>75.282</i>	<i>37</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>14.585</i>	<i>16.523</i>	<i>33</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>14.6121</i>	<i>169.132</i>	<i>117</i>
<i>Σ susjedna regija</i>	<i>Σ234.689</i>	<i>Σ 260.937</i>	
Općine ukupno	363.242	425.266	99
Crna Gora ukupno	615.035	620.145	45

Izvor: ^{1,2} Popis stanovništva iz 1991, Popis stanovništva iz 2001, Državni zavod za statistiku RH, baza podataka MMTPR-a; ^{3,4} Popis stanovništva iz 1991, Popis stanovništva iz 2003, Monstat, Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore 2006;

*susjedne regije

Tablica 2.3: Prirodno kretanje stanovništva i distribucija stanovnika prema dobi (%)

Hrvatska ¹	Živorodeni 2005.	Smrtnost 2005.	Prirodni prirast 2005.	Žensko stanovništvo od 15 do 49 g. 2001.	dob 0-14 2001.	dob 15-64 2001.	dob >65 2001.	Indeks starenja stanovništva (%) 2001.
Dubrovačko-neretvanska županija	1.251	1.256	-5	29.634 (24, 1%)	18,2	65,3	15,9	86,3
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>4.970</i>	<i>4.536</i>	<i>434</i>	<i>114.465 (24, 7%)</i>	<i>18,5</i>	<i>66,8</i>	<i>14,3</i>	<i>77,8</i>
Županije ukupno	6.221	5.792	429	144.099 (24, 6%)	18,4	66,5	14,6	70,2
Hrvatska ukupno	42.492	51.790	-9.298	1,080.121 (24, 3%)	17,0	67,0	16,0	90,7

Crna Gora (2003) ²	Živorodeni	Smrtnost	Prirodni prirast	Žensko stanovništvo od 15 do 49 g.	dob 0-14	dob 15-59	dob >60	Indeks starenja stanovništva (%)
-------------------------------	------------	----------	---------------------	---------------------------------------	-------------	--------------	------------	-------------------------------------

Herceg Novi	352	308	44	8.396 (25,4%)	17,50	62,81	19,69	83,53
Kotor	252	255	-3	5.941 (25,9%)	17,96	62,70	19,34	79,37
Tivat	133	124	9	3.508 (25,7%)	18,33	64,41	17,26	68,79
Budva	219	115	104	4.475 (28,1%)	19,66	65,18	15,15	55,66
Bar	501	388	113	10.237 (25,6%)	19,56	61,79	18,65	70,39
Ulcinj	240	200	40	4.876 (24,0%)	21,65	59,89	18,46	61,51
Cetinje	167	224	-57	4.657 (25,2%)	17,63	62,85	19,52	83,40
<i>Nikšić*</i>	<i>931</i>	<i>663</i>	<i>268</i>	<i>18.935 (25,2%)</i>				<i>65,96</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>182</i>	<i>205</i>	<i>-23</i>	<i>3.833 (23,2%)</i>	<i>20,01</i>	<i>62,04</i>	<i>17,94</i>	<i>72,58</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>2.694</i>	<i>1.388</i>	<i>1.306</i>	<i>45.084 (26,7%)</i>	<i>20,57</i>	<i>59,39</i>	<i>20,04</i>	<i>50,11</i>
	<i>21,41</i>				<i>63,66</i>	<i>14,93</i>		
Općine ukupno	5.671	3.870	1.801	109.942	19,4	62,5	18,1	69,1
Crna Gora ukupno	8.344	5.704	2.641	156.786	17,74	67,10	15,16	62,53
EU prosjek ⁴					16,8	66,9	16,3	96,7

Izvor: ¹Popis stanovništva iz 2001, Državni zavod za statistiku RH, baza podataka MMTPR-a; ²Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore, Institut za javno zdravstvo;
*susjedne regije

Tablica 2.4: Nacionalna struktura stanovništva (%) prema odabranim nacionalnostima

Hrvatska (2001) ¹	Hrvati	Bošnjaci	Crnogorci	Srbi	
Dubrovačko-neretvanska županija	93,3	1,43	0,3	1,96	
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>96,3</i>	<i>0,19</i>	<i>0,13</i>	<i>1,19</i>	
Hrvatska ukupno	89,63	0,47	0,11	4,54	
Crna Gora (2003) ²	Crnogorci	Srbi	Albanci	Hrvati	Muslimani
Herceg Novi	28,60	52,88	0,08	2,42	0,67
Kotor	46,81	30,91	0,33	7,68	0,46
Tivat	29,95	35,19	1,06	19,54	1,14
Budva	45,33	40,87	0,35	1,12	1,28
Bar	47,25	27,68	7,61	0,65	6,43
Ulcinj	11,93	7,44	72,14	0,38	3,36
Cetinje	90,67	4,62	0,23	0,27	0,12
<i>Nikšić*</i>	<i>62,64</i>	<i>26,74</i>	<i>0,35</i>	<i>0,18</i>	<i>0,92</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>67,84</i>	<i>25,51</i>	<i>0,18</i>	<i>0,28</i>	<i>0,35</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>56,96</i>	<i>26,27</i>	<i>1,36</i>	<i>2,60</i>	<i>5,50</i>
Crna Gora ukupno	43,2	32,0	5,0	1,1	4,0

Izvor: ¹Popis stanovništva iz 2001, Državni zavod za statistiku RH; ²Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore/Popis stanovništva iz 2003;
*susjedne regije

Tablica 2.5: Informacije o cestama na hrvatskoj strani programskog područja

Hrvatska	Ukupna duljina cesta	Duljina državnih cesta	Duljina županijskih cesta	Duljina lokalnih cesta	Gustoća cestovne mreže
2005.	km	km	km	km	m/km ²
Dubrovačko-neretvanska županija	976	397	260	319	548
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>2.486</i>	<i>761</i>	<i>780</i>	<i>927</i>	<i>546</i>
Hrvatska	28.344	7.425	10.544	10.375	501

Izvor: Statistički ljetopis 2006;
*susjedne regije

Tablica 2.6: Informacije o željeznici na hrvatskoj strani programskog područja

Hrvatska	Duljina
2005.	km
Dubrovačko-neretvanska županija	22,7
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>45,6</i>
Hrvatska	2.704

Izvor: MMTPR, Uprava za željeznice;
*susjedne regije

Tablica 2.7: Omjer stanovnika koji dobivaju vodu iz javnog vodovoda i koji su povezani s javnim sustavom odvodnje u Hrvatskoj

Hrvatska	Opskrba vodom	Otpadne vode
(2006)	%	%
Dubrovačko-neretvanska županija	83	41
<i>Splitsko-dalmatinska županija *</i>	88	49
Ukupni prosjek	85,5%	45%
Crna Gora	Opskrba vodom ¹	Otpadne vode ²
(2005)		
Herceg Novi	Nije dostupno	
Kotor	Nije dostupno	
Tivat	Nije dostupno	
Budva	Nije dostupno	
Bar	Nije dostupno	
Ulcinj	Nije dostupno	
Cetinje	Nije dostupno	
<i>Nikšić*</i>	<i>Nije dostupno</i>	
<i>Danilovgrad*</i>	<i>Nije dostupno</i>	
<i>Podgorica*</i>	<i>Nije dostupno</i>	
Ukupni prosjek		

Izvor: Hrvatske vode, Izvor: ¹ Izračun CEED-a uz pomoć izvješća USAID HDP-a za 2005.

* susjedne regije

Tablica 2.8: Omjer kućanstava/prebivališta, koje služe za stanovanje, s instalacijama u Hrvatskoj iz 2001. i u Crnoj Gori iz 2005.

Hrvatska ¹	Prebivališta s vodovodnim s.	Prebivališta s odvodnim s.	Prebivališta s električnom en.	Prebivališta s vodovodnim s.
2001.	%	%	%	%
Dubrovačko-neretvanska županija	97,99	97,88	99,78	11,86
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	96,07	95,76	99,83	13,26
Hrvatska	93,65	92,75	99,48	36,18
Crna Gora ²	Prebivališta s vodovodnim s.	Prebivališta s odvodnim s.	Prebivališta s električnom en.	Prebivališta s vodovodnim s.
2005.	%	%	%	%
Herceg Novi	97	51	Nije dostupno	NEMA
Kotor	96	43	Nije dostupno	NEMA
Tivat	96	53	Nije dostupno	NEMA
Budva	96	62	Nije dostupno	NEMA
Bar	72	31	Nije dostupno	NEMA
Ulcinj	63	33	Nije dostupno	NEMA
Cetinje	85	64	Nije dostupno	NEMA
<i>Nikšić*</i>	91	60	<i>Nije dostupno</i>	<i>NEMA</i>
<i>Danilovgrad*</i>	81	24	<i>Nije dostupno</i>	<i>NEMA</i>
<i>Podgorica*</i>	74	60	<i>Nije dostupno</i>	<i>NEMA</i>
Ukupni prosjek	85,1	48,1		

Ukupni prosjek				
----------------	--	--	--	--

Izvor: ¹ Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva iz 2001, ² Izračun CEED-a uz pomoć izvješća USAID HDP-a za 2005, NAPOMENA: prebivališta

*susjedne regije

Tablica 2.9: Bruto domaći proizvod

Hrvatska ¹	Regionalni BDP po stanovniku (tekući iznos)	Regionalni indeks BDP-a	% nacionalnog BDP-a
(2004)	(EUR*)	Država=100	Država=100 %
Dubrovačko-neretvanska županija	6.104	84,5	2,6
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>5.127</i>	<i>79,3</i>	<i>8,5</i>
Hrvatska	6.461	100,0	100,0
Crna Gora ²			
Herceg Novi	2.116,49	94,0	4,4
Kotor	2.143,49	98,2	3,1
Tivat	1.648,55	117,0	1,4
Budva	4.145,87	107,3	4,2
Bar	4.532,80	100,1	11,5
Ulcinj	1.497,98	136,3	1,9
Cetinje	1.043,33	105,4	1,2
<i>Nikšić*</i>	<i>2.108,74</i>	<i>86,6</i>	<i>10,2</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>1.353,98</i>	<i>130,6</i>	<i>1,4</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>3.963,17</i>	<i>89,7</i>	<i>42,8</i>
Crna Gora			100,0

Izvor: ¹ Državni zavod za statistiku RH; ² Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore za 2004: izračun temeljem BDP sastava po općinama za razdoblje 2002-2004. Podaci za 2001. i 2002. korišteni su za izračun indeksa BDP-a;

* susjedne regije

Tablica 2.10: Poljoprivredno stanovništvo, kućanstva i obrađeno poljoprivredno zemljište, 2001. i 2003.

Hrvatska	Ukupno polj. stanovništvo	Aktivno polj. stanovništvo ¹	Broj polj. kućanstava**	Broj polj. poslovnih subjekata	Obrađeno polj. zemljište (ha)		
					Ukupno	Obrađuju polj. kućanstva	Obrađuju poslovnih subjekti
	2001.	2001.	2003.	2003.	2003.		
Dubrovačko-neretvanska županija <i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	4.773 8.092	2.741 5.184	9.723 31.953	20 62	7.243 20.738	7.120 20.054	124 684
Hrvatska	246.089	166.044	448.532	1.364	1.077.403,17	860.195,17	217.208,00
Omjer Dubrovačko-neretvanska županija/državno	1,9	1,7	2,2	1,5	0,7	0,8	0,1
<i>Omjer Splitsko-dalmatinska županija/državno*</i>	3,3	3,1	7,1	4,5	1,9	2,3	3,1
Crna Gora ²	2003.	2003.	Nije dostupno	2003.	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Herceg Novi	212	102		10			
Kotor	148	58		7			
Tivat	61	29		2			
Budva	127	34		2			
Bar	1.184	437		4			
Ulcinj	1.141	381		6			
Cetinje	349	205		5			
<i>Nikšić*</i>	2.081	821		33			
<i>Danilovgrad*</i>	772	354		13			
<i>Podgorica*</i>	5.214	2.001		50			

Izvor: Popis stanovništva iz 2001, Popis poljoprivrede iz 2003; Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska ¹ Razlika od „ukupnog“ iznosa odnosi se na osobe aktivne izvan njihovog poljoprivrednog gospodarstva ² Popis stanovništva iz 2003. i Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore za 2006.

* *susjedne regije*

** Broj poljoprivrednih kućanstva i broj poljoprivrednih poslovnih subjekata nisu dostupni u Popisu stanovništva iz 2001. već samo u Popisu poljoprivrede iz 2003. koji definira poljoprivredno kućanstvo: „... svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba, kao i osoba koja živi sama (samačko kućanstvo), a bavi se poljoprivrednom proizvodnjom, ili ima poljoprivredni posjed, ima jedinstveno upravljanje, zajednički koristi sredstva za proizvodnju (strojevi, objekti, zemljišta) i radom članova kućanstva, bez obzira na to proizvodi li samo za vlastite potrebe ili i za prodaju.“

Tablica 2.11: Udio županija u Bruto dodanoj vrijednosti (BDV) u određenim sektorima ukupnog BDV-a Republike Hrvatske za 2001. u %

Hrvatska	A	B	C	D	E	F	G	H	
2001									
Dubrovačko-neretvanska županija	2,4	2,2	0,6	0,6	5,8	2,2	1,5	6,2	
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	3,5	19,2	5,1	6,3	14,9	7,5	8,3	9,7	
2001	I	J	K	L	M	N	O	P	Ukupno
Dubrovačko-neretvanska županija	4,3	2,8	2,7	3,5	2,8	2,6	2,9	3,6	2,5
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	9,2	6,3	10,6	8,2	10,8	9,5	8,2	25,3	7,9

Crna Gora									
(GODINA)	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno

Herceg Novi									
Kotor									
Tivat									
Budva									
Bar									
Ulcinj									
Cetinje									
<i>Nikšić*</i>									
<i>Danilovgrad*</i>									
<i>Podgorica*</i>									

A - Poljoprivreda, lov i šumarstvo; B - Ribolov; C - Rudarstvo i vađenje ruda; D - Proizvodnja; E - Opskrba električnom energijom, plinom i vodom; F - Graditeljstvo; G - Veleprodaja i maloprodaja; Popravci motornih vozila, motocikala i robe za domaćinstvo; H - Hoteli i restorani; I - Prijevoz, skladištenje i komunikacija; J - Financijsko posredovanje; K - Nekretnine, iznajmljivanje, poslovne aktivnosti; L - Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje; M - Obrazovanje; N - Zdravstvo i socijalni rad; O - Ostala društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti; P - Privatna kućanstva sa zaposlenicima.

Izvor: ¹ Državni zavod za statistiku, 2001.

*susjedne regije

Tablica 2.12: Broj malih i srednjih poduzeća u regijama/županijama

Hrvatska ¹	Mala i srednja poduzeća	Mala i srednja poduzeća	Doprinos malih i srednjih poduzeća županije ukupnoj proizvodnji malih i srednjih poduzeća (udio županije u državnim prihodima malih i srednjih poduzeća)	Doprinos malih i srednjih poduzeća ukupnom BDP-u
2004.	Broj	Ukupni prihod	%	%
Dubrovačko- neretvanska županija	2.292	7.313,645.507	1,51%	Nije dostupno
<i>Splitsko-dalmatinska županija *</i>	<i>7.227</i>	<i>33.955,956.235</i>	<i>7,1%</i>	<i>Nije dostupno</i>
Ukupno				
Crna Gora ²	Mala i srednja poduzeća	Mala i srednja poduzeća	Doprinos malih i srednjih poduzeća ukupnoj proizvodnji malih i srednjih poduzeća	Doprinos malih i srednjih poduzeća ukupnom BDP-u
2006.	Broj	Prihod/godina	%	%
Herceg Novi	1143	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Kotor	611	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Tivat	398	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Budva	1155	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Bar	1044	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Ulcinj	552	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
Cetinje	362	Nije dostupno	Nije dostupno	Nije dostupno
<i>Nikšić*</i>	<i>1101</i>	<i>Nije dostupno</i>	<i>Nije dostupno</i>	<i>Nije dostupno</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>258</i>	<i>Nije dostupno</i>	<i>Nije dostupno</i>	<i>Nije dostupno</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>4580</i>	<i>Nije dostupno</i>	<i>Nije dostupno</i>	<i>Nije dostupno</i>
Ukupno	11.204			

Izvor: ¹ FINA (Financijska agencija) ² Mirovinsko invalidski fond, listopad 2006;

*susjedne regije

Tablica 2.13: Poduzetnici i zaposleni prema djelatnostima

Hrvatska ¹		Broj poduzetnika	Omjer poduzetnika u ukupnom broju poduzetnika (po djelatnosti)	Broj zaposlenih	Omjer zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih (po djelatnosti)
2005.			%		%
Dubrovačko-neretvanska županija	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	53	2.1%	410	2,2%
	Ribolov	27	1.1%	64	0.3%
	Rudarstvo i vađenje ruda	11	0.4%	259	1.4%
	Proizvodnja	202	8.0%	1,979	10.5%
	Opskrba elek. energijom, plinom i vodom	10	0.4%	356	1.9%
	Graditeljstvo	187	7.4%	2,586	13.7%
	Veleprodaja i maloprodaja	805	31,9%	3,770	20.0%
	Hoteli i restorani	318	12.6%	4,521	24.0%
	Prijevoz, skladištenje i komunikacija	194	7.7%	2,938	15.6%
	Financijski poslovi	6	0.2%	23	0.1%
	Poslovanje s nekretninama, iznajmljivanje	584	23,2%	1,183	6.3%
	Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	2	0.1%	20	0.1%
	Obrazovanje	13	0.5%	35	0.2%
	Zdravstvo i socijalni rad	38	1.5%	114	0.6%
Ostala socijalne i osobne djelatnosti	72	2.9%	599	2.9%	
Crna Gora ²		Nije dostupno	Nije dostupno	Broj zaposlenih	Nije dostupno
2005.					
Prihvatljivo područje					
	Poljoprivreda, lov i šumarstvo			1.183	
	Ribolov			65	
	Rudarstvo i vađenje ruda			373	
	Proizvodnja			4.509	
	Opskrba elek. energijom, plinom i vodom			1.275	
	Graditeljstvo			1.667	
	Veleprodaja i maloprodaja			8.709	
	Hoteli i restorani			5.212	

	Prijevoz, skladištenje i komunikacija			5.542	
	Financijski poslovi			791	
	Poslovanje s nekretninama, iznajmljivanje			1.297	
	Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje			5.483	
	Obrazovanje			2.756	
	Zdravstvo i socijalni rad			3.805	
	Ostala socijalne i osobne djelatnosti			2.995	

Izvor: ¹ FINA (Financijska agencija) ² Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore za 2006.

Tablica 2.14: Struktura zaposlenosti prema gospodarskim sektorima (%)

Hrvatska ¹	Poljoprivredni	Industrijski	Uslužni	Ostali
(2005)	%	%	%	%
Dubrovačko-neretvanska županija	1,95	18,9	79,1	Nije primjenjivo
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	1,14	31,28	67,5	Nije primjenjivo
Crna Gora ²	Poljoprivredni	Industrijski	Uslužni	Ostali
2006.	%	%	%	%
Herceg Novi	1.17	16.94	41.39	40.49
Kotor	1.14	12.00	45.85	41.01
Tivat	0.53	10.67	39.90	48.89
Budva	0.53	10.70	66.70	22.07
Bar	3.70	13.61	51.65	31.04
Ulcinj	7.98	19.45	40.95	31.62
Cetinje	3.72	34.20	26.09	35.98
<i>Nikšić*</i>	4.85	38.24	24.78	32.14
<i>Danilovgrad*</i>	7.28	26.67	26.07	39.98
<i>Podgorica*</i>	4.68	21.07	33.94	40.31

Izvor: Statistički ljetopis za 2006, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, NAPOMENA: podatke su sakupili autori prema NCEA klasifikaciji prema kojoj poljoprivredna djelatnost uključuje primarne gospodarske djelatnosti: poljoprivredu, lov i šumarstvo te ribolov; Industrija uključuje gospodarske djelatnosti rudarstvo i vađenje ruda, proizvodnju, opskrbu električnom energijom, plinom i vodom te graditeljstvo; Usluge uključuju veleprodaju i trgovinu na malo; popravak motornih vozila, motocikala i osobne i robe za domaćinstvo; hoteli i restorani; prijevoz, skladištenje i komunikacija; financijsko posredovanje; posao s nekretninama i iznajmljivanje; državna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje; obrazovanje; zdravstveni i socijalni rad te ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti.

²Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore za 2006.

*susjedne regije

Tablica 2.15. Posjete i noćenja

Hrvatska	Strani gosti/dolasci	Domaći gosti/dolasci	Ukupna noćenja	Noćenja po stanovniku
(2005)	Broj	Broj	Broj	Omjer %
Dubrovačko-neretvanska županija	806.949	102.425	4,478.495	36,4
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	1,229.648	205.618	8,028.642	17,3
Crna Gora	Strani gosti	Domaći gosti	Ukupan prosjek noćenja	Noćenje po stanovniku
(2005)	Broj	Broj	Broj	Omjer %

Herceg Novi	43.270	106.007	1,176.977	3562.93
Kotor	19.086	37.722	306.378	1335.15
Tivat	15.607	21.609	280.655	2059.10
Budva	124.394	194.824	2,048.852	12878.57
Bar	25.420	77.600	746.407	1864.29
Ulcinj	16.858	65.337	462.991	2281.87
Cetinje	1.749	6.879	33.532	181.43
<i>Nikšić*</i>	<i>1.787</i>	<i>3.008</i>	<i>11,525</i>	<i>15.31</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>85</i>	<i>35</i>	<i>121</i>	<i>0.73</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>14.826</i>	<i>14.993</i>	<i>53,886</i>	<i>31.86</i>

Izvor: Statistički ljetopis 2006, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, ¹ Vodič Zavoda za statistiku Crne Gore za 2006.

* susjedne regije

Tablica 2.16: Razina obrazovanja stanovnika¹ (%)

Hrvatska ²	< od osnovnog	osnovno	srednje	akademsko, Mr.sc, Dr.sc.
2001.	%	%	%	%
Dubrovačko-neretvanska županija	1,7%	32,5	51,8	13,6
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>3,51%</i>	<i>30,23%</i>	<i>52,09%</i>	<i>13,49%</i>
Crna Gora ²	< od osnovnog	osnovno	srednje	akademsko, Mr.sc, Dr.sc.
2003.	%	%	%	%
Herceg Novi	8,08	15,60	57,40	18,92
Kotor	10,78	18,27	52,28	18,67
Tivat	7,53	16,58	59,52	16,38
Budva	6,81	15,70	58,18	19,31
Bar	14,23	23,01	48,43	14,33
Ulcinj	27,02	24,69	37,86	10,44
Cetinje	12,71	25,55	50,07	11,67
<i>Nikšić*</i>	<i>11,98</i>	<i>22,11</i>	<i>53,85</i>	<i>12,06</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>13,72</i>	<i>24,90</i>	<i>52,01</i>	<i>9,37</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>9,50</i>	<i>21,06</i>	<i>53,26</i>	<i>16,18</i>

Izvor: ¹ Popis stanovništva iz 2001, postotke izračunali autori, ² Popis stanovništva iz 2003, knjiga 4.

*susjedne regije

Tablica 2.17: Struktura nezaposlenih prema spolu i dobi¹

Hrvatska ¹	Stopa nezaposlenosti	Muškarci	Žene	Dobna grupa		
				15-24	25-49	+50
2005.	%	Broj/%	Broj/%	Broj/%	Broj/%	Broj/%
Dubrovačko-neretvanska županija	18,3 %	3288 (39,5%)	5.026 (60,5%)	1.291 (15,5%)	5.088 (61,2%)	1.935 (23,2%)
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>22,3%</i>	<i>14.976 (37,76)</i>	<i>24.677 (62,2%)</i>	<i>7.609 (19,1)</i>	<i>25.037 (63,1%)</i>	<i>7.007 (17,7%)</i>
Crna Gora ²	Stopa nezaposlenosti	Muškarci	Žene	15-24	25-49	50-64
2003.	%	Broj	Broj	Broj	Broj	Broj

Herceg Novi	11.73	2,089	1,786	927	2,422	476
Kotor	16.90	2,100	1,778	860	2,535	467
Tivat	15.38	993	1,103	523	1,323	237
Budva	12.01	926	985	479	1,259	157
Bar	13.71	2,842	2,646	1,534	3,419	463
Ulcinj	14.53	1,514	1,334	944	1,704	173
Cetinje	16.68	1,722	1,361	798	1,953	313
<i>Nikšić*</i>	<i>15.99</i>	<i>6273</i>	<i>5765</i>	<i>3429</i>	<i>7933</i>	<i>584</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>16.32</i>	<i>1412</i>	<i>1285</i>	<i>775</i>	<i>1603</i>	<i>293</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>13.66</i>	<i>11554</i>	<i>11557</i>	<i>6645</i>	<i>14445</i>	<i>1831</i>

Izvor: ¹ Hrvatski zavod za zapošljavanje, Godišnje izvješće za 2005, www.hzz.hr, ² Popis stanovništva za 2003, knjiga 19.
*susjedne regije

Tablica 2.18: Struktura nezaposlenosti prema obrazovanju

Hrvatska ¹	Stopa nezaposlenosti	Obrazovanje			
		< od osnovnog	osnovno	srednje	akademsko, Mr.sc, Dr.sc.
2005.	%	Broj	Broj	Broj	Broj
Dubrovačko-neretvanska županija	18,3%	186 (2,23%)	1.347 (16,20%)	5.888 (70,8%)	893 (10,7%)
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	22,3%	758 (1,9%)	7.200 (18,1%)	27.343 (68,9%)	4.352 (10,9%)
Crna Gora ²	Stopa nezaposlenosti	< od osnovnog	osnovno	srednje	akademsko, Mr.sc, Dr.sc.
2003.	%	Broj	Broj	Broj	Broj
Herceg Novi	11.73	49	345	2.838	598
Kotor	16.90	60	473	2.650	647
Tivat	15.38	40	220	1.542	270
Budva	12.01	22	177	1.363	272
Bar	13.71	149	1.070	3.527	604
Ulcinj	14.53	184	554	1.615	220
Cetinje	16.68	54	694	2.036	227
<i>Nikšić*</i>	<i>15.99</i>	<i>108</i>	<i>1.696</i>	<i>9.111</i>	<i>966</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>16.32</i>	<i>28</i>	<i>553</i>	<i>1.886</i>	<i>105</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>13.66</i>	<i>505</i>	<i>4.222</i>	<i>16.143</i>	<i>1.876</i>

Source: ¹ Hrvatski zavod za zapošljavanje, Godišnje izvješće za 2005, www.hzz.hr, ² Popis stanovništva iz 2003, knjiga 19.
*susjedne regije

Tablica 2.19: Podaci o zaposlenosti prema populacijskoj klasifikaciji muškarac/žena

Hrvatska ¹	Radno sposobni građani	Radno sposobna muška populacija u dobi 15-65	Radno sposobna ženska populacija u dobi 15-59	Ukupan broj zaposlenih radno sposobnih građana
2001.	Broj	Broj	Broj	Broj
Dubrovačko-neretvanska županija	72.450	37.006	35.444	38.290
<i>Splitsko-dalmatinska županija*</i>	<i>274.862</i>	<i>141.407</i>	<i>133.455</i>	<i>136.501</i>
Crna Gora ²	Radno sposobni građani	Radno sposobna muška populacija u dobi 15-64	Radno sposobna ženska populacija u dobi 15-64	Ukupan broj zaposlenih radno sposobnih građana
2003.	Broj	Broj	Broj	Broj

Herceg Novi	14.280	7.619	6.508	10.405
Kotor	9.828	5.090	4.664	5.950
Tivat	6.068	3.260	2.776	3.972
Budva	7.379	3.769	3.535	5.468
Bar	16.914	9.535	7.116	11.426
Ulcinj	7.661	4.850	2.651	4.813
Cetinje	8.483	4.534	3.877	5.400
<i>Nikšić*</i>	<i>32.134</i>	<i>18.682</i>	<i>13.096</i>	<i>20.096</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>6.889</i>	<i>3.986</i>	<i>2.787</i>	<i>4.192</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>75.557</i>	<i>41.187</i>	<i>33.604</i>	<i>52.446</i>

Izvor: ¹ Popis stanovništva iz 2001, tablica 14, ² Popis stanovništva iz 2003, knjiga 19.

*susjedne regije

Tablica 2.20: Zaštićena područja prirode

Hrvatska ¹	Crna Gora
<p>Dubrovačko-neretvanska županija</p> <p>NP - Mljet</p> <p>Posebni rezervat u moru - Malostonski zaljev</p> <p>Ostali posebni rezervati:</p> <p>- <u>šumske vegetacije</u> - otok Lokrum, Velika dolina - NP Otok Mljet</p> <p>- <u>zoološko-ornitološki</u> - otoci Mrkan, Bobara i Supetar – Cavtat, Pod Gredom – Vid, Prud – Metković, Orepek - Kula Norinska</p> <p>- <u>ihtiološko-ornitološki</u> - jugoistočna strana delte rijeke Neretve i otočić Osinj</p> <p>Park-šuma - Velika i Mala Petka – Dubrovnik, Osmoliš – Brsečine, Trsteno – Brsečine, Donje Čelo – Koločep, Gornje Čelo – Koločep, gradski park Hober – Korčula, Predolac-Šibanica – Metković, otočić Ošjak - zaljev Vela Luke, čempresada „Pod Gospu „- Orebić</p> <p>Zaštićeni krajolik - Rijeka Dubrovačka, Saplunara – Mljet, uvala Vučina s obalnim pojasom – poluotok Pelješac, uvala Prapratno – Pelješac, Konavoski dvori – Konavle, Otok Badija – arhipelag istočne Korčule, Modro oko i jezero Desne – grad Ploče, predio „Koče „- Žrnovo na otoku Korčuli</p> <p>Spomenik prirode:</p> <p>- <u>geomorfološki</u> - Močiljska spilja - Podbrežje Osojnik, spilja Šipun – Cavtat, Gromačka spilja – Gromača, Rača spilja– Lastovo, Vela spilja - Vela Luka</p> <p>- <u>rijetki primjerak drveća</u> - česvina - Žrnovo na otoku Korčuli, skupina šmrikovih stabala– Plat</p> <p>Spomenik parkovne arhitekture:</p> <p>- <u>arboretum</u> - Trsteno</p>	<p>NP Lovćen zaštićeno područje od 64 km²</p> <p>NP Skadarsko jezero zaštićeno područje od 400 km²</p> <p>Planirana zaštićena područja:</p> <p>- Planirani NP - Planina Prokletije</p> <p>- Planirani regionalni parkovi: Orjen, Ljubišnja, Rumija (naročito lokalitet Lušinj), Komovi (naročito lokaliteti Planinica, Maglič i Žijovo), kanjon Morače (naročito lokaliteti Žurim i Kapetanovo jezero).</p> <p>Važna ornitološka područja: Skadarsko jezero, Šasko jezero, Solana, Durmitor i Biogradska gora.</p>

- <u>park</u> - park Foretić – Korčula - <u>pojedinačno stablo</u> - platana 1 – Trsteno, platana 2 – Trsteno, čempres - Čara na Korčuli, čempres – Metković - <u>skupina stabala</u> - skupina čempresa uz crkvu Gospa od Karmela – Orebić, drvoređ čempresa kod crkve Velike Gospe – Orebić, drvoređ čempresa – Korčula	
--	--

Izvor: ¹ Prostorni plan Dubrovačko – neretvanske županije, Općinski zavod za prostorno planiranje u Dubrovniku, 2003, stranica 307.

Tablica 2.21: Omjer zaštićenih područja u regiji/županijama

Hrvatska ¹	Zaštićena područja
2003.	ha
Dubrovačko-neretvanska županija	25.468,5*
Crna Gora	Zaštićena područja
(GODINA)	km ²
Herceg Novi	Nije dostupno
Kotor	Nije dostupno
Tivat	Nije dostupno
Budva	Nije dostupno
Bar	Nije dostupno
Ulcinj	Nije dostupno
Cetinje	Nije dostupno

Izvor: ¹ Prostorni plan Dubrovačko – neretvanske županije, Općinski zavod za prostorno planiranje u Dubrovniku, 2003, stranica 143.

* Odnosi se i na kopno i na more.

DODATAK IV Radni raspored i okvirni iznosi poziva na dostavu prijedloga projekata u 2007.

Radni raspored i okvirni iznosi poziva na dostavu prijedloga projekata za Prioritet 1: Stvaranje povoljnih ekoloških i društveno-gospodarskih uvjeta u programskom području poboljšanjem suradnje u zajednički odabranim sektorima i dobrosusjedskim odnosima u prihvatljivim područjima.

Za proračun 2007, prijedlog je da se objavi samo jedan poziv na dostavu prijedloga projekata. Sve tri mjere bit će uključene u prvi poziv, uključujući obje vrste nepovratnih sredstava: i „velike“ (u vrijednosti od 50-300,000 EUR) i „male“ (u vrijednosti od 10-75,000 EUR) potpore.

Država	Poziv na dostavu prijedloga projekata (Prioritet 1)	Datum objave	Potpisivanje ugovora	Završetak projekta	Okvirni iznos IPA	Nacionalni okvirni iznos	Okvirni iznos UKUPNO
Hrvatska	Poziv 1: (sve tri mjere; vrijednost nepovratnih sredstava 50-300,000 EUR i malih bespovratnih sredstava 10-75,000 EUR)	Rujan 2008.	Svibanj 2009.	Kolovoz 2010.	360.000	63.259	423.529
Crna Gora					450.000	79.412	529.412

	UKUPNO		810.000	142.671	952.941
--	--------	--	---------	---------	---------

Radni raspored i okvirni iznosi ponuda za Prioritet 2: Tehnička pomoć

Predviđeno je da će se Prioritet 2, Tehnička pomoć, provesti kroz zasebne ugovore potpore koji će se izravno dodijeliti Operativnim strukturama. Isti raspored predviđen je za obje države u cilju osiguravanja kompatibilnih savjeta koji su dani te kvalitetne koordinacije vis-a-vis provedbe projekta.

Država	Zahtjev za dodjelu potpore	Potpisivanje ugovora	Sklapanje podugovora	Završetak projekta	Okvirni iznos IPA	Nacionalni okvirni iznos	Okvirni iznos UKUPNO
Hrvatska	Ožujak 2008.	Travanj 2008.	Srpanj 2008.	Rujan 2010.	40.000	30.000	70.000
Crna Gora	Ožujak 2008.	Travanj 2008.	Srpanj 2008.	Rujan 2010.	50.000	20.000	70.000
UKUPNO					90.000	5.000	140.000

DODATAK B Okvirni sporazum između Komisije Europskih zajednica i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007.

OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE
EUROPSKIH ZAJEDNICA O PRAVILIMA ZA SURADNJU U SVEZI FINANCIJSKE
POMOĆI EUROPSKOJ ZAJEDNICI REPUBLICI HRVATSKOJ U PROVEDBI POMOĆI
U OKVIRU INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA)

Dodaci:

DODATAK A: Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, direkcija i tijela u skladu sa člankom 8. Okvirnog sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007. godine

DODATAK B: Obrazac Izjave o jamstvu Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje u skladu sa člankom 17. Okvirnog sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007. godine

DODATAK C: Obrazac Godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama Tijela Republike Hrvatske nadležnog za reviziju u skladu sa člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA

DODATAK D: Obrazac Godišnjeg revizijskog mišljenja Tijela Republike Hrvatske nadležnog za reviziju u skladu sa člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA

DODATAK E: Obrazac Revizijskog mišljenja Tijela Republike Hrvatske nadležnom za reviziju o završnoj izjavi o izdacima za zatvaranje programa ili dijelova programa u skladu sa člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA

Komisija Europskih zajednica, u daljnjem tekstu „Komisija“, djelujući za i u ime Europske zajednice, u daljnjem tekstu „Zajednica”

s jedne strane,

i

Vlada Republike Hrvatske, djelujući za i u ime Republike Hrvatske, u daljnjem tekstu „Korisnik“

sa druge strane,

zajednički nazvane „ugovorne stranke“

Uzimajući u obzir da

- (1) Dana 1. kolovoza 2006. godine, Vijeće Europske unije usvojilo je Uredbu (EZ) br. 1085/2006 od 17. srpnja 2006.⁽¹⁾ kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne pomoći (dalje u tekstu „Okvirna uredba o programu IPA”). Na snazi od 1. siječnja 2007. godine, ovaj novi instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje financijske pomoći državama kandidatima i potencijalnim kandidatima u nastojanjima na unapređenju političkih, gospodarskih i institucionalnih reformi na putu do punopravnog članstva u Europskoj uniji.
- (2) Dana 12. lipnja 2007., Komisija je usvojila uredbu kojom se provodi Okvirna uredba o programu IPA, koja sadrži detaljne važeće odredbe o upravljanju i kontroli;
- (3) Ovaj novi instrument pretpristupne pomoći (IPA) zamjenjuje pet prethodnih instrumenata u pretpristupnom razdoblju: Uredba (EEZ) br. 3906/1989 o ekonomskoj pomoći određenim zemljama u srednjoj i istočnoj Europi, Uredba (EZ) br. 1267/1999 kojom se uspostavlja instrument strukturnih politika za pretpristupno razdoblje, Uredba (EZ) br. 1268/1999 o potpori Zajednice za pretpristupne mjere za poljoprivredu i ruralni razvoj; Uredba (EZ) br. 2666/2000 o pomoći Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Saveznoj Republici Jugoslaviji i Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji kojom se ukida Uredba (EZ-a) br. 1628/96 i mijenjaju i dopunjuju Uredbe (EEZ-a) br. 3906/98 i (EEZ-a) br. 1360/90 i Odluke 97/256/EZ i 1999/311/EZ, Uredba (EZ) 2500/201 o financijskoj pomoći Turskoj;
- (4) Korisnik ispunjava uvjete u okviru programa IPA kako je određeno u Okvirnoj uredbi o programu IPA i u Uredbi Komisije br. 718/2007 od 12. lipnja 2007.⁽²⁾ kojom se provodi Okvirna uredba o programu IPA (dalje u tekstu „Provedbena uredba o programu IPA”);
- (5) Korisnik je naveden u Dodatku I. Okvirne uredbe o programu IPA te bi mu stoga trebalo biti otvoreno pet komponenti uspostavljenih u okviru programa IPA, odnosno, Pomoć u tranziciji i jačanje institucija, Prekogranična suradnja, Regionalni razvoj, Razvoj ljudskih potencijala i Ruralni razvoj;
- (6) Stoga je nužno utvrditi pravila za suradnju u svezi financijske pomoći EZ s Korisnikom u okviru instrumenta IPA;

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

¹ SL L 210, 31. srpnja 2006., str. 82.

² SL L 170, 29. lipnja 2007.

ODJELJAK I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

TUMAČENJE

- (1) Ako u ovom Okvirnom sporazumu nema izričite suprotne odredbe, pojmovi koji se koriste u ovom Sporazumu nose isto značenje kao ono koje im je pripisano u Okvirnoj uredbi o programu IPA i Provedbenoj uredbi o programu IPA.
- (2) Ako u ovom Okvirnom sporazumu nema izričite suprotne odredbe, pozivanje na ovaj Sporazum predstavlja pozivanje na ovaj sporazum koka je povremeno izmijenjen, dopunjen ili zamijenjen.
- (3) Svako pozivanje na uredbu Vijeća ili Komisije odnosi se na onu verziju tih uredbi kako je naznačeno. Ukoliko je potrebno, izmjene tih uredbi prenijet će se u ovaj Okvirni sporazum pomoću izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju pravno značenje i ne utječu na njegovo tumačenje.

Članak 2.

Djelomična ništavost i nenamjerne praznine

Ukoliko neka odredba ovog Sporazuma jest ili postane ništava, ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće utjecati na valjanost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Ugovorne stranke će zamijeniti ništavu odredbu valjanom odredbom koja će biti što je moguće bliža svrsi namjere ništave odredbe. Ugovorne stranke će popuniti sve nenamjerne praznine odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeri ovog Sporazuma u skladu s Okvirnom uredbom o programu IPA i Provedbenom uredbom o programu IPA.

Članak 3.

Cilj

- (1) U cilju promicanja suradnje između ugovornih stranaka i pomoći Korisniku u postupnom usklađivanju sa standardima i politikama Europske unije, uključujući, gdje je to primjereno, *pravnu stečevinu Europske unije*, u pogledu članstva, ugovorne stranke ugovaraju provedbu aktivnosti u raznim područjima kako je navedeno u dvije prethodno spomenute uredbe i kako je primjenjivo na Korisnika.
- (2) Aktivnosti pomoći financiraju se i provode u okviru pravnog, administrativnog i tehničkog okvira iz ovog Sporazuma te kako je detaljnije navedeno u Sektorskim sporazumima i/ili Sporazumima o financiranju, ako ih bude.
- (3) Korisnik poduzima sve potrebne korake kako bi osigurao odgovarajuće izvršavanje svih aktivnosti pomoći i omogućio provedbu povezanih programa.

Članak 4.

Opća pravila o financijskoj pomoći

- (1) Sljedeća načela primjenjuju se na financijsku pomoć Zajednice u okviru programa IPA:
 - a) Pomoć poštuje načela koherentnosti, komplementarnosti ili dopunjavanja, koordinacije, partnerstva i koncentracije;
 - b) Pomoć je usklađena s politikama EU i podržava usuglašavanje s pravnom stečevinom;
 - c) Pomoć poštuje proračunska načela iz Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002.⁽³⁾ o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih Zajednica (dalje u tekstu „Financijska uredba“) i njezinim provedbenim Uredbama⁴;
 - d) Pomoć je usklađena s potrebama utvrđenim u procesu proširenja i apsorpcijskim kapacitetima Korisnika. U obzir uzima i naučeno iz prethodnih iskustava;
 - e) Snažno se potiče preuzimanje odgovornosti Korisnika nad programiranjem i provedbom a osigurava se i odgovarajuća uočljivost intervencije EU;
 - f) Operacije se uredno pripremaju, s jasnim i provjerljivim ciljevima, koje treba ostvariti u zadanom roku; postignute rezultate potrebno je ocijeniti pomoću jasno mjerljivih i odgovarajućih pokazatelja;
 - g) Svaka diskriminacija po osnovi spolne, rasne ili nacionalne pripadnosti, vjeroispovijesti ili uvjerenja, invalidnosti, dobi ili spolnoj orijentaciji sprječava se tijekom raznih faza provedbe pomoći;
 - h) Ciljevi pomoći u pretpristupnom razdoblju provode se u okviru održivog razvoja i promidžbe općeg cilja Zajednice na zaštiti i poboljšanju okoliša.
- (2) Pomoć za Korisnika temelji se na prioritetima utvrđenim u postojećim dokumentima, odnosno u Europskom partnerstvu, Pristupnom partnerstvu, nacionalnom programu za usvajanje pravne stečevine, izvješćima i strateškom dokumentu sadržanom u godišnjem paketu dokumenata Europske komisije za proširenje EU, Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i pregovaračkom okviru.
- (3) Sve operacije koje primaju pomoć u okviru programa IPA u načelu zahtijevaju sufinanciranje od strane Korisnika i Zajednice, osim ako nije drukčije dogovoreno u Sektorskom sporazumu ili Sporazumu o financiranju.
- (4) Tamo gdje izvršenje aktivnosti ovisi o financijskim obvezama iz Korisnikovih vlastitih sredstava ili drugih izvora financiranja, financiranje Zajednice postaje dostupno u onom trenutku kada financijske obveze Korisnika i/ili drugi izvori financiranja i sami postanu dostupni.
- (5) Osiguranje financiranja od strane Zajednice u okviru programa IPA podliježe ispunjenju obveza Korisnika prema ovom Okvirnom sporazumu i prema Sektorskim sporazumima i Sporazumima o financiranju, ako ih bude.

³ SL L 248, 16. rujna 2002., str.1., prema izmjenama Uredbom br. 1995/2006 od 13. prosinca 2006. (SL L 390, 30. prosinca 2006., str.1.)

⁴ Uredba Komisije (EZ, Euroatom) 2342/2002 od 23. prosinca 2002. kojom se uređuju detaljna pravila provedbe Uredbe Vijeća (EZ, Euroatom) 1605/2002 (SL L 357, 31. 12. 2002, str.1) izmijenjena Uredbom Komisije 478/2007 od 23. travnja 2007 (SL : 111, 28.4.2007.)

Članak 5.

Načini provedbe

- (1) Za provedbu pomoći u okviru programa IPA u Republici Hrvatskoj, utvrđeno je decentralizirano upravljanje, čime Komisija prenosi upravljanje određenim mjerama na Korisnika, dok zadržava ukupnu krajnju odgovornost za izvršenje općeg proračuna sukladno članku 53c Financijske uredbe i povezanih odredbi iz Ugovora o osnivanju EZ, primjenjuje se kao pravilo. Decentralizirano upravljanje mora pokriti najmanje provođenje natječaja, ugovaranje i isplate od strane državne uprave Korisnika. Operacije se provode u skladu s odredbama iz članka 53c Financijske uredbe i onim navedenim u ovom članku.
- (2) No ugovorne stranke mogu se sporazumjeti da će koristiti
 - a) centralizirano upravljanje kako je određeno u članku 53a Financijske uredbe u okviru komponente Pomoći u tranziciji i jačanju institucija, posebno za regionalne i horizontalne programe, i u okviru komponente Prekogranične suradnje. Ono također može biti korišteno za tehničku pomoć unutar bilo koje komponente programa IPA Operacije se provode u skladu s odredbama iz članaka 53. točka (a), 53.a i 54. do 57. Financijske uredbe.
 - b) zajedničko upravljanje kako je utvrđeno u članku 53.d Financijske uredbe za komponentu Pomoći u tranziciji i jačanje institucija, posebno za regionalne i horizontalne programe, i za programe koji uključuju međunarodne organizacije. Operacije se provode u skladu s odredbama iz članaka 53. točka (c) i 53.d Financijske uredbe.
 - c) podijeljeno upravljanje kako je utvrđeno u članku 53b Financijske uredbe u okviru komponente Prekogranične suradnje, za prekogranične programe koji uključuju države članice Europske unije. Operacije se provode u skladu s odredbama iz članaka 53. točka (b), 53.b i Glave II. Drugog dijela Financijske uredbe. Sljedeća posebna odredba uzima se u obzir pri provedbi prekograničnih programa s državama članicama.

U slučaju kada jedna ili više država članica Europske unije i Korisnik sudjeluju u prekograničnom programu a nisu još spremne za provedbu cijelog programa pod podijeljenim upravljanjem, onaj dio programa koji se odnosi na državu(e) članicu(e) provodi se u skladu s Glavom II. (Komponenta prekogranične suradnje), Poglavljem III., Odjeljkom 2. Provedbene uredbe o programu IPA (članci 101. i 138.), a onaj dio programa koji se odnosi na Korisnika provodi se u skladu s Glavom II., Poglavljem III., Odjeljkom 3. Provedbene uredbe o programu IPA. (članci 139. do 146. Provedbene uredbe o programu IPA, osim članka 142., Primjenjuju se odredbe iz članka 110. koje se odnose na zajednički nadzorni odbor).
- (3) Ukoliko to zahtijeva odnosna Odluka o financiranju, Komisija i Korisnik sklapaju Sporazum o financiranju u skladu sa člankom 8. Provedbene uredbe o programu IPA o višegodišnjim ili godišnjim programima. Sporazumi o financiranju mogu se sklapati između Komisije i nekoliko država korisnica u okviru programa IPA uključujući Korisnika za pomoć za programe koji se odnose na više država i horizontalne inicijative.

- (4) Ovaj Okvirni sporazum primjenjuje se na sve Sporazume o financiranju sklopljene između ugovornih stranaka radi financijske pomoći u okviru programa IPA. Tamo gdje postoje, Sektorski sporazumi u vezi s odnosnom komponentom primjenjuju se na sve Sporazume o financiranju sklopljene u okviru te komponente. Ukoliko Sporazum o financiranju ne postoji, pravila sadržana u ovom Okvirnom sporazumu primjenjuju se zajedno sa Sektorskim sporazumima, ako ih bude.

ODJELJAK II. UPRAVNE STRUKTURE I TIJELA

Članak 6.

Uspostavljanje i imenovanje struktura i tijela za decentralizirano upravljanje

- (1) Korisnik mora imenovati sljedeće strukture i tijela u slučaju decentraliziranog upravljanja:
- a) Dužnosnika nadležnog za akreditaciju (DNA);
 - b) Nacionalnog koordinatora programa IPA (NIPAK);
 - c) Strateškog koordinatora za komponentu Regionalnog razvoja i komponentu Razvoja ljudskih potencijala;
 - d) Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NDO);
 - e) Nacionalni fond (NF);
 - f) Operativne strukture za svaku komponentu ili program, zadužene za upravljanje i provedbu pomoći u okviru Uredbe o programu IPA;
 - g) Tijelo nadležno za reviziju.
- (2) Posebne direkcije mogu se uspostaviti unutar općeg okvira koji utvrđuju prethodno opisana direkcije i tijela unutar ili izvan operativnih struktura koje su na početku imenovane. Korisnik osigurava da krajnja odgovornost za funkcije operativnih struktura ostane na operativnoj strukturi koja je na početku imenovana. Takvo restrukturiranje postaje formalno u pisanim sporazumima ili aktima Vlade te podliježe akreditaciji od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i prijenosu upravljanja od strane Komisije.
- (3) Korisnik mora osigurati da se odgovarajuća podjela dužnosti primjenjuje na direkcije i tijela iz prethodnog stavka 1. i 2. u skladu s člankom 56.(2) Financijske uredbe. Dužnosti se dijele kada se različiti zadaci u vezi s nekom transakcijom dodjeljuju različitom osoblju, što pomaže osiguranju da svaki zasebni zadatak bude pravilno obavljen.

Članak 7.

Uspostavljanje i imenovanje struktura i tijela za centralizirano ili zajedničko upravljanje

- (1) U slučaju centraliziranog ili zajedničkog upravljanja, nacionalni koordinator programa IPA djeluje kao predstavnik Korisnika prema Komisiji. Brine se za održavanje bliske

veze između Komisije i Korisnika i u pogledu općeg procesa pristupanja i u pogledu pomoći EU u pretpristupnom razdoblju u okviru programa IPA.

- (2) Nacionalni koordinator programa IPA odgovoran je i za koordinaciju sudjelovanja Korisnika u odnosnim prekograničnim programima, kako s državama članicama tako i s drugim državama korisnicama, kao i u transnacionalnim, međuregionalnim ili programima morskih slivova u okviru drugih instrumenata Zajednice. Nacionalni koordinator programa IPA može delegirati zadatke u vezi s ovom potonjom odgovornosti na koordinatora prekogranične suradnje.
- (3) U slučaju komponente Prekogranične suradnje, operativne strukture imenuje i uspostavlja Korisnik, u skladu sa člankom 139. Provedbene uredbe o programu IPA.

Članak 8.

Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, direkcija i tijela

- (1) Direkcijama i tijelima navedenim u prethodnom članku 6. dodjeljuju se funkcije i zajedničke odgovornosti kako je navedeno u DODATKU A ovom Okvirnom sporazumu.
- (2) Posebne dodjele funkcija i odgovornosti u vezi s pojedinom komponentom mogu se odrediti u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju. Ne smiju biti u suprotnosti s osnovnim pristupom odabranim za dodjelu funkcija i zajedničkih odgovornosti kako je prikazano u DODATKU A.
- (3) Ukoliko je u okviru decentraliziranog upravljanja određenim osobama dodijeljena odgovornost za neku aktivnost u vezi s upravljanjem, provedbom i kontrolom programa, Korisnik je dužan takvim osobama omogućiti izvršavanje dužnosti povezanih s tom odgovornosti uključujući i u slučajevima u kojima nema hijerarhijske veze između njih i direkcija koje sudjeluju u toj aktivnosti. Korisnik je posebno dužan tim osobama dati ovlast za uspostavljanje, kroz formalne sporazume o ulogama i odgovornostima između njih i odnosnih tijela:
 - a) odgovarajućeg sustava za razmjenu informacija, uključujući ovlast za traženje informacija i pravo pristupa dokumentaciji i osoblju na lokaciji, ako je potrebno;
 - b) standarda koje treba ispuniti;
 - c) postupaka koje treba slijediti.

ODJELJAK III.

AKREDITACIJA I PRIJENOS OVLAŠTI UPRAVLJANJA U OKVIRU DECENTRALIZIRANOG UPRAVLJANJA

Članak 9.

Zajednički zahtjevi

Upravljanje u vezi s nekom komponentom, programom ili mjerom može se prenijeti na Republiku Hrvatsku, samo ako i kada se ispune sljedeći zahtjevi:

- a) Korisnik ispunjava uvjete iz članka 56.(2) Financijske uredbe, posebno u pogledu sustava upravljanja i kontrole. Sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni u Republici Hrvatskoj osiguravaju djelotvornu i učinkovitu kontrolu najmanje u područjima navedenim u Dodatku Provedbene uredbe o programu IPA te kako je navedeno pod Brojem 1 c) u

DODATKU A ovom Okvirnom sporazumu. Ugovorne stranke mogu dogovoriti dodatne uvjete u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju.

- b) Dužnosnik nadležan za akreditaciju dao je akreditaciju nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje ujedno
- i kao čelniku nacionalnog fonda koji nosi ukupnu odgovornost za financijsko upravljanje fondovima EU u Republici Hrvatskoj i odgovara za pravovaljanost i ispravnost odnosnih transakcija;
 - i u pogledu sposobnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da ispuni odgovornosti radi učinkovitog funkcioniranja sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA.

Akreditacija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje pokriva i nacionalni fond, kako je opisano u Dodatku A, 5.

- c) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje akreditirao je relevantne operativne strukture.

Članak 10.

Postupak za akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i nacionalnog fonda od strane dužnosnika nadležnog za akreditaciju

- (1) Akreditacija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje u skladu sa člankom 11. Provedbene uredbe o programu IPA podliježe njegovom ispunjavanju važećih zahtjeva iz članka 11. spomenute uredbe te kako je detaljnije određeno u Dodatku A, 4. Ovu akreditaciju prati revizijsko mišljenje koje sastavlja vanjski revizor funkcionalno neovisan od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole. Revizijsko mišljenje zasnovat će se na ispitivanjima provedenim u skladu s međunarodno prihvaćenim revizijskim standardima.
- (2) Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je izvijestiti Komisiju o akreditaciji nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, najkasnije do izvijesti o akreditaciji prve operativne strukture. Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je osigurati sve relevantne popratne podatke na zahtjev Komisije.
- (3) Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je smjesta izvijestiti Komisiju o svim promjenama glede nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje ili nacionalnog fonda. U slučaju da promjena utječe na nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje ili nacionalni fond u vezi s važećim zahtjevima iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA, dužnosnik nadležan za akreditaciju Komisiji šalje procjenu o posljedicama takve promjene na valjanost akreditacije. Ukoliko je takva promjena značajna, dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je također izvijestiti Komisiju o svojoj odluci glede akreditacije.

Članak 11.

Postupak za akreditaciju operativnih struktura od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje

- (1) Akreditacija operativne strukture podliježe ispunjavanju zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA. To jamstvo popraćeno je revizijskim mišljenjem

koje izrađuje vanjski revizor, funkcionalno neovisan od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole. Revizijsko mišljenje se temelji na ispitivanjima provedenim u skladu s međunarodno prihvaćenim revizijskim standardima.

- (2) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je izvijestiti Komisiju o akreditaciji operativnih struktura i osigurati sve relevantne popratne podatke na zahtjev Komisije, uključujući opis sustava upravljanja i kontrole.

Članak 12.

Postupak za prijenos ovlasti upravljanja od strane Komisije

- (1) Komisija prenosi ovlasti za upravljanje na Korisnika nakon imenovanja i uspostavljanja tijela i direkcija iz prethodnog članka 6. i nakon što se ispune uvjeti iz ovoga članka.
- (2) Prije prijenosa ovlasti upravljanja, Komisija pregledava akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i operativnih struktura kako je navedeno u prethodnim člancima 10. i 11. i provjerava postupke i strukture bilo kojeg od odnosnih tijela ili direkcija u Republici Hrvatskoj. Ovo može uključiti provjere na lokaciji od strane službi Komisije ili pod-ugovaranje nekoj revizorskoj kući.
- (3) Komisija može, pri svojoj odluci o prijenosu ovlasti upravljanja, odrediti dodatne uvjete, u pogledu osiguranja ispunjavanja zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA. Ti dodatni uvjeti moraju se ispuniti unutar utvrđenog roka koji određuje Komisija kako bi prijenos ovlasti upravljanja ostao na snazi.
- (4) Odluka Komisije o prijenosu ovlasti upravljanja navodi popis *ex ante* kontrola, ako ih bude, koje će Komisija provesti o nadmetanju za ugovore, objavljivanju poziva na dostavu prijedloga i dodjeli ugovora i bespovratnih sredstava. Ovaj popis može se razlikovati ovisno o komponenti ili programu. *Ex ante* kontrole se primjenjuju, ovisno o komponenti ili programu, sve dok Komisija ne dopusti decentralizirano upravljanje bez *ex ante* kontrola kako je navedeno u donjem članku 16.

Članak 13.

Povlačenje ili oduzimanje akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i nacionalnog fonda

- (1) Nakon prijenosa ovlasti upravljanja sa Komisije, dužnosnik nadležan za akreditaciju odgovoran je za nadzor trajnog ispunjenja svih zahtjeva da bi se ova akreditacija zadržala te je dužan obavijestiti Komisiju o svim značajnim promjenama s njom u vezi.
- (2) Ukoliko bilo koji od važećih zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA nije, ili više nije, ispunjen, dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je ili oduzeti ili povući akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje te smjesta izvijestiti Komisiju o svojoj odluci i razlozima za tu odluku. Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je osobno se uvjeriti da su ti zahtjevi ponovno ispunjeni prije vraćanja akreditacije. Potvrdu prati revizijsko mišljenje kako je navedeno u prethodnom članku 10. stavku 1.
- (3) U slučaju da dužnosnik nadležan za akreditaciju povuče ili oduzme akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, primjenjuju se sljedeće odredbe:

- Komisija prestaje prebacivati sredstva Korisniku za vrijeme razdoblja kada akreditacija nije na snazi;
- Tijekom razdoblja u kojem akreditacija nije na snazi, svi računi u eurima ili računi u eurima za predmetne komponente bit će blokirani, a isplate koje je Nacionalni fond izvršio s tih blokiranih računa u eurima neće se smatrati prihvatljivima za financiranje Zajednice;
- Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge financijske ispravke, Komisija može provoditi financijske ispravke kako je navedeno u donjem članku 30. protiv Korisnika u vezi s prošlim nepoštivanjem zahtjeva za prijenos ovlasti upravljanja.

Članak 14.

Povlačenje ili oduzimanje akreditacije operativnih struktura

- (1) Nakon prijenosa ovlasti upravljanja sa Komisije, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran je za nadzor trajnog ispunjenja svih zahtjeva da bi se ova akreditacija zadržala te je dužan obavijestiti Komisiju i dužnosnika nadležnog za akreditaciju o svim značajnim promjenama s njom u vezi.
- (2) Ukoliko bilo koji od zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA nije, ili više nije, ispunjen, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je ili oduzeti ili povući akreditaciju odnosno operativne strukture, te smjesta obavijestiti Komisiju i dužnosnika nadležnog za akreditaciju o svojoj odluci i razlozima za tu odluku.

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je uvjeriti se da su ti zahtjevi ponovno ispunjeni prije vraćanja predmetne akreditacije. Potvrdu pratiti revizijsko mišljenje kako je navedeno u prethodnom članku 11. stavku 1.

- (3) U slučaju da nacionalni dužnosnik za ovjeravanje povuče ili oduzme akreditaciju operativne strukture, primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - Komisija neće Korisniku prebacivati sredstva u vezi s programima ili operacijama koje provode odnosno operativna struktura dok joj je akreditacija oduzeta ili povučena;
 - Bez štete za bilo koje druge financijske korekcije, Komisija može provoditi financijske korekcije kako je navedeno u donjem članku 30. protiv Korisnika u vezi s prošlim nepoštivanjem zahtjeva i uvjeta za prijenos ovlasti upravljanja;
 - Nove pravne obveze preuzete od strane odnosno operativne strukture ne smatraju se prihvatljivima za vrijeme trajanja razdoblja u kojem akreditacija nije na snazi;
 - Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran je za poduzimanje odgovarajućih zaštitnih mjera u vezi s izvršenim isplatama ili potpisanim ugovorima od strane predmetne operativne strukture.

Članak 15.

Povlačenje ili oduzimanje prijenosa ovlasti upravljanja

- (1) Komisija nadzire poštivanje zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA.
- (2) Bez obzira na odluku dužnosnika nadležnog za akreditaciju da zadrži, oduzme ili povuče akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, ili na odluku nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da zadrži, oduzme ili povuče akreditaciju operativne

strukture, Komisija može povući ili oduzeti prijenos ovlasti upravljanja u bilo kojem trenutku, posebno u slučaju da neki od zahtjeva spomenutih u članku 11. Provedbene uredbe o programu IPA nisu, ili više nisu, ispunjeni.

- (3) U slučaju da Komisija povuče ili oduzme prijenos ovlasti upravljanja, primjenjuju se sljedeće odredbe:
- Komisija prestaje prebacivati sredstva Korisniku;
 - Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge financijske ispravke, Komisija može provoditi financijske ispravke kako je navedeno u donjem članku 30. protiv Korisnika u vezi s prošlim nepoštivanjem zahtjeva za prijenos ovlasti upravljanja.

Komisija može navesti ostale posljedice takvog oduzimanja ili povlačenja u posebnoj Odluci Komisije.

- (4) Odluka Komisije može navesti odredbe glede oduzimanja ili povlačenja prijenosa ovlasti upravljanja u vezi s pojedinim tijelima ili direkcijama.

Članak 16.

Decentralizacija bez ex-ante kontrole Komisije

- (1) Decentralizacija bez ex-ante kontrole Komisije cilj je provedbe svih komponenti programa IPA gdje se pomoć provodi na decentraliziranoj osnovi u skladu s prethodnim člankom 5. Vrijeme postizanja ovog cilja može se razlikovati ovisno o odnosnoj Komponenti programa IPA.
- (2) Prije odustajanja od ex-ante kontrola navedenih u Odluci Komisije o prijenosu upravljanja, Komisija je dužna uvjeriti se u djelotvorno funkcioniranje odnosnog sustava upravljanja i kontrole u skladu s relevantnim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima. Komisija posebno nadzire provedbu, od strane Korisnika, plana sadržanog u Sporazumu o financiranju, koji se može odnositi na postupno odricanje od različitih vrsta ex-ante kontrola. Komisija će propisno razmotriti rezultate koje Korisnik postiže u ovom kontekstu, posebno u pružanju pomoći i procesu pregovaranja.

Članak 17.

Izjava o jamstvu nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje

- (1) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje daje godišnju izjavu o upravljanju koja obuhvaća
- njegovu ukupnu odgovornost, u funkciji čelnika nacionalnog fonda, za financijsko upravljanje fondovima EU u Republici Hrvatskoj za pravovaljanost i ispravnost predmetnih transakcija;
 - njegovu odgovornost za učinkovito funkcioniranje sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA.

Ova izjava o upravljanju bit će u obliku izjave o jamstvu koju treba dostaviti Komisiji do 28. veljače svake godine uz primjerak dužnosniku nadležnom za akreditaciju.

- (2) Izjava o jamstvu temelji se na stvarnom nadzoru sustava upravljanja i kontrole koji provodi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje tijekom financijske godine.

- (3) Izjava o jamstvu sastavlja se prema priloženom primjeru u DODATKU B ovom Okvirnom sporazumu.
- (4) Ukoliko potvrde glede djelotvornog funkcioniranja sustava upravljanja i kontrole i pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih transakcija potrebne kroz Izjavu o jamstvu nisu dostupne, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je izvijestiti Komisiju, uz presliku dužnosniku nadležnom za akreditaciju, o razlozima i mogućim posljedicama kao i o mjerama poduzetim za ispravak situacije i zaštitu interesa Zajednice.

Članak 18.

Uspostavljanje izvješća i mišljenja tijela nadležnog za reviziju i postupanje nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i Komisije u skladu s njima

- (1) U skladu s razrađenim funkcijama i odgovornostima tijela nadležnog za reviziju kako je navedeno u DODATKU A ovom Okvirnom sporazumu, tijelo nadležno za reviziju posebno uspostavlja sljedeća izvješća i mišljenja:
 - a) Godišnje izvješće o obavljenim revizijama prema obrascu u DODATKU C ovom Okvirnom sporazumu;
 - b) Godišnje revizijsko mišljenje o sustavu upravljanja i kontrole prema obrascu u DODATKU D ovom Okvirnom sporazumu;
 - c) Revizijsko mišljenje o završnoj izjavi o izdacima radi zatvaranja programa ili dijelova programa prema obrascu u DODATKU E ovom Okvirnom sporazumu.
- (2) Po primitku godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama i godišnjeg revizijskog mišljenja iz stavka 1., nacionalni dužnosnik za ovjeravanje:
 - a) odlučuje jesu li potrebna poboljšanja u sustavima upravljanja i kontrole, bilježi odluke s tim u vezi i osigurava pravovremenu provedbu tih poboljšanja;
 - b) izvršava sve potrebne prilagodbe zahtjevima za plaćanje prema Komisiji.
- (3) Komisija može odlučiti ili sama poduzeti popratne mjere kao odgovor na izvješća i mišljenja, na primjer, pokretanjem postupka financijske korekcije, ili zatražiti od Korisnika da poduzme mjere, i obavijestiti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i dužnosnika nadležnog za akreditaciju o svojoj odluci.

ODJELJAK IV.

OPĆA PRAVILA ZA FINACIJSKU POMOĆ ZAJEDNICE

Članak 19.

Prihvatljivost izdataka

- (1) U slučaju decentraliziranog upravljanja, neovisno o akreditacijama od strane dužnosnika nadležnog za akreditaciju i nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, potpisani ugovori i dodaci ugovorima, nastali izdaci i isplate od strane nacionalnih tijela neće biti prihvatljivi za financiranje u okviru programa IPA prije prijenosa upravljanja sa Komisije na odnosne strukture i tijela. Krajnji datum za prihvatljivost izdataka bit će naveden u Sporazumima o financiranju, gdje je to potrebno.

- (2) U smislu derogacije iz stavka 1.,
- a) tehnička pomoć kao podrška uspostavljanju sustava upravljanja i kontrole može biti prihvatljiva prije početnog prijenosa upravljanja, za izdatke nastale nakon 1. siječnja 2007. godine;
 - b) izdaci nastali nakon objave poziva na dostavu prijedloga ili poziva na dostavu ponuda mogu također biti prihvatljivi ukoliko je poziv objavljen prije početnog prijenosa upravljanja, pod uvjetom da je ovaj početni prijenos upravljanja uspostavljen u rokovima određenim u klauzuli o zadržavanju koja se unosi u odnosne operacije ili pozive, a podliježe prethodnom prihvaćanju odnosne dokumentacije od strane Komisije. Odnosni pozivi na dostavu prijedloga ili pozivi na dostavu ponuda mogu se otkazati ili mijenjati ovisno o odluci o prijenosu upravljanja.
- (3) Izdaci koji se financiraju u okviru programa IPA nisu predmet nijednog drugog financiranja u okviru proračuna Zajednice.
- (4) Osim prethodnog stavka 1. do 3., detaljniji propisi o prihvatljivosti izdataka mogu se navesti u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.

Članak 20.

Vlasništvo nad kamatom

Kamata zarađena na bilo kojem od računa u eurima koji se odnose na pojedinu komponentu, ostaje u vlasništvu Korisnika. Kamata nastala financiranjem programa od strane Zajednice knjiži se isključivo na taj program, a smatra se kao sredstvo za Korisnika u obliku nacionalnog javnog doprinosa te se prikazuje Komisiji u trenutku završnog zatvaranja programa.

Članak 21.

Tijek revizije

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje brine se da sve relevantne informacije budu dostupne kako bi se u svakom trenutku osigurao dovoljno detaljan tijek revizije. Te informacije uključuju dokumentirane dokaze o odobrenju zahtjeva za plaćanje, knjiženju i plaćanju takvih zahtjeva te o obradi predujmova, garancija i dugova.

Članak 22.

Intenziteti pomoći i stopa doprinosa Zajednice

- (1) Doprinos Zajednice obračunava se u vezi s prihvatljivim izdacima, kako je određeno u II. dijelu Provedbene uredbe o instrumentu IPA za svaku pojedinu komponentu instrumenta IPA.
- (2) Odluke o financiranju kojima se usvajaju godišnji ili višegodišnji programi za svaku komponentu programa IPA određuju najviši indikativni iznos doprinosa Zajednice i sukladno s tim najvišu stopu za svaku osovine prioriteta.

ODJELJAK V.

OPĆA PRAVILA ZA PROVEDBU

Članak 23.

Pravila o nabavi

- (1) Pomoć u okviru svih komponenti programa IPA vodit će se u skladu s pravilima za vanjsku pomoć sadržanim u Financijskoj uredbi. Ovo ne vrijedi za pomoć koja se provodi prema prijelaznim odredbama članka 99. Provedbene uredbe o programu IPA u vezi s komponentom Prekogranične suradnje u onom dijelu programa koji se provodi na državnom području država članica, osim ako država članica sudionica nije odlučila drukčije.
- (2) Rezultati postupaka nadmetanja objavljuju se u skladu s pravilima iz prethodnog stavka 1. te kako je detaljnije navedeno u donjem članku 24. stavku 3.
- (3) Pravila za sudjelovanje i podrijetlo kako je navedeno u članku 19. Okvirne uredbe o programu IPA primjenjuju se na sve postupke dodjele ugovora u okviru programa IPA.
- (4) Svi ugovori o pružanju usluga, nabavi roba i ustupanju radova dodjeljuju se i provode u skladu s postupcima i standardnom dokumentacijom koju navodi i objavljuje Komisija za provedbu vanjskih operacija, na snazi u trenutku pokretanja predmetnog postupka, osim ako drukčije nije određeno u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju.

Članak 24.

Promidžba i preglednost

- (1) U slučaju centraliziranog i zajedničkog upravljanja, informacije o programima i operacijama osigurava Komisija uz pomoć nacionalnog koordinatora programa IPA, po potrebi. U slučaju decentraliziranog upravljanja i u svim slučajevima za programe ili dijelove programa unutar komponente prekogranične suradnje koji se ne provode kroz podijeljeno upravljanje, Korisnik, posebno nacionalni koordinator programa IPA, osigurava informacije i promidžbu programa i operacija. U slučaju podijeljenog upravljanja, države članice i Korisnik osiguravaju informacije i promidžbu programa i operacija. Informacije se usmjeravaju na građane i korisnike, s ciljem naglašavanja uloge Zajednice i osiguranja transparentnosti.
- (2) U slučaju decentraliziranog upravljanja, operativne strukture su odgovorne za organiziranje objavljivanja popisa krajnjih korisnika, naziva operacija i iznosa financiranja iz sredstava Zajednice alociranih na operacije dodjelom bespovratnih sredstava na sljedeći način:
 - a) Promidžba se obavlja prema standardnoj prezentaciji, na za to određenom i lako dostupnom mjestu na internetskim stranicama Korisnika. Ukoliko takva promidžba putem Interneta nije moguća, informacija se objavljuje bilo kojim drugim odgovarajućim sredstvom, uključujući nacionalni službeni list.
 - b) Promidžba se održava tijekom prvih šest mjeseci u godini nakon zatvaranja proračunske godine prema kojoj su sredstva dodijeljena Korisniku.

- c) Korisnik je dužan Komisiji dostaviti adresu mjesta promidžbe. Ukoliko se informacije objavljuju drukčije, Korisnik je dužan Komisiji dostaviti potpune podatke o korištenim sredstvima.
 - d) Operativne strukture dužne su osigurati da krajnji korisnik bude informiran o tome da prihvaćanje sredstava ujedno predstavlja i prihvaćanje njihovog uključivanja na ovaj objavljeni popis korisnika. Svi osobni podaci sadržani u ovom popisu svejedno se obrađuju u skladu sa zahtjevima Uredbe (EZ) br. 45/2001 Europskoga parlamenta i vijeća od 18. prosinca 2000. o zaštiti osoba pri obradi osobnih podataka u ustanovama i tijelima Zajednice te o slobodnome protoku takvih podataka ⁽⁵⁾, i uz propisno poštivanje zahtjeva sigurnosti.
- (3) U slučaju decentraliziranog upravljanja, nadležna tijela pripremaju obavijest o dodjeli ugovora, nakon potpisivanja ugovora, i šalju ga Komisiji radi objave. Obavijest o dodjeli ugovora može objaviti i korisnik u odgovarajućim nacionalnim publikacijama.
 - (4) Komisija i nadležna nacionalna, regionalna ili lokalna vlast Korisnika ugovaraju usklađen niz aktivnosti radi dostupnosti i promidžbe u Republici Hrvatskoj informacija o pomoći u okviru programa IPA. Postupci za provedbu takvih aktivnosti navode se u Sektorskim sporazumima i Sporazumima o financiranju.
 - (5) Provedba aktivnosti iz stavka 4. odgovornost je krajnjih korisnika, a može se financirati iz iznosa alociranog odnosnim programima ili operacijama.

Članak 25.

Odobranje olakšica za provedbu programa i izvršenje ugovora

- (1) U cilju osiguranja učinkovite provedbe programa u okviru programa IPA, Korisnik je dužan poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurao:
 - a) da, u slučaju postupaka nadmetanja radi pružanja usluga, nabave roba ili ustupanja radova, fizičke ili pravne osobe kvalificirane za sudjelovanje u postupcima nadmetanja u skladu s gornjim člankom 23. imaju pravo na privremeni smještaj i boravak tamo gdje to značaj ugovora opravdava. To se pravo stječe tek nakon što je objavljen poziv na dostavu ponuda, a uživa ga tehničko osoblje potrebno za provedbu istraživanja i drugih mjera koje prethode izradi ponuda. To pravo prestaje mjesec dana nakon odluke o dodjeli ugovora;
 - b) da se osoblju koje sudjeluje u aktivnostima koje financira Zajednica i članovima njihovih najužih obitelji ne mogu odobriti manje povoljne pogodnosti, povlastice i izuzeća od onih koji se obično odobravaju ostalom međunarodnom osoblju zaposlenom u Republici Hrvatskoj, na temelju bilo kojeg drugog dvostranog ili mnogostranog sporazuma ili dogovora za pomoć i tehničku suradnju;
 - c) da se osoblju koje sudjeluje u aktivnostima koje financira Zajednica i članovima njihovih najužih obitelji dopusti ulazak u Republiku Hrvatsku, njihovo nastanjanje u Republici Hrvatskoj, rad i odlazak iz Republike Hrvatske, kako to priroda predmetnog ugovora opravdava;

⁵ SL L 8, 12. siječnja 2001., str. 1

- d) izdavanje svih dozvola potrebnih za uvoz roba, prije svega profesionalne opreme, potrebnih za izvođenje predmetnog ugovora, u skladu s postojećim zakonima, pravilima i propisima Korisnika;
 - e) da će uvoz koji se obavlja u okviru instrumenta IPA biti oslobođen carina, uvoznih pristojbi i drugih fiskalnih troškova;
 - f) izdavanje svih dozvola potrebnih za ponovni izvoz gore spomenutih roba, nakon što predmetni ugovor bude u potpunosti izvršen;
 - g) izdavanje odobrenja za uvoz ili kupnju deviza potrebnih za provedbu predmetnog ugovora i primjena nacionalnih propisa o deviznoj kontroli na nediskriminirajući način prema izvođačima, bez obzira na njihovu nacionalnost ili poslovni nastan;
 - h) izdavanje svih dozvola potrebnih za iznošenje iz zemlje sredstava primljenih u vezi s aktivnosti koja se financira u okviru instrumenta IPA, u skladu s propisima o deviznoj kontroli u Republici Hrvatskoj.
- (2) Korisnik je dužan osigurati punu suradnju svih relevantnih tijela. Osigurat će i pristup društvima u državnom vlasništvu i ostalim državnim institucijama, uključenim u ili potrebnim za provedbu programa ili za izvršenje ugovora.

Članak 26.

Pravila o porezima, carinskim pristojbama i ostalim fiskalnim troškovima

- (1) Osim u slučaju kada je drukčije određeno u Sektorskom sporazumu ili Sporazumu o financiranju, porezi, carinske i uvozne pristojbe ili drugi troškovi s jednakim učinkom ne financiraju se iz sredstava programa IPA.
- (2) Primjenjuju se sljedeće detaljne odredbe:
 - a) Carinske pristojbe, uvozne pristojbe, porezi ili fiskalni troškovi s jednakim učinkom u slučaju uvoza roba prema ugovoru koji se financira sredstvima Zajednice ne financiraju se iz sredstava programa IPA. Predmetni uvozi propuštaju se od mjesta ulaska u Republiku Hrvatsku radi isporuke izvođaču, kao što stoji u odredbama odnosnog ugovora i za neposredno korištenje potrebno za normalnu provedbu ugovora, bez obzira na kašnjenja ili sporove zbog rješavanja spomenutih pristojbi, poreza ili troškova;
 - b) Ugovori o pružanju usluga, nabavi roba ili ustupanju radova koje izvode izvođači registrirani u Republici Hrvatskoj ili vanjski izvođači, koji se financiraju iz sredstava Zajednice, u Republici Hrvatskoj ne podliježu plaćanju poreza na dodanu vrijednost, biljega ili pristojbi za registraciju ili fiskalnih troškova s jednakim učinkom, bilo da takvi troškovi već postoje ili će se tek uvesti. Izvođači iz EZ-a, registrirani u Republici Hrvatskoj, oslobođeni su plaćanja poreza na dodanu vrijednost (PDV-a) za pružene usluge, nabavljene robe i/ili radove koje su izvršili temeljem ugovora s EZ-om uz pravo izvođača na prebijanje ili smanjenje ulaznog PDV-a plaćenog u vezi s pruženim uslugama, nabavljenim robama i/ili izvršenim radovima na sav PDV koji su naplatili za bilo koju drugu svoju transakciju. Ukoliko izvođači iz EZ-a nisu u mogućnosti iskoristiti ovu mogućnost, imaju pravo na povrat PDV-a, plaćenog u Republici Hrvatskoj, neposredno od poreznih tijela po podnošenju pismenog zahtjeva uz priloženu potrebnu

dokumentaciju koju propisuje nacionalni/lokalni zakon za povrat i ovjerenu presliku predmetnog ugovora s EZ-om.

U svrhu ovog Okvirnog sporazuma, pojam „izvođač iz EZ-a“ tumači se kao fizičke i pravne osobe, koje pružaju usluge i/ili nabavljaju robe i/ili izvode radove i/ili izvršavaju potporu temeljem ugovora s EZ-om. Pojam „izvođač iz EZ-a“ obuhvaća i savjetnike za pretprijetno razdoblje, poznate i pod nazivom rezidentni savjetnici za twinning, i stručnjake uključene u twinning sporazum ili ugovor. Pojam "ugovor s EZ-om" znači svaki pravno obvezujući dokument putem kojeg se neka aktivnost financira u okviru programa IPA, a koju potpisuje EZ ili Korisnik.

Najmanje iste proceduralne povlastice primjenjuju se na takve izvođače kao što se primjenjuju na izvođače temeljem bilo kojeg drugog dvostranog ili mnogostranog sporazuma ili dogovora o pomoći i tehničkoj suradnji.

- c) Dobit i/ili dohodak nastao iz ugovora s EZ-om, oporezuje se u Republici Hrvatskoj u skladu s nacionalnim/lokalnim poreznim sustavom. No fizičke i pravne osobe, uključujući osoblje privremeno nastanjeno izvan svoje zemlje, iz država članica Europske unije ili drugih država prihvatljivih u okviru IPA-e, koje izvršavaju ugovore koji se financiraju sredstvima Zajednice, oslobođene su tih poreza u Republici Hrvatskoj.
- d) Osobna imovina i stvari kućanstva uvezeni za osobnu uporabu fizičkih osoba (i članova njihovih najužih obitelji), osim lokalno zaposlenih, koje obavljaju poslove određene u ugovorima o tehničkoj suradnji, oslobođena je plaćanja carinskih pristojbi, uvoznih pristojbi, poreza i drugih fiskalnih troškova s jednakim učinkom, s tim da navedena osobna imovina i stvari kućanstva budu ili ponovno izvezeni ili otuđeni u državi, u skladu s propisima koji su na snazi u Republici Hrvatskoj nakon prestanka ugovora.

Članak 27.

Nadzor, kontrola i revizija Komisije i Europskog revizorskog suda

- (1) Svi sporazumi o financiranju kao i iz njih proizašli programi i ugovori podliježu nadzoru i financijskoj kontroli od strane Komisije uključujući Europski ured za borbu protiv prijevara (European Anti-Fraud Office, OLAF) i revizije Europskog revizorskog suda. To uključuje pravo Delegacije Komisije u Republici Hrvatskoj na provedbu mjera kao što su ex-ante provjera natječajnih i ugovornih postupaka koje provode povezane operativne strukture, sve dok se od ex-ante kontrole ne odustane u skladu s prethodnim člankom 16. Valjano opunomoćeni zastupnici ili predstavnici Komisije i OLAF-a imaju pravo provoditi sve tehničke i financijske provjere koje Komisija ili OLAF smatraju potrebnima za praćenje provedbe programa uključujući obilaske lokacija i prostorija u kojima se provode aktivnosti financirane iz sredstava Komisije. Komisija o takvim misijama unaprijed izvještava nadležna nacionalna tijela.
- (2) Korisnik je dužan dostaviti sve informacije i dokumente koji se od njega zatraže, uključujući sve računalne podatke i poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi olakšao rad osobama koje obavljaju revizije ili inspekcije.
- (3) Korisnik je dužan održavati odgovarajuću evidenciju i račune za utvrđivanje usluga, roba, radova i potpora koji se financiraju temeljem povezanog Sporazuma o financiranju u skladu s dobrim računovodstvenim postupcima. Korisnik je također dužan osigurati da zastupnici ili predstavnici Komisije, uključujući OLAF, imaju

pravo pregledati svu relevantnu dokumentaciju i račune koji se odnose na stavke koje se financiraju temeljem Sporazuma o financiranju i pomoći Europskom revizorskom sudu da provede revizije vezane uz korištenje sredstava Zajednice.

- (4) Radi osiguranja učinkovite zaštite financijskih interesa Zajednice, Komisija uključujući OLAF može također provesti provjere i preglede dokumentacije i na licu mjesta u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) 2185/1996 od 11. studenog 1996. ⁽⁶⁾. Ove provjere i pregledi biti će pripremljene i provedene u bliskoj suradnji sa nadležnim tijelima koje odredi Korisnik, on će biti pravovremeno obaviješten o objektu, svrsi i pravnom utemeljenju ovih provjera i pregleda, kako bi oni mogli pružiti svu potrebnu pomoć. Korisnik će utvrditi službu koja će na traženje OLAF-a pomagati u provedbi istraga sukladno Uredbi Vijeća (EZ, Euroatom) 2185/1996. Ukoliko Korisnik želi, provjere na licu mjesta i pregledi mogu biti provedeni zajednički. Kada sudionici u aktivnostima koje financira Zajednica odbijaju provjere na licu mjesta i preglede, Korisnik će, djelujući sukladno nacionalnim pravilima, pružiti Komisiji/inspektorima OLAF-a takvu pomoć kakvu oni trebaju kako bi im se omogućilo da obave svoje obveze u provedbi provjera na licu mjesta i pregleda. Komisija/OLAF će izvijestiti Korisnika čim prije je to moguće o svim činjenicama ili sumnjama vezanim uz nepravilnost o kojoj su stekli spoznaju tijekom provjere na licu mjesta ili pregleda. U svakom slučaju, Komisija/OLAF će morati izvijestiti gore spomenutu službu o rezultatima takvih provjera i pregleda.
- (5) Prethodno opisane kontrole i revizije primjenjuju se na sve izvođače i pod-izvođače koji su primili sredstava Zajednice uključujući sve povezane informacije koje se mogu naći u dokumentima nacionalnoga fonda Korisnika u vezi s nacionalnim doprinosom.
- (6) Ne dovodeći u pitanje odgovornosti Komisije i Europskog revizorskog suda, računi i operacije Nacionalnog fonda i, tamo gdje je to primjenjivo, operativnih struktura mogu se provjeravati prema vlastitoj odluci Komisije od strane same Komisije ili nekog vanjskog revizora kojeg imenuje Komisija.

Članak 28.

Sprječavanje nepravilnosti i prijevare, mjere protiv korupcije

- (1) Korisnik je dužan osigurati provođenje istrage i učinkovito postupanje u slučajevima kod kojih postoji sumnja u prijevare i nepravilnosti i osigurati funkcioniranje mehanizma kontrole i izvješćivanja istovjetnog onome predviđenom u Uredbi Komisije (EZ) br. 1828/2006 od 8. prosinca 2006. ⁽⁷⁾. Komisija mora bez odgađanja biti izvještana u slučaju da postoji sumnja u prijevaru ili nepravilnost.
- (2) Nadalje, Korisnik je dužan poduzeti sve odgovarajuće mjere za sprječavanje i suzbijanje aktivne ili pasivne korupcije u bilo kojoj fazi postupka nabave ili dodjele bespovratne pomoći, kao i tijekom provedbe odgovarajućih ugovora.
- (3) Korisnik, uključujući osoblje odgovorno za provedbu aktivnosti koje financira Zajednica, poduzeti će sve mjere predostrožnosti koje su neophodne kako bi se izbjegao rizik sukoba interesa te će odmah izvijestiti Komisiju o bilo kakvom sukobu interesa ili situaciji koja bi mogla prouzročiti takav konflikt.
- (4) Primjenjuju se sljedeće definicije:

⁶ SL L 292, 15. studenog 1996., str. 2

⁷ SL L 371, 27. prosinca 2006., str. 4

- a) *Nepravilnost* označava bilo kakvo kršenje odredbe primjenjivih propisa i ugovora koje proizlazi iz radnje ili propusta gospodarskog subjekta, a koje ima, ili može imati, učinak da utječe na opći proračun Europske unije kroz neopravdanu troškovnu stavku.
- b) *Prijevarena* označava bilo koju namjernu radnju ili propust vezan uz: korištenje ili predstavljanje krivih, netočnih ili nepotpunih izjava ili dokumenata, koje kao učinak ima krivo doznačavanje ili zadržavanje sredstava iz općeg proračuna Europskih zajednica ili proračuna kojima upravljaju Europske zajednice ili netko u njihovo ime; prikrivanje informacija čime se krši određena obveza s istim učinkom; pogrešna primjena takvih sredstava u svrhe različite od onih za koje su prvobitno dodijeljena.
- c) *Aktivna korupcija* definira se kao nečija namjerna radnja kojom se službeniku, za njega ili za treću stranu, obećava ili daje, neposredno ili putem posrednika, prednost bilo koje vrste kako bi djelovao ili se suzdržao od djelovanja u skladu sa svojom obvezom, ili obavljao svoje funkcije protivno službenim dužnostima na način koji šteti, ili će vjerojatno štetiti, financijskim interesima Europskih zajednica.
- d) *Pasivna korupcija* definira se kao namjerna radnja službenika koji neposredno, ili putem posrednika, traži ili prima bilo kakvu vrstu prednosti, za sebe ili treću stranu, ili prihvaća obećanje takve prednosti, kako bi djelovao ili se suzdržao od djelovanja u skladu sa svojom dužnošću, ili obavljao svoju funkciju protivno službenim dužnostima na način koji šteti, ili će vjerojatno štetiti, financijskim interesima Europskih zajednica.

Članak 29.

Povrat sredstava u slučaju nepravilnosti ili prijevare

- (1) Bilo kakva dokazana nepravilnost ili prijevarena otkrivena u bilo kojem trenutku tijekom provedbe pomoći u okviru programa IPA ili nakon revizije, dovest će do povrata sredstava Komisiji od strane Korisnika.
- (2) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je vratiti doprinos Zajednice isplaćen Korisniku od onih koji su počinili nepravilnost, prijevaru ili korupciju ili se njome okoristili, u skladu s nacionalnim postupcima povrata. Činjenica da nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ne uspije vratiti sve ili dio sredstava ne sprječava Komisiju da sredstva vrati od Korisnika.

Članak 30.

Financijske ispravke

- (1) U slučaju decentraliziranog upravljanja, radi osiguranja da se sredstva koriste u skladu s primjenjivim propisima, Komisija primjenjuje postupke obračuna ili mehanizme financijskih ispravki u skladu sa člankom 53.b(4). i 53.c(2). Financijske uredbe te kako je navedeno u Sektorskim sporazumima i Sporazumima o financiranju.
- (2) Financijska ispravka se može javiti uslijed:
 - utvrđivanja specifične nepravilnosti, uključujući prijevaru;
 - utvrđivanja slabosti ili nedostatka u sustavima upravljanja i kontrole Korisnika;

- (3) Ukoliko Komisija otkrije da je izdatak u okviru programa koji pokriva program IPA nastao na način kojim se krše primjenjiva pravila, odlučuje koji će iznosi biti isključeni iz financiranja iz sredstava Zajednice.
- (4) Obračun i utvrđivanje takvih ispravki, kao i odnosnih povrata, izrađuje Komisija, slijedom kriterija i postupaka iz donjih članaka 32., 33. i 34. Odredbe o financijskim ispravkama koje su navedene u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju primjenjuju se uz ovaj Okvirni sporazum.

Članak 31.

Financijska usklađivanja

U slučaju decentraliziranog upravljanja, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, koji je prvi odgovoran za provođenje istrage o nepravilnostima, provodi financijska usklađenja u slučajevima gdje su otkrivene nepravilnosti ili propusti u operacijama ili operativnim programima, otkazivanjem cjelokupnog ili dijela doprinosa Zajednice predmetnim operacijama ili operativnim programima. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i financijski gubitak za doprinos Zajednice.

Članak 32.

Kriteriji za financijske ispravke

- (1) Komisija može izvršiti financijske ispravke, otkazivanjem cjelokupnog ili dijela doprinosa Zajednice programu, u slučajevima iz gornjeg članka 30. stavka 2.
- (2) U slučaju utvrđivanja pojedinačnih nepravilnosti, Komisija uzima u obzir sistemsku prirodu nepravilnosti u određivanju treba li primijeniti paušalne ispravke ili točne ispravke ili ispravke zasnovane na ekstrapolaciji rezultata. Za komponentu Ruralnog razvoja, kriteriji za financijske ispravke navedeni su u Sporazumu o financiranju ili Sektorskim sporazumima.
- (3) Komisija, prilikom odlučivanja o iznosu ispravke, uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i/ili opseg financijskih implikacija slabosti ili nedostataka utvrđenih u sustavu upravljanja i kontrole u predmetnom programu.

Članak 33.

Postupak za financijske ispravke

- (1) Prije donošenja odluke o financijskoj ispravci, Komisija obavještava nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje o svojim privremenim zaključcima i zahtjeva njegove komentare u roku od dva mjeseca.
U slučaju da Komisija predloži financijsku ispravku na osnovi ekstrapolacije ili paušalne stope, Korisniku se daje mogućnost da utvrdi stvarni opseg nepravilnosti provjerom predmetne dokumentacije. U sporazumu s Komisijom, Korisnik može ograničiti opseg ove provjere na odgovarajuću mjeru ili uzorak odnosne dokumentacije. Osim u valjano opravdanim slučajevima, vrijeme dopušteno za ovu provjeru ne smije biti duže od dva mjeseca nakon dvomjesečnog razdoblja iz prve točke.
- (2) Komisija je dužna razmotriti sve dokaze koje Korisnik dostavi unutar vremenskih rokova iz stavka 1.

- (3) Komisija će nastojati donijeti odluku o financijskoj ispravci u roku od šest mjeseci nakon otvaranja postupka iz stavka 1.

Članak 34.

Povrat sredstava

- (1) Svaki povrat sredstava u opći proračun Europske unije izvršavaju se prije datuma dospjeća navedenog u nalogu za povrat sredstava sastavljenom u skladu s člankom 72. Financijske uredbe. Datum dospjeća je zadnji dan drugog mjeseca nakon izdavanja naloga.
- (2) Svako kašnjenje s povratom sredstava uzrokuje nastanak kamate zbog kašnjenja s plaćanjem, počevši s datumom dospjeća i zaključno na datum stvarnog plaćanja. Stopa takve kamate je jedan i pol postotnih poena viša od stope koju primjenjuje Europska središnja banka u svojim glavnim operacijama refinanciranja na prvi radni dan u mjesecu u kojem pada datum dospjeća.

Članak 35.

Ponovna upotreba doprinosa Zajednice

- (1) Sredstva iz doprinosa Zajednice koja su otkazana slijedom financijskih ispravki sukladno članku 30. uplaćuju se u Proračun Zajednice, uključujući kamatu na njih.
- (2) Doprinos koji je otkazan ili vraćen u skladu s gornjim člankom 31. ne može se ponovno uporabiti za operaciju ili operacije koje su bile predmet povrata ili usklađivanja, niti, u slučaju kada je povrat ili usklađivanje provedeno zbog sistemske nepravilnosti, za postojeće operacije unutar cjelokupne ili dijela osovine prioriteta u kojoj je sustavna nepravilnost nastala.

Članak 36.

Nadzor u slučaju decentraliziranog upravljanja, nadzorni odbori

- (1) U slučaju decentraliziranog upravljanja, Korisnik je dužan, u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu prvog sporazuma o financiranju, uspostaviti nadzorni odbor za program IPA, u suglasnosti s Komisijom, radi osiguranja usklađenosti i koordinacije u provedbi komponenti programa IPA.
- (2) Nadzornom odboru programa IPA pomažu sektorski nadzorni odbori uspostavljeni u okviru komponenti programa IPA. Oni su vezani za programe ili komponente. Mogu uključivati predstavnike civilnoga društva, gdje je to prikladno. Detaljnija pravila mogu se osigurati u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.
- (3) Nadzorni odbor za program IPA dužan je uvjeriti se u opću djelotvornost, kvalitetu i usklađenost provedbe svih programa i operacija u cilju ostvarivanja ciljeva iz višegodišnjih indikativnih planskih dokumenata i sporazuma o financiranju.
 - (a) Nadzorni odbor za program IPA može Komisiji, nacionalnom koordinatorskom odboru programa IPA i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje predlagati mjere za osiguranje usklađenosti i koordinacije između programa i operacija koje se provode u okviru raznih komponenti, kao i sve korektivne mjere u komponentama potrebne za osiguranje ostvarenja općih ciljeva pružene pomoći,

i radi povećanja ukupne učinkovitosti. Može i relevantnom sektorskom nadzornom(im) odboru(ima) predlagati odluke o korektivnim mjerama da bi se osiguralo postizanje pojedinačnih ciljeva programa i povećala učinkovitost pomoći pružene u okviru programa ili predmetne(ih) komponente(i) programa IPA;

- (b) Nadzorni odbor za program IPA usvaja svoj interni poslovnik u skladu s mandatom nadzornog odbora koji utvrđuje Komisija, a unutar institucionalnog, zakonodavnog i financijskog okvira Republike Hrvatske;
- (c) Osim ako drukčije nije određeno u mandatu nadzornog odbora koji utvrđuje Komisija, primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - aa) Članstvo nadzornog odbora za program IPA uključuje predstavnike Komisije, nacionalnog koordinatora programa IPA, nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, predstavnike operativnih struktura i strateškog koordinatora;
 - bb) Predstavnik Komisije i nacionalni koordinator programa IPA supredsjedaju na sastancima nadzornog odbora za program IPA;
 - cc) Nadzorni odbor za program IPA sastaje se najmanje jednom godišnje. Prijelazni sastanci mogu se sazivati na tematskoj osnovi.

Članak 37.

Nadzor u slučaju centraliziranog i zajedničkog upravljanja

U slučaju centraliziranog i zajedničkog upravljanja, Komisija može poduzeti sve mjere koje smatra potrebnim za nadzor predmetnih programa. U slučaju zajedničkog upravljanja, te mjere mogu se izvoditi zajednički s odnosnom međunarodnom organizacijom (ili više njih).

Članak 38.

Godišnja i završna izvješća o provedbi

- (1) Operativne strukture sastavljaju sektorsko godišnje izvješće i sektorsko završno izvješće o provedbi programa za koje su odgovorne, u skladu s postupcima određenim za svaku pojedinu komponentu programa IPA u II. dijelu Provedbene uredbe o programu IPA.
Sektorska godišnja izvješća o provedbi pokrivaju financijsku godinu. Sektorska završna izvješća o provedbi pokrivaju cjelokupno razdoblje provedbe, a mogu uključiti i posljednje sektorsko godišnje izvješće.
- (2) Izvješća iz stavka 1. šalju se nacionalnom koordinatoru programa IPA, nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i Komisiji, nakon što ih provjere sektorski nadzorni odbori.
- (3) Na osnovi izvješća iz stavka 1., nacionalni koordinator programa IPA šalje Komisiji i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje, nakon provjere od strane nadzornog odbora programa IPA, godišnja i završna izvješća o provedbi pomoći u okviru Uredbe o programu IPA.
- (4) Godišnje izvješće o provedbi iz stavka 3., koje se šalje do 31. kolovoza svake godine i po prvi put 2008. godine, sažeto prikazuje različita sektorska godišnja izvješća izdana u okviru raznih komponenti te uključuje informacije o:

- a) postignutom napretku u provedbi pomoći Zajednice, u odnosu na prioritete utvrđene u višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu i različitim programima;
 - b) financijskoj provedbi pomoći Zajednice.
- (5) Završno izvješće o provedbi kako je navedeno u stavku 3. pokriva cjelokupno razdoblje provedbe a može uključiti posljednje godišnje izvješće spomenuto u stavku 4.

Članak 39.

Zatvaranje programa u okviru decentraliziranog upravljanja

- (1) Nakon što Komisija od Korisnika zaprimi zahtjev za konačnom isplatom, program se smatra zatvorenim čim dođe do jednog od sljedećeg:
 - isplate konačnog salda dospjelog od strane Komisije;
 - izdavanja naloga za povratom sredstava od strane Komisije;
 - oslobađanja od obveze izdvajanja od strane Komisije.
- (2) Zatvaranje programa ne dovodi u pitanje pravo Komisije da poduzme financijsku korekciju u kasnijoj fazi.
- (3) Zatvaranje programa ne utječe na obveze Korisnika da i dalje zadrži odnosnu dokumentaciju.
- (4) Osim gornjeg stavka 1. do 3., detaljnija pravila o zatvaranju programa mogu se utvrditi u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.

Članak 40.

Zatvaranje programa u okviru centraliziranog ili zajedničkog upravljanja

- (1) Program je zatvoren kada su svi ugovori i bespovratna pomoć financirana iz ovog programa zatvoreni.
- (2) Nakon zaprimanja konačnog zahtjeva za isplatom, ugovor ili bespovratna pomoć smatra se zatvorenim čim dođe do jednog od sljedećeg:
 - isplate konačnog iznosa dospjelog od strane Komisije;
 - izdavanja naloga za povratom sredstava od strane Komisije po primitku konačnog zahtjeva za isplatom;
 - oslobađanja od obveze izdvajanja od strane Komisije.
- (3) Zatvaranje ugovora ili bespovratne pomoći ne dovodi u pitanje pravo Komisije da poduzme financijsku korekciju u kasnijoj fazi.
- (4) Osim gornjeg stavka 1. do 3., detaljnija pravila o zatvaranju programa mogu se utvrditi u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.

DIO VI. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 41.

Konzultacije

- (1) Sva pitanja koja se odnose za izvršavanje ili tumačenje ovog Okvirnog sporazuma predmet su konzultacija između ugovornih stranaka i mogu dovesti, ako je potrebno, do izmjena i dopuna ovog Okvirnog sporazuma.
- (2) Ako se ne izvrši obveza sadržana u ovom Okvirnom sporazumu te ako mjere kako bi se to ispravilo nisu pravodobno poduzete, Komisija može obustaviti financiranje aktivnosti u okviru programa IPA nakon konzultacije s Korisnikom.
- (3) Korisnik se može u cjelini ili djelomično odreći provedbe aktivnosti u okviru programa IPA. Ugovorne stranke utvrđuju pojedinosti navedenog odricanja razmjenom pisama.

Članak 42.

Rješavanje razlika, arbitraža

- (1) Razlike nastale uslijed tumačenja, upravljanja i provedbe ovog Okvirnog sporazuma, na bilo kojoj i svim razinama sudjelovanja, rješavat će se mirnim putem konzultacijama kako je određeno u članku 41.
- (2) U slučaju da se ne uspije riješiti mirnim putem, svaka ugovorna stranka može pitanje podnijeti na arbitražu u skladu s Izbornim pravilima o arbitraži između međunarodnih organizacijama i država pri Stalnom arbitražnom sudištu na snazi na datum potpisivanja ovog Okvirnog sporazuma.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku bit će engleski jezik. Tijelo za imenovanje bit će glavni tajnik Stalnog arbitražnog sudišta na pisani zahtjev koji podnosi neka od ugovornih stranaka. Pravorijek arbitra je obvezujući za sve stranke bez prava na žalbu.

Članak 43.

Sporovi s trećim stranama

- (1) Bez utjecaja na jurisdikciju suda određenog u ugovoru kao nadležnog suda za sporove nastale iz tog ugovora između stranaka u njemu, Europska komisija uživa na državnom području Republike Hrvatske imunitet od parničnog i drugog zakonskog postupanja u vezi s bilo kojim sporom između Europske zajednice i/ili Korisnika i treće strane, ili između trećih strana, koji se neposredno ili posredno odnosi na pružanje pomoći Zajednice Korisniku prema ovom Okvirnom sporazumu, osim do one mjere do koje se u konkretnom slučaju Europska zajednica izričito odrekla svoga imuniteta.
- (2) Korisnik je dužan u bilo kojem sudskom ili upravnom postupku pred sudom, tribunalom ili upravnom instancom u Republici Hrvatskoj braniti taj imunitet i zauzeti stav koji propisno štiti interese Europske komisije. Tamo gdje je to potrebno, Korisnik i Europska komisija pristupit će konzultacijama o stavu koji treba zauzeti.

Članak 44.

Obavijesti

- (1) Sve obavijesti u vezi s ovim Okvirnim sporazumom bit će u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svaka komunikacija mora biti potpisana i dostavljena kao izvorni dokument ili putem faksa.
- (2) Svaka komunikacija u vezi s ovim Okvirnim sporazumom mora se slati na sljedeće adrese:

Za Komisiju:
Europska Komisija
Opća uprava za proširenje
EU 1049 Brussels
BELGIJA
Fax: +32 (2) 295.95.40

Za Korisnika:
Središnji državni ured za razvojnu
strategiju i koordinaciju fondova
Radnička cesta 80
10000 Zagreb
HRVATSKA
Fax: +385 (1) 4569 150

Članak 45.

Dodaci

Dodaci se smatraju sastavnim dijelom ovog Okvirnog sporazuma.

Članak 46.

Stupanje na snagu

Ovaj Okvirni sporazum stupa na snagu na datum kada se ugovorne stranke međusobno izvijeste pisanim putem o njegovom prihvaćanju u skladu s unutarnjim zakonodavstvom svake od stranaka.

Članak 47.

Izmjene i dopune

Sve izmjene i dopune dogovorene između ugovornih stranaka bit će u pisanom obliku i bit će dio ovog Sporazuma. Takve izmjene i dopune stupaju na snagu na datum koji odrede ugovorne stranke.

Članak 48.

Prestanak

- (1) Ovaj Okvirni sporazum ostaje na snazi neodređeno vrijeme osim ako ga jedna od ugovornih stranaka na raskine uz pisanu obavijest.
- (2) Po prestanku ovog Okvirnog sporazuma, sva pomoć koja je u tijeku izvršenja bit će provedena do svog ispunjenja u skladu s Okvirnim sporazumom i Sektorskim sporazumom i Sporazumom o financiranju.

Članak 49.

Jezik

Ovaj Okvirni sporazum je sastavljen u dva izvornika na engleskom jeziku.

Sastavljeno u Zagrebu,
Dana 27. kolovoza 2007.
Za Vladu Republike Hrvatske

Sastavljeno u Zagrebu,
dana 27. kolovoza 2007.
Za Komisiju

Martina Dalić
Državni tajnik i Nacionalni IPA koordinator
Središnji državni ured za razvojnu strategiju
i koordinaciju fondova EU

Vincent Degert
Šef Delegacije Europske komisije
u Republici Hrvatskoj

DODATAK A

Dodjela funkcija i zajedničkih odgovornosti strukturama, tijelima i direkcijama u skladu sa Člankom 8. Okvirnog sporazuma između Komisije i Korisnika od 27. kolovoza 2007.

Preliminarna napomena:

Ovaj popis prikazuje glavne funkcije i zajedničke odgovornosti odnosnih struktura, tijela i direkcija. Popis ne treba smatrati konačnim. Dopunjuje osnovni dio ovog Okvirnog sporazuma.

1) Dužnosnik nadležan za akreditaciju (DNA):

- a) Dužnosnika nadležnog za akreditaciju imenuje Korisnik. Dužnosnik nadležan za akreditaciju je visoko pozicionirani dužnosnik u vladi ili državnoj upravi Republike Hrvatske.
- b) Dužnosnik nadležan za akreditaciju odgovoran je za izdavanje, nadzor i oduzimanje ili povlačenje akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NDO) ujedno
 - kao čelnika nacionalnog fonda koji ima ukupnu odgovornost za financijsko upravljanje sredstvima EU u Republici Hrvatskoj i odgovoran je za pravovaljanost i ispravnost predmetnih transakcija;
 - u vezi sa sposobnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da ispuni odgovornosti radi djelotvornog funkcioniranja sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA.

Akreditacija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje pokriva i nacionalni fond (NF).

Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je Komisiju izvijestiti o akreditaciji nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje kao i izvijestiti Komisiju o svim promjenama u vezi s akreditacijom nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje. To uključuje dostavljanje svih relevantnih popratnih informacija na zahtjev Komisije.

- c) Prije akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je uvjeriti se da su ispunjeni primjenjivi zahtjevi iz članka 11. Provedbenih propisa za program IPA. To uključuje provjeru poštivanja sustava upravljanja i kontrole koje je Korisnik uspostavio radi djelotvornih kontrola najmanje u područjima iz Dodatka Provedbene uredbe o programu IPA (kriteriji za akreditaciju). Ovaj dodatak sadrži sljedeće opće zahtjeve:
 - Kontrolno okruženje (uspostavljanje i upravljanje organizacijom i zaposlenicima) što uključuje načela etike i integriteta, upravljanje i izvješćivanje o nepravilnostima, planiranje broja zaposlenih osoba, zapošljavanje, obuku i ocjenjivanje uključujući upravljanje osjetljivim radnim mjestima, osjetljivim funkcijama i sukobima interesa, uspostavljanje pravnih osnova za tijela i pojedince, formalno uspostavljanje odgovornosti, nadležnosti, delegirane nadležnosti i svih potrebnih povezanih ovlasti za sve zadatke i položaje u cijeloj organizaciji);
 - Planiranje i upravljanje rizikom što uključuje utvrđivanje rizika, procjenu i upravljanje, utvrđivanje ciljeva i alokacije resursa prema ciljevima, planiranje procesa provedbe;

- Kontrolne aktivnosti (provedba mjera) što uključuje postupke provjere, postupke za nadzor kroz odgovorno upravljanje poslovima delegiranim na podređene, uključujući godišnje izvještaje o jamstvu od podređenih sudionika, pravila za svaku pojedinačnu vrstu nabave i poziva na dostavu prijedloga, procedure uključujući popise provjere za svaki korak nabave i poziva na dostavu prijedloga, pravila i procedure o promidžbi, procedure isplata, procedure za nadzor izvršavanja sufinanciranja, proračunske procedure da bi se osigurala dostupnost sredstava, procedure za kontinuitet operacija, računovodstvene procedure, procedure usuglašavanja, izvješćivanje o izuzecima, između ostalih o izuzecima uobičajenih procedura odobrenih na odgovarajućoj razini, neodobrenim izuzecima i utvrđenim propustima u kontroli, sigurnosne procedure, procedure arhiviranja, razdvajanje dužnosti i izvješćivanje i slabostima interne kontrole;
- Aktivnosti nadzora (nadzor intervencija), što uključuje internu reviziju uz sastavljanje revizijskih izvješća i preporuka, ocjena;
- Komunikacija (osiguranje da svi sudionici dobiju informacije koje su im potrebne za obavljanje njihove uloge) što uključuje redovne koordinacijske sastanke između različitih tijela radi razmjene informacija o svim aspektima planiranja i provedbe i redovito izvješćivanje na svim odgovarajućim razinama o učinkovitosti i djelotvornosti interne kontrole.

2) Nacionalni koordinator programa IPA (NKIPA):

- Nacionalnog koordinatora programa IPA imenuje Korisnik. Nacionalni koordinator programa IPA je visoko pozicionirani dužnosnik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.
- Nacionalni koordinator programa IPA zadužen je za sveukupnu koordinaciju pomoći u okviru programa IPA.
- Nacionalni koordinator programa IPA osigurava partnerstvo između Komisije i Korisnika i usku vezu između općeg procesa pridruživanja i korištenja pretpristupne pomoći u okviru programa IPA. Nacionalni koordinator programa IPA ima ukupnu odgovornost za
 - usklađivanje i koordinaciju programa u okviru programa IPA;
 - godišnje programiranje za komponentu Pomoći u tranziciji i jačanju institucija na nacionalnoj razini;
 - koordinaciju sudjelovanja Korisnika u odnosnim programima prekogranične suradnje kako s Državama članicama tako i s drugim državama Korisnicama, kao i u programima transnacionalne, međuregionalne i suradnje u području morskoga sliva u okviru drugih instrumenata Zajednice. Nacionalni koordinator programa IPA može delegirati poslove koji se odnose na ovu koordinaciju na koordinatora programa prekogranične suradnje.
- Nacionalni koordinator programa IPA sastavlja, a nakon što ih pregleda nadzorni odbor programa IPA, i podnosi Komisiji godišnja i završna izvješća o provedbi programa IPA kako je određeno u članku 40. ovog Okvirnog sporazuma i u članku 61. stavku 3. Provedbene uredbe o programu IPA. Primjerak tih izvješća šalje nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje.

3) Strateški koordinator:

- a) Strateškog koordinatora imenuje Korisnik kako bi osigurao koordinaciju komponente Regionalnog razvoja i komponente Razvoja ljudskih potencijala pod odgovornošću nacionalnog IPA koordinatora. Strateški koordinator je tijelo unutar državne uprave Korisnika stavljeno pod nadležnost nacionalnog koordinatora programa IPA i bez izravnog uključivanja u provedbu predmetnih komponenti.
- b) Strateški koordinator posebno:
- koordinira pomoć dodijeljenu u okviru komponente Regionalnog razvoja i komponente Razvoja ljudskih potencijala;
 - izrađuje nacrt okvira za usklađivanje strategija kako je navedeno u Članku 154. Provedbene uredbe o programu IPA;
 - osigurava koordinaciju između sektorskih strategija i programa.

4) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje (NDO):

Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje imenuje Korisnik. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje je visoko pozicionirani dužnosnik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje obavlja sljedeće funkcije i preuzima sljedeće odgovornosti:

- a) Kao čelnik nacionalnog fonda, nosi ukupnu odgovornost za financijsko upravljanje fondovima EU u Republici Hrvatskoj i odgovoran je za pravovaljanost i ispravnost predmetnih transakcija. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje posebno obavlja sljedeće poslove u pogledu tih odgovornosti:
- osiguranje pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih transakcija;
 - sastavljanje i podnošenje potvrđenih izjava o izdacima i zahtjeva za plaćanje Komisiji; nosi ukupnu odgovornost za točnost zahtjeva za plaćanje i za prijenos sredstava na operativne strukture i/ili krajnje korisnike;
 - potvrđivanje dostupnosti i valjanosti elemenata za sufinanciranje;
 - utvrđivanje i promptno obavještanje o nepravilnostima;
 - financijske ispravke slijedom eventualno uočenih nepravilnosti, u skladu sa člankom 50. Provedbene uredbe o programu IPA;
 - osoba za kontakt o financijskim informacijama koje se šalju između Komisije i Korisnika.
- b) odgovoran je za djelotvorno funkcioniranje sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje posebno ispunjava sljedeće zadatke u pogledu tih odgovornosti:
- odgovoran je za izdavanje, nadzor i oduzimanje ili povlačenje akreditacije operativnim strukturama;
 - osiguranje postojanja i djelotvornog funkcioniranja sustava upravljanja pomoći u okviru programa IPA;
 - osiguranje da sustav unutarnje kontrole u pogledu upravljanja sredstvima bude djelotvoran i učinkovit;
 - podnošenje izvješća o radu sustava upravljanja i kontrole;

- učinkovit rad sustava izvještavanja i pružanja informacija;
- praćenje ispunjavanja nalaza iz revizorskih izvješća, u skladu sa člankom 18. ovog Okvirnog sporazuma i člankom 30. stavkom 1. Provedbene uredbe o programu IPA;
- bez odgađanja obavještava Komisiju, uz primjerak izvijesti dužnosnika nadležnog za akreditaciju, o bilo kakvim značajnim promjenama u sustavima upravljanja i kontrole.

Kao nužna posljedica odgovornosti pod a) i b) kako je gore navedeno, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje uspostavlja Godišnju izjavu o jamstvu kako je utvrđeno u članku 17. ovog Okvirnog sporazuma i sljedećeg DODATKA B ovom Sporazumu, koja uključuje:

- a) potvrdu o učinkovitom radu sustava upravljanja i kontrole;
- b) potvrdu o pravovaljanosti i ispravnosti odnosnih transakcija;
- c) informacije o bilo kakvim promjenama u sustavima i kontrolama, i elementima popratnih računovodstvenih podataka.

Ukoliko potvrde u vezi s učinkovitim radom sustava upravljanja i kontrole i pravovaljanosti i ispravnosti odnosnih transakcija (gornjih a) i b) nisu dostupne, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je izvijestiti Komisiju, uz primjerak dužnosniku nadležnom za akreditaciju, o razlozima i mogućim posljedicama kao i o mjerama koje se poduzimaju za ispravak situacije i zaštitu interesa Zajednice.

5) Nacionalni fond (NF):

- a) Nacionalni fond je tijelo smješteno na razini državnog ministarstva Korisnika i nadležno je za središnji proračun te djeluje kao tijelo središnje riznice.
- b) Nacionalni fond je zadužen za poslove financijskog upravljanja pomoći u okviru programa IPA, pod nadležnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje.
- c) Nacionalni fond je posebno zadužen za organiziranje bankovnih računa, podnošenje zahtjeva za isplatom sredstava Komisiji, odobravanje prijenosa sredstava sa Komisije na operativne strukture ili na krajnje korisnike i podnošenje financijskih izvješća Komisiji.

6) Operativne strukture:

- a) Po jedna operativna struktura uspostavlja se za svaku komponentu ili program IPA koja će se baviti upravljanjem i provedbom pomoći u okviru programa IPA. Operativna struktura je tijelo ili skupina tijela unutar uprave Korisnika.
- b) Operativna struktura je odgovorna za upravljanje i provedbu programa IPA ili predmetnih programa u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja. U tu svrhu, operativna struktura ima nekoliko funkcija koje uključuju:
 - pripremu godišnjih i višegodišnjih programa;
 - nadzor provedbe programa i vođenje sektorskih nadzornih odbora kako je određeno u članku 36. stavku 2. ovog Okvirnog sporazuma i u članku 59. Provedbene uredbe o programu IPA, odnosno, osiguravanje dokumentacije potrebne za nadzor kvalitete provedbe programa;

- pripremu sektorskih godišnjih i završnih izvješća o provedbi iz članka 38. stavka 1. i 2. ovog Okvirnog sporazuma i članka 61. stavka 1. Provedbene uredbe o programu IPA, te nakon njihove provjere od strane sektorskog nadzornog odbora, podnošenje izvješća Komisiji, nacionalnom koordinatoru programa IPA i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje;
 - osiguranje da su aktivnosti koje se financiraju odabrane i odobrene sukladno kriterijima i mehanizmima primjenjivim na te programe te da poštuju relevantna pravila Komisije i nacionalna pravila;
 - uspostavljanje postupaka kako bi se osiguralo čuvanje dokumentacije u vezi s izdacima i potrebnim revizijama kako bi se osigurao odgovarajući tijek revizije;
 - organizaciju natječajnih postupaka, dodjelu i potpisivanje ugovora, izvršenje plaćanja i povrat sredstava od krajnjeg korisnika;
 - osiguranje da sva tijela sudionici u provedbi operacija održavaju poseban računovodstveni sustav ili posebnu računovodstvenu kodifikaciju;
 - dostavu svih potrebnih informacija o postupcima i provjerama provedenim u vezi s izdacima prema Nacionalnom fondu i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje;
 - uspostavu, održavanje i nadogradnju odgovarajućeg sustava izvještavanja i informiranja;
 - potvrđivanje da su izdaci pristigli na naplatu učinjeni u skladu s primjenjivim pravilima, da je roba dostavljena i usluge izvršene sukladno relevantnoj odluci, te da su zahtjevi za plaćanje sa strane krajnjeg korisnika ispravni: Te potvrde pokrivaju administrativne, financijske, tehničke i fizičke aspekte operacija, kako je prikladno;
 - osiguranje interne revizije svojih različitih sastavnih tijela;
 - izvještavanje o nepravilnostima;
 - poštivanje zahtjeva vezanih uz informiranje i promidžbu.
- c) Čelnici tijela koja čine operativnu strukturu moraju biti jasno imenovani i odgovorni za zadatke koji su dodijeljeni njihovim odnosnim tijelima, u skladu sa člankom 8. stavkom 3. ovog Okvirnog sporazuma i člankom 11. stavkom 3. Provedbene uredbe o programu IPA.

7) Tijelo nadležno za reviziju:

- a) Korisnik imenuje tijelo nadležno za reviziju koje je funkcionalno neovisno od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole i poštuje međunarodno prihvaćane revizijske standarde.
- b) Tijelo nadležno za reviziju odgovorno je za potvrđivanje djelotvornog i dobrog rada sustava upravljanja i kontrole.
- c) Tijelo nadležno za reviziju, pod nadležnosti svoga čelnika, posebno ispunjava sljedeće funkcije i preuzima sljedeće odgovornosti:
 - Tijekom svake godine, uspostavljanje i izvršavanje godišnjeg plana rada revizije koji obuhvaća revizije čiji je cilj potvrđivanje:

- djelotvornog rada sustava upravljanja i kontrole;
- pouzdanosti računovodstvenih podataka koji se dostavljaju Komisiji.

Rad revizije uključuje provođenje revizije na odgovarajućem uzorku operacija ili transakcija i provjeru procedura.

Godišnji plan rada revizije podnosi se nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i Komisiji prije početka predmetne godine.

- podnošenje izvješća i mišljenja kako slijedi:
 - godišnje izvješće o obavljenim revizijama prema obrascu u DODATKU C ovom Okvirnom sporazumu i utvrđivanje resursa koje je tijelo nadležno za reviziju koristilo i sažetak svih slabosti otkrivenih u sustavu upravljanja i kontrole ili nalazima revizije transakcija izvršenih u skladu s godišnjim planom rada revizije tijekom prethodnih 12 mjeseci, zaključno na dan 30. rujna odnosno godine. Godišnje izvješće o obavljenim revizijama šalje se Komisiji, nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i dužnosniku nadležnom za akreditaciju do 31. prosinca svake godine. Prvo takvo izvješće pokriva razdoblje od 1. siječnja 2007. do 30. studenog 2007.
 - godišnje revizijsko mišljenje prema obrascu u DODATKU D ovom Okvirnom sporazumu o tome rade li sustavi upravljanja i kontrole učinkovito i poštuju li zahtjeve ovog Okvirnog sporazuma i Provedbene uredbe o programu IPA i/ili drugih sporazuma između Komisije i Korisnika. Ovo se mišljenje šalje Komisiji, nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i dužnosniku nadležnom za akreditaciju. Pokriva isto razdoblje i ima iste rokove kao i godišnje izvješće o obavljenim revizijama.
 - mišljenje o završnoj izjavi o izdacima koje nacionalni dužnosnik za ovjeravanje podnosi Komisiji, za zatvaranje nekog programa ili nekog njegovog dijela. Tamo gdje je to prikladno, završna izjava o izdacima može uključiti zahtjeve za plaćanje u obliku računa koji se podnose na godišnjoj osnovi. Ovo mišljenje bavi se valjanosti završnog zahtjeva za plaćanje, točnosti financijskih informacija i, tamo gdje je to prikladno, popraćeno je završnim izvješćem o obavljenim revizijama. Priprema se prema obrascu u DODATKU E ovom Okvirnom sporazumu. Šalje se Komisiji i dužnosniku nadležnom za akreditaciju u isto vrijeme kad i odnosna završna izjava o izdacima koju podnosi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ili najkasnije u roku od tri mjeseca od podnošenja te završne izjave o izdacima.
- Daljnji posebni zahtjevi za godišnji plan rada revizije i/ili izvješća i mišljenja iz prethodne točke mogu se utvrditi u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju.
- S obzirom na metodologiju rada revizije, izvješća i revizijska mišljenja, tijelo nadležno za reviziju mora poštivati međunarodne standarde o reviziji, posebno u pogledu područja procjene rizika, revizijske značajnosti i uzorkovanja. Ta se metodologija može upotpuniti daljnjim smjernicama i definicijama Komisije, posebno u vezi s odgovarajućim općim pristupom uzorkovanju, razinama povjerljivosti i značajnosti.

DODATAK B

Okvirnom sporazumu između Komisije i

Vlade Republike Hrvatske

Izjava o jamstvu¹

Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje Republike Hrvatske²

Ja, (*prezime, ime, službeni naziv ili funkcija*), nacionalni dužnosnik za ovjeravanje Republike Hrvatske ovim dostavljam Komisiji [izjavu o izdacima] [račune i izjavu o izdacima]³ Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) za Republiku Hrvatsku za financijsku godinu 01. 01. 20xx do 31. 12. 20xx.

Izjavljujem da sam uspostavio i nadzirao rad sustava upravljanja i interne kontrole u vezi s komponentom programa IPA [1 do 5] (Godišnja izjava o upravljanju).

Potvrđujem, na osnovi svoje vlastite prosudbe i na osnovi informacija koje su mi na raspolaganju, uključujući, između ostalog, rezultate rada interne revizije, da:

- Izdaci prikazani [i računi podnijeti]³ Komisiji tijekom financijske godine 01. 01. 20xx do 31. 12. 20xx daju[e]³, po mom najboljem znanju, objektivno, potpuno i točno stanje izdataka i primitaka u vezi s komponentom programa IPA [1 do 5] za gore navedenu financijsku godinu;
- Sustav upravljanja i kontrole bio je djelotvoran kako bi osigurao prihvatljivo jamstvo pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih transakcija, uključujući, između ostalog, poštivanje načela dobrog financijskog upravljanja;
- Sustav upravljanja i kontrole primijenjen za komponentu [1 do 5] nije se [značajno]⁴ promijenio u usporedbi s opisom danim u trenutku podnošenja zahtjeva za prijenos upravljanja (uzimajući u obzir promjene o kojima je Komisija bila obaviještena prethodnih godina);
- Poštovani su svi relevantni ugovorni odnosi koji bi mogli imati materijalne posljedice na prikazane izdatke [i podnijete račune]³ tijekom referentnog razdoblja u slučaju nepoštivanja. Nije bilo događaja nepoštivanja pravila Zajednice koji bi mogli imati materijalne posljedice na prikazane izdatke [i podnijete račune]³ u slučaju nepoštivanja.

[Ovo jamstvo ipak podliježe sljedećim rezervacijama <opisati i mjere za ispravak>:

- ...
- ...].

¹ po komponentama

² prema Članku 27. Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

⁴ gdje je to prikladno

Nadalje, potvrđujem da nisam upoznat s bilo kojim neobjavljenim pitanjem koje bi moglo štetiti financijskim interesima Zajednice.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis
(Ime i službeni naslov ili funkcija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje)

DODATAK C

Okvirnom sporazumu između Komisije i ,

Vlade Republike Hrvatske

Godišnje izvješće o obavljenim revizijama¹

Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju²

dostavlja se

- Europskoj komisiji, Općoj upravi ...
- Dužnosniku nadležnom za akreditaciju (DNA) u Republici Hrvatskoj i
- [primjerak]³ Nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje (NDO) u Republici Hrvatskoj Hrvatskoj

1. Uvod

- Utvrditi komponentu/program IPA-e koju izvješće pokriva
- Navesti tijela koja su bila uključena u pripremu izvješća, uključujući i samo Tijelo nadležno za reviziju
- Opisati korake koji su poduzeti za pripremu izvješća
- Navesti opseg obavljenih revizija (uključujući izdatke prikazane Komisiji za odnosnu godinu u vezi s relevantnim operacijama)
- Navesti razdoblje pokriveno ovim godišnjim izvješćem o obavljenim revizijama (*prethodnih 12 mjeseci zaključno na dan 30. 09. 20xx.*)

2. Sažetak nalaza

- Opisati vrstu i opseg nalaza dobivenih i iz sustava i iz dokaznog ispitivanja. (Te nalaze podijeliti prema razini važnosti - "velika", "srednja" i "mala". Popis tih nalaza prikazan je u dodatku ovom izvješću). Navesti one pogreške, koje se smatraju sistemskim po svojoj prirodi i procijeniti vjerojatnost moguće daljnje kvalifikacije povezane s tim pogreškama. Opisati i količinski izraziti sve otkrivene nepravilnosti.

3. Promjene u sustavima upravljanja i kontrole

- Navesti sve bitne promjene u sustavima upravljanja i kontrole u usporedbi s postojećim opisom u trenutku podnošenja zahtjeva za prijenos upravljanja (decentralizirano upravljanje) a od trenutka posljednjeg godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama.
- Provjeriti je li NDO navedene promjene prosljedio u skladu s Dodatkom A4) b) Okvirnog sporazuma

¹ po komponentama

² prema Članku 29. stavku 2(b) Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

4. Promjene u godišnjem planu revizije

- Navesti promjene koje su unijete u godišnjem planu revizije ili su predložene, uz objašnjenja i razloge.
- S obzirom na prethodno navedene promjene, opisati pristup revizije koji je usvojen kao odgovor. Naznačiti implikacije promjena i odstupanja, uključujući i naznaku osnove za odabir dodatnih postupaka revizije u kontekstu revidiranog godišnjeg plana revizije.

5. Revizije sustava

- Navesti tijela koja su provela ispitivanje sustava u svrhu ovog izvješća, uključujući i samo tijelo zaduženo za reviziju.
- Priložiti sažeti popis obavljenih revizija; navesti primijenjene stupnjeve značajnosti i pouzdanosti (u %), gdje je prikladno, i datum kada je izvješće proslijeđeno Komisiji.
- Opisati osnovu za odabir revizija u kontekstu godišnjeg plana revizija.
- Opisati glavne nalaze i zaključke iz obavljenih revizija za sustave upravljanja i kontrole, uključujući adekvatnost tijeka revizije i poštivanje zahtjeva i politika Zajednice.
- Navesti sve financijske posljedice nalaza.
- Navesti podatke o praćenju nalaza revizije, a posebno o primijenjenim ili preporučenim mjerama ispravljanja i sprječavanja.

6. Revizije uzorka operacija

- Navesti tijela koja su provela dokazno ispitivanje u svrhu ovog izvješća, uključujući i samo Tijelo nadležno za reviziju.
- Priložiti sažeti popis s brojem obavljenih revizija, primijenjenih stupnjeva značajnosti i pouzdanosti (u %), gdje je prikladno, i iznos provjerenih izdataka, podijeljenih na komponente, osovine prioriteta programa i/ili mjere ukoliko je relevantno, razlikujući između uzorkovanja na osnovi rizika i statističke metode uzorkovanja, gdje je to prikladno. Navesti postotak provjerenih izdataka u odnosu na ukupne prihvatljive izdatke prijavljene Komisiji (i za predmetno razdoblje i kumulativno).
- Opisati osnovu za odabir provjerenih operacija.
- Opisati glavne rezultate dokaznog ispitivanja, posebno naznačiti ukupnu stopu financijskih pogrešaka u odnosu na ukupne izdatke nad kojima je obavljena revizija a koji su dobiveni iz uzorka.
- Navesti podatke o praćenju pogrešaka, primjeni financijskih ispravaka i/ili planu ispravaka.
- Navesti sve nastale financijske ispravke.

7. Suradnja između revizijskih tijela i nadzor koji obavlja tijelo nadležno za reviziju
- Opisati postupak za koordinaciju između različitih nacionalnih tijela za reviziju i samog tijela nadležnog za reviziju (ako je primjenjivo).
 - Opisati postupak za nadzor koji primjenjuje tijelo nadležno za reviziju prema drugim revizijskim tijelima (ako je primjenjivo).
8. Praćenje aktivnosti revizije iz prethodnih godina
- Navesti informacije, tamo gdje je prikladno, o praćenju preporuka revizije i rezultata obavljene revizije nad operacijama iz ranijih godina.
9. Sredstva koje je koristilo tijelo nadležno za reviziju
- Opisati sredstva korištena u cilju izrade ovog godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama

DODATAK: Godišnji plan revizija za referentnu godinu (*prethodnih 12 mjeseci zaključno na dan 30. 09. 20xx.*)

[Popis nalaza iz prethodne točke 2]

[Popis promjena iz prethodne točke 4]

[Sažeti popis iz prethodne točke 5 prema priloženom obrascu]

[Sažeti popis iz prethodne točke 6 prema priloženom obrascu]

[Sažeti popis iz prethodne točke 5] ZA REVIZIJE SUSTAVA

Datum obavljen revizije sustava	Program / sustav na kojem je obavljena revizija	Jedinica koja obavlja reviziju	Prikazani izdaci u referentnoj godini	Ukupni kumulativni prikazani izdaci	Osnova za odabir programa
---------------------------------------	---	--------------------------------	---------------------------------------	-------------------------------------	---------------------------

[Sažeti popis iz prethodne točke 6] ZA PRIKAZANE IZDATKE I UZORKOVANE REVIZIJE

Fond	Referenca (CCI br.)	Program	Izdaci prikazani u ref. godini	Izdaci u ref. godini revidirani radi nasumičnog uzorka	Iznos i postotak (stopa pogreške) neredovitih izdataka u nasumičnom uzorku (3)	Ostali izdaci nad kojima je obavljena revizija (4)	Iznos neredovitih izdataka ostali iz uzorka	Ukupni izdaci prikazani kumulativno	Ukupni izdaci revidirani kumulativno kao postotak ukupnih izdataka prikazanih kumulativno	Stupanj značajnosti (%)	Stupanj povjerljivosti (%)
------	---------------------	---------	--------------------------------	--	--	--	---	-------------------------------------	---	-------------------------	----------------------------

1. 2. Iznos % 1.

1. Visina izdataka nad kojima je obavljena revizija.
2. Postotak izdataka nad kojima je obavljena revizija u odnosu na izdatke prikazane Komisiji u referentnoj godini.
3. U slučaju u kojem nasumični uzorak pokriva više od jednog Fonda ili programa, informacije se daju za cijeli uzorak.
4. Izdaci iz dodatnog uzorka i izdaci iz nasumičnog uzorka koji nisu u referentnoj godini.

DODATAK D

Okvirnom sporazumu između Komisije i Vlade Republike Hrvatske¹ Godišnje revizijsko mišljenje

Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju² o sustavima upravljanja i kontrole

dostavlja se

- Europskoj komisiji, Općoj upravi ...
- Dužnosniku nadležnom za akreditaciju (DNA) u Republici Hrvatskoj i
- [primjerak]³ Nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje (NDO) u Republici Hrvatskoj

Uvod:

Ja, (*prezime, ime, službeni naziv ili funkcija*), čelnik Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju (*države*), (*naziv imenovanog Tijela nadležnog za reviziju*) ispitao/la sam rad sustava upravljanja i kontrole za operacije u okviru komponente [1 to 5] Instrumenta prepristupne pomoći (IPA) tijekom prethodnog razdoblja od 12 mjeseci zaključno sa (*datumom*), kako bih izdao/la mišljenje o njihovoj usklađenosti s Okvirnim sporazumom i/ili drugim sporazumima između Komisije i Vlade Republike Hrvatske, u okviru programa IPA i o tome je li se tim sustavima upravljanja i kontrole – namijenjenim da doprinesu dobivanju pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]⁴ dostavljenih Komisiji i da pomognu u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose – upravljalo na efikasan način.

Odnosne odgovornosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i revizora:

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran je, između ostalog, za pripremu i realno prikazivanje Izjave o jamstvu u skladu sa člankom 25. Provedbene uredbe o programu IPA (IPA PU). Ta odgovornost uključuje davanje izjave u pogledu objektivnosti, potpunosti i točnosti prikazanih izdataka [i podnijetih računa]³ Komisiji, kao i o tome da li djelotvoran rad sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA osigurava prihvatljivo jamstvo u pogledu pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se Izjava odnosi.

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje svoju procjenu treba temeljiti na svim informacijama koje su mu/joj na raspolaganju. To uključuje rad službe interne revizije.

Moja odgovornost u ovom izvješću – u skladu sa člankom 29. stavkom 2.b) 2. alineja Provedbene uredbe o programu IPA – je izraziti mišljenje o djelotvornom radu sustava upravljanja i kontrole uspostavljenih za operacije u okviru komponente programa IPA [1 do 5] tijekom prethodnog razdoblja od 12 mjeseci zaključno sa (*datumom*) u svakom materijalnom pogledu. Naše revizije organiziraju se s tim ciljem (kao i s ciljem da se

¹ po komponentama

² sukladno Članku 29. stavku 2.b) Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

⁴ mogućnost koja se bira ovisno o komponenti

ujedno osiguraju mišljenja o prikazanim izdacima [i godišnji računi komponente 5]⁵i završnim izjavama o zahtjevu). Organiziramo opći plan rada revizije radi ispunjenja svih naših odgovornosti prema članku 29. Provedbene uredbe o programu IPA. Naše revizije nismo planirali niti obavljali s ciljem da bismo mogli izraziti opće mišljenje o pouzdanosti Izjave o jamstvu nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje kao takve. No ipak navodimo svoje zaključke o tome da li rezultati obavljene revizije koju smo proveli značajno dovode u pitanje Izjavu o jamstvu. Posebno smo procijenili jesu li naši nalazi obavljene revizije u skladu s postojanjem ili izostankom rezervacija od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje prema Izjavi o jamstvu. Revizije smo obavili u skladu s međunarodnim revizijskim standardima. Ti standardi zahtijevaju, između ostalog, poštivanje etičkih zahtjeva te da revizije planiramo i obavljamo kako bismo dobili prihvatljivo jamstvo na kojem možemo temeljiti naše mišljenje.

Vjerujem da obavljeni rad osigurava dobru osnovu za naše mišljenje.

Opseg ispitivanja:

Revizijski zadaci obavljeni su u skladu s godišnjim planom revizije u pogledu ove komponente u predmetnom razdoblju od 12 mjeseci i navedeni su u godišnjem izvješću o obavljenim revizijama koje pokriva razdoblje do ... (*datum*).

Naša revizija zasnovana na sustavu uključila je ispitivanje, na osnovi testiranja, strukture i rada sustava upravljanja i kontrole koji je korisnik uveo radi djelotvornog upravljanja onim rizicima koji mogu ugroziti izradu pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljenih Komisiji.

Navesti ograničenja opsega ispitivanja:

- Objasniti eventualna ograničenja

Mišljenje revizora:

[1. mogućnost – Bezuvjetno mišljenje

Na osnovi gore spomenutog ispitivanja, moje je mišljenje da su u razdoblju od 1. listopada 20xx. do 30 rujna 20xx.+1) sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5] kao doprinos izradi pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljeni Komisiji pa time i da bi pomogli u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, djelotvorno funkcionirali a, glede njihove namjene i rada, poštivali su u svakom materijalnom pogledu sve važeće zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili svih drugih sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA. Bez izražavanja mišljenja o općoj pouzdanosti Izjave o jamstvu zaključujem da Izjava o jamstvu koju izdaje nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ne sadrži izjave koje bi

⁵ mogućnost koja se bira za komponentu 5

materijalno bile neusklađene s nalazima revizije i koje bi tako dale osnove za sumnju u ispravnost Izjave o jamstvu u skladu s važećim zakonima.

Revizije su obavljene u razdoblju između d/m/20.. i d/m/20.. . Izvješće o mojim nalazima dostavlja se s istim datumom kao i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)

[2. mogućnost – Uvjetno mišljenje⁶

Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja, moje je mišljenje da su u razdoblju od 1. listopada 20xx. do 30 rujna 20xx.+1) sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5] kao doprinos izradi pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljeni Komisiji pa time i da bi pomogli u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, djelotvorno funkcionirali a, glede njihove namjene i rada, poštivali su u svakom materijalnom pogledu sve važeće zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili sve druge sporazume između Komisije i (*države*) u okviru programa IPA, osim u sljedećem:

- Iznijeti i objasniti kvalifikacije (bilo zbog neslaganja s nacionalnim dužnosnikom za ovjeravanje ili ograničenja opsega); posebno navesti odnosna tijela
- Navesti je li priroda kvalifikacija da se ponavljaju / sistemska ili jednokratna

Zbog toga, [(*država*)] [... tijelo] [i drugi sudionik(ci)] nije poštivao/la zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili druge sporazume između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA.

Procjenjujem da posljedica kvalifikacija(e) iznosi ... EUR [%] od ukupnih prikazanih izdataka, što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa. Doprinos Zajednice koji je oštećen tako iznosi Bez izražavanja mišljenja o općoj pouzdanosti Izjave o jamstvu u cjelini, zaključujem da Izjava o jamstvu koju je izdao nacionalni dužnosnik za ovjeravanje sadrži izjavu(e) koja(e) je/su materijalno neusklađena(e) s našim nalazima revizije i koje bi tako dale osnove za sumnju u ispravnost Izjave o jamstvu u skladu s važećim zakonima u vezi s ovim. Ova/ove rezervacija(e) i neusklađenost(i) jest/jesu: <opisati rezervaciju>

Revizije su obavljene u razdoblju između d/m/20.. i d/m/20.. . Izvješće o mojim nalazima dostavlja se s istim datumom kao i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

⁶ primjenjuje se bilo zbog njihovog neslaganja s nacionalnim dužnosnikom za ovjeravanje ili ograničenja opsega.

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju]

[3. mogućnost – Nepovoljno mišljenje

Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja, moje je mišljenje da u razdoblju od 1. listopada 20xx. do 30. rujna 20xx.+1) sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5] kao doprinos izradi pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljeni Komisiji pa time i da bi pomogli u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, nisu djelotvorno funkcionirali a, glede njihove namjene i rada, nisu poštivali, u značajnoj mjeri, važeće zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili sve druge sporazume između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA.

Ovo negativno mišljenje temelji se na sljedećem(im) nalazu(nalazima):

- Opisati okolnosti uslijed kojih su nastale rezervacije – kao i značajne posljedice za poštivanje pravila Zajednice – i posebno navesti tijela na koja utječu, ukoliko je primjenjivo.

Zbog posljedica pitanja opisanih u prethodnom stavku, [(*država*)] [... tijelo] [i drugi sudionik(ci)] nije poštivao/la zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili drugih sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA.

Revizije su obavljene u razdoblju između d/m/20.. i d/m/20.. . Izvješće o mojim nalazima dostavlja se s istim datumom kao i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju]

[4. mogućnost – Suzdržano mišljenje

S obzirom na značaj predmeta rasprave u prethodnom odlomku, ne izražavam mišljenje o djelotvornosti sustava upravljanja i kontrole u okviru komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od 1. listopada 20xx. do 30. rujna 20xx.+1 i njegovoj usklađenosti s Okvirnim sporazumom o programu IPA i/ili bilo kojim drugim sporazumima između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA. Bez izražavanja mišljenja o općoj pouzdanosti Izjave o jamstvu u cjelini, zaključujem da Izjava o jamstvu koju izdaje nacionalni dužnosnik za ovjeravanje sadrži izjavu(e) koju(e) koja(e) jest/jesu materijalno neusklađene s našim nalazima revizije pa stoga daju osnovu(e) za sumnju u ispravnost Izjave o jamstvu u skladu s važećim zakonima u vezi s ovim. Ova/ove rezervacija(e) i neusklađenost(i) jest/jesu: <opisati rezervaciju>

Mjesto i datum izdavanja

Potpis
Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju]

DODATAK E

Okvirnom sporazumu između Komisije i

Vlade Republike Hrvatske¹

Revizijsko mišljenje

Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju²
o završnoj izjavi o izdacima [programa s referencom: ...]
[o računima i izjavi o izdacima za komponentu 5]³
[dio ... programa s referencom: ...]
[uz podršku završnog Izvješća o obavljenim revizijama]⁴

dostavlja se

- Europskoj komisiji, Općoj upravi ...
- Dužnosniku nadležnom za akreditaciju (DNA) u Republici Hrvatskoj i

1. Uvod

Ja, (*prezime, ime, službeni naziv ili funkcija*), čelnik Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju, (naziv imenovanog Tijela nadležnog za reviziju), ispitao/la sam rezultate revizija obavljenih na programu (navesti program – naziv, komponentu, razdoblje, poziv na broj (CCI)) prema ili pod odgovornosti Tijela nadležnog za reviziju u skladu s planom rada revizije [a poduzeo/la sam i dodatne aktivnosti koje sam prema vlastitoj prosudbi smatrao/la potrebnim].

2. Odnosne odgovornosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NDO) i revizora:

U skladu sa člankom 25. Provedbene uredbe o programu IPA (IPA PU), priprema i istinito prikazivanje izjava o izdacima koje se podnose Komisiji, kao i osiguranje pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, u nadležnosti je nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje.

[Ta nadležnost uključuje: izradu, provedbu i održavanje interne kontrole koja se odnosi na pripremu i istinito prikazivanje godišnjih računa koji ne sadrže pogrešno prikazivanje, bilo zbog prijekare ili pogreške; odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika; i izradu računovodstvenih procjena koje su realne u zadanim okolnostima]³.

Moja je odgovornost u ovom izvješću – u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.b) 3. alineja Provedbene uredbe o programu IPA – izraziti mišljenje [o pouzdanosti završne izjave o izdacima] [o pouzdanosti izjave o izdacima i godišnjih računa]³ [i o valjanosti završnog zahtjeva za plaćanje] koje podnosi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje. Revizije sam obavio/la u skladu s međunarodnim revizijskim standardima.

Ti standardi zahtijevaju da revizije planiram i obavljam kako bih dobio/la realna jamstva o tome je[su] li izjava(e) o izdacima [i godišnji računi]³ [i zahtjev za plaćanjem za

¹ po komponentama

² sukladno Članku 29. stavku 2. b) Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

⁴ gdje je odgovarajuće u svakom slučaju nije primjenjivo na komponentu 5

konačni saldo doprinosa Zajednice programu] oslobođeni od pogrešnog prikazivanja [i djelotvornost postupaka interne kontrole]³.

Organiziramo opći plan rada revizije radi ispunjenja naših odgovornosti prema Članku 29. Provedbene uredbe o programu IPA. Revizije su uključile [ispitivanje, na osnovi testiranja, dokaza koji podupiru iznose i informacije objavljene u završnoj izjavi o izdacima i zahtjevu za plaćanjem za konačni saldo doprinosa Zajednice programu] [ispitivanje, na osnovi testiranja, dokaza koji podupiru informacije u godišnjim računima, ispitivanje procedura i odgovarajućeg uzorka transakcija da bi se dobio revizijski dokaz o iznosima i podacima objavljenim u izjavi o izdacima i godišnjim računima]³. [Revizije su obuhvatile usklađenost isplata s pravilima Zajednice samo u vezi sa sposobnosti akreditiranih administrativnih struktura da osiguraju provjeru takve usklađenosti prije izvršenja isplate]⁵.

Vjerujem da moje revizije osiguravaju realnu osnovu za moje mišljenje.

3. Opseg ispitivanja

Ispitivanje sam proveo/la u skladu sa Člankom 29. stavkom 2. b) Provedbene uredbe o programu IPA.

<Svrha našeg ispitivanja nije bila kreiranje mišljenja o pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se odnosi završna izjava o izdacima koja se podnosi Komisiji.>⁶ <Nije bilo ograničenja za opseg ispitivanja.>⁵

Opseg su nadalje ograničavali sljedeći faktori:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ..., itd.

(Navesti sva ograničenja za opseg ispitivanja, na primjer sve sistemske probleme, slabosti u sustavu upravljanja i kontrole, nedostatak popratne dokumentacije, slučajeve u sudskim postupcima, itd. i procijeniti visine izdataka i doprinosa Zajednice na koji to utječe. Ukoliko Tijelo nadležno za reviziju ne smatra da ograničenja utječu na završne prikazane izdatke, i to je potrebno navesti.)

4. Greške i nepravilnosti

[Stope pogrešaka i slučajevi nepravilnosti otkriveni prilikom obavljanja revizije nisu takvi da bi spriječili bezuvjetno mišljenje ukoliko ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje riješi na zadovoljavajući način i s obzirom na kretanje u razini njihovog pojavljivanja tijekom vremena.]

Ili

[Stope pogrešaka i nepravilnosti otkrivene prilikom obavljanja revizije i način na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava, su takve da ne sprječavaju bezuvjetno

⁵ nije obavezno za komponentu 5

⁶ mogućnost koja se bira ovisno o komponenti.

mišljenje. Popis tih slučajeva nalazi se u završnom izvješću o obavljenim revizijama uz naznaku njihovog eventualnog sistemskog karaktera i raspona problema.]

5. Mišljenje revizora o završnoj izjavi o izdacima

[1. mogućnost – Bezuvjetno mišljenje

(Ukoliko nije bilo ograničenja glede opsega ispitivanja, a stopa pogrešaka i slučajevi nepravilnosti i način na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava ne sprječavaju bezuvjetno mišljenje)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da su računi podnijeti Komisiji za operacije u okviru komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma) (posebno izjava o izdacima) prikazani istinito, u svakom materijalnom pogledu <, uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ [a procedure interne kontrole su djelovale na zadovoljavajući način]³.]

Ili

[Na osnovi gore spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2. (b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da završna izjava o izdacima prikazuje istinito, u svakom materijalnom pogledu - < uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ - izdatke plaćene u okviru operativnog programa s pozivom na:... komponente u okviru programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma), i da je zahtjev za isplatom završnog salda doprinosa Zajednice ovom programu valjan.]

Moje revizije obavljene su između D/M/20.. i D/M/20.. .

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

[2. mogućnost – Uvjetno mišljenje

(Ukoliko su postojala ograničenja glede opsega ispitivanja i/ili stope pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i načina na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava, to zahtjeva uvjetno mišljenje, ali ne opravdava nepovoljno mišljenje za sve predmetne izdatke)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio], moje je mišljenje da su računi podnijeti Komisiji za operacije u okviru komponente IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma) prikazani istinito, u

⁷ uključiti po izboru za komponente za koje je to primjenjivo (pogledajte prethodnu fusnotu 6).

svakom materijalnom pogledu - < uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose>⁷ [a procedure interne kontrole su djelovale na zadovoljavajući način]³- osim u sljedećem:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ..., itd.

(navesti kvalifikacije, posebno tijela na koja se odnose, i objasniti da li se ponavljaju / jesu li sistemski ili jednokratni)

Procjenjujem da posljedica kvalifikacija(e) iznosi ... EUR [u %] od ukupnih prikazanih izdataka, [što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa]. Doprinos Zajednice koji je oštećen tako iznosi

Ili

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da završna izjava o izdacima prikazuje istinito, u svakom materijalnom pogledu -< uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ izdatke plaćene u okviru operativnog programa s pozivom na: ... komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma), i da je zahtjev za isplatom završnog salda doprinosa Zajednice ovom programu valjan osim u pogledu pitanja iz gornje točke 3 i/ili primjedbi iz prethodne točke 4 u pogledu stopa pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i načina na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava.

Procjenjujem da posljedica kvalifikacija(e) iznosi ... EUR [u %] od ukupnih prikazanih izdataka, [što odgovara ... EUR [u %] javnog doprinosa]. Doprinos Zajednice koji je oštećen tako iznosi

Moje revizije obavljene su između D/M/20.. i D/M/20.. .

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju]

[3. mogućnost – Nepovoljno mišljenje

(Ukoliko su vrsta i razmjer pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i načina na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava tako opsežni da se kvalifikacija ne smatra odgovarajućom za objavljivanje obmanjujuće prirode završne izjave o izdacima u cjelini)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji

sam obavio/la], a posebno u pogledu vrste i razmjera pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i činjenice da ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje nije riješio na zadovoljavajući način iz prethodne točke 4, moje je mišljenje da računi podnijeti Komisiji za operacije u okviru komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma) nisu istinito prikazani, u svakom materijalnom pogledu [a procedure interne kontrole nisu djelovale na zadovoljavajući način]³.]

III

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2. (b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da završna izjava o izdacima ne prikazuje na istiniti način, u svakom materijalnom pogledu - < uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ izdatke plaćene u okviru operativnog programa s pozivom na... komponentne programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma), i da zahtjev za isplatom završnog salda doprinosa Zajednice ovom programu nije valjan.]

Moje revizije obavljene su između D/M/20.. i D/M/20.. .

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju]

[4. mogućnost - – Suzdržano mišljenje

(Ukoliko je bilo velikih ograničenja u opsegu ispitivanja, koja su takva da se ne može doći do zaključka o pouzdanosti završne izjave o izdacima bez značajnog nastavka rada)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], a posebno u pogledu pitanja iz točke 3, nisam u mogućnosti izraziti mišljenje.

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju]

[primjerak za: Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje (NDO) Republike Hrvatske]6

DODATAK C DODATNI UVJETI ZA PROVEDBU POMOĆI ZAJEDNICE

1. ZAMJENA

- (1) Država korisnik osigurava uvođenje sustava zamjena kako bi se osigurao kontinuitet funkcija dodijeljenih nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje (NDO).
- (2) Ne dovodeći u pitanje prethodno spomenuto, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ostaje konačno odgovoran za sve nadležnosti koje su mu dodijeljene u ovom Sporazumu i drugim sporazumima.

2. DODATNE NADLEŽNOSTI NDO-a

Osim funkcija i nadležnosti iz Dodatka B ovom Sporazumu, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje:

- (a) sklapaju relevantne sporazume sa svakom od provedbenih agencija, koje mora odobriti Komisija;
- (b) osigurava tijekom nacionalnih i drugih izvora sufinanciranja;
- (c) osigurava da se sustav financijskog izvješćivanja Perseus¹ redovito nadopunjuje i da se postupci izvješćivanja uredno poštuju od strane nacionalnog fonda i provedbenih agencija;
- (d) sudjeluje u nadzornim odborima za program IPA;
- (e) sudjeluje u Nadzornom odboru Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija (odbor TAIB).

3. PLAĆANJA

- (1) Plaćanja sudjelovanja Zajednice od strane Komisije izvršavaju se unutar ograničenja dostupnih sredstava.
- (2) Plaćanja su u obliku: pred-financiranja, periodičnih plaćanja i plaćanja konačnog salda.
- (3) Do 28. veljače svake godine, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje šalje Komisiji prognozu svojih vjerojatnih zahtjeva za plaćanje za odnosnu poslovnu godinu i za sljedeće poslovne godine.
- (4) Razmjena informacija o financijskim transakcijama između Komisije i nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, prema potrebi, obavlja se elektroničkim putem, pomoću postupaka dogovorenih između njih.
- (5) Ukupni zbroj predfinanciranja i periodičnih plaćanja ne smije prijeći 95% sudjelovanja Zajednice.

¹ Perseus je trenutni sustav financijskog izvješćivanja Europske komisije.

- (6) Kada se postigne gornja granica iz gornjeg stavka 5., nacionalni dužnosnik za ovjeravanje samo dostavlja novu potvrđenu izjavu o izdacima i informacije o primljenim iznosima kada zahtijeva plaćanje konačnog salda.
- (7) Iznosi iz programa dostavljenih od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, u potvrđenim izjavama o izdacima, u zahtjevima za plaćanje i u izdacima navedenim u provedbenim izvješćima, bit će iskazani u eurima. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje pretvara iznose izdataka nastalih u nacionalnoj valuti u euro pomoću mjesečne obračunske stope za euro utvrđene od strane Komisije za mjesec tijekom kojeg je izdatak zabilježen u računima odnosno operativne strukture.
- (8) Plaćanja Komisije prema nacionalnom fondu izvršavaju se na račun u eurima. Po jedan račun u eurima otvara se za svaki od odnosnih programa IPA i koristi se isključivo za transakcije povezane s tim programom.
- (9) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje brine se da krajnji korisnici prime ukupan iznos javnog sufinanciranja na vrijeme i u potpunosti. Nikakva posebna naknada niti druga naknada s jednakim učinkom ne naplaćuje se koja bi smanjila te iznose za krajnje korisnike.
- (10) Izdatak se može pokriti financiranjem Zajednice samo ako je nastao i plaćen je od strane krajnjeg korisnika. Izdatak plaćen od strane krajnjih korisnika dokazuje se potvrđenim računima ili računovodstvenim dokumentima jednake dokazne vrijednosti ili drugim relevantnim dokumentima, u slučaju kada, prema programu, pomoć nije u funkciji izdatka. Izdatak mora biti potvrđen od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje.

4. PRIHVATLJIVOST ZAHTJEVA ZA PLAĆANJE

- (1) Ne dovodeći u pitanje utvrđivanje dodatnog zahtjeva ako to okolnosti nalažu, Komisija ne odobrava zahtjev za plaćanje sve dok se ne ispune sljedeći najmanji zahtjevi:
 - (a) U slučaju pred-financiranja od strane Komisije:
 - nacionalni dužnosnik za ovjeravanje obavijestio je Komisiju o otvaranju odnosnog računa u eurima;
 - akreditacije izvršene od strane nadležnog dužnosnika za akreditaciju i nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje na snazi su i prijenos upravljanja od strane Komisije i dalje je valjan;
 - relevantan sporazum o financiranju stupio je na snagu.
 - (b) U slučaju svakog periodičnog plaćanja od strane Komisije:
 - nacionalni dužnosnik za ovjeravanje poslao je Komisiji zahtjev za plaćanje i izjavu o izdacima u vezi s odnosnim plaćanjem;

- granice za pomoć Zajednice u okviru svake prioritetne osi, kako je naznačeno u odluci Komisije o financiranju, su poštivane;
- operativna struktura je Komisiji poslala sektorska godišnja provedbena izvješća, iz članka 61. stavka 1. Uredbe (EZ-a) br. 718/2007, uključujući ono najnovije;
- tijelo nadležno za reviziju poslalo je Komisiji, u skladu s prvom i drugom alinejom članka 29. stavka 2. točke (b) Uredbe (EZ-a) 718/2007 najnovije godišnje izvješće o obavljenim revizijama i mišljenje o usklađenosti uvedenih sustava upravljanja i kontrole sa zahtjevima Uredbe (EZ-a) 718/2007 i svih sporazuma između Komisije i države korisnika;
- akreditacije provedene od strane nadležnog dužnosnika za akreditaciju i nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje su na snazi, a prijenos upravljanja od strane Komisije i dalje vrijedi.

Ukoliko jedan ili više uvjeta navedenih u ovom stavku nisu ispunjeni, država korisnik i nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, kada to od njih zatraži Komisija i unutar vremenskog ograničenja koje utvrdi Komisija, poduzimaju potrebne korake za ispravak stanja.

(c) U slučaju plaćanja konačnog salda od strane Komisije, u skladu s rokom iz članka 166. Uredbe (EZ-a, Euratom) 1605/2002, kako je zadnje izmijenjena Uredbom (EZ-a, Euratom) br. 1995/2006 od 13. prosinca 2006.:

- nacionalni dužnosnik za ovjeravanje poslao je Komisiji zahtjev za konačno plaćanje i konačnu izjavu o izdacima;
- operativna struktura je Komisiji poslala sektorska konačna izvješća za odnosni program, prema zahtjevu iz članka 61. stavka 1. Uredbe (EZ-a) br. 718/2007;
- tijelo nadležno za reviziju je Komisiji poslalo, u skladu s trećom alinejom članka 29. stavka 2. točke (b) Uredbe (EZ-a) br. 718/2007, mišljenje o svim konačnim izjavama o izdacima, popraćeno završnim izvješćem o aktivnosti;
- akreditacije provedene od strane nadležnog dužnosnika za akreditaciju i nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje su na snazi, a prijenos upravljanja od strane Komisije i dalje vrijedi.

Neispunjavanje nekog od uvjeta navedenih u ovom stavku smjesta će rezultirati povratom sredstava konačnog salda.

(2) Sva ili dio plaćanja Komisija može obustaviti plaćanja kada:

- (a) postoji ozbiljan propust u sustavu upravljanja i kontrole programa, koji utječe na pouzdanost postupka za potvrđivanje plaćanja a za koje nisu poduzete mjere ispravka; ili
- (b) izdatak u potvrđenoj izjavi o izdacima povezan je s ozbiljnom nepravilnosti koja nije ispravljena;

- (c) pojašnjenja su potrebna o informacijama sadržanim u izjavi o izdacima.
- (3) Državi korisniku se daje mogućnost da iznese svoje primjedbe u roku dva mjeseca prije no što Komisija odluči o obustavi u skladu sa stavkom 2.
- (4) Komisija prestaje s obustavom svih ili dijela plaćanja kada je država korisnik poduzela potrebne mjere za ispravak nedostatka. Ako država korisnik nije poduzela te mjere, Komisija može odlučiti otkazati sve ili dio sufinanciranja programa od strane Komisije.

5. PRED-FINANCIRANJE

- (1) Pred-financiranje u načelu predstavlja 50% sudjelovanja Zajednice u odnosnom programu, a može se plaćati u godišnjim obrocima. Ta stopa se može povećati ako nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dokaže da nastali iznos neće pokriti pred-financiranje ugovora i bespovratnih sredstava potpisanih na nacionalnoj razini. Plaćanja za sudjelovanje u programima i agencijama Zajednice mogu iznositi do 100% sudjelovanja Zajednice u vezi s ovim sudjelovanjem.
- (2) Iznos koji će se pred-financirati obračunava se kao zbroj procjene iznosa koji će se ugovarati po godinama, i stvarnog iznosa za koji su ugovorne obveze sklopljene u prethodnim godinama. Osim onoga koje se odnosi na sudjelovanje u programima i agencijama Zajednice, pred-financiranje se plaća samo nakon što se objavi prvi poziv na nadmetanje ili poziv za dostavu prijedloga.
- (3) Ukupni iznos plaćen kao pred-financiranje vraća se Komisiji ako se ne pošalje zahtjev za plaćanje za odnosni program u roku 15 mjeseci od dana kada Komisija plati prvi iznos pred-financiranja. Takav povrat sredstava ne utječe na sufinanciranje odnosnog programa od strane Zajednice.
- (4) Ukupni iznos pred-financiranja obračunava se najkasnije kada je program zatvoren. Tijekom cijelog trajanja programa, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje koristi plaćanje pred-financiranjem samo za plaćanje sufinanciranja Zajednice za izdatke u skladu s ovom Uredbom (EZ-a) 718/2007.

6. PERIODIČNA PLAĆANJA

- (1) U slučaju da važeća pravila nisu poštivana ili da su sredstva Zajednice nepropisno korištena, Komisija može smanjiti periodična plaćanja državi korisnici, ili ih privremeno obustaviti, u skladu s odredbama članka 46. Uredbe (EZ-a) 718/2007. Izvještava državu korisnicu sukladno tome.
- (2) Obustava ili smanjenje periodičnih plaćanja poštuje načelo razmjernosti i ne dovodi u pitanje odluke o usklađenosti i odluke o obračunu te financijske ispravke.

7. PRERASPODJELA SREDSTAVA

- (1) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje može zatražiti preraspodjelu sredstava unutar istog programa slijedom preporuke Nadzornog odbora za program IPA-u.
- (2) Zatražena preraspodjela dostavlja se Komisiji na odobrenje, a podliježe novoj odluci Komisije.
- (3) Ukoliko preraspodjela ne sadrži značajne promjene u vrsti prvobitnog programa i, što se tiče financijskog elementa, ne prelazi 20% ukupnog iznosa dodijeljenog odnosnom programu, podliježe granici od 4 milijuna eura, izvještava se odbor koji je dao mišljenje o prvobitnom programu.

8. OSOBLJE, MJESTO I OPERATIVNI TROŠKOVI NACIONALNOG FONDA I DRUGIH ORGANA I TIJELA

- (1) Država korisnik osigurava na svoj vlastiti trošak dostupnost potrebnih ljudskih potencijala za pravovremeno i ispravno izvršavanje zadataka povjerenih organima i tijelima imenovanim u članku 21. IPA provedbene uredbe.
- (2) Država korisnik na svoj vlastiti trošak osigurava potrebne prostorije, uredski namještaj i druge popratne sadržaje za gore navedene organe i tijela.
- (3) Operativne troškove tih organa i tijela snosi država korisnik, osim troška iz članka 94. stavka 1. točke (f) Provedbene uredbe o programu IPA.

9. BANKOVNI RAČUNI

- (1) Nacionalni fond otvara za svaki program poseban euro bankovni račun u središnjoj banci ili na bankovnom računu za koji jamstvo daje Vlada. Račun u načelu ostvaruje kamatu.
- (2) Sva kamata ostvarena na bilo kojem od euro računa specifičnim za komponentu ostaje u vlasništvu države korisnika. Kamata nastala financiranjem programa od strane Zajednice knjiži se isključivo tom programu, koji se smatra kao izvor za državu korisnika u obliku nacionalnog javnog sudjelovanja, a prijavljuje se Komisiji svaki put kada se Komisiji dostavlja zahtjev za plaćanje.
- (3) Bankovnim računom će se upravljati na osnovi sustava dvostrukog potpisa, koji zahtijeva potpise nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i višeg računovodstvenog službenika.
- (4) Nacionalni fond prenosi Komisiji sve relevantne informacije o računima pri nacionalnom fondu kao i o svim drugim računima u provedbenim agencijama i drugima kojima su sredstva programa IPA prenijeta. Relevantne informacije obuhvaćaju naziv i adresu banke, broj računa, imena vlasnika računa, kamatne stope i sve ostale informacije koje Komisija smatra potrebnim.

10. RAČUNOVODSTVO I REVIZIJE

- (1) Nacionalni fond upravlja računovodstvenim sustavom koji pokriva sve ugovorne i druge financijske aktivnosti koje se odnose na programe financirane sredstvima programa IPA.
- (2) Račune i aktivnosti svih relevantnih operativnih struktura/provedbenih agencija i tijela može provjeravati u redovnim razmacima vanjski revizor kojeg ugovara Komisija ne dovodeći u pitanje nadležnosti Komisije i Europskog revizorskog suda kako je navedeno u Okvirnom sporazumu.
- (3) Sve dokumente povezane sa zadanim programom čuva država korisnik najmanje tri godine nakon zatvaranja programa. Ovo razdoblje se prekida ili u slučaju sudskog postupka ili uz opravdani zahtjev Komisije.
- (4) Odstupajući od prethodnog stavka 3., pisanu evidenciju cjelokupne nabave, dodjele bespovratnih sredstava i postupka ugovaranja čuva operativna struktura u razdoblju od najmanje sedam godina od plaćanja salda ugovora.

11. IZVJEŠĆIVANJE

- (1) Operativne strukture zemalja korisnika koje sudjeluju u prekograničnom programu šalju Komisiji i odnosnim nacionalnim koordinatorima za program IPA godišnje izvješće i završno izvješće o provedbi prekograničnog programa nakon provjere Zajedničkog nadzornog odbora.

Izvješća se šalju i odnosnim nacionalnim dužnosnicima za ovjeravanje.

Godišnje izvješće se dostavlja do 30. lipnja svake godine i prvi put u drugoj godini nakon usvajanja prekograničnog programa.

Završno izvješće dostavlja se najkasnije 6 mjeseci nakon zatvaranja prekograničnog programa.

- (2) Izvješća iz stavka 1. sadrže sljedeće informacije:
 - (a) napredak postignut u provedbi prekograničnog programa i prioriteta u vezi s njihovim posebnim, provjerljivim ciljevima, iskazane količinski, gdje god i kadgod ih je moguće iskazati količinski, pomoću pokazatelja iz članka 94. stavka 1. točke (d) IPA provedbene uredbe na razini prioritetne osi;
 - (b) detaljne informacije o financijskoj provedbi prekograničnog programa;
 - (c) koraci poduzeti od strane operativne strukture i/ili Zajedničkog nadzornog odbora kako bi se osigurala kvaliteta i učinkovitost provedbe, posebice:
 - mjere nadzora i evaluacije, uključujući sustave prikupljanja podataka,
 - sažetak svih značajnih problema na koje se naišlo u provedbi prekograničnog programa i sve poduzete mjere;
 - način na koji je korištena tehnička pomoć;

- (d) mjere poduzete za informiranje o prekograničnom programu i njegovu promidžbu.

Prema potrebi, informacije iz točki (a) do (d) ovog stavka mogu se pružiti u obliku sažetka.

Informacije iz točke (c) ne treba uključiti ako nije došlo do značajne izmjene od prethodnog izvješća.

12. PLAN ZA DECENTRALIZACIJU S EX POST KONTROLAMA

- (1) Država korisnik uspostavlja plan s indikativnim mjerilima i vremenskim ograničenjima za postizanje decentralizacije bez ex ante kontrola od strane Komisije.
- (2) Komisija nadzire provedbu plana navedenog u stavku 1. i uzima u obzir rezultate koje je država korisnik postigla u ovom kontekstu, posebice u pružanju pomoći i u procesu pregovora. Plan za postizanje decentralizacije bez ex ante kontrola može se odnositi na postupno odricanje od raznih vrsta ex ante kontrole.
- (3) Država korisnik redovno izvještava Komisiju o napretku postignutom u provedbi ovog plana.

13. POSTUPANJE S PRIMICIMA

- (1) Primici u svrhu IPA-e uključuju prihod ostvaren nekom aktivnosti, tijekom razdoblja njenog sufinanciranja, od prodaje, najмова, upisa/naknada za usluge ili drugih primitaka osim:
 - (a) primitaka ostvarenih tijekom ekonomskog vijeka trajanja sufinanciranih investicija u slučaju investicija u tvrtke;
 - (b) primitaka ostvarenih unutar okvira mjere financijskog inženjeringa, uključujući poduzetnički kapital i kreditne fondove, garancijske fondove, leasing;
 - (c) gdje je primjenjivo, sudjelovanja iz privatnog sektora za sufinanciranje aktivnosti, što se iskazuje zajedno s javnim sudjelovanjem u financijskim tablicama programa.
- (2) Primici kako su određeni u prethodnom stavku 1. predstavljaju dohodak koji se oduzima od iznosa prihvatljivih izdataka za odnosnu aktivnost. Najkasnije do zatvaranja programa, takvi primici se oduzimaju od relevantnih izdataka prihvatljivosti aktivnosti u cijelosti ili pro rata, ovisno o tome jesu li ostvareni u cijelosti ili samo djelomično sufinanciranom aktivnosti.

14. PRIHVATLJIVOST IZDATAKA

- (1) Izdaci u okviru ovog programa prihvatljivi su za sudjelovanje Zajednice ukoliko su stvarno nastali nakon potpisivanja ovog Sporazuma.

- (2) Sljedeći izdaci nisu prihvatljivi za sudjelovanje Zajednice u okviru programa u Dodatku A:
- (a) porezi, uključujući poreze na dodanu vrijednost;
 - (b) carinske i uvozne pristojbe, ili drugi troškovi;
 - (c) kupnja, najam ili zakup zemljišta i postojećih zgrada;
 - (d) novčane kazne, financijske kazne i troškovi sporova;
 - (e) operativni troškovi;
 - (f) rabljena oprema;
 - (g) bankovni troškovi, troškovi garancija i slični troškovi;
 - (h) troškovi konverzije, troškovi tečajnih naknada i razlika povezani s bilo kojim od sastavnih pojedinačnih euro računa, kao i drugi čisto financijski izdaci;
 - (i) nefinancijsko sudjelovanje;
 - (j) kamata na dug.
- (3) Odstupajući od prethodnog stavka 2., sljedeći izdaci su prihvatljivi:
- (a) porezi na dodanu vrijednost, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - (i) ne mogu se vratiti na bilo koji način,
 - (ii) utvrđeno je da ih snosi krajnji korisnik, i
 - (iii) jasno su utvrđeni u projektnom prijedlogu.
 - (b) troškovi za transnacionalne financijske transakcije;
 - (c) u slučaju da provedba neke aktivnosti zahtijeva otvaranje zasebnog računa ili više njih, bankovni troškovi za otvaranje i vođenje tih računa;
 - (d) naknade za pravne savjete, javnobilježničke naknade, troškovi tehničkih ili financijskih stručnjaka i računovodstveni ili revizijski troškovi, ako su izravno povezani sa sufinanciranom aktivnosti i potrebni za njenu pripremu ili provedbu;
 - (e) trošak garancija koje daje banka ili druge financijske institucije, do one mjere do koje garancije zahtijeva nacionalno zakonodavstvo ili zakonodavstvo Zajednice;
 - (f) opći troškovi, pod uvjetom da su utemeljeni na stvarnim troškovima koji se mogu pripisati provedbi odnosno aktivnosti. Jedinствене stope na osnovi

prosječnih troškova ne smiju prijeći 25% onih neposrednih troškova neke aktivnosti koji mogu utjecati na razinu općih troškova. Obračun se uredno dokumentira i periodičko pregledava;

- (g) kupnja zemljišta za iznos do 10% prihvatljivih izdataka odnosne aktivnosti.
- (4) Osim tehničke pomoći za prekogranični program iz članka 94. IPA provedbene uredbe, prihvatljivi su sljedeći izdaci koje plaćaju javna tijela u pripremi ili provedbi neke aktivnosti:
- (a) troškovi stručnih usluga koje pruža javno tijelo osim krajnjeg korisnika u pripremi ili provedbi neke aktivnosti;
 - (b) troškovi pružanja usluga povezani s pripremom i provedbom neke aktivnosti koje pruža javno tijelo koje je ujedno i krajnji korisnik i koje izvodi neku aktivnost za svoj vlastiti račun bez drugih vanjskih pružatelja usluga ako su dodatni troškovi i ako se odnose bilo na izdatke stvarno i neposredno plaćane za sufinanciranu aktivnost.

Odnosno javno tijelo ili fakturira troškove iz točke (a) ovog stavka krajnjem korisniku ili potvrđuje te troškove na osnovi dokumenata jednake dokazne vrijednosti koji dopuštaju utvrđivanje stvarnih troškova koje je to tijelo platilo za tu aktivnost.

Troškovi iz točke (b) ovog stavka moraju biti potvrđeni pomoću dokumenata koji dopuštaju utvrđivanje stvarnih troškova koje je odnosno javno tijelo platilo za tu aktivnost.

- (5) Ne dovodeći u pitanje odredbe stavaka 1 do 4, daljnja pravila o prihvatljivosti izdataka mogu se odrediti u prekograničnom programu u Dodatku A ovom Sporazumu.

15. ČUVANJE DOKUMENATA

- (1) Sve dokumente povezane s odnosnim programom čuva korisnik najmanje tri godine nakon zatvaranja programa. Ovo razdoblje se prekida ili u slučaju sudskog postupka ili na opravdani zahtjev Komisije.
- (2) Odstupajući od stavka 1., pisanu evidenciju cjelokupne nabave, dodjele bespovratnih sredstava i postupka ugovaranja čuva operativna struktura u razdoblju od najmanje sedam godina od plaćanja salda ugovora.

16. DODATNE NADLEŽNOSTI NACIONALNOG KOORDINATORA ZA PROGRAM IPA

U slučaju kada nacionalni koordinador programa IPA obavlja svoju nadležnost za programiranje komponente pomoć u tranziciji i izgradnja institucija na nacionalnoj razini, izvršava sljedeće zadatke:

- (a) organizira pripreme prijedloga projekata iz članka 69. IPA provedbene uredbe.
- (b) izrađuje i predstavlja Komisiji sažetke projekata iz članka 69. IPA provedbene uredbe;

(c) nadzire tehničku izvedbu nacionalnih programa.

17. IMENOVANJE I NADLEŽNOSTI DUŽNOSNIKA OVLAŠTENIH ZA OVJERAVANJE PROGRAMA

- (1) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, nakon savjetovanja s nacionalnim koordinatorom programa IPA, imenuje dužnosnika ovlaštenog za ovjeravanje programa za vođenje provedbenih agencija. To su dužnosnici u državnoj upravi korisnika nadležni za aktivnosti navedene u Odjeljku 6. točka (b) Dodatka A Okvirnog sporazuma, u skladu sa člankom 8. stavkom 3. Okvirnog sporazuma i sa člankom 11. stavkom 3. IPA provedbene uredbe.
- (2) Dužnosnik ovlašten za ovjeravanje programa imenuje dužnosnike u državnoj upravi kao voditelje programa. Pod općom nadležnosti dužnosnika ovlaštenog za ovjeravanje program, voditelji programa izvršavaju sljedeće zadatke:
 - (a) nadležni su za tehnički aspekt aktivnosti unutar resornih ministarstava;
 - (b) pomažu dužnosnicima ovlaštenim za ovjeravanje programa u kvalitetnoj i pravovremenoj pripremi i provedbi aktivnosti na tehničkoj razini;
 - (c) zaduženi su za koordinaciju u okviru svake prioritetne osi iz projektnih prijedloga korisnika.

18. PODROBNA PRAVILA O AKREDITACIJI OPERATIVNIH STRUKTURA

- (1) Kada su sredstvima Zajednice upravljala postojeća nacionalna tijela u korisniku u okviru Uredbe (EEZ-a) br. 3906/89 ili Uredbe (EZ-a) br. 2500/2001 prije datuma stupanja na snagu ove uredbe, ta tijela (dalje u tekstu „postojeća nacionalna tijela“) upravljaju sredstvima u okviru komponente Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija i komponente Prekogranična suradnja, dok Komisija ne usvoji Odluku o prijenosu ovlasti upravljanja.
- (2) Ni u kom slučaju postojeća nacionalna tijela ne mogu upravljati sredstvima u okviru komponente Pomoć u tranziciji i izgradnja institucija bez prijenosa ovlasti upravljanja od strane Komisije u skladu s IPA provedbenim pravilima više od godinu dana od stupanja na snagu IPA provedbenih pravila.
- (3) Komisija odlučuje hoće li prenijeti ovlasti upravljanja na postojeća nacionalna tijela posebice s obzirom na popis odstupanja dostavljenih u skladu sa stavkom 4. i odlukom koju donosi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje u skladu sa stavkom 5.
- (4) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje provodi ocjenu operativne strukture, što uključuje postojeća nacionalna tijela, u pogledu zahtjeva iz članka 11. IPA provedbene uredbe. Posebice utvrđuje popis zahtjeva u okviru IPA provedbene uredbe, kako je navedeno u članku 11. Uredbe, koje operativna struktura ne poštuje, na osnovi mišljenja vanjskog revizora koji je funkcionalno neovisan od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole. Popis odstupanja šalje se Komisiji najkasnije četiri mjeseca nakon stupanja na snagu IPA provedbenih pravila.

- (5) Kada se nepoštivanje iz stavka 4. smatra usklađenim s ekonomičnim i učinkovitim funkcioniranjem operativnih struktura, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje može odlučiti akreditirati predmetna tijela.

Najkasnije pet mjeseci nakon stupanja na snagu IPA provedbenih pravila, Komisiji šalje odluku u vezi s akreditacijom odnosnih tijela. Ta odluka uključuje plan, uz vremenski vezane ciljeve, u kojima se utvrđuju koraci koje treba poduzeti radi ispravka nepoštivanja iz popisa iz stavka 4. Plan odobrava Komisija.

- (6) U slučaju kada se nepoštivanje iz stavka 6. ne smatra usklađenim s ekonomičnim i učinkovitim funkcioniranjem operativne strukture, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje nastavlja s uspostavom akreditacije za odnosnu operativnu strukturu, u skladu s odredbama članka 13. IPA provedbene uredbe.

19. PODROBNA PRAVILA O PRIJENOSU OVLAСТИ UPRAVLJANJA OD STRANE KOMISIJE

- (1) U slučaju da Komisija odluči prenijeti ovlasti upravljanja na „postojeća nacionalna tijela“ navedena u prethodnom Odjeljku 18. stavku 1., Komisija može postaviti daljnje uvjete pred nacionalna tijela. U slučaju daljnjih uvjeta, Komisija određuje vremensko ograničenje za ispunjavanje od strane nacionalnih tijela kako bi prijenos ovlasti upravljanja ostao učinkovit. Odlukom Komisije se određuje i popis ex ante kontrola navedenih u članku 12. stavku 4. Dodatka B.
- (2) Bez obzira na odluku nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, Komisija može odlučiti zadržati, obustaviti ili povući prijenos ovlasti upravljanja na bilo koje odnosno tijelo u bilo kojem trenutku.
- (3) U svim fazama, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje osigurava da korisnik osigura sve informacije koje zahtijeva Komisija.

20. DODATNE ODREDBE PRIMJENJIVE NA PROVEDBU PREKOGRANIČNIH PROGRAMA

- (1) Operativne strukture u svakoj državi korisniku koja sudjeluje u programu uključuju jednu provedbenu agenciju koja se osniva unutar nacionalne uprave ili pod svojom izravnom kontrolom.
- (2) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje u svakoj državi korisniku koja sudjeluje u programu, nakon savjetovanja s nacionalnim koordinatorom za program IPA-u, imenuje dužnosnika za ovjeravanje programa kao čelnika provedbene agencije.
- (3) Dužnosnici za ovjeravanje programa su dužnosnici državne uprave zemalja korisnika. Nadležan je za aktivnosti koje provodi provedbena agencija.
- (4) Provedbene agencije nadležne su za nadmetanje i ugovaranje, obračun plaćanja i aspekte financijskog izvješćivanja nabave usluga, roba, radova i bespovratnim sredstvima za dio prekograničnog programa za odnosnu zemlju.

FINANCING AGREEMENT

BETWEEN

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

AND

THE COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

Concerning the Cross-border programme between the Republic of Croatia and Montenegro under the IPA-Cross-border Co-operation component, for the year 2007

Dated 17 November 2008

(Decentralised Management)

CONTENTS

Preamble

- 1. The programme**
- 2. Implementation of the programme**
- 3. National structures and authorities with responsibilities**
- 4. Funding**
- 5. Contracting deadline**
- 6. Deadline for the execution of contracts**
- 7. Disbursement deadline**
- 8. Interpretation**
- 9. Partial invalidity and unintentional gaps**
- 10. Review and amendments**
- 11. Termination**
- 12. Settlement of differences**
- 13. Notices**
- 14. Annexes**
- 15. Entry into force**

Annex A Annual programme for the Cross-border programme between the Republic of Croatia and Montenegro under the IPA-Cross-border Co-operation component, for the year 2007 established by Commission decision C(2007) 6139 of 12 December 2007

Annex B Framework Agreement between the Commission of the European Communities and the Government of the Republic of Croatia dated 27 August 2007

Annex C Further conditions for the delivery of Community assistance

FINANCING AGREEMENT

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

and

THE COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

hereafter jointly referred to as "the Parties" or individually as "the beneficiary country", in the case of the Government of Croatia, or the Commission, in the case of the Commission of the European Communities.

Whereas

- (a) On 1 August 2006, the Council of the European Union adopted Regulation (EC) No 1085/2006 establishing an instrument for pre-accession assistance (hereafter: the "IPA Framework Regulation"). With effect from 1 January 2007, this instrument constitutes the single legal basis for the provision of financial assistance to candidate countries (currently Croatia, the former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey) and potential candidate countries (Albania, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, and Serbia, including Kosovo according to United Nation Security Council Resolution 1244) in their efforts to enhance political, economic and institutional reforms with a view to their eventually becoming members the European Union;
- (b) On 12 June 2007, the Commission adopted Regulation (EC) No 718/2007 implementing the IPA Framework Regulation, detailing applicable management and control provisions (hereafter: the "IPA Implementing Regulation").
- (c) Community assistance under the instrument for pre-accession assistance should continue to support the beneficiary countries in their efforts to strengthen democratic institutions and the rule of law, reform public administration, carry out economic reforms, respect human as well as minority rights, promote gender equality, support the development of a civil society and advance regional cooperation as well as reconciliation and reconstruction, and contribute to sustainable development and poverty reduction;

Community assistance for candidate countries should additionally focus on the adoption and implementation of the full *acquis communautaire*, and in particular prepare them for the implementation of the Community's agricultural and cohesion policy;

- (d) The Parties have concluded on 27 August 2007 a Framework Agreement setting out the general rules for cooperation and implementation of the Community assistance under the instrument for Pre-Accession Assistance;
- (e) The Commission adopted on 12 December 2007 the Cross-border programme between the Republic of Croatia and Montenegro under the IPA-Cross-border Co-operation component, for the year 2007 (hereafter: “the programme”). The part of this programme concerning Croatia is to be implemented by means of decentralised management
- (f) It is necessary for the implementation of this programme that the Parties conclude a Financing Agreement to lay down the conditions for the delivery of Community assistance, the rules and procedures concerning disbursement related to such assistance and the terms on which the assistance will be managed.

HAVE AGREED ON THE FOLLOWING:

1 THE PROGRAMME

The Commission will contribute, by way of grant, to the financing of the following programme, which is set out in Annex A (appendixes 1 and 2) to this Agreement.

Programme number: 2007/019-424

Title: Cross-border programme between the Republic of Croatia and Montenegro under the IPA-Cross-border Co-operation component, for the year 2007.

2 IMPLEMENTATION OF THE PROGRAMME

- (1) The part of this programme concerning the Republic of Croatia shall be implemented by decentralised management, in the meaning of Article 53c of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities, as last modified by Regulation (EC, Euratom) No 1995/2007 of 13 December 2006 (hereafter: "the Financial Regulation").
- (2) The Programme shall be implemented in accordance with the provisions of the Framework Agreement on the rules for co-operation concerning EC Financial Assistance to Croatia and the implementation of the Assistance under the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), concluded between the Parties on 27 August 2007 (hereafter : "the Framework Agreement"), which is set out in Annex B to this Agreement.

3 NATIONAL STRUCTURES AND AUTHORITIES

- (1) The structures and authorities with functions and responsibilities for the implementation of this Agreement are described in Annex B to this Agreement.
- (2) Further responsibilities of the national authorizing officer and the national fund are set out in Annex C to this Agreement.
- (3) The beneficiary country shall establish an operating structure for the part of the programme concerning its territory. Such operating structure shall co-operate closely in the implementation of this programme with the operating structures of the other participating country (Montenegro).
- (4) The operating structures of the participating countries shall set up a joint technical secretariat to assist the operating structure and the joint monitoring committee referred to in Article 142 of the IPA Implementing Regulation in carrying out their respective duties.

The joint technical secretariat may have antennae established in each participating country.

- (5) The functions and responsibilities of the operating structures shall be, *mutatis mutandis*, those listed in Section 6, Annex A, of the Framework Agreement enclosed to the Agreement as Annex B.

4 FUNDING

The funding for the implementation of this Agreement shall be as follows:

- (a) The Community contribution for the year 2007 is fixed at a maximum of € 0.4 million for the part of the programme concerning Croatia, as detailed in Appendix A1 of Annex A to this Agreement. However, payments of the Community contribution by the Commission will not be made if the minimum requirements referred to in Article 41 of Regulation (EC) No 718/2007 (hereafter: the “IPA Implementing Regulation”) are not met.
- (b) The cost of the national structures and authorities indicated in Annex B shall be borne by the beneficiary country, with the exception of the cost referred to in Article 94(1)(f) of the IPA Implementing Regulation.

5 CONTRACTING DEADLINE

- (1) The individual contracts and agreements which implement this Agreement shall be concluded no later than two years from the date of conclusion of this Agreement.
- (2) In duly justified cases, this contracting deadline may be extended with the agreement of the Commission before its end date to a maximum of three years from the date of conclusion of this Agreement.
- (3) Any funds for which no contract has been concluded before the contracting deadline shall be cancelled.

6 DEADLINE FOR THE EXECUTION OF CONTRACTS

- (1) The contracts must be executed within a maximum of 2 years from the end date of contracting.
- (2) The Commission may agree, upon request by the beneficiary country, to an appropriate extension of the deadline for the execution of contracts. Such request must be addressed to the Commission before the end of the deadline for the execution of contracts, and be duly justified by the beneficiary country.

7 DISBURSEMENT DEADLINE

- (1) Disbursement of funds must be made no later than one year after the final date for the execution of contracts.
- (2) The deadline for disbursement of funds may be extended with the agreement of the Commission before its end date in duly justified cases.

8 INTERPRETATION

- (1) Subject to any express provision to the contrary in this Agreement, the terms used in this Agreement shall bear the same meaning as attributed to them in the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.
- (2) Subject to any express provision to the contrary in this Agreement, references to this Agreement are references to such Agreement as amended, supplemented or replaced from time to time.
- (3) Any references to Council or Commission Regulations are made to the version of those regulations as indicated. If required, modifications of these regulations shall be transposed into this Agreement by means of amendments.
- (4) Headings in this Agreement have no legal significance and do not affect its interpretation.

9 PARTIAL INVALIDITY AND UNINTENTIONAL GAPS

- (1) If a provision of this Agreement is or becomes invalid or if this Agreement contains unintentional gaps, this will not affect the validity of the other provisions of this Agreement. The Parties will replace any invalid provision by a valid provision which comes as close as possible to the purpose of and intent of the invalid provision.
- (2) The Parties will fill any unintentional gap by a provision which best suits the purpose and intent of this Agreement, in compliance with the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.

10 REVIEW AND AMENDMENT

- (1) The implementation of this Agreement will be subject to periodic reviews at times arranged between the Parties.
- (2) Any amendment agreed to by the Parties will be in writing and will form part of this Agreement. Such amendment shall come into effect on the date determined by the Parties.

11 TERMINATION

- (1) Without prejudice to paragraph 2, this Agreement shall terminate eight years after its signature. The termination of this Agreement shall not preclude the possibility for the Commission to make financial corrections in accordance with Articles 49 to 54 of the IPA Implementing Regulation.
- (2) This Agreement may be terminated by either Party by giving written notice to the other Party. Such termination shall take effect six calendar months from the date of the written notice.

12 SETTLEMENT OF DIFFERENCES

- (1) Differences arising out of the interpretation, operation and implementation of this Agreement, at any and all levels of participation, will be settled amicably through consultation between the Parties.

- (2) In default of amicable settlement, either Party may refer the matter to arbitration in accordance with the Permanent Court of Arbitration Optional Rules for Arbitration Involving International Organisations and States in force at the date of this Agreement.
- (3) The language to be used in the arbitration proceedings shall be English. The appointing authority shall be the Secretary General of the Permanent Court of Arbitration following a written request submitted by either Party. The Arbitrator's decision shall be binding on all Parties and there shall be no appeal.

13 NOTICES

- (1) Any communication in connection with this Agreement shall be made in writing and in the English language. Each communication must be signed and must be supplied as an original document or by fax.
- (2) Any communication in connection with this Agreement must be sent to the following addresses:

For the Community:

Delegation of the European Commission
to the Republic of Croatia
Trg žrtava fašizma 6
10000 Zagreb
CROATIA

Tel: +385 (1) 4896 500
Fax: +385 (1) 4896 555

For the Beneficiary Country

State Secretary and
National IPA Co-ordinator
Central Office for Development Strategy and Co-ordination of EU Funds
Radnička 80/V
10000 Zagreb
CROATIA

14 ANNEXES

The Annexes A, B and C shall form an integral part of this Agreement.

15 ENTRY INTO FORCE

This Agreement shall enter into force on the date on which the Recipient notifies the Commission that all internal procedures in the Republic of Croatia necessary for the entry into force of this Agreement have been fulfilled.

Signed, for and on behalf of the
Government of the Republic of Croatia,

at Zagreb, 17 November 2008

by

Hrvoje Dolenc
State Secretary and National IPA Co-ordinator
Central Office for Development Strategy and Co-ordination of EU Funds

Signed, for and on behalf of the
Commission,

at Zagreb, 17 November 2008

by

Vincent Degert
Head of Delegation
Delegation of the European Commission to the Republic
of Croatia

**FINANCING PROPOSAL FOR THE YEAR 2007
OF THE CROSS-BORDER PROGRAMME CROATIA - MONTENEGRO**

Identification

Beneficiaries	The Republic of Croatia and the Republic of Montenegro
CRIS number	Croatia 2007/019-424 Montenegro 2007/019-425
Year	2007
Cost	Croatia: € 0.4 million Montenegro: € 0.5 million Total value of IPA contribution: € 0.9 million
Operating structures	Croatia: Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development Montenegro: Secretariat for European Integration
Implementing Authorities	For Montenegro: European Commission For Croatia: Implementing Agency: Central Finance and Contracting Unit of the Ministry of Finance
Final date for concluding the Financing Agreements:	at the latest by 31 December 2008;
Final date for contracting	2 years following the date of conclusion of the Financing Agreement. No deadline for audit and evaluation projects covered by this Financing Agreement, as referred to in Article 166(2) of the Financial Regulation These dates apply also to the national co-financing.
Final date for execution	2 years following the end date for contracting. These dates apply also to the national co-financing.
Sector Code	11330, 32130, 41030, 41040,
Budget lines concerned	22.02.04.01
Programming Task Manager	For Croatia: DG ELARG. B.1 For Montenegro: DG ELARG. C.2
Implementation Task Manager	For Croatia: EC Delegation to Croatia, Operations Section 1 For Montenegro: EC Delegation in Montenegro (still to be established)

Summary

2.1 Introduction

- *Programming process*

The programming process started on 19th of February 2007 with the first preparatory meeting of the national institutions responsible for the IPA component II, during which the process of programme elaboration was discussed and agreed between the two sides. The process was lead by two bodies established for that purpose and with specific responsibilities: the Joint Programming Committee (JPC) and the Joint Drafting Team (JDT).

The first meeting of the Joint Programming Committee (JPC) was held on 1st of March 2007 in Zagreb when the Committee and Joint Drafting Team were officially established and during which their rules of procedure, mandate and membership were adopted.

During the months of March/April 2007, the content of the SWOT (strengths, weaknesses, opportunities and threats) analysis was discussed and presented to the potential beneficiaries during workshops in Dubrovnik, Croatia and Kotor, Montenegro, and the approval of the analysis was made via written procedure on 16 April 2007. During the month of May the programme beneficiaries discussed the programme's strategic part (priorities, measures and activities) as well as the implementing provisions, and on 28 May the Joint Programming Committee adopted the final draft programming document.

- *List of eligible areas*

In Croatia, the eligible area according to Article 88 of IPA Implementing Regulation consists of 1 county: Dubrovnik-Neretva County (corresponding to NUTS III classification)

In Montenegro, the eligible areas according to Article 88 of IPA Implementing Regulation consist of 7 municipalities: Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj, Cetinje

- *Adjacent areas*

In Croatia, the adjacent area according to Article 97 of IPA Implementing Regulation is: Split-Dalmatia County (corresponding to NUTS III classification)

In Montenegro, the adjacent areas according to Article 97 of IPA Implementing Regulation are the municipalities of: Nikšić, Podgorica, Danilovgrad

2.2 Global objective of the programme

The global objective of the programme is to improve the quality of life in the cross border area between Croatia and Montenegro.

The Multi-annual Indicative Planning Document for Croatia for the period 2007 – 2009 indicates that Cross-Border Cooperation, managed through Component II, will support Croatia in cross-border, and trans-national and interregional cooperation with EU and non-EU Member States. It will concentrate on improving the potentials for tourism, creating closer links between border regions and supporting joint environmental protection activities.

The Multi-annual Indicative Programming Document for Montenegro for the period 2007-2009 will support cross-border co-operation programmes with neighbouring candidate and potential candidate countries and Member States.

The programme is in line with the main national sectoral strategies in Croatia and Montenegro.

Given the limited resources available under IPA 2007-2013, it has been decided not to address problems such as underdeveloped infrastructure, discrepancies between urban and rural areas, low employability of the work force etc., but to focus on soft activities that can boost local development in general and enhance the level of co-operation.

2.3 Priority axis, the related measures and their specific aspects concerning the implementation of the 2007 budget

The priorities and measures defined in this cross-border programme are structured in such a way as to respect and provide for the implementation of the specific objectives. One priority has been identified for the cross-border cooperation interventions. A horizontal priority is focused on technical assistance, ensuring the effective management and implementation of the programme.

Priorities

Priority 1: Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas.

This priority is a response to problems which are similar and in some cases common to both sides of the border. The protection and management of natural resources, such as the national parks, and the cultural heritage are considered as one of the key potentials for cross-border co-operation. Another potential is the tourism sector which is one of the main economic activities in the programming area and a sector with an important potential. To release this potential, the environmental problems, particularly waste management and pollution control, need to be tackled.

Priority 1 will be implemented by 3 measures:

Measure 1: joint actions for environment, nature and cultural heritage protection.

The measure supports the establishment of cross-border networks for joint environmental, nature and cultural protection and thereby finding solutions to common environmental problems. Such network activities could be the managing of waste (both solid waste and wastewater), or finding ways to reduce land and sea pollution. It also supports joint interventions in connection with ecological threats or natural disasters such as fire which is a recurrent phenomenon in the area. The support will give preference to actions that seek to bring innovative solutions and strategies for environmental and nature protection.

The measure will essentially be implemented through calls for proposals.

Measure 2: joint actions in the area of tourism and cultural space

The second measure supports actions related to tourism and the cultural space. It is aimed at giving an impetus to the economic development of the programming area by supporting actions and initiatives related to the provision of services related to tourism. These services could be e.g.: education schemes for employees in the tourism sector, support to the development of new tourism products, quality certification of local products and services, joint marketing initiatives etc.

The measure will essentially be implemented through calls for proposals.

Measure 3: Small cross-border community development projects

The third measure, small cross-border community development projects, aims at improving cooperation between people, education institutions and civil society organisations on both sides of the border to boost community development and to improve neighbourhood relations. It will support people-to-people actions in areas such as culture, tourism and education, and pay particular attention to the inclusion of marginalised groups, the civil society and local democracy. Examples of activities: common cross-border educational programmes, co-operation between national minorities, actions supporting local democracy, creation of cross-border culture networks etc.

The measure will essentially be implemented through calls for proposals.

Tentative Timetable and indicative amount of the call for proposals for Priority 1: Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas.

For the budget 2007, the proposal is to launch one single, joint call for proposals. All three measures will be included into the first call, covering both: “big” (value of €50-300,000) and small (value of €10-75,000) grants.

Country	Call for proposal (priority 1)	Launch date	Signature of contracts	Project completion	Indicative amount IPA	Indicative amount National	Indicative amount TOTAL
Croatia	CfP 1: (all three measures; value of grants €50-300,000 and small grants €10-75,000)	September 2008	May 2009	August 2010	360,000	63,529	423,529
Montenegro					450,000	79,412	529,412
	TOTAL				810,000	142,671	952,941

The detailed selection and award criteria for the award of grants will be laid down in Call for proposals–Application Pack (Guidelines for applicants).

The following catalytic effects are foreseen: improving of environmental standards, improving of social and cultural welfare, sustainable use of local material and human resources, transfer of know-how through project co-operation, effects of entrepreneurship that ultimately will remove the need for external funding in the future and the creation of job opportunities. Furthermore, the implementation of projects will stimulate and create a positive environment for further co-operation.

The national co-financing commitments guarantee that the EU principles of additionality are fully incorporated.

Priority 2: Technical assistance (TA) to increase administrative capacity in the management and implementation of the CBC programme.

Priority 2 will be implemented by 2 measures:

Measure 1: Support the programme administration and implementation.

This measure will provide support for the work of the national Operating Structures and the Joint Monitoring Committee in programme management. It will finance the establishment and functioning of the Joint Technical Secretariat and its antenna–, including cost of staff with the exclusion of salaries of public officials. It will also ensure the provision of advice and support to the final beneficiaries in project development and implementation.

Measure 2: Support to programme information, publicity and evaluation.

The second TA measure will give support to Programme Information, Publicity and Evaluation. It will ensure programme awareness amongst local, regional and national decision-makers as well as the inhabitants of the programming area and the general public in both countries. Furthermore, the measure will support the provision of expertise to the Joint Monitoring Committee for the planning and carrying out of programme evaluation.

Tentative Timetable and indicative amount of the assistance for Priority 2:

Considering that the relevant national authorities (Operating Structures in Croatia and Montenegro) enjoy a *de facto* monopoly situation (in the sense of Art. 168, paragraph 1, subparagraph c of the Implementing rules to the Financial Regulation) for the implementation of the cross-border programme, the relevant contracting authorities in both countries will establish an individual direct grant agreement without call for proposals with the Operating Structures for the amount provided under the Priority 2 in each country. Subcontracting by the Operating Structures of the activities covered by the direct agreement (e.g. TA, evaluation, publicity etc.) is allowed.

Country	Signature of direct grant agreement	Subcontracting (as appropriate)	Project completion	Indicative amount IPA	Indicative amount National	Indicative amount TOTAL
Croatia	April 2008	July 2008	September 2010	40,000	30,000	70,000

Montenegro	April 2008	July 2008	September 2010	50,000	20,000	70.000
TOTAL				90,000	50,000	140,000

2.4 Overview of past and on-going CBC experience, including lessons learned and donor co-ordination (as appropriate)

Croatia:

Projects which have been implemented:

- **CARDS 2001 'Strategy and Capacity Building for Border Region Co-operation'** (Identification of future projects on borders with Serbia, Montenegro, Bosnia & Herzegovina)
- **CARDS 2002 'Strategy and Capacity Building for Regional Development'** (Institutional arrangements for management of CBC)
- **CARDS 2003 'Local Border Regional Development'** (Grant scheme with Slovenia)
- **CARDS 2003 'Technical Assistance for Management of Neighbourhood Programmes'** (Support to JTS for trilateral programme Croatia-Slovenia-Hungary)

Projects/programmes currently under implementation:

Projects

- **CARDS 2004 'Institution and Capacity Building for CBC'** (Support for the Ministry of Sea, Tourism, Transport and Development)
- **CARDS 2004 'Border Region Co-operation'** (Grant scheme with Bosnia & Herzegovina, Serbia and Montenegro)

Programmes

- **Neighbourhood Programme between Croatia, Slovenia and Hungary 2004-2006**
- **CBC / INTERREG III A - Adriatic New Neighbourhood Programme 2004-2006**
- **Trans-national Programme CADSES 2004-2006** (Croatian partners were included into 9 projects)

Montenegro:

Programmes

- **CARDS 2006/INTERREG IIIA Adriatic New Neighbourhood Programme 2004-2006**(on the last Call for proposal 12 projects were selected in which Montenegrin partners took part)
- **Trans-national Programme CADSES 2004-2006** (Montenegrin partners were included in 2 projects).

Joint Montenegro - Croatian projects:

- **CARDS 2006/ INTERREG IIIA Adriatic New Neighbourhood Programme** (Montenegro took part in 9 projects with Croatian partners within this multilateral Programme on the last Call for proposal)
- **Trans-national Programme CADSES 2004-2006**

(Under the 4th Call for project proposals the project partners from Croatia and Montenegro participated and cooperated in the project PlanCoast – Spatial Planning in Coastal zones)

Lessons learnt:

Both countries have gained experience from previous involvement in cross-border co-operation programmes, especially those involving Member States with a solid cross-border co-operation practice that could be transmitted to those countries with less experience. As a result, the areas bordering Member States have much more capacity and knowledge of cross-border co-operation projects than the areas bordering non-Member States. This situation was reflected during the implementation of the CARDS 2004 "Border Region Co-operation programme", when neighbouring areas from Croatia, Bosnia and Herzegovina, Serbia and Montenegro had the first opportunity to apply for small cross-border co-operation projects. There was a general lack of knowledge on how to prepare and manage projects, and local stakeholders found it difficult to find partners on the other side of the borders.

Experience with border region co-operation so far indicates that a solid preparatory phase, including awareness-raising and training prior to launching activities, is crucial for the outcome of the programme.

The thematic evaluation of CBC programmes under the PHARE programme concluded that most projects had a clear impact in one part of the border region, but that joint projects were the exception rather than the norm. Hence the importance to ensure that projects is a result of joint local or regional initiatives. Another conclusion of the above evaluation is that synchronisation in joint projects is crucial in terms of results, impact and sustainability. Therefore it is important that the partners have established agreed co-ordination plans and mechanisms before the Financing Agreement is signed.

Donor co-ordination

In line with Article 20 of the IPA Regulation and Article 6 (3) of the IPA Implementing Regulations, the EC has asked the representatives of Member States and local IFIs in Croatia and Montenegro to provide their comments regarding the draft cross-border co-operation programmes submitted to the Commission. There were no comments to the cross-border programme between Croatia and Montenegro.

2.5 Horizontal issues

The programme will promote sustainable management of the environment by enhancing cooperation among institutions to implement joint actions for environmental protection.

The programme will also support gender mainstreaming and equal opportunities policies through the selection of projects that include specific consideration to equal opportunities for genders, ethnicities and disabled according to the principles of European Union.

2.6 Conditions

The existing Operating Structures were established to prepare the cross-border programme. The implementation of the programme, however, may require a different organisational set-up. Before the end of 2007, the two countries will have formally established the appropriate Operating Structure in each of the countries.

2.7 Benchmarks

"n" being the date of conclusion of the Financing Agreement

	N (2008)	N+1 (2009) (cumulative)	N+2 (2010) (cumulative)
Number of direct grant agreements in Croatia	1		
Number of direct grant agreements in Montenegro	1		
Number of calls for proposals launched in Croatia and Montenegro	1		
Contracting Rate (%) in Croatia		100%	100%
Contracting Rate (%) in Montenegro		100%	100%

2.8 Roadmap for the decentralisation of the management of EU funds without ex ante controls by the Commission

According to Article 8(4)(c) of the IPA Implementing Regulation, the beneficiary country shall establish a roadmap with indicative benchmarks and time limits to achieve decentralisation without ex ante controls by the Commission.

A decentralisation with ex-ante control has been conferred to Croatia by the Commission in February 2006. A follow up audit mission from ELARG E.5 audit unit took place in February 2007 to verify the fulfilment of conditions for the conferral of management as laid down in Commission Decision. Based on the final assessment of the audit report, a roadmap for the gradual lifting of the ex-ante control requirement may be envisaged.

At the same time, Croatia has presented an action plan for the accreditation of the implementation bodies under the IPA programme for decentralised management of EU funds with ex-ante control.

In Montenegro work eventually leading to granting decentralisation with ex-ante controls is at a very preliminary phase. A detailed specific plan and timetable for decentralisation with ex-ante

controls shall be established by the beneficiary country, in accordance with the Commission's guidance "Roadmap for DIS".

For the time being, under non-EU multilateral assistance, a checklist was prepared on expected qualifications/results in the preparation and implementation of DIS. It is intended to serve as an indicator for all the future training of the public administration bodies designated to deal with IPA (National IPA Coordinator, National Fund, National Authorising Officer, Central Finance and Contracting Unit, Senior Programming Officers, Project Implementation Units in line Ministries, audit authority, IPA joint monitoring committee and sector coordinators for the future regional development and human resources components).

Furthermore, a SIGMA mission took place in late June 2007 in order to cover the DIS gap assessment. Following that mission, the National Authorities are expected to make decisions on the organisation and location of all the above mentioned public bodies.

3 BUDGET FOR 2007

3.1 Indicative 2007 financial table for Croatia

	EU – IPA assistance		National Contribution		Total (IPA plus National Contribution)	
	EUR	%	EUR	(%)	EUR	(%)
Priority axis 1	360.000	85%	63.529	15%	423.529	100%
Priority axis 2	40.000	57%	30.000	43%	70.000	100%
TOTAL	400.000	81%	93.529	19%	493.529	100%

3.2 Indicative 2007 financial table for Montenegro

	EU – IPA assistance		National Contribution		Total (IPA plus National Contribution)	
	EUR	%	EUR	(%)	EUR	(%)
Priority axis 1	450.000	85%	79.412	15%	529.412	100%
Priority axis 2	50.000	71%	20.000	29%	70.000	100%
TOTAL	500.000	83%	99.412	17%	599.412	100%

3.3 Principle of co-financing applying to the projects funded under the programme

The Community contribution has been calculated in relation to the eligible expenditure, which for the cross-border programme Croatia – Montenegro is based on the total expenditure, as agreed by the participating countries and laid down in the cross-border programme.

The Community contribution at the level of priority axis shall not exceed the ceiling of 85% of the eligible expenditure.

The Community contribution for each priority axis shall not be less than 20% of the eligible expenditures.

The provisions of Article 90 of Regulation (EC) No 718/2007 (IPA Implementing Regulation – OJ L 170 of 29.06. 2007) apply.

4 IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1 Method of Implementation

The part of this programme concerning Croatia shall be implemented in accordance with Article 53c of the Financial Regulation¹ and the corresponding provisions of the Implementing Rules². The Beneficiary Country will continue to ensure that the conditions laid down in Article 56 of the Financial Regulation are respected at all times.

The ex-ante control by the Commission shall apply to the tendering of contracts, launch of call for proposals and the award of contracts and grants until the Commission allows for decentralised management without ex-ante controls as referred in Article 18 of the IPA Implementing Regulation.

The part of this programme concerning Montenegro shall be implemented on a centralised basis by the European Commission in accordance with Article 53a of the Financial Regulation and the corresponding provisions of the Implementing Rules.

In the event of centralised management the role of the Commission in the selection of operations under a cross-border programme among beneficiary countries is specified in Article 140 of the IPA Implementing Regulation.

4.2 General rules for Procurement and grant award procedures

Procurement shall follow the provisions of Part Two, Title IV of the Financial Regulation and Part Two, Title III, Chapter 3 of its Implementing Rules as well as the rules and procedures

¹ OJ L 248, 16.9.2002, p.1. Regulation as amended by Regulation (EC, Euratom) No 1995/2006 (OJ L 390, 30.12.2006, p.1).

² OJ L 357, 31.12.2002, p. 1 Regulation as last amended by Regulation (EC, Euratom) No 478/2007 (OJ L 111, 28.04.2007, p. 1).

for service, supply and works contracts financed from the general budget of the European Communities for the purposes of cooperation with third countries adopted by the Commission on 24 May 2007 (C(2007)2034).

Grant award procedures shall follow the provisions of Part One, Title VI of the Financial Regulation and Part One, Title VI of its Implementing Rules.

Where appropriate, the Contracting Authorities shall also use the standard templates and models facilitating the application of the above rules provided for in the “Practical Guide to contract procedures for EC external actions” (“Practical Guide”) as published on the EuropeAid website³ at the date of the initiation of the procurement or grant award procedure.

4.3 Environmental Impact Assessment and Nature Conservation

All investments shall be carried out in compliance with the relevant Community environmental legislation.

The procedures for environmental impact assessment as set down in the EIA-directive fully apply to all investment projects under IPA. If the EIA-directive⁴ has not yet been fully transposed, the procedures should be similar to the ones established in the above-mentioned directive.

If a project is likely to affect sites of nature conservation importance, an appropriate nature conservation assessment shall be made, equivalent to that provided for in Article 6 of the Habitats Directive must be documented⁵.

5. Monitoring and Evaluation

5.1. Monitoring

The implementation of the cross-border programme will be monitored by the joint monitoring committee referred to in Article 142 of the IPA Implementing Regulation, established by the participating beneficiary countries, which include representatives of the Commission.

In Croatia, the implementation of the programme will also be monitored through the IPA monitoring committee in accordance with Article 58 of the IPA Implementing Regulation.

The IPA monitoring committee shall assess the effectiveness, quality and coherence of the implementation of the programme to ensure the achievements of the programme objectives and enhance the efficiency of the assistance provided.

In Montenegro, the Commission may undertake any actions it deems necessary to monitor the programme concerned.

5.2 Evaluation

³ http://ec.europa.eu/europeaid/work/procedures/implementation/practical_guide/index_en.htm

⁴ Council Directive 85/337/EEC of 27 June 1985 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment(OJ L 175, 5.7.1985, p. 40. Directive as last amended by Directive 2003/35/EC, OJ L 156, 25.6.2003, p. 17.

⁵ Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (OJ L206, 22.7.1992). Directive as last amended by Regulation (EC) No 1882/2003 (OJ L284, 31.10.2003, p. 1)

Programmes shall be subject to evaluations in accordance with Article 141 of the IPA Implementing Regulation, with an aim to improve the quality, effectiveness and consistency of the assistance from Community funds and the strategy and implementation of the cross-border programmes.

6. Audit, Financial Control, antifraud measures; financial Adjustments, Preventive measures and financial corrections

6.1 Audit, Financial Control and Anti-fraud measures

The accounts and operations of all parties involved in the implementation of this programme, as well as all contracts and agreements implementing this programme, are subject to, on the one hand, the supervision and financial control by the Commission (including the European Anti-Fraud Office), which may carry out checks at its discretion, either by itself or through an outside auditor and, on the other hand, audits by the European Court of Auditors. This includes measures such as ex-ante verification of tendering and contracting carried out by the Delegations in the Beneficiary Countries.

In order to ensure the efficient protection of the financial interests of the Community, the Commission (including the European Anti-Fraud Office) may conduct on-the-spot checks and inspections in accordance with the procedures foreseen in Council Regulation (EC, Euratom) 2185/96⁶.

The controls and audits described above are applicable to all contractors, subcontractors and grant beneficiaries who have received Community funds.

6.2 Financial adjustments

In Croatia, the national authorising officer, who bears in the first instance the responsibility for investigating all irregularities, shall make the financial adjustments where irregularities or negligence are detected in connection with the implementation of this programme, by cancelling all or part of the Community assistance. The national authorising officer shall take into account the nature and gravity of the irregularities and the financial loss to the Community assistance.

In case of an irregularity, including negligence and fraud, the national authorising officer shall recover the Community assistance paid to the beneficiary in accordance with national recovery procedures.

6.3 Audit trail

In Croatia, the national authorising officer shall ensure that all the relevant information is available to ensure at all times a sufficiently detailed audit trail. This information shall include documentary evidence of the authorisation of payment applications, of the accounting and payment of such applications, and of the treatment of advances, guarantees and debts.

6.4 Preventive Measures

⁶ Council Regulation (EC,Euratom) 2185/96 of 11. November 1996, OJ L 292; 15.11.1996; p. 2.

Croatia shall ensure investigation and effective treatment of suspected cases of fraud and irregularities and shall ensure the functioning of a control and reporting mechanism equivalent to that provided for in Commission Regulation 1828/2006⁷. All suspected or actual cases of fraud and irregularity as well as all measures related thereto taken must be reported to the Commission services without delay. Should there be no suspected or actual cases of fraud or irregularity to report, the Beneficiary Country shall inform the Commission of this fact within two months following the end of each quarter.

Irregularity shall mean any infringement of a provision of applicable rules and contracts, resulting from an act or omission by an economic operator, which has, or would have, the effect of prejudicing the general budget of the European Union by charging an unjustified item of expenditure to the general budget.

Fraud shall mean any intentional act or omission relating to: the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect the misappropriation or wrongful retention of funds from the general budget of the European Union or budgets managed by, or on behalf of, the European Union; non disclosure of information in violation of a specific obligation with the same effect; the misapplication of such funds for purposes other than those for which they are originally granted.

The Beneficiary Country shall take any appropriate measure to prevent and counter active and passive corruption practises at any stage of the procurement procedure or grant award procedure, as well as during the implementation of corresponding contracts."

"Active corruption is defined as the deliberate action of whosoever promises or gives, directly or through an intermediary, an advantage of any kind whatsoever to an official for himself or for a third party for him to act or to refrain from acting in accordance with his duty or in the exercise of his functions in breach of his official duties in a way which damages or is likely to damage the European Communities' financial interests.

Passive corruption is defined as the deliberate action of an official, who, directly or through an intermediary, requests or receives advantages of any kind whatsoever, for himself or a third party, or accepts a promise of such advantage, to act or to refrain from acting in accordance with his duty or in the exercise of his functions in breach of his official duties in a way which damages or is likely to damage the European Communities' financial interests.

The authorities of the beneficiary country, including the personnel responsible for the implementation of the programme, shall also undertake to take whatever precautions are necessary to avoid any risk of conflict of interest, and shall inform the Commission immediately of any such conflict of interest or any situation likely to give rise to any such conflict.

6.5 Financial corrections

In order to ensure that the funds are used in accordance with the applicable rules, in Croatia the Commission shall apply clearance-of-accounts procedures or financial correction mechanisms in accordance with Article 53c (2) of the Financial Regulation and as detailed in the Framework Agreement concluded between the Commission and Croatia or, where the latter does not exist, in the Financing Agreement implementing this programme concluded with Croatia.

⁷ OJ L 371, 27.12.2006, p.1.

A financial correction may arise following:

- (i) identification of a specific irregularity, including fraud; or
- (ii) identification of a weakness or deficiency in the management and control systems of the beneficiary country.

If the Commission finds that expenditure under this programme has been incurred in a way that has infringed applicable rules, it shall decide what amounts are to be excluded from Community financing.

The calculation and establishment of any such corrections, as well as the related recoveries, shall be made by the Commission following the criteria and procedures provided for in the IPA Implementing Regulation.

7. LIMITED CHANGES

Limited changes in the implementation of this programme affecting essential elements listed under Article 90 of the Implementing Rules to the Financial Regulation, which are of an indicative nature⁸, may be undertaken by the Commission's authorising officer by delegation (AOD), or by the Commission's authorising officer by sub-delegation (AOSD), in line with the delegation of powers conferred upon him by the AOD, in accordance with the principles of sound financial management without an amending financing decision being necessary.

⁸ These essential elements of an indicative nature are, for grants, the indicative amount of the call for proposals and, for procurement, the indicative number and type of contracts envisaged and the indicative time frame for launching the procurement procedures.

Instrument for Pre-Accession (IPA)

Cross-Border Programme

Croatia – Montenegro

2007-2013

- FINAL -

May, 2007

Abbreviations

CADSES	Central Adriatic Danube South European Space
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation
CBC	Cross-border cooperation
CFCU	Central Finance and Contracting Unit
CODEF	Central Office for Development, Strategy and Coordination of EU Funds (Croatia)
EAR	European Agency for Reconstruction
EC	European Commission
ECD	European Commission Delegation
ERDF	European Regional Development Fund
EU	European Union
FLP	Functional Lead Partner
GDP	Gross Domestic Product
GfA	Guidelines for applicants
GNI	Gross National Income
GAV	Gross Added Value
HROP	Human Resources Operational Programme (Croatia)
Ha	Hectares
HE	Hydroelectric Power Plant
ICT	Information, Communications Technology
IMWG	Inter-ministerial working group (in Croatia)
IPA	Instrument for Pre-accession
IUCN	International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources
JDT	Joint Drafting Team
JMC	Joint Monitoring Committee
JPC	Joint Programming Committee
JSC	Joint Steering Committee
JTS	Joint Technical Secretariat
MIFF	Multi-annual indicative financial framework
MSTTD	Ministry of Sea, Tourism, Transport and Development (Croatia)
NAO	National Authorising Officer
NGOs	Non Government Organisations
NIPAC	National IPA Coordinator
NLB	National Lead Beneficiary
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics
OS	Operating Structure
Phare	Poland and Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy
PCB	Poly-chloride Biphenyl
PRAG	Practical guide to contract procedures for EC external actions
R&D	Research and Development
RCOP	Regional Competitiveness Operational Programme (Croatia)
ROP	Regional Operational Programme
SFRJ	Socialist Federative Republic of Yugoslavia
SMEs	Small and Medium Sized Enterprises
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats
TA	Technical Assistance
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNWTO	United Nations World Tourism Organisation

SECTION I. INTRODUCTION AND SUMMARY

1.1 Introduction to the Cross-border Programme

This document describes the cross-border programme between Croatia and Montenegro which will be implemented over the period 2007-2013. This strategic document is based on a joint planning effort by the Croatian and Montenegrin parties. The programme is supported by component II (cross-border cooperation) of the EU *'Instrument for Pre-Accession'* (IPA), under which 2,7 M€ have been allocated for its first 3 years. In addition, slightly over 0.5 M€ will be provided by the partner countries, mostly from the programme's beneficiaries in the border region.

The programme target area is the area of the common Croatian-Montenegrin border. The units concerned are the territorial units on the NUTS III level in Croatia and municipalities in case of Montenegro. The main challenges of the cross-border area are the impact of globalization on regional economy, the introduction of new quality and legal standards as a part of EU accession process, the need to develop competitive economy based on knowledge and new technologies without which regions and business sector are not competitive against bigger markets, environmental challenges and challenges in relation to reestablishment of social, cultural and economical connections between two countries which were destroyed because of war in the nineties. This programme addresses the need to re-establish and strengthen cross-border connections with the aim of promoting good neighbourly relations and the sustainable economic and social development of the border areas. This is in line with the objectives of the cross-border cooperation component of IPA (Article 86, IPA Implementing Regulation).

1.2 The Programming Area

The programming area is made up of 'eligible' and 'adjacent' regions as defined by Articles 88 and 97 of the IPA Implementing Regulation. These regions, which were decided in a meeting of the Joint Programming Committee (see Section 1.4) held on 30/03/07 in Kotor, are listed below.

Table 1.1: Eligible and Adjacent areas for Croatia and Montenegro

Croatia (NUTS III, Counties)		Montenegro (Municipalities)	
Eligible area (Art. 88)	Adjacent area (Art. 97)	Eligible area (Art. 88)	Adjacent area (Art. 97)
Dubrovnik-Neretva County	Split-Dalmatia County	Herceg Novi Kotor Tivat Budva Bar Ulcinj Cetinje	Nikšić Podgorica Danilovgrad

The Croatian eligible region is Dubrovnik-Neretva County which has land and marine border with Montenegro. The Montenegrin eligible regions are coastal municipalities of Herceg Novi, Kotor, Tivat, Budva, Bar, Ulcinj and municipality of Cetinje, the only municipality which is not situated on the coast but is included as an eligible municipality due to its close connections and gravitation toward the coastal area.

In addition the programming area extends to 1 Croatian county and 3 Montenegrin municipalities (see Table above). The reason for the extending the programme to these areas is that they provide to the eligible area services of outmost importance (e.g. health, educational, R&D services, as well as transport services in terms of connecting the eligible area in the national and international traffic systems) and have similarities with the eligible area in terms of demographic, economic and geographic characteristics. Additional, its inclusion in the Programming area ensures reciprocity regarding the size of population and surface area of the Programming area on each side of the border.

1.3 Experience in Cross-border Cooperation

Previous experience of Croatia with cross-border and trans-national projects and programmes:

Projects carried out:

- **CARDS 2001 'Strategy and Capacity Building for Border Region Co-operation'** (Identification of future projects on borders with Serbia, Montenegro, Bosnia & Herzegovina)
- **CARDS 2002 'Strategy and Capacity Building for Regional Development'** (Institutional arrangements for management of CBC)
- **CARDS 2003 'Local Border Regional Development'** (Grant scheme with Slovenia)
- **CARDS 2003 'Technical Assistance for Management of Neighbourhood Programmes'** (Support to JTS for trilateral programme Croatia-Slovenia-Hungary)

Projects currently under implementation:

- **CARDS 2004 'Institution and Capacity Building for CBC'** (Support for MSTTD¹)
- **CARDS 2004 'Border Region Co-operation'** (Grant scheme with Bosnia & Herzegovina, Serbia and Montenegro)
- **Phare 2005 'Cross-Border Cooperation between Croatia, Slovenia and Hungary'** (Trilateral grant scheme)
- **PHARE 2005 'Adriatic Cross-Border Cooperation between Croatia and Italy, Phare CBC / INTERREG III A - Adriatic New Neighbourhood Programme'** (Grant scheme)
- **Phare 2006 'Cross-Border Cooperation between Croatia, Slovenia and Hungary'** (Grant scheme)
- **Phare 2006 'Adriatic Cross-Border Cooperation between Croatia and Italy, Phare CBC / INTERREG III A - Adriatic New Neighbourhood Programme'** (Grant scheme)
- **Transnational Programme CADSES** (Grant scheme) – (Croatian partners were included into 9 projects)

Previous experience of Montenegro with cross-border and trans-national projects and programmes:

- **CARDS 2006 INTERREG IIIA Adriatic New Neighbourhood Programme** (on the last Call for proposal under Adriatic programme the Steering Committee in L'Aquila on 25 January 2007 selected 12 projects in which Montenegrin partners took part)
- **Transnational Programme CADSES** (Montenegrin partners were included in 2 projects).

Joint Montenegro - Croatian projects:

- **CARDS 2006 INTERREG IIIA Adriatic New Neighbourhood Programme**

¹ MSTTD: Ministry of Sea, Tourism, Transport and Development

(Montenegro took part in 9 projects with Croatian partners within this multilateral Programme on the last Call for proposal)

- **CADSES**

(Under the 4th Call for project proposals the project partners from Croatia and Montenegro participated and cooperated in the project PlanCoast – Spatial Planning in Coastal zones)

Whilst both countries have experience of EU funded cross-border cooperation (CBC) programmes with other countries, they have limited experience of such cooperation with each other. Over the period 2004-6 only the grant scheme '*Cross-Border Regions Co-operation with Serbia, Montenegro, Bosnia & Herzegovina*' (funded from the Croatian CARDS 2004 allocation) was targeting cooperation between candidate countries and potential candidate countries. This grant scheme is still under evaluation and the exact number of grants to be awarded is still unknown.

On the governmental level cooperation between two countries is enhancing, especially since Montenegro became an independent country. Until now several bilateral agreements have been signed (see Annex II, Table 1.2.).

1.4 Lessons learnt

Croatian stakeholders had their first opportunity to participate in cross-border projects in 2003 under the cross-border cooperation programmes with Hungary, Slovenia and Italy. Thanks to those initial cross-border projects, Croatian partners gained knowledge and skills from their cross-border partners, and built capacities to independently prepare and implement CBC projects in the future.

With the introduction of the New Neighbourhood Partnerships 2004-2006, funding available for Croatian partners increased, and therefore interest of many local stakeholders along the borders with Hungary, Slovenia and Italy increased as well.

In the first calls for proposals under NP Slo/Hu/Cro and NP Adriatic, a number of municipalities and civil society organisations successfully engaged in cross-border cooperation with their partners demonstrating their capacity to prepare and implement EU funded projects.

In the second round of calls for proposals under the two NPs, an even larger number of project proposals were submitted. However, only a small number of applications were of satisfactory quality.

One can therefore conclude that interest and capacities exist to a certain extent in areas bordering Member States. However, the latter need to be strengthened especially having in mind the increased level of resources available under IPA cross-border programmes.

On the other hand, Croatian stakeholders on eastern borders (with non-MS) have very limited experience in cross-border cooperation. Croatian counties bordering BiH, Serbia and Montenegro had their first opportunity to apply for small CBC projects in the second half of 2006. It is evident from this experience that there is a general lack of knowledge and capacity for project preparation and management, and local stakeholders found it difficult to find partners on the other side of the border.

It can be concluded that counties bordering MSs have more capacities for and knowledge of CBC than counties bordering non-MSs whose experience is still minimal or non-existing. Under existing programmes, project beneficiaries mostly dealt with small size projects. The

relatively higher grant allocation, which will be available under IPA cross-border programmes will represent a real challenge for many local stakeholders whose financial capacity remain small.

In terms of capacity for cross-border project preparation and management, the situation in Montenegro is more-less similar to described situation in Croatia. Moreover, until 2006 Montenegro was a part of Union of States with Serbia and therefore all experience regarding cross border cooperation was mainly related to programmes where these two countries participated as one country. First experience of Montenegro was participation within INTERREG IIIA Adriatic Programme. Through those initial cross border projects Montenegrin partners gained opportunity to start increasing awareness of cross border programmes and start achieving the knowledge and skills from their cross-border partners. However, there is still low capacity in project preparation of final beneficiaries (particularly in the northern part where almost no activities have been carried out). Having this in mind it is important to stress that specific trainings of potential applicants will be essential for this programme. Furthermore, it is important to mention that several municipalities and civil society organizations, located in south and central part, have been partners in implementation of projects within the programme.

Although awareness was reached it is necessary to continue with creation of cross border structures, intensive communication and provision of information in order to provide establishment of operational and sustainable cross-border partnerships. Therefore, very important issue is providing trainings for writing and implementation of projects relating to programme.

1.5 Summary of Joint Programming Process

The programming process started on 19th of February 2007 with the first preparatory meeting of the national institutions responsible for the IPA component II, during which the process of programme elaboration was discussed and agreed between the two sides. The process was lead by two bodies established for that purpose and with specific responsibilities: the *Joint Programming Committee* (JPC) and the *Joint Drafting Team* (JDT).

The first meeting of the *Joint Programming Committee* (JPC) was held on 1st of March 2007 in Zagreb when that Committee and Joint Drafting Team were officially established (the composition of the JPC, JDT and partnership groups is given in Annex I.) and during which their rules of procedure, mandate and membership were adopted. The 2 joint structures so created have the following descriptions and tasks:

The Joint Programming Committee (JPC) is a joint decision-making body established at the beginning of the programming process, whose mandate lasts from the beginning of the programming process until final submission of the JPD to the European Commission. JPC consists of representatives from national authorities in charge of IPA component II and regional authorities from the bordering regions eligible for participation in the Programme. Members are nominated and authorised by respective institutions and were approved at 1st PC *Joint Programming Committee*

Main tasks of JPC:

- Confirm members of the JPC once they are nominated by each country
- Agree on working procedures of the JPC (adoption of Rules of Procedure)
- Discuss and reach agreement an all phases of programme preparation
- Give clear guidelines to the Joint Drafting Team on the preparation of the programme and its annexes

- Ensure timely preparation of all phases of the programme and relevant annexes

The Joint Drafting Team (JDT) is a joint technical body established by the JPC at the beginning of the programming process whose mandate lasts from the beginning of the programming process until adoption of the final programme by the JPC. The JDT is composed of representatives from the national institutions in charge of cross-border cooperation, contracted TA and representatives from regional authorities. The core JDT work (see below) was done by the representatives of the national institutions and TA. The regional representatives were responsible for ensuring the accuracy of regional data and its analysis.

Main tasks:

- Compile all relevant data for the elaboration of the programme
- Draft texts for all chapters and relevant annexes in accordance with JPC guidelines
- Organise and conduct a consultation process with all relevant institutions from the national, regional and local levels
- Improve texts according to a partnership consultation process (see below) and inputs from the JPC
- Timely preparation of all relevant documents (draft texts) for JPC meetings

In addition to the representatives from local, regional and national government included in the memberships of the JPC and JDT, arrangements were made to consult with a wider partnership drawn from the public, civil and private sector by means of regional workshops and questionnaire surveys. In Croatia such representation was secured through involvement of Inter-ministerial working group (the composition of the Inter-ministerial working group-IMWG is given in Annex I) and representatives from Dubrovnik-Neretva County. Representatives from the County were mainly members of its County partnership, body that was established through process of drafting Regional Operational Program for Dubrovnik-Neretva County, and in which all main sectors from the County level (public, civil, business) have been represented. On Montenegrin side representatives of all municipalities from the eligible area have been involved in the process as well as respective line ministries, NGOs and other relevant stakeholders who have given necessary inputs, and have estimated draft of the programme having in mind their own responsibilities.

The consultation process has been implemented through two types of procedures: *written procedure* and *meetings/workshops* implemented both on national levels (national consultation processes) and cross-border level. Joint cross-border consultation process has been processed through involvement of Drafting team members and representatives of national, regional and local stakeholders from both sides of the border and through the involvement of JPC members.

The main meetings held during the preparation of the programme are shown below:

	Meeting	Date and place	Outcome
1.	Bilateral meeting between CODEF ¹ and MSTTD ² and Secretariat for European Integration (Montenegro)	19 th February 2007, Zagreb, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jointly agreed timeframe for programme elaboration. ▪ Defined roles of institution and joint structures
2	1 st JPC and JDT meetings	1 st March 2007, Zagreb, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rules of working procedures agreed ▪ Members of JDT and JPC confirmed ▪ Programming area discussed ▪ Agreements on next steps: Plan for compilation and processing of data for the Situation Analysis agreed
3	1 st Croatian National consultation workshop	19 th March 2007, Dubrovnik, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Presentation and collection of comments on Situation Analysis and on SWOT provided by the partners (local, regional and national level) from Croatian side
4	1 st Montenegrin National consultation workshop	19 th March 2007, Kotor, Montenegro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Presentation and discussion on Situation and SWOT Analysis to the potential beneficiaries
5	2 nd JDT meeting	20 th March, Dubrovnik, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Joint SWOT discussed and agreed ▪ Suggestions for priorities and measures of the programme
6	2 nd JPC meeting	30 th March, Kotor, Montenegro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agreement and adoption of the Programming area ▪ Definition of the framework financial allocation for the Programme implementation ▪ Presentation and discussion on the joint situation and SWOT analysis ▪ Guidelines for elaboration of the Programme strategic part
7	JPC consultation - Written procedure	16 th April 2007	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Approval of Situation and SWOT analysis
8	2 nd Croatian National consultation workshop	3 rd May 2007, Dubrovnik	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Priorities, measures and activities discussed and agreed ▪ Estimate of financial allocations per measure and delivery mechanisms
9	2 nd Montenegrin National consultation workshop	3 rd May 2007, Kotor, Montenegro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Presentation and discussion on priorities, measures and financial allocations for each measure
10	3 rd JDT meeting	4 th May 2007, Kotor, Montenegro	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Priorities, measures and activities discussed and agreed ▪ Estimate of financial allocations per measure and delivery mechanisms
11	4 th JPC meeting	16 th May 2007, Zagreb, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Adoption of Strategic part of programme ▪ Presentation and discussion of main issues on the Implementing Provisions ▪ Guidelines for further elaboration of the Implementing Provisions
12	JDT consultation: Written procedure	18 th May 2007	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Finalisation of Implementing Provisions
13	4 th JPC meeting	28 th May 2007. Zagreb, Croatia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Adoption of the Programme document final draft

Donor co-ordination

In line with Article 20 of the IPA Regulation and Article 6 (3) of the IPA Implementing Regulations, the EC has asked the representatives of Members States and local International Financing Institutions in Croatia and Montenegro to provide their comments regarding the draft cross-border co-operation programmes submitted to the Commission.

1.6 Summary of the proposed Programme Strategy

¹ CODEF: Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds, Zagreb

² MSTTD: Ministry of Sea, Tourism, Transport and Development, Zagreb

The vision of the programme has been defined as follows:

Cross-border area between Croatia and Montenegro is recognized as a region for high quality of life and one of the most successful European tourist destinations because of its unique and preserved natural resources, cultural and historical heritage and high quality of services, as well as a region in which socio-economic partners are empowered to achieve and manage the optimal development potential of the area.

The overall objective of the Programme is:

☛ *Improved quality of life in cross border area between Croatia and Montenegro*

This objective will be achieved through the implementation of actions under the following set of programme priorities and measures:

Priority 1 Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible area	Priority 2 Technical Assistance
Measure 1.1: Joint actions for environment, nature and cultural heritage protection	Measure 2.1: Programme Administration and Implementation
Measure 1.2: Joint tourism and cultural space	Measure 2.2: Programme Information, Publicity and Evaluation
Measure 1.3: Small cross-border community development projects	
Horizontal Themes: Cross-Border Capacity Building Equal opportunities Gender equality and gender mainstreaming Sustainable development and environment protection	

SECTION II. ANALYSES FOR CROSS-BORDER PROGRAMMES

2. Description of the Programming Area

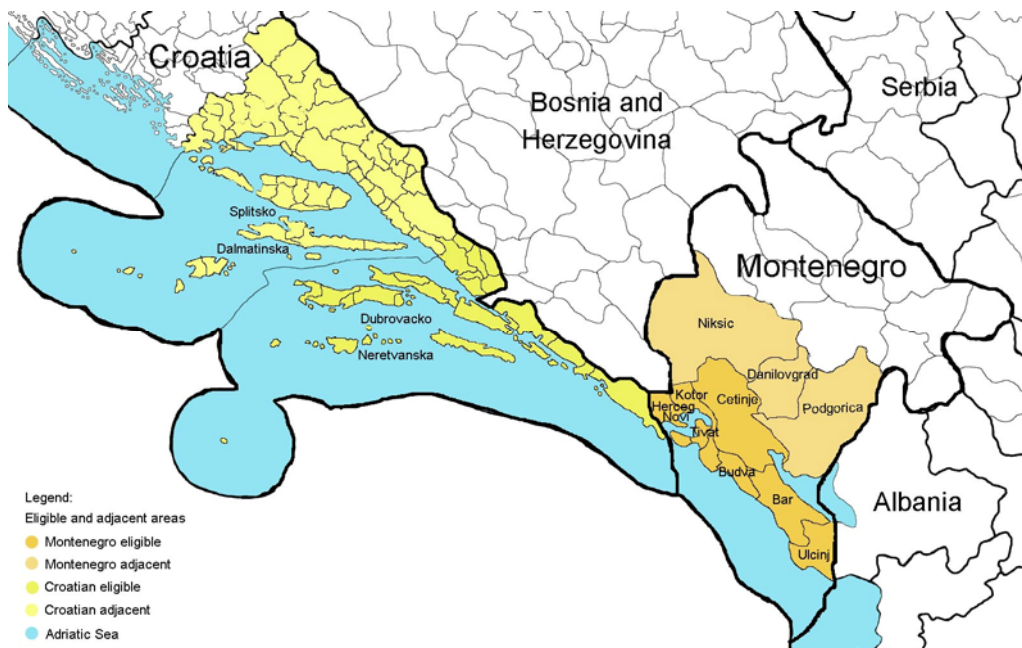
2.1 Eligible and Adjacent Area

The programme target area is the area of the common Croatian-Montenegrin border. The units concerned are the territorial units at a level corresponding to NUTS III classification in Croatia and municipalities in the case of Montenegro. Eligible area covers 1 (NUTS III equivalent) region in Croatia and 7 municipalities in Montenegro while adjacent regions cover also one (NUTS III equivalent) region in Croatia and 3 Montenegrin's municipalities.

Table 2.1: Eligible and Adjacent areas for Croatia and Montenegro

Croatia (NUTS III, Counties)		Montenegro (Municipalities)	
Eligible area	Adjacent area	Eligible area	Adjacent area
Dubrovnik-Neretva County	Split-Dalmatia County	Herceg Novi Kotor Tivat Budva Bar Ulcinj Cetinje	Nikšić Podgorica Danilovgrad

Map 1: Eligible and adjacent area in Croatia and Montenegro

2.2 Description and Analyses of The Border Region

2.2.1 History

The biggest part of today's Dubrovnik-Neretva County used to be a part of The Republic of Dubrovnik which has officially been abolished in 1808 and became a part of Croatia, Slavonia and Dalmatia State union and consequently of the Austro-Hungarian Monarchy. Montenegrin part of eligible area was a part of independent kingdom from the late Middle Ages until 1918. After the Second World War both countries were part of Socialist Federative Republic of Yugoslavia (SFRJ). In 1991 Croatia has become an independent country while Montenegro remained in federation with Serbia until 2006 when, on June 3rd, the Parliament of Montenegro declared the independence of Montenegro, formally confirming the result of the referendum on independence. After dissolution of SFRJ and at beginning of the Homeland War, Croatian part of the eligible area was exposed to serious bombing and has suffered severe direct and indirect war damages that are still visible and can be felt in different ways.

2.2.2 Demography

In general, aging of population and concentration of population in urban and coastal areas as main labour centres are the main characteristics of the eligible area. In terms of demographic trends there are differences between Croatian and Montenegrin part of the eligible area. According to last Census (2003), number of inhabitants in Montenegrin part increased for 15% compared to situation in 1991 while in Dubrovnik-Neretva County the population decreased by 1,4% (making comparison between two censuses 1991-2001, see Annex III, Table 2.2).

In that terms Dubrovnik-Neretva County follows the present trend of depopulation in Croatia but the rate of depopulation in the county is still lower than for the whole Croatia. In adjacent regions of the both countries the situation in terms of population change more-or-less follows the pattern of their parts of the eligible area. In Dubrovnik-Neretva County natural growth is not as significant as in Montenegrins municipalities and in last few years it slightly varies from decline to growth. In addition to natural decline (or very low natural growth) registered in last couple of year (see Annex III, Table 2.3), in Dubrovnik Neretva County, mainly due to the consequences of the war, there are parts of municipalities and cities that are practically abandoned. The consequences of the Homeland war speeded up negative demographic processes in some parts of the County (e.g. in the areas bordering Bosnia and Herzegovina) especially in the eastern part of the hinterland and on some islands (aging population). In both countries demographic processes reflect mostly differences in development of their areas.

2.2.3 Ethnic Minorities

In terms of ethnic belonging, there is also a difference on both sides of the border. While in Dubrovnik-Neretva and Split-Dalmatia County high degree of ethnic homogeneity is visible, in Montenegrins municipalities heterogeneity is present. In Croatian part of the programming area the main ethnic minorities are Serbs and Bosnians and in Montenegrin part these are Serbs, Albanians, Croats and Moslems (see Annex III, Table 2.4)

In the past in some of the coastal parts of Montenegro Croat population were significant and now days most of the Croats that live in Montenegro are settled in the coastal municipalities (e.g. Tivat, Kotor).

2.2.4 Geographical Description

The programming area covers continental surface of 12.829km² (6321km² in Croatia and 6508km² in Montenegro). Croatian part of the eligible area is located in the far south of the

Republic of Croatia and it takes 3,15% of the continental territory and 22,56% of the sea territory of the Republic of Croatia. It is located predominantly alongside state continental or sea border. The continental part borders Bosnia-Herzegovina (majority of the territory) and Montenegro (in the municipality of Konavle). The state border on the territorial sea (sea border) touches Republic of Italy (island areas), Montenegro and Bosnia-Herzegovina (area around Neum). Montenegrin part of the eligible area located in the south-west of Montenegro and it takes 2501km² of the territory of the Republic of Montenegro. The border line between Croatia and Montenegro is in length of 25km on land and 27km on sea¹. There are two border crossings between Croatia and Montenegro. Montenegro has land border with Serbia, Bosnia-Herzegovina and Albania while sea border touches, apart from Croatia and Albania, Italy, as well.

2.2.4.1 Mediterranean

The major part of the programming area belongs to Mediterranean geographical region (except Montenegrin part of adjacent region that belongs to Dinaric Mountains) and possesses all characteristics of Mediterranean climate. Summers are hot with periods of drought, while other periods are characterized by ample rain and moderate temperatures. Due to such climate conditions and specific Mediterranean vegetation, fires are very often during summer time. Since fire-fighting is not on the satisfactory level, fires cause major problems to people but also to vegetation and natural and cultural heritage. Montenegrin part of the eligible area is famed for its sandy beaches and abundant sub-tropical vegetation. It is divided from the rest of the country by the high Dinaric Mountains of Orjen, Lovćen and Rumija that rise steeply from the sea, forming a magnificent background to the coastal strip, but at the same time representing an obstacle to communications between the coastal and inland parts of Montenegro. Dubrovnik area can be divided into three main parts: islands, coastal part and hinterland. The coast is 1.024,63 km long, well-indented and varies from protected bays with sand beaches of exotic beauty to steep coast line with cliffs exposed to the open sea. Delta of Neretva (as a part of hinterland) is the most fertile soil surface in Adriatic part of Croatia. On island part the terrain is of great porosity due to Debris – Dolomits substance, thus there are no surface streams and fertility of soil surface is not so high. The landscape diversity is complemented by the biological diversity on the continent and sea, which puts the area among the unique ones in the Mediterranean. Natural conditions of the area are favourable for growing early vegetables, wine, fruit and flowers growing and *mariculture*.

2.2.5 Infrastructure

General overview

The infrastructure within the programming area differs on both sides of the border. In Montenegrin part it is obsolete, due to lack of investment. Roads and railways are in very bad condition while port equipment, airstrips dams are in slightly better condition. Supply of drinking water is also inadequate in the Montenegrin part the eligible area. On the Croatian side infrastructure conditions are better but there is also room for improvement (e.g. road infrastructure, infrastructure related to waste and waste water management). Generally, communal and other supporting infrastructure within the programming area, as key factors in developing tourism as one of the main sectors in the area and creating a stable economic

¹ source: Central Bureau of Statistics RH, Statistical yearbook 2006

setting in which small and medium-sized enterprises are able to thrive, should be considered as priority area in terms of focusing development actions in the near future.

2.2.5.1 Energy

The main source of electric power of Dubrovnik-Neretva County is the exploitation of the rivers and there are no major problems in power supply. The largest producer of power is HE “Dubrovnik”, high-pressure derivational power plant, which underground winding engine house is placed on the mere coast near the place Plat.

Montenegrin part of the area, as well as the whole country, has a great potential for providing uninterrupted supplies of power thus reducing its dependence on foreign power supplies. Apart from the mentioned dependence, there is also a problem in consuming of more than half of disposable electric energy in Montenegro by Kombinat Aluminijuma Podgorica.

2.2.5.2 Transport

A modern transport network is one of the most important factors enabling economic development and connections on all levels (local, regional and international), as well as cross-border cooperation.

In terms of road transport system, roads in the whole programming area are mainly in a bad condition, primarily used for internal connections and almost all have bad transport-technical elements, and thus require reconstruction and modernization. Road transport network on the area of the Dubrovnik-Neretva County is comprised of 17 state roads, 31 county roads and 65 local roads¹ (length of the roads in Croatian part of the Programming area can be seen in Annex III, Table 2.5). Road connection between the area and rest of Croatia (and beyond) is poor because there is no road, which would connect the utmost south of the Republic of Croatia and its capital Zagreb and other parts of the state in an optimal way. Traffic Development Strategy foresees that remaining 65 km of motorway from Ploče to Dubrovnik needs to be built in order to connect Dubrovnik with Split and rest of the Croatia.²

Road network in Montenegro includes 850 km of highways, 950 km of regional roads and very extensive network of country roads (5,300 km) (data on length of roads are not available per municipalities). In recent years road connection between Podgorica and the coastal towns have improved significantly with the completion of Sozina tunnel, which shortened the journey from Podgorica to Bar to less than half an hour and made the trip significantly safer. The great opportunity for the programming area is construction of Adriatic –Ionian corridor which would open road communication between south-eastern Europe and middle Europe and connect south-west and south-eastern Europe

The major road link between Croatia and Montenegro is E65/E80/Route 2.

In terms of railway transport, in Dubrovnik-Neretva County there is only one railway line, which passes from Ploče through Metković towards Sarajevo and further to the Central Europe. It is a part of the Corridor Vc (Budapest–Osijek–Sarajevo–Mostar–Metković–Ploče) and as such of great importance as the nearest connection of the Central Europe and the Mediterranean Sea (length of the railways in Croatian part of the Programming area can be seen in Annex III, Table 2.6; information on length of railways per municipalities are not applicable for Montenegro). Important railway connections in Montenegrin part of the programming area are those which connect the Port of Bar with Podgorica and Podgorica with

¹ Undertaken from ROP of Dubrovnik-Neretva County

² Croatian Chamber of Economy, Transport and Communications Department, Report 2006, http://www2.hgk.hr/en/depts/transport/ceste_zeljeznice_zracni_2006.pdf

Nikšić. The railway Podgorica–Nikšić is used only for freight, while railway Bar–Podgorica is used for both transport of passengers and freight. There is no railway connection between Croatia and Montenegro

2.2.5.3 Seaports

Due to the geographical position of the eligible area, sea transport system is the important one. The two ports located in the Dubrovnik-Neretva County are of particular (international) importance for the Republic of Croatia: passenger port «Gruž» and freight port «Ploče».¹ The catchments areas of Dubrovnik are reduced to a narrow hinterland area, which makes them in regards to traffic only locally important. Dubrovnik is the only port that is not connected with the inland by rail. Dubrovnik Port will build a modern passenger terminal for scheduled passenger ships and cruise ships on the place of old cargo warehouses. Apart from that, there are a number of ports of county and local importance.

Bar is the major seaport in Montenegrin part of the programming area and in Montenegro as a whole (it accounts for 95% of the total transportation of passengers and freight).

2.2.5.4 Airports

The air transport system is the most important for the eligible area. There are three international airports (Dubrovnik, Podgorica and Tivat airports) but there is no direct line between Podgorica or Tivat and Dubrovnik. Dubrovnik airport has highest number of passengers after Zagreb airport and although this number is increasing every year it is still 35% lower than the pre-war figures.²

2.2.5.5 Telecommunications

The telecommunication system within the eligible areas (especially telephone wire-line and wireless connection) can be appraised as satisfactory. The coverage is satisfactory and, in general, the sector is satisfactorily developed in terms of technology and human resources as well. Mobile telephony and Internet services are, as well as in other countries, quite propulsive and on the satisfactory level of development.

2.2.5.6 Public utilities (water supply, waste water management, waste management)

Water supply, waste water management and solid waste management are insufficiently developed in the whole programming area, especially having in mind their importance and relation towards tourism industry which is, as mentioned above, one of the key sectors there. In Dubrovnik-Neretva County inhabitants are supplied with water on the level of 83% (see Annex III, Table 2.7; there are no data for Montenegrin part related to water supply per inhabitant per municipality), but since water supply systems are connected just to cities, towns and larger settlements some parts of the County still don't have a water supply system. Water supply system of the significant part of the eligible area is based on pipeline that supplies Dubrovnik-Neretva County and Montenegrin municipality of Herceg Novi and its construction was co-financed by citizens of Herceg Novi in a period of joint state of Yugoslavia. The part of pipeline which supplies Herceg Novi is managed by communal company of Croatian municipality Konavle and regulation of expenses and supply is based on

¹ According to the Law on maritime good and seaports (Official gazette no.158/03) the ports of high (international) importance for the Republic of Croatia are Rijeka and Ploče (cargo transshipment), and Zadar, Split and Dubrovnik (passenger transport)

² Croatian Chamber of Economy, Report 2006

contracts between those two municipalities, but there are still many unresolved issues which cause conflicts and sometimes irregular water supply of Herceg Novi area.

Furthermore, large part of the area is not covered by sewage networks while the constructed sewage systems already in use is not connected to waste water treatment facilities. Connection to public drainage system in Dubrovnik-Neretva County is 41% which is below national average (see Annex III, Table 2.7; there are no data for Montenegrin part related to public drainage system per inhabitant per municipality). Namely, from the whole County, there is only one waste water treatment plant in Dubrovnik. Such situation causes endangerment of surface and ground waters, as well as the sea that are mainly endangered by uncontrolled sluicing of industrial and faecal waste water under the ground and into rivers. In terms of endangerment of surface and ground waters the same applies to Montenegrin part of the programming area. Situation regarding water supply system in the Montenegrin part of the Programming area is quite similar to Croatian part since 85% of households are connected to water supply systems. In terms of waste waters system in Montenegrin part there are 48 % of households connected to waste water system. In Croatian part of the Programming area, most of the occupied dwellings are connected with water supply system installations, electricity installations and sewage system installations (see Annex III, Table 2.8)

In regard to landfills within the eligible area there are 10 official landfills, out of which one is on the Montenegrin side of the border - “Lovanja” – which is the only regional sanitary landfill in Montenegro that was built in line with EU standards for waste management. In Dubrovnik-Neretva County sanitary measures are undertaken only at the landfill of the City of Dubrovnik. Apart from the registered landfills, waste has been deposited in several dumps founded near settlements which often do not have organized collecting of waste (in Dubrovnik-Neretva County organized collecting and removing waste on the County level covers 75 % of inhabitants¹) and they are not functioning as sanitary landfills. Besides communal waste, there is waste from technological processes in production and services processes which is also not properly treated.

2.2.6 Economic Description

2.2.6.1 GDP

The programming area comprises counties and municipalities with very diverse economic characteristic. On one hand there are relatively developed urban areas and on the other relatively underdeveloped rural areas (e.g. there are significant development differences between City of Dubrovnik and Port Ploče and other areas of Dubrovnik-Neretva County) Compared to Croatian average, GDP per capita of Dubrovnik-Neretva County is below the national average. Data for 2004 show that regional GDP index was 84, 5% of national GDP per capita. However, taking into account this indicator the county is among the richest counties in Croatia and what is more important, according to the development potentials of the County there is a possibility for further growth. The Montenegrin part of eligible area has lower GDP than Croatian part but it also has a big development potential (according to data from Central bank of Montenegro estimated GDP growth is around 9% un 2007) and it includes some of the richest municipalities in the country (see Annex III, Table 2.9).

2.2.6.2 Agricultural and Rural Development

¹ Undertaken from ROP of Dubrovnik Neretva County

Intensive agriculture is characteristic of the area with the most favourable natural conditions. Natural conditions (favourable climate, land fertility, and existence of water this region) of the programming area give a possibility of breeding numerous sorts of agriculture cultures: fruits, vegetables, grape wine and olives. Citriculture, olive and wine growing, as well as mariculture are very important in the economic sector of the area. However, the space for better and more intensive exploiting of favourable agriculture conditions is still large. The problems related to agriculture production are small farms and average size of parcels. In that respect there is a possibility within the whole area of enlarging land and exploiting available surfaces by business subjects. One of the problems in relation to small agricultural and food producers is their segmentation, small number of quality certified products and lack of joint presentation on bigger markets which causes their low competitiveness. There is a need to combine agricultural and food production with tourism sector services through support to rural tourism development, integration of producers and service providers, integration into marketing activities of the regions, and quality certification procedures, specially those targeting geographical origin of the products. In Dubrovnik-Neretva County most intensive agricultural production is placed in Neretva basin but is being endangered by increased salinity of the Neretva River. Data on Agriculture population, households and utilized agriculture land can be seen in Annex III, Table 2.10.

2.2.6.3 Industry

The eligible area has been mostly oriented towards the tourism industry and services in general. Shares in Gross Added Value index show that on the Croatian side of the eligible area highest share comes from sector H - Hotels and restaurants (see III, Table 2.11) On Montenegrin side the most important industries are shipbuilding and ship-repairing. The "Adriatic Shipyard Bijela" is the biggest ship-repairing yard in the Southern Adriatic which holds The International ISO 9001:2000 certificate. "Arsenal" from Tivat is a regional leader in ship-repairing business. However, in terms of employment structure by economic sector, services employ more population than industry in the whole eligible area (see Annex III, Table 2.14).

2.2.6.4 SMEs

SME sector is of great importance for the eligible area; data for Dubrovnik-Neretva county show that in 2005 95,96% out of total number of entrepreneurs in the County were small entrepreneurs and they employed around 46% of all employed persons in the County¹. On the Montenegrin side SMEs in the eligible area have 39,3% of all SMEs in the country. Total number of SMEs in the Croatian eligible area in 2004 was 2292 and 5265 in the Montenegrin part of eligible area in 2006 (see Annex III, Table 2.12) The geographical/territorial dispersion is uneven so the most of the SMEs are concentrated around City of Dubrovnik, Budva and Herceg Novi. Data on employment structure in entrepreneurship show that highest number of employees in the whole eligible area is in service sector(s) (see Annex III, Table 2.13).

2.2.6.5.Services

Different kinds of services are mainly developed in the urban parts of the programming area. Administrative, banking, judiciary, education, social and health services are available in major cities. The level of development of different services varies across the eligible area. However, it is worthwhile mentioning that in the area there are universities and colleges, different kind

¹ Undertaken from Regional Operational Programme of Dubrovnik-Neretva County 2007-2013

of educational centres that provide variety of specific courses. Furthermore, only in Dubrovnik-Neretva County there are 5 health centres 1 General and 1 Special Hospital, 1 Institute of public health, 12 Polyclinics, 6 Care organisation, 2 Organisations for occupational health. Some of the services as educational and R&D are provided by the main urban centres within adjacent region, i.e. Split, Podgorica.

The organizational structure of health institutions in Montenegro consists of three levels – primary, secondary and tertiary. The primary level of health institutions in the programming area is consisting of 10 health centres (7 in eligible and 3 in adjacent area), the secondary level includes 4 general hospitals (3 in eligible and 1 in adjacent area) and three specialization hospitals (2 in eligible and 1 in adjacent area), while the tertiary level institution includes the Clinical Centre of Montenegro and Institute for Public Health which are located in Podgorica.

2.2.6.6 Regional and local development

Regional and local development is mainly being managed by regional and local self-government offices and Regional development agency in case of Dubrovnik-Neretva County. Important role in development activities is also in hands of the SME supporting institutions.

Local economic development in Montenegro is highly decentralized with municipalities leading the process. However, many important institutions are still rather linked to the national level. Entrepreneurial activity and private sector development in Montenegro is the priority of the Government and is supported through both governmental and non-governmental institutions including business associations and consulting companies. All of them are however located in Podgorica. There are plans to open 2 business incubators one in Bar and the other one in Podgorica.

2.2.6.7 Tourism

Due to extremely rich natural and cultural heritage, tourism is main economic activity in the Programming area. The area is attractive for cultural, sun-and-beach, rural and eco tourism. Problem that have been encountered in connection with the sector are water supply and tourism supporting infrastructure in general, as well as seasonality and lack of permanent and focused/specified education for labour force in tourism

Number of tourist visits in 2005 in the eligible area reached 1 665 762 of guests (909 400 in Dubrovnik-Neretva County and 756 362 on Montenegrin side) and each year there is an increase in relation to the previous one (e.g. in Dubrovnik-Neretva County increase of 14,1% in relation to previous year but it is significant that there is constant decrease of visits from domestic tourists and increase of foreign tourists.¹). Total number of overnight stays in 2005 was 9 534 292 (4 478 500 in Dubrovnik-Neretva County and 5 055 792 in eligible area on Montenegrin side) which is 33.1 guest night per inhabitant² (see Annex III, Table 2.15). Dominant tourist centres are Dubrovnik, Korčula, Konavle, Orebić, Budva, Herceg Novi and Bar.

Number of beds in the eligible area is 171 213 in total (55 388 in Dubrovnik-Neretva County³ and 115 825 on Montenegrin side). In Dubrovnik-Neretva County tourism income has average of 15% in total economy of the county (Croatian chamber of economy). In relation to the total number of tourists and overnight stays in Croatia, Dubrovnik area has 9% of total number and is on the 4th place after Istra, Kvarner and Dalmatia.⁴

¹ Regional Operational Programme of Dubrovnik-Neretva County 2007-2013.

² Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2006; Regional Operational Programme of Dubrovnik-Neretva County 2007-2013.

³ Statistical Yearbook 2003, Central Bureau of Statistics RH,
http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2003/tabele/45_696_tab.pdf

⁴ Croatian Chamber of Economy, Tourism Department, Report 2006

Dubrovnik-Neretva county is leading region in relation to culture tourism, in 2005 the number of visitors of tourist attractions was 1.26 million (18% of visitors in Croatia) and second in rural tourism (after Istria). It has 75 registered tourist rural households (24% of total number of registered rural households in Croatia), but with significantly small number of beds - only 17 or 2% of the total number of beds in Croatian rural tourism industry which shows that further investment in rural tourism enterprises are needed. ¹

2.2.7 Human resources

2.2.7.1 Education

The system of education in Dubrovnik-Neretva County is satisfactory but very often educational institutions lack adequate investments which then results with poorly equipped premises and influences realization of requested pedagogic standard. For example just 4 out of 14 secondary schools have gyms. Education level of inhabitants in Dubrovnik-Neretva County is the following: 1,7% of inhabitants is without any formal education, 4% has up to 3 grades of primary school, 9,2 % has up to 7 grades of primary school and 19,3% has finished primary school. 30% of inhabitants has finished vocational schools lasting 1-3 years and schools for skilled and unskilled workers, 16,3 % has finished 4 year vocational school and 5,5 % has finished Grammar school.² 5,6% of inhabitants has finished Non-university colleges, I. (VI.) level of faculty or professional study and 7,7% has finished Faculties, art academies and university studies. 0,2 % of inhabitants has Master degree and 0,1% Doctorate (PhD).³ Education level of inhabitants in Montenegrin part of the Programming area is the following: there are between 6.81% (Budva) and 27.2% (Ulcinj) inhabitants without formal education; between 15.60% (Herceg Novi) and 25.55 (Cetinje) of inhabitants has finished primary school and between 37.86% (Ulcinj) and 59.52% (Tivat) of inhabitants has finished secondary school. In terms of University education attainment, it goes from 9,37% of inhabitants (Danilovgrad) to 16.8% of inhabitants with such kind of education (Podgorica) (see Annex III, Table 2.16).

Major University centres are Dubrovnik and Split and Podgorica (as parts of the adjacent area) but different faculties (e.g. Faculty of Electrical Engineering, Faculty of Mechanical Engineering, Faculty of Metallurgy and Technology, Faculty of Natural sciences and Mathematics, Faculty of Civil Engineering, Faculty of Architecture, Faculty of Economics, Faculty of Marine studies and Faculty Tourism and Hotel Management etc) are also located in Opuzen (RoC), Kotor, Cetinje and Nikšić (RoMN). In Dubrovnik-Neretva County there are 3 higher education and science institutions: University of Dubrovnik, (it offers several academic programs as for example, Aquaculture, Economy, Business economy, Electrical engineering etc.) American college of management and technology which is currently the only private educational institution granting both American and Croatian degrees in Croatia and Department of University of Split in Opuzen – Department for IT and SMEs. The American Colleague of management and technology attends significant number of Montenegrin's students.

2.2.7.2 Employed and unemployed

Analyzing the work capable citizens in the eligible area (men in the age 15-64 and women 15-59), it is noticeable that its share in the total population is around 59% in Dubrovnik–Neretva County and cca. 43% on Montenegrin side of eligible area. 52,9% of work capable citizens

¹ Ibid. footnote 14

² Census 2001, Central Bureau of Statistics RH, www.dzs.hr

³ Regional Operational Programme of Dubrovnik-Neretva County 2007-2013.

are employed in Dubrovnik-Neretva County and 67% on Montenegrin side of eligible area (see Annex III Table 2.19.). Percentage of unemployed in Dubrovnik–Neretva county was 18,3% in 2005 which is slightly higher than Croatian national average (Croatian national average in 2005 was 17,9%)¹. Average percentage of unemployed in eligible area on Montenegrin side was 14,4% which is lower than the national average in both countries (Montenegrin national average is 15.05%). Among the unemployed, the biggest share is within population with finished vocational school (70,8% in Dubrovnik-Neretva County, in total 5888 unemployed and cca. 70% in eligible area on the Montenegrin side (see Annex III, Table 2.18.). Share of women in unemployed population is 60,5% (see Annex III, Table 2.17.) in Dubrovnik-Neretva County. Unemployment is distributed unevenly since major towns employ more than peripheral small municipalities/towns. Very often, due to lack of adequate jobs for highly educated people in some parts of the area, these areas are losing their human resource potential.

2.2.7.3 Research and development

In Croatia's part of the Programming area, R&D is mainly concentrated in major urban areas outside the eligible area (e.g. Split). In Dubrovnik-Neretva County there are Research and Development Centre for Mariculture, placed in Zaton Doli (Bistrina Bay) and a branch of Institute of Oceanography and Fisheries.

There are no specific R&D activities linked to any of particular institutions in Montenegro. However, on its way to EU, Montenegro is gradually taking a part in such projects. In the newly defined Strategy for SME development significant attention is given to this subject as well.

2.2.8 Environment and Nature

In the Programming area there are 3 National Parks (National park Mljet, Skadar Lake; Lovćen); 1 Nature Park Lastovsko otočje and two localities under UNESCO protection (Boka Bay; and City of Dubrovnik).

In Dubrovnik-Neretva County protected areas together with the belonging sea cover 25.468,5ha which is 12,42% of land and 3,01% of the sea of the County (see Annex III, Table 2.21). Also, ecological network as protected nature value covers 112.705,48ha of land (63%) and 392.265,07ha of sea (cca 50%). (see Annex III, Table 2.20).

In eligible area of Montenegrin side there is 908 km² of protected area in status of National park but there is no available data on other categories of protection.

Damages to human natural environment along the sea belt are specially caused with the process of urbanization of larger places and dispersion of housing projects that were not accompanied by the construction of communal infrastructure. Main contamination of the sea and beaches is caused by waste waters due to lack of suitable sewage and purification system for waste waters. Biggest industrial contaminator is Aluminium Company in Podgorica which causes contamination of land and under soil waters with PCBs and fluorides. One of the biggest problems in the Programming are lack of monitoring system for air and soil contamination, lack joint cross-border actions and prevention systems in decreasing environmental damages from fires and environmental accidents on sea and land caused by transport of dangerous waste.

¹ Croatian Employment service, Yearbook 2005

2.2.9 Culture in the Eligible and Flexibility/adjacent Areas

Programming area is rich in cultural heritage. There are lot of protected monuments and seaside localities with valuable historical urban communities (Dubrovnik, Korčula, Ston, Cavtat, Orebić, Slano, Lumbarda, Kotor bay with historical town of Kotor and surroundings, Budva, Ulcinj, Bar etc.). Valley of the river Neretva according to the value of the findings (from the Greek and Roman period) as well as the area of the old Dubrovnik Republic deserves the right of priority according to the importance of the locality. Special emphasis is put to the zone of the village Vid, for which it is presumed that it is the broad locality of the Roman metropolis Naron and the broad zone of the City of Dubrovnik, the jewel of construction and civilization of the European and Mediterranean cultural ring from the period of XV to XVII century. In Dubrovnik-Neretva County there are a total of 1 334 registered cultural heritage, 667 of them are immovable cultural goods, 241 of them are moveable cultural goods and 25 are cultural – historical sites. In Montenegrin part of the Programming area there are 24 monuments of the first category of protection and 104 monuments of the second category of protection. In Croatia, the protection of cultural goods (of a legal and expert character prescribed in the provisions of Law on the Protection and Preservation of Cultural Goods, and in accordance with the rules of the conservationist profession) in this County is under jurisdiction of Conservation Department in Dubrovnik. In Montenegro protection of cultural heritage was put on a solid legal basis and its care was given to the specialized organization Institute for Protection of Cultural Monuments. Based on the Law on Protection of Cultural Monuments from 1991, in terms of protection of cultural heritage, municipalities are obliged to take care, maintain and use, and protect monuments from damaging impact of nature and men activities, to make them publicly available, bear the costs of regular maintenance of cultural monuments.

2.2.10 SWOT ANALYSIS

STRENGTHS	WEAKNESSES
<ul style="list-style-type: none"> • Cultural and nature resources suitable for accelerating economic development; 2 cities under UNESCO protection (Dubrovnik and Kotor) and 3 National parks • Long tradition and internationally recognized cultural events and festivals • Three international airports • Improved development of tourism infrastructure (tourist accommodation facilities, food and catering, sport activities);increase in quality of service • World wide known tourist destination • Natural potential for agricultural development and mariculture (specifically eco-agriculture) • Implementation of internationally accredited education program especially at university level (Bologna declaration); • Using almost the same language on both sides of the border 	<ul style="list-style-type: none"> • Isolation due to bad road traffic infrastructure and isolation of islands • Lack of proper waste water treatment and sewerage; • Lack of solid waste dumps and recycling practices; • Problems with water supply and waste water treatment especially during the summer season; • Lack of joint protection programs and actions from dangerous merchandise transported trough the region (either by roads or see) • Inadequate electrical infrastructure • Lack of cross-border cooperation and proper equipment in fire fighting activities • Lack of specialised educational programs in tourism • Depopulation of old town centres • Underdeveloped civil society sector • Destroyed social connections between neighbouring areas • Discrepancies between the regions and municipalities in the area of social and economic development; high inequality in urban and rural development;
OPPORTUNITIES	THREATS
<ul style="list-style-type: none"> • Accessible funds for Cross-border cooperation programs and projects • Availability of pre-accession funds for development initiatives and development of social services • Corridor 5 and Adriatic –Ionian corridor development–development of road infrastructure which would open communication between south-eastern Europe and middle Europe and connect south-west and south-eastern Europe • Opportunity to create and develop integrated tourism product including both coastal and mountain area of the country 	<ul style="list-style-type: none"> • Negative migration trends • Further salinisation of rivers endangering their bio-sustainability • Increased ecological risks due to new road and sea corridors • Impact of pollution from Mediterranean sea

SECTION III

PROGRAMME STRATEGY

3.1 Overall Objective

The cross-border area between Croatia and Montenegro has quite the similar development preconditions characterized with enormous potential for tourism development and rich natural and cultural heritage that provide a solid base for cooperation.

Main challenges of the cross-border area are impact of globalization on regional economy, introduction of new quality and legal standards as a part of EU accession process, extremely competitive global economy based on knowledge and new technologies without which regions and business sector are not competitive on bigger markets, environmental challenges and challenges in relation to reestablishment of social and cultural connections between two countries which were destroyed because of war in 90s. Accordingly, the main impacts of the Programme would be related to establishment of links between the partner countries, development of common understanding of the CBC and its meaning in terms of sustainable economic development and improving capacities for stimulating and managing the development trajectories of the Programming area.

To maximise the level of cross-border cooperation and impact, within the Programme special attention will be given to projects that will:

- a) Improve the collaboration and pooling of experience between local and regional stakeholders in order to increase cross-border co-operation;
- b) Intensify and consolidate cross border dialogue and establish institutional relationships between local administrations and other relevant local or regional stakeholders.
- c) Equip local and regional authorities' actors with information and skills to develop, implement and manage cross-border projects.

All the mentioned challenges will be addressed through Programme's strategic orientation to sustainable development which encompasses: economic development, human resources development, social justice and environmental protection, so that the following Vision can be reached:

Cross-border area between Croatia and Montenegro is recognized as a region for high quality of life and one of the most successful European tourist destinations because of its unique and preserved natural resources, cultural and historical heritage and high quality of services, as well as a region in which socio-economic partners are empowered to achieve and manage the optimal development potential of the area.

Accordingly, **the overall objective** of the Programme is: **To improve quality of life in cross border area between Croatia and Montenegro**, which is inline with understanding of development and prosperity stated in Croatian Strategic Development Framework for 2006-2013 "...A rich Croatia is a country where people wish to live and work, and to which people come in order to live and work because it has preserved what perhaps more developed nations have lost on their way to wealth: a good quality of life, and a fine quality of nature and space.

”

This objective is also recognized by Montenegrin strategic documents such as National Strategy for Sustainable Development and Development goals of Montenegro as ecological state where social well being and economic prosperity are put in a balanced manner with environmental protection and sustainable use of natural resources. The basic directions of Montenegrin Master plan for tourism development and Economic Reform Agenda, as a

broader framework for economic development, are also based on improvement of life quality, including progress achievement in the cross border area between Croatia and Montenegro.

According to the situation and SWOT analysis, the long-term opportunities for the programming area are competitive regional economies based on high quality service sector in tourism, efficient protection of the environment, natural and cultural heritage and sustainable use of nature resources, as well as high quality public and social services necessary for community development. On the other side, the problems detected are mainly related to the lack of cooperation and joint actions in the above mentioned areas. This is why Program will support projects which will establish cooperation of the institutions, authorities at local and national level and other eligible entities for common acting and interventions in the areas of tourism, environment, nature and cultural heritage protection and community development, and which at the same time will be focusing on the improvement of the capacities of concerned institutions/partners, in terms of performing cross-border development activities. It is important to note that the scope of the 2007-13 Cross-border Programme is limited by the availability of funding. This means that some of the issues identified in the situation and SWOT Analyses as being of significance for the development of the border region cannot be addressed by this programme (e.g. infrastructure related to transport).

The above objective will be achieved by means of two priorities that will be implemented by 5 separate measures (see 3.5. Summary of priorities and measures):

- Priority 1: Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas
- Priority 2: Technical assistance

Cross-border capacity building has been envisaged as a horizontal theme that will be underpinning Priority 1 and 2 with so that local and regional stakeholders become as much as possible prepared for managing future cross-border programmes under the territorial cooperation objective of the Structural Funds. As such, cross-border capacity building represents an additional Programme's objective and its achievement will be measured by means of the following programme indicators:

- Number of organisations that establish cross-border cooperation agreements
- Number of cross-border networks established aimed at: improving public services; and/or carrying out joint operations, and/or developing common systems
- Number of projects which are jointly implemented and/or jointly staffed

Implementation of Programme's priorities will contribute to general objective by covering majority of areas which are used as life quality indicators: employment, education, social participation, environment and nature, leisure (culture and sports).¹

3.2 Correspondence with EU Programmes and National Programmes

¹ European Foundation for improvement of living and working conditions

Council Regulation (EC) No 1085/2006 establishing an Instrument for Pre-accession Assistance – the IPA Regulation - provides the legal base for this programme and Commission Regulation (EC) No 718/2007 constitutes the IPA Implementing Regulation.

Other EU regulations or documents that have been taken into account in the elaboration of the priorities and measures of this Programme: Council Regulation (EC) No 1083/2003 of 11 July 2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing regulation (EC) NO 1260/1999; Council and the European Parliament Regulation (EC) No 1080/2006 of 5 July 2006 on the European Regional Development Fund and repealing Regulation (EC) No 1783/1999; Council decision No 11807/06 of 18 August on Community strategic guidelines on cohesion; Council and the European Parliament Regulation (EC) No 1082/2006 of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC). Multi-annual Indicative Financial Framework 2008-2010.

The Multi-annual Indicative Planning Document for Croatia for the period 2007 – 2009 indicates that Cross-Border Cooperation, managed through Component II, will support Croatia in cross-border, and trans-national and interregional cooperation with EU and non-EU Member States. It will concentrate on improving the potentials for tourism, creating closer links between border regions and supporting joint environmental protection activities. The Multi-annual Indicative Planning Document for Montenegro for the period 2007-2009 indicates that IPA Component II will support cross-border co-operation programmes with neighbouring candidate and potential candidate countries and Member States. The present programme is consistent with the cross-border objectives expressed in the Multi-annual Indicative Planning Documents for both countries.

National Programmes – Croatia

The programme is in line with main goals and areas of intervention of the following National Programmes;

Strategic Development Framework, which has its main strategic goal defined as: “growth and employment in a competitive market economy acting within a European welfare state of the 21st century“. This goal is to be achieved by simultaneous and harmonised action in 10 strategic areas of which 6 are relevant for this programme, these are:

- ‘knowledge and education’; ‘science and IT’; ‘entrepreneurial climate’ these issues are addressed by programme measure 1.1 (Economic Development)
- ‘environmental protection and balanced regional development’ are addressed by programme measures 1.1 and 1.2 (Environmental Protection)
- ‘people’; ‘social cohesion and justice’ are addressed by programme measure 1.3 (People-to-People’)

Joint Inclusion Memorandum, specifies policy priorities and measures related to social inclusion and fight against poverty. The issue of social exclusion in the programming area is dealt with in the People-to-People measure.

Draft IPA Operational Programme Regional Competitiveness (RCOP) has 2 objectives: (i) to achieve higher competitiveness and balanced regional development by supporting SME competitiveness and improving economic conditions in Croatia’s lagging areas; (ii) to develop the capacity in Croatian institutions to programme and implement activities supported by the

ERDF upon accession. This programme focuses on improvement in the Croatian border regions through economic diversification and complements the RCOP priority 'Improving development potential of lagging areas'. It will also build institutional capacity for the future management of ERDF territorial cooperation programmes under objective 3 of the Structural Funds and is thus in line with both RCOP objectives.

Draft IPA Operational Program Human Resource Development (HRDOP) has 3 priorities: *Enhancing access to employment and sustainable inclusion in the labour market; Reinforcing social inclusion and integration of people at a disadvantage; Expanding and enhancing investment in human capital.* These priorities are in line with this programme which will support actions which contribute toward increasing the employability of the border region population and improving access to social services.

Draft IPA Operational Program Environment Protection (EPOP) has 2 priorities: Developing waste management infrastructure for establishing an integrated waste management system in Croatia; Protecting Croatia's water resources through improved water supplies & wastewater integrated management systems. This programme will support small-scale infrastructure which is in line with both these priorities. It will also prepare larger scale projects which could be funded under the 2 EPOP measures: Establishment of new waste management centres at county/ regional levels; Construction of wastewater treatment plants for domestic and industrial wastewaters and build / upgrade the sewerage network.

Regional Operational Program of Dubrovnik-Neretva County 2007- 2013 (ROP) recognizes the main development goals of the County that are connected with achievement of balanced development of the coast, islands and hinterland of the County; insurance of environmental, nature and culture protection and human resource development. With its orientation towards tourism development and increase in tourism income through development of new tourist products and improvement of tourism services, culture and nature heritage protection, environment protection and human resource development, this Programme is fully in line with the ROP as such will be contributing to achievement of the main development goals of Dubrovnik-Neretva County.

Furthermore, Program is in line with main national strategies in Croatia (e.g. National Employment Action Plan for the period of 2005 to 2008, Education Sector Development Plan 2005-2010, Adult Learning Strategy and Action Plan; Strategic Goals of Development of Croatian Tourism by 2010; National Environmental Strategy and National Environmental Action Plan, Waste Management Strategy of the Republic of Croatia; National Biodiversity and Landscape Strategy; draft National Strategy for Regional Development, Pre-Accession Economic Programme 2006-2008 etc) and the Government Programme 2003-2007 which states that the development of border regions is one of high national priorities, given that 18 out of 21 counties have external borders.

It can be concluded that this Programme is complementary with the mainstream programmes and do not overlap with them due to its focus on strengthening first and foremost on those activities that are recognized as important for both partner countries.

National Programmes – Montenegro

Starting from the visions of sustainable development of Montenegro and identification of problems and challenges in the field of environmental protection and management of natural

resources, economic and social development, the following general goals of *National Strategy of Sustainable Development of Montenegro* - NSSD Montenegro have been defined:

1. Accelerate economic growth and development, and reduce regional development disparities;
2. Reduce poverty; ensure equitable access to services and resources;
3. Ensure efficient pollution control and reduction, and sustainable management of natural resources;
4. Improve governance system and public participation; mobilise all stakeholders, and build capacities at all levels;
5. Preserve cultural diversity and identities

All of them are further elaborated through definition of the priority goals and measures in 24 areas for priority actions including the integrated coastal zone management, nature protection, sustainable use of water resources, macro-economic developments, regional development and employment, tourism and social protection.

The goal of the Economic Reform Agenda is to set forth a series of discrete but interconnected tasks that will transform the Montenegrin economy. Expected outcomes of sixteen individual sections each dedicated to a particular aspect of economic reform.

The Master Plan for tourism development, as the main strategic document for tourism as main development vehicle of national economy, projects a significant increase in the tourism facilities. A higher level of integration of sustainability requirements at the level of tourism development plans, as well as at the level of individual projects, is under process through the current revision of Master plan.

The efficient control and reduction of the existing water pollution due to the low level of communal and industrial wastewater treatment and inadequate waste disposal present main directions of the Master Plans for wastewater and solid waste management. On the other hand securing sufficient quantity of good quality drinking water and necessary legal and institutional changes and improvements in the quality control and monitoring of waters according to EU standards and WFD provisions present the main orientations of the Master plan for water supplying and institutional and legal reforms in this area according to EU accession process.

Spatial Plan of Republic of Montenegro which is currently in draft version and Coastal Area Spatial Plan which is in the process of Parliament adoption defines use of space for the purpose of planned development up to 2020. This is of special importance in coastal area where is evident high pressure of urbanisation on the natural sources protection and there valorisation for the purpose of sustainable tourism.

In the scope of the complex legal and institutional reforms in the process of association and stabilization development of National Contingency Plan for sea pollution incidents is under preparation. NCP developed following IMO regulations is going to define institutional organization and implementation mechanism which will enable national authorities to provide efficient response on all types of pollution particularly those caused by unintended incidents at sea. In such a way developed NCP will be part of Sub-regional one currently implemented by Croatia, Slovenia and Italy.

Strategy for fishery development defines sustainable use of sea products in a balance with sustainable management of marine eco system.

3.3 Compliance with other Community Policies

By its nature and focus, the Program will encompass main EU policies: regional policy, environmental protection, equal opportunities and information society.

The Programme is in line with the main EU objectives until 2010 set in the Lisbon strategy by improving economic competitiveness of the border area and better employability through investment in cooperation and networking in tourism sector (which is key driver of regional economies), human resource development, protection of natural and cultural heritage, as well as environment. Strengthening the competitiveness and economic and social integration of the cross-border area is inline with Community Strategic Guidelines for the cohesion policy in 2007-2013 (COM (2005)0299) on cross-border cooperation. In addition, the Program will also support the Goeteburg objectives with promotion of sustainable management of the environment through establishment of cooperation among institutions and implementation of joint actions for nature and environment protection.

The Program will support gender mainstreaming and equal opportunities policies through implementation of projects that will clearly demonstrate their efforts to create equal opportunities for genders, ethnicities and disabled according to the principles of European Union. In general, Implementation of horizontal principles will be guaranteed through definition of target groups, eligible actions under defined measures, evaluation procedures and indicators on the level of Priorities and measures.

In addition, when awarding public contracts, Croatian and Montenegrin authorities will have to implement PRAG – Practical guide to contract procedures for EC external actions.

3.4 Description of Specific Priority Axes and Measures

3.4.1 Priority Axis 1

Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas

3.4.1.1 Background and Justification

The Situation and SWOT analyses have shown that, among others, weaknesses of the Programming area are connected with lack of cross border cooperation in ecological protection and interventions, lack of cooperation in nature and cultural heritage protection, undeveloped civil sector, lack of cooperation in the development and promotion of the Programming area as an integral tourist destination, lack of cooperation between local self government in joint solution of similar problem, as well as destroyed social and cultural connections between people in the bordering area. Main risks for the area are those in environmental area: pollution from the Mediterranean Sea and risks deriving from new road and sea corridors. Furthermore, there is a lack of specific/targeted educational programs for adults as well as targeted education programs for tourism workers.

On the other hand main strengths of the area are cultural and nature resources suitable for accelerating economic development. The whole area is a world wide known tourist destination containing 2 cities under UNESCO protection (Dubrovnik and Kotor) and 3 National parks. It is also considered as a part of the ecological network covering areas of national and international ecological importance for biodiversity conservation. The Situation Analysis shows that income generated from tourism and other related services have highest share in GDP of the regions. In recent years quality of services is rising and there is a clear

strategic orientation for their further development. In addition, the area has natural potential for agricultural development, specially organic-agriculture, mariculture and high quality food production. These natural preconditions would be best used to network producers and tourist infrastructure (hotels, restaurants) and in the certification and branding of the products.

Among others, one of the main opportunities for the area is mainly connected with development of integrated tourism products including both coastal and mountain tourism offer. In addition, availability of IPA funds for both countries will enable local and regional level government to raise funds for economic and social development and IPA funds for cross-border programs will specifically enable regions to invest in actions recognized as joint priorities (i.e. actions in area of environmental protection, in development of joint tourist and cultural space and community development).

According to the above described strengths, weaknesses and opportunities on the one hand and very limited resources on the other hand, during the joint consultative process relevant stakeholders decided to define just one Priority plus TA priority and up to three measures per priority. Also, due to limited resources and lack of overall capacities to manage cross-border development activities, they decided not to address problems such as underdeveloped infrastructure, discrepancies between urban and rural areas, low employability of work force etc., but to focus rather on soft activities that can boost local development in general and enhance level of cooperation.

Therefore and in order to cover as much as possible of jointly recognized problems and needs in selected areas of cooperation, Priority 1 is defined in the broadest possible sense rather than being focused on a limited number of specific issues: Priority 1: Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas.

Specific objectives of Priority 1 are:

1. To establish cooperation between institutions in charge of environment protection, as well as natural and cultural heritage protection through implementation of joint programs, education, know-how transfer and awareness raising activities
2. To create recognizable tourist products based on the natural and cultural assets of the Programming area and re-establish social connections in cross-border area through supporting traditional and contemporary culture;
3. To increase and enhance cooperation between institutions, citizens and civic organizations in the areas such are tourism, education, culture and other that are in line with Programme objective, in order to boost community development and improve neighbourhood relations

Following to the specific objectives, this priority will be implemented through three measures, one of which (c) will be specifically focused on bringing together people, local communities and civic organizations via people-to people actions , in order to establish a solid base for economic and social development of the Programming area: The 3 measures are:

- a) Joint actions for environment, nature and cultural heritage protection
- b) Joint tourism and cultural space
- c) Small cross-border community development projects

3.4.1.2. Measures

3.4.1.2.1. Measure 1.1.: Joint actions for environment, nature and cultural heritage protection

Improvement of systems for environment, nature and cultural heritage protection in the Programming area has been identified by Program beneficiaries as a priority cooperation activity since environment and natural heritage are the main economic resource of the area. This measure is expected to establish sustainable cross-border networks for joint environmental, nature and cultural protection. It is intended to encourage cross-border cooperation in projects related to finding solutions to joint environmental problems. The development of waste management (solid waste and waste water management), land based and sea based pollution reduction, improvement of the monitoring and reporting on the state of marine and coastal eco-systems, taking into account importance of cross-border pollution reduction and control, fire protection systems and joint intervention systems in ecological threats at land and sea, including technical capacities building for realization of those measures are of utmost priority. The aim of cooperation under this measure is to stimulate development of other innovative measures and strategies for joint environmental, nature and cultural heritage protection and to educate and raise awareness of local population and local/regional government units on environmental protection and need for cooperation in that sector through public information and participation. In order to implement EU horizontal policies related to innovation and technology, this measure will support actions that will bring new innovative solutions and strategies for environmental and nature protection.

Care will be taken to ensure that there is no operational or financial overlap with any of the measures incorporated in the Operational Programmes for Croatia under IPA Component III Regional Development.

Direct beneficiaries of this measure are non profit legal entities established by public or private law for the purposes of public interest or specific purpose of meeting needs of general interest, belonging to one of the following groups:

- Public companies in charge of communal infrastructure and waste management (Utility companies - Komunalna poduzeća)
- Emergency services
- Local and regional self-government units
- Agencies and other public bodies in charge of environmental and nature protection
- Educational and Research Public Institutes
- NGOs
- Regional/local development agencies, etc.

Types of activities eligible under this measure are:

- Joint planning and capacity building activities for solid waste management and waste water management systems

- Joint planning and capacity building activities for water supply, waste water and solid waste systems with cross border impacts
- Planning and establishment of networks for joint environmental interventions on land and sea (joint fire fighting schemes, joint interventions in case of sea pollution, purchase of equipment of joint interest/use, etc)
- Joint environmental programmes and initiatives (river catchments management, air pollution, sea pollution etc.)
- Identification and clean-up of uncontrolled waste disposal sites and development of prevention measures
- Cross-border studies and direct actions on applicability of renewable energy sources
- Cross-border studies on environmental impacts of human activities
- Awareness raising activities – public information and participation
- Education and know how transfer in environmental protection
- Elaboration of cross-border regional plans and programs for interventions related to environment protection
- Elaboration of joint plans and programs for management of protected areas and NATURA 2000 sites
- Small-scale reconstruction of cultural/architectural heritage
- etc.

Achievement of the measure will be measured on the basis of the following indicators:

Output indicators: Number of joint programmes, strategies and measures in relation to environmental management created and implemented, number of joint awareness raising campaigns, number of studies, project documentations in terms of protection of nature and cultural heritage elaborated, number of joint networks for environmental interventions on land and sea, number of joint education programs for general population and experts (trainings, seminars etc.), number of new local initiatives for environmental and nature protection

Result indicators: Decrease in financial and environmental damage caused by unexpected pollutions, decrease in pollution emissions in the sea, permanent access to data on the state of the environment, increase in percentage of land/habitat protected, increased management of protected areas, increased capacities to deal with cross-border man-made and natural environmental risks, increased public awareness of cross-border environmental issues.

3.4.1.2.1.1. Project selection criteria and delivery mechanisms

In general, the eligible projects will be those which:

- encourage and improve joint protection and management of natural resources and prevent and manage environmental risks
- support links between relevant institutions/organizations from both side of the border
- have partners from both side of the border
- are environmentally sustainable.

The measure will be implemented through grants schemes and/or procurement contracts – service, works and supply (depending on the decision made by Joint Monitoring Committee).

The detailed selection and award criteria for the award of grants will be laid down in Call for proposals–Application Pack (Guidelines for applicants).

Minimum and maximum EU grant size (€)	50-300 000
Maximum size EU funding to total eligible costs(%)	85%

3.4.1.2.2. Measure 1.2. Joint tourism and cultural space

Measure 1.2 is the main economic measure of this Program since tourism and tourism related services are main impetus for economic development of the area. As already mentioned these services have highest share in regional GDP. Tourism related services also employ the highest number of people in the force, therefore it is essential to broaden the spectra of services, prolong tourist season, offer higher quality of services based on authentic local products, tradition and culture. The measure is intended to enhance and improve cross-border cooperation between tourism and cultural institutions in the region.

Direct beneficiaries of this measure are non profit legal entities established by public or private law for the purposes of public interest or specific purpose of meeting needs of general interest, belonging to one of the following groups:

- Tourist associations /tourist boards
- Regional/local development agencies
- Local and regional self-government units
- NGOs
- Public and private educational and research institutes
- Chamber of commerce/crafts
- Tourism and agriculture clusters
- Institutions and associations in culture, etc

Types of actions eligible under this measure are:

- Education schemes for SMEs and work force in tourism, particularly language training, hospitality training, researches;
- Promotion of the attractiveness of the region through tourist events
- Support to development of new tourism products (development of thematic routes, joint promotional events and materials, site exploitation etc)
- Establishment of cross border clusters in tourism
- Quality improvement schemes
- Quality Certification of local products and services
- Support to joint certification of local products
- Joint marketing initiatives
- Archaeological research in bordering areas
- Detection and documentation of common cultural heritage, scientific cave exploration
- Promotion of border region cultural heritage
- Promotion of the Programming area as an integral tourist destination
- IUCN zoning and mapping of natural locations
- IT for regional centres
- Development of UNWTO indicators using UNWTO Book of indicators
- etc.

Achievement of the measure will be measured on the basis of the following indicators:

Output indicators: Number of new tourist products developed or certified, number of joint marketing initiatives, number of quality improved schemes, number of new joint initiatives in culture etc.

Result indicators: Enriched/diversified tourist supply market due to new tourist products and higher quality of offered services, income increase from tourism services (per assisted facilities and per sector), and increased number of visitors for assisted facilities.

3.4.1.2.2.1. Project selection criteria and delivery mechanisms

In general, the eligible projects will be those which:

- promoting the integration of the tourism market and encourage cross-border contacts at regional and local level in order to improve quality of services
- encourage entrepreneurship in tourism
- support links between relevant institutions/organizations from both side of the border
- have partners from both side of the border
- encourage equal participation by women and marginalized groups
- are environmentally sustainable.

More detail project selection criteria will be defined later on within applicable GfA or/and calls for proposals.

The measure will be implemented through grants schemes and/or calls for proposal (depending on the decision made by Joint Monitoring Committee).

The detailed selection and award criteria for the award of grants will be laid down in Call for proposals–Application Pack (Guidelines for applicants).

Minimum and maximum EU grant size (€)	50-300 000
Maximum size EU funding to total eligible costs(%)	85%

3.4.1.2.3. Measure 1.3. Small cross-border community development projects

This measure aims at improving cooperation between people, educational institutions and civil society organizations from both sides of the border in order to boost community development and to improve neighbourhood relations. It will support people-to-people actions organized by different organizations in fields such as culture, tourism, education and others that are in line with the Programme’s objective, and will be particularly supporting marginalized groups, local democracy and the development of civil society.

Care will be taken to ensure that there is no operational or financial overlap with any of the measures incorporated in the Operational Programme for Croatia under IPA Component IV Human Resources Development.

Direct beneficiaries of this measure are non profit legal persons established under public or private law for the purposes of public interest or specific purpose of meeting needs of general interest, belonging to one of the following groups:

- Educational and research institutions
- NGOs
- Social service providers (Centres for social welfare, Health centres etc.)
- Local and regional self-government; local/municipal boards
- Local / regional Tourism Organizations
- Regional/local development agencies

Types of actions eligible under this measure are:

- Common cross-border educational programs between educational institutions
- Community building programs with emphasis on interethnic cooperation
- Cooperation between national minorities
- Assistance to marginalised groups

- Local campaigns focused on raising awareness regarding the meaning of the CBC activities as a development instrument
- Implementation of national equality instruments on local and regional level (gender equality policies, youth policy, national minority policies etc.)
- Developing cross-border cooperation among organizations providing social and welfare services
- Actions supporting local democracy
- Small-scale collaborative projects and pilot actions between local self-governments
- Development of joint local development plans and strategies in areas of local governance
- Education schemes in culture
- Creation of cross border culture networks
- Development of cultural exchange programmes
- Joint preservation of tradition
- Creation and implementation of sustainable joint culture programs (except one off events)
- Establishment of cooperation and joint implementation of programs in new media culture
- Establishment of youth cross border networks and joint culture production centres
- Capacity building of NGOs and support to intersector cooperation

Achievement of the measure will be measured on the basis of the following indicators:

Output indicators: Number of contact established through joint educational and cultural projects, number of joint education programmes, number of new joint programs for social service delivery, number of community building initiatives, number of cross-border culture networks etc.

Result indicators: Increased cross-border cooperation through joint initiatives/projects, accessibility rate of social services for local population, decrease in number of ethnic based incidents.

3.4.1.2.3.1. Project selection criteria and delivery mechanisms

In general, the eligible projects will be those which:

- promoting the sharing of human resources and facilities
- support links between relevant institutions/organizations from both side of the border
- have partners from both side of the border
- encourage equal participation by women and marginalized groups
- are environmentally sustainable.

More detail project selection criteria will be defined later on within applicable GfA or/and calls for proposals.

The measure will be implemented through grants schemes.

The detailed selection and award criteria for the award of grants will be laid down in Call for proposals–Application Pack (Guidelines for applicants).

Minimum and maximum EU grant size (€)	10 000 -75 000
Maximum size EU funding to total eligible costs(%)	85%

3.4.2 Priority 2

Technical Assistance

3.4.2.1 Background and Justification

The overall objective of priority 2 is to provide effective and efficient administration and implementation of the CBC programme. Technical assistance will be used to support the work of the 2 national Operating Structures and the Joint Monitoring Committee (JMC) ensuring the efficient and effective implementation, monitoring, control and evaluation of the programme. Principally this will be achieved through the establishment and operation of a Joint Technical Secretariat (JTS) and one national JTS antenna. The JTS will be in charge of the day-to-day management of the programme and will be responsible to the Operating Structures and the JMC. Technical assistance will support actions which ensure the preparation and selection of high quality programme operations and the dissemination of information on programme activities and achievements. Under the direction of the JMC the technical assistance budget will be used to carry out external programme evaluations (*ad-hoc*, mid-term and *ex-post*).

Specific objectives of the Priority 2 are:

- ☛ To improve the capacity of national and joint structures to manage cross-border programmes
- ☛ To ensure the efficient operation of programme-relevant structures
- ☛ To provide and disseminate programme information to national authorities, the general public and programme beneficiaries
- ☛ To improve the capacity of potential beneficiaries, particularly within the programming area, to prepare and subsequently implement high quality programme operations
- ☛ To provide technical expertise for external programme evaluations

The main beneficiaries are:

- Operating Structures
- Joint Monitoring Committee
- Joint Technical Secretariat (Main and JTS antenna)
- All other structures/bodies related to the development and implementation of the CBC programme (e.g. Steering/selection Committee)
- Programme beneficiaries

In accordance to the scope of this priority, it will be implemented through two measures.

Considering that the relevant national authorities (Operating Structures in Croatia and Montenegro) enjoy a de facto monopoly situation (in the sense of Art. 168, paragraph 1, sub-

paragraph c of the Implementing rules to the Financial Regulation) for the implementation of the cross-border programme, the relevant contracting authorities in both countries will establish an individual direct grant agreement without call for proposals with the Operating Structures for the amount provided under the TA Priority 2 in each country. Subcontracting by the Operating Structures of the activities covered by the direct agreement (e.g. TA, evaluation, publicity etc.) is allowed.

3.4.2.2 Measures

3.4.2.2.1 Measure 2.1: Programme Administration and Implementation

This measure will provide support for the work of national Operating Structures, the Joint Monitoring Committee, the Joint Technical Secretariat and its antenna as well as any other structure (e.g. Steering committee) involved in the management of the programme. It will cover the administrative and operational costs related to the implementation of the programme, including the costs of preparation and monitoring of the programme, appraisal and selection of operations, organisation of meetings of monitoring committee, etc. It should be noted that the TA funds can cover the costs of staff of the Joint Technical Secretariat except salaries of seconded public officials. The measure will also ensure the provision of advice and support to final beneficiaries in project development and implementation.

Types of eligible activities:

- Staffing and operation of the JTS and its antenna
- Providing support to national Operating Structures in programme management
- Providing support to the JMC in carrying out its responsibilities in project selection and programme monitoring
- Providing logistical and technical support for JMC meetings
- Programme awareness-raising and training for potential final beneficiaries
- Providing assistance to potential final beneficiaries in the preparation of projects
- Provision of appropriate technical expertise in the assessment of project applications
- Providing support to final beneficiaries in project implementation
- Establishment and support of project monitoring and control systems including first level controls
- Carrying out on-the-spot visits to programme operations
- Drafting of project monitoring reports and programme implementation reports

Achievement of the measure will be measured on the basis of the following indicators:

Output indicators: number of JTS staff recruited, number of JMC meetings, number of staffing Operating structures trained, number of training events for potential final beneficiaries, number of project proposals assessed, number of on-the-spot visits carried out, number of monitoring reports drafted, number of relevant studies/survey carried out, number and quality of IT/office equipment.

Result indicators: Increased capacity of staff in Operating Structures, increased quality of project proposals, % of IPA funding absorbed, decreased % of non-eligible costs claimed by final beneficiaries

3.4.2.2.2. Measure 2.2: Programme Information, Publicity and Evaluation

This measure will cover, *inter alia*, the preparation, translation and dissemination of programme related information and publicity material, including programme website. It will ensure programme awareness amongst local, regional and national decision-makers, funding authorities, the inhabitants of the programming area and the general public in Croatia and Montenegro. The measure will support the provision of expertise to the JMC for the planning and carrying out of external programme evaluations.

Types of eligible activities:

- The preparation and dissemination of publicity materials (including press releases)
- Establishment and management of a programme website
- Organisation of promotional events (meetings, seminars, conferences, media events)
- Regular production and dissemination of news letters
- Carrying out regular programme evaluations

Achievement of the measure will be measured on the basis of the following indicators:

Output indicators: Number of publicity materials disseminated, number of events organized for the publicity and information of the programme, number of participants at the events organized for the publicity and information of the programme, number of visits to programme website, number of news letters produced, number of evaluations carried out

Result indicators: Increased awareness of the programme amongst the general public, increased awareness of the programme amongst the potential beneficiaries, improved programme implementation

3.5 Summary of priorities and measures

VISION							
Cross-border area between Croatia and Montenegro is recognised as a region for high quality of life and one of the most successful European tourist destinations because of its unique and preserved natural resources, cultural and historical heritage and high quality of services, as well as a region in which socio-economic partners are empowered to achieve and manage the optimal development potential of the area.							
GENERAL OBJECTIVE							
Improved quality of life in cross border area between Croatia and Montenegro							
Priority 1				Priority 2			
Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas.				Technical assistance			
SPECIFIC OBJECTIVES							
To establish cooperation between institutions in charge of environment, as well as nature and cultural heritage protection through implementation of joint programs, education, know-how transfer and awareness raising activities	To create recognizable tourist product based on the natural and cultural assets of the Programming area and re-establish social connections in cross-border area through supporting traditional and contemporary culture.	To increase and enhance cooperation between institutions, citizens and civic organizations in the areas such are tourism, education, culture and other that are in line with Programme objective, in order to boost community development and improve neighbourhood relations	To improve the capacity of national and joint structures to manage CBC programmes	To ensure the efficient operation of programme relevant structures	To provide and disseminate programme information to national authorities, the general public and programme beneficiaries	To improve the capacity of potential beneficiaries, particularly within the programming area, to prepare and subsequently implement high quality programme operations	To provide technical expertise for external programme evaluations
Measure 1.1. Joint actions for environment, nature and cultural heritage protection			Measure 2.1. Programme Administration and Implementation				
Measure 1.2. Joint tourism and cultural space			Measure 2.2. Programme Information, Publicity and Evaluation				
Measure 1.3. Small cross-border community development projects							
HORIZONTAL ISSUES:							
Cross-border capacity building Equal opportunities Gender equality and gender mainstreaming Sustainable development and environment protection							

3.6 Indicators

Priority 1 Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas.		
Measures	Indicators	
Measure 1.1. Joint actions environment, nature and cultural heritage protection	Output	<p>Number of joint programme, strategies and measures in relation to environmental management created and implemented,</p> <p>Number of joint awareness raising campaigns,</p> <p>Number of studies, project documentations elaborated,</p> <p>Number of joint networks for environmental interventions on land and sea,</p> <p>Number of joint education programs for general population and experts (trainings, seminars etc.),</p> <p>Number of new local initiatives for environmental and nature protection</p>
	Result	<p>Decrease in financial and environmental damage caused by unexpected pollutions,</p> <p>Decrease in pollution emissions in the sea,</p> <p>Permanent access to data on the state of the environment</p> <p>Increase in percentage of land/habitat protected,</p> <p>Increased rate of management of protected areas</p> <p>Increased capacities to deal with man-made and natural cross-border environmental risks</p> <p>Increased public awareness of cross-border environmental issues</p>
Measure 1.2 Joint tourism and cultural space	Output	<p>Number of new tourist products developed or certified,</p> <p>Number of cross-border tourism zones,</p> <p>Number of joint marketing initiatives,</p> <p>Number of quality improved schemes,</p> <p>Number of new joint initiatives in culture etc.</p>
	Result	<p>Enriched/diversified tourist supply market due to new tourist products and higher quality of offered services</p> <p>Increased number of visitors</p> <p>Income increase from tourism services (per assisted facilities and per sector)</p>
Measure 1.3. Small cross-border community development projects	Output	<p>Number of joint education programmes,</p> <p>Number of new programs for social service delivery,</p> <p>Number of community building initiatives,</p> <p>Number of contact established through joint educational and cultural projects</p> <p>Number of cross-border culture networks etc.</p>
	Result	<p>Increased cross-border cooperation through joint initiatives/projects</p> <p>Accessibility rate of social services for local population,</p> <p>Decrease in number of ethnic based incidents</p>
Priority 2 Technical Assistance		
Measures	Indicators	

Measure 2.1. Programme Administration and Implementation	Output	Number of JTS staff recruited, Number of JMC meetings, Number of staffing Operating structures trained, Number of training events for potential final beneficiaries, Number of project proposals assessed, Number of on-the-spot visits carried out, Number of monitoring reports drafted, Number of relevant studies/survey carried out, Number and quality of IT/office equipment.
	Result	Increased capacity of staff in Operating Structures, Increased quality of project proposals, % of IPA funding absorbed, decreased % of non-eligible costs claimed by final beneficiaries
Measure 2.2. Programme Information, Publicity and Evaluation	Output	Number of publicity materials disseminated, Number of events organized for the publicity and information of the programme, Number of participants at the events organized for the publicity and information of the programme, Number of visits to programme website, number of news letters produced, number of evaluations carried out
	Result	Increased awareness of the programme amongst the general public, Increased awareness of the programme amongst the potential beneficiaries, Improved programme implementation

3.7 Financing Plan

Based on the given allocations in MIFF and envisaged priorities the national and EU co-financing amounts are proposed for the IPA Cross-border Programme Croatia-Montenegro as shown in tables below. In addition, a tentative time table and indicative amount of the call for proposals in 2007 are given in Annex IV.

The Community contribution has been calculated in relation to the eligible expenditure, which for the cross-border programme Croatia – Montenegro is based on the total expenditure, as agreed by the participating countries and laid down in the cross-border programme.

The Community contribution at the level of priority axis shall not exceed the ceiling of 85% of the eligible expenditure.

The Community contribution for each priority axis shall not be less than 20% of the eligible expenditures.

The provisions of Article 90 of Commission Regulation (EC) No 718/2007 (OJ L170 29.06.2007) (IPA Implementing Regulation) apply

Table 3.1 Allocation of IPA funds per year, in € Croatia.

	IPA CBC Croatia	National Co-fin Croatia	Total Croatia	IPA Co-fin rate Croatia
Priority 1 To create favorable environmental and socio-economic conditions in the programming area	1.080.000	190.588	1.270.588	85%
2007	360.000	63.529	423.529	85%
2008	360.000	63.529	423.529	85%
2009	360.000	63.529	423.529	85%
Priority 2 Technical assistance	120.000	70.000	190.000	63,2%
2007	40.000	30.000	70.000	57,0%
2008	40.000	20.000	60.000	66,6%
2009	40.000	20.000	60.000	66,6%
TOTAL	1.200.000	260.588	1.460.588	82,2%

Table 3.2. Allocation of IPA funds per year, in € Montenegro

	IPA CBC Montenegro	National Co-fin Montenegro	Total Montenegro	IPA Co-fin rate Montenegro
Priority 1 To create favorable environmental and socio-economic conditions in the programming area	1.350.000	238.235	1.588.235	85%
2007	450.000	79.412	529.412	85%
2008	450.000	79.412	529.412	85%
2009	450.000	79.412	529.412	85%
Priority 2 Technical assistance	150.000	60.000	210.000	71,4%
2007	50.000	20,000	70,000	71,4%
2008	50.000	20,000	70,000	71,4%
2009	50.000	20,000	70,000	71,4%
TOTAL	1.500.000	298.235	1.798.235	83,4%

The IPA grant will be co-financed by a minimum of 15 % from state national budget and final beneficiaries co-financing.

Croatia has allocated 400.000 EUR of IPA funds on yearly basis and Montenegro 500.000 EUR. As for national co-financing priority 2, Croatia has allocated 43% for the first year and 33,4% for the next two years. For priority 2, Montenegro has allocated 28,6% for all three years. This decision is linked to the fact that the Joint Technical Secretariat is placed in Kotor, Montenegro. The higher amount of allocated IPA funds from the Montenegrin side is related to enhancement of neighbourly relations, especially due to well known happenings in the programming area from the past decade. Furthermore, in terms of project activities, current capacities of the Montenegrin municipalities along the border with Croatia are significantly higher than the capacities of the municipalities along the borders with other Montenegrin neighbours. In addition, the municipalities neighbouring Croatia have already established certain cooperation with Dubrovnik-Neretva County (e.g. Kotor and City of Dubrovnik) and

have expressed high interest for further continuation and strengthening of cooperation. In that respect, the above mentioned allocation is proposed by Montenegro.

3.8 Eligibility of Expenditure

As laid down in Article 89 of IPA Implementing Regulation the following expenditure shall be considered as eligible:

- (1) Expenditure incurred after the signature of the financing agreement.
- (2) By way of derogation from Article 34(3) of IPA Implementing Regulation, expenditure related to:
 - a) value added taxes, if the following conditions are fulfilled:
 - (i) they are not recoverable by any means,
 - (ii) it is established that they are borne by the final beneficiary, and
 - (iii) they are clearly identified in the project proposal.
 - b) charges for transnational financial transactions;
 - c) where the implementation of an operation requires a separate account or accounts to be opened, the bank charges for opening and administering the accounts;
 - d) legal consultancy fees, notaries fees, costs of technical or financial experts, and accountancy or audit costs, if they are directly linked to the co-financed operation and are necessary for its preparation or implementation;
 - e) the cost of guarantees provided by a bank or other financial institutions, to the extent that the guarantees are required by national or Community legislation;
 - f) overheads, provided they are based on real costs attributable to the implementation of the operation concerned. Flat-rates based on average costs may not exceed 25% of those direct costs of an operation that can affect the level of overheads. The calculation shall be properly documented and periodically reviewed.
- (3) In addition to the technical assistance for the cross-border programme referred to Article 94 of IPA Implementing Regulation, the following expenditure paid by public authorities in the preparation or implementation of an operation:
 - (a) the costs of professional services provided by a public authority other than the final beneficiary in the preparation or implementation of an operation;
 - (b) the costs of the provision of services relating to the preparation and implementation of an operation provided by a public authority that is itself the final beneficiary and which is executing an operation for its own account without recourse to other outside service providers if they are additional costs and relate either to expenditure actually and directly paid for the co-financed operation.

The public authority concerned shall either invoice the costs referred to in point (a) of this paragraph to the final beneficiary or certify those costs on the basis of documents of equivalent probative value which permit the identification of real costs paid by that authority for that operation.

The costs referred to in point (b) of this paragraph must be certified by means of documents which permit the identification of real costs paid by the public authority concerned for that operation.

SECTION IV IMPLEMENTING PROVISIONS

The implementing provisions of this document are based on the provisions of Commission Regulation (EC) No 718/2007 (hereinafter referred to as the 'IPA Implementing Regulation'), in particular those for the cross-border co-operation component (Part II, Title II, Chapter III,

Sections 1 and 3), as well as on the Financial Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002, as amended by Council Regulation No 1995/2006, and in particular Articles 53, 53a, 53c, 54 and 57 thereof, which lay down provisions for centralised and decentralised management of the EC funding.

While Croatia will be managing the programme according to decentralised management, Montenegro will be managing the programme according to the centralised management model.

4.1 Programme Structures and Authorities

The programme management structures are:

- National IPA and/or IPA–Component II Co-ordinators
- Operating Structures
- Joint Monitoring Committee (JMC)
- Joint Technical Secretariat (JTS)

Each participating country has established an Operating Structure (OS) for the part of the programme concerned. The Operating Structures of each participating country shall cooperate closely in the programme management.

The beneficiary countries have also set up a Joint Monitoring Committee, which shall ensure the effectiveness and quality of the implementation of the programme.

In line with the IPA Implementing Regulation (Article 139), the Operating Structures have established a Joint Technical Secretariat to assist the OSs and the JMC with their respective duties.

4.1.1 Operating Structures (OS) in Beneficiary Countries

Croatia	Montenegro
<ul style="list-style-type: none"> • Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development (MSTTD) - line ministry responsible for the management and implementation of the Component II of IPA • CFCU in the Ministry of Finance - Implementing Agency 	<ul style="list-style-type: none"> • Secretariat for European Integration - institution responsible for coordination of the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA 2007-2013)

The OS of each country cooperate closely in the programming and implementation of the cross-border programme establishing common coordination mechanisms. The OSs are responsible for the implementation of the programme in their respective countries.

4.1.1.1. Croatia

The IPA–Component II Co–ordinator (within the meaning of Art. 22.2.b of the IPA Implementing Regulation) is the State Secretary in the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development (MSTTD).

The Operating Structure in Croatia consists of the line ministry responsible for the management and implementation of the Component II of IPA: the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development (MSTTD) and the Implementing Agency: the CFCU in the Ministry of Finance (The Programme Authorising Officer is the Head of CFCU Assistant

Minister in the Ministry of Finance)¹. The Operating Structure will be accredited by June 2008 at the latest in line with IPA Implementing Regulation (Art. 76 & 139).

The Division of Responsibilities between the MSTTD as the responsible line ministry and the CFCU as the Implementing Agency is defined in the Government Decree on the Scope and Contents of the Responsibilities and Authorities of the Bodies Responsible for the Management of IPA (OG no. 18/07).

4.1.1.2. Montenegro

The National IPA Co-ordinator (NIPAC) in Montenegro is the Deputy Prime Minister for European Integration.

The IPA-Component II Co-ordinator is the Secretary of the Secretariat for European Integration

The Operating Structure in Montenegro is the Secretariat for European Integration (which is the institution responsible for coordination of both Component I and II of the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA 2007-2013) which are available to Montenegro as a potential candidate country)

4.1.1.3. Responsibilities of the Operating Structures

The Operating Structures are *inter alia* responsible for:

- jointly preparing the cross-border programme in accordance with Art. 91 of the IPA Implementing Regulation;
- jointly preparing programme amendments to be discussed in the Joint Monitoring Committee (JMC);
- participating in the Joint Monitoring Committee and guiding the work of the JMC in programme monitoring
- nominating the representatives of the Joint Steering Committee to be appointed by the JMC
- setting up the Joint Technical Secretariat;
- preparing and implementing the strategic decisions of the JMC;
- reporting to the NIPAC/ IPA-Component II Co-ordinator on all aspects concerning the implementation of the programme;
- establishing a system, assisted by the JTS, for gathering reliable information on the programme's implementation and providing data to the JMC, NIPAC/ IPA-Component II Co-ordinator or the European Commission;
- ensuring the quality of the implementation of the cross-border programmes together with the JMC;

¹ Government Decision on the Nomination of the Responsible Persons for the Management of IPA(OG no 18/07)

- sending to the Commission and NIPAC the annual report and the final report on the implementation of the cross-border programme after examination and approval by the JMC;
- ensuring reporting of irregularities;
- guiding the work of the Joint Technical Secretariat;
- promoting information and publicity-actions;

In Croatia, where the programme is implemented under decentralised management, the Operating Structure and the Implementing Agency are also in charge of:

- contracting the projects selected by the Joint Monitoring Committee;
- payments accounting and financial reporting aspects of the procurement of services, supplies, works and grants for the Croatian part of the Cross-border programme;
- ensuring that the operations are implemented according to the relevant public procurement provisions;
- ensuring that the final beneficiaries and other bodies involved in the implementation of operations maintain either a separate accounting system or an adequate accounting code for all transactions relating to the operation without prejudice to national accounting rules;
- ensuring the retention of all documents required to ensure an adequate audit trail;
- ensuring that the National Fund and National Authorising Officer receive all necessary information on the approved expenditure and the applied procedures;
- carrying out verifications to ensure that the expenditure declared has actually been incurred in accordance with applicable rules, the products or services have been delivered in accordance with the approval decision, and the payment requests by the final beneficiary are correct.

4.1.2. Joint Monitoring Committee (JMC)

The participating beneficiary countries shall set up a Joint Monitoring Committee for the programme within 3 months of entry into force of the first financial agreement relating to programme.

The Joint Monitoring Committee consists of representatives of the two Operating Structures and the national, regional and local authorities and socio-economic partnership representatives of both participating countries, equally represented. The Commission shall participate in the work of the Joint Monitoring Committee in an advisory capacity.

The JMC shall draw up its Rules of Procedures in order to exercise its mission in accordance with the IPA Implementing Regulation. It shall adopt them at its first meeting.

The Joint Monitoring Committee shall meet at least twice a year, at the initiative of the participating countries or of the Commission and is chaired by a representative of one of the countries on a rotating basis

The Joint Monitoring Committee shall satisfy itself as to the effectiveness and quality of the implementation of the cross-border programme, in accordance with the following provisions (according to the Article 142 of IPA Implementing Regulation):

- it shall consider and approve the criteria for selecting the operations financed by the cross-border programme and approve any revision of those criteria in accordance with programming needs;
- it shall periodically review progress made towards achieving the specific targets of the cross-border programme on the basis of documents submitted by the Operating Structures of participating beneficiary countries;
- it shall examine the results of implementation, particularly achievement of the targets set for each priority axis and the evaluations referred to in Article 57(4) and Article 141 IPA Implementing Regulation;
- it shall examine the annual and final reports on implementation referred to in Article 144 IPA Implementing Regulation;
- it shall be informed, as applicable, of the annual audit activity report(s) referred to in Article 29 (2)(b) first indent IPA Implementing Regulation, and of any relevant comments the Commission may make after examining that report;
- it shall be responsible for selecting operations. The JMC may delegate the function to assess project proposals to a Joint Steering Committee appointed by the JMC;
- it may propose any revision or examination of the cross-border programme likely to make possible the attainment of the objectives referred to in Article 86(2) IPA Implementing Regulation or to improve its management, including its financial management;
- it shall consider and approve any proposal to amend the content of the cross-border programme;
- it shall approve the framework for the Joint Technical Secretariat's tasks;
- it shall adopt an information and publicity plan drafted under the auspices of the Operating Structures;

4.1.3. Joint Technical Secretariat (JTS)

The Operating Structures have agreed to establish a Joint Technical Secretariat (JTS) to assist the Joint Monitoring Committee and the Operating Structures in carrying out their respective duties. The JTS is therefore the administrative body of the programme dealing with its day-to-day management.

The Joint Technical Secretariat will be based in Kotor, Montenegro, with an antenna in Dubrovnik, Croatia. Having in mind institutional capacities of the MSTTD (Croatian OS) in terms of CBC management, OS in Zagreb will help the JTS staff in gaining specific knowledge and skills necessary for successful administration and implementation of the Programme, if such help will be needed. It will be done occasionally through on the job trainings and similar activities in MSTTD premises in Zagreb.

It is composed of the representatives nominated by both Operating Structures.

The Joint Technical Secretariat and its antenna perform their activities under the Operating Structure in Montenegro, in co-operation with the Operating Structure in Croatia.

The Joint Technical Secretariat is jointly managed by both Operating Structures.

The costs of the Joint Technical Secretariat and its antenna are co-financed under the programme's Technical Assistance budget provided they relate to tasks eligible for co-financing under EU rules.

The Joint Technical Secretariat will be set up through two separate grant contracts directly awarded by the Contracting Authorities (CFCU in Croatia and EC Delegation in Montenegro¹) to the respective Operating Structures.

Part of the JTS staff contracted in Croatia should be located in the JTS premises in Kotor (RoMN) and part in the antenna in Dubrovnik (RoC).

All Montenegrin representatives are located in the JTS premises in Kotor.

Tasks to be performed by the Joint Technical Secretariat:

The tasks of the JTS and its antenna should include:

- support to the Operating Structures in the programme implementation;
- perform secretariat function for the Operating Structures and the Joint Monitoring Committee, including the preparation and mailing of documentation for meetings and the meeting minutes (in two or more languages if required);
- set up, regular maintenance and updating of the monitoring system (data input at programme and project level, on site visits);
- assist the OSs and the JMC in drawing up all the monitoring reports on the programme implementation;
- prepare and make available all documents necessary for project implementation (general information at programme level, general information at project level, guidelines, criteria, application for collecting project ideas, application pack - guidelines, criteria for project selection, eligibility, reporting forms, contracts);
- act as a first contact point for potential applicants;

¹ EC Delegation in Podgorica should be operational by the end of 2007

- run info-campaigns, trainings, help-lines and web-based Q&A in order to support potential applicants in the preparation of project applications;
- organise selection and evaluation of project proposals and check whether all information for making a decision on project proposals are available;
- provide a secretary of the Steering Committee and organise and administrate its work;
- make sure that all the relevant documentation necessary for contracting is available to the Contracting Authorities on time;
- assists the Contracting Authorities in the process of „Budgetary Clearing“ prior to contract signature;
- support final beneficiaries in project implementation, including the advice on secondary procurement procedures;
- organise bilateral events including “partner-search” forums;
- develop and maintain a network of stakeholders;
- create and update a database of potential applicants and participants in workshops and other events;
- carry out joint information and publicity activities under the guidance of the Operating Structures, including setting up and maintaining an official programme website;
- plan its activities according to a work plan annually approved by the JMC;

4.1.4. Role of the Commission

Under decentralised management in Croatia, the Commission has a right to exercise *ex-ante* control of the selection of operations, as laid down in the Commission decision on conferral of management in accordance with Article 14(3) of the IPA Implementing Regulation.

Under centralised management in Montenegro, in line with Article 140(1) of the IPA Implementing Regulation, the European Commission retains overall responsibility for ex-ante approval over the grant award process and, acting as Contracting authority, for awarding grants, tendering, contracting and payment functions.

In addition to these standard roles, the Commission participates in an advisory capacity in the work of the Joint Monitoring Committee.

4.2. Procedures for programming, selection and awarding of funds

4.2.1. Joint Strategic Projects/ (Operations outside calls for proposals)

Preference is given to implementation through single open calls for proposals. However, JMC has the possibility in some cases to identify 'Joint Strategic Projects' compliant with the provisions of Art. 95 IPA Implementing Regulation.

Joint Strategic Projects are defined as those which have a significant cross-border impact throughout the Programming Area and which will, on their own or in combination with other Strategic Projects, achieve measure-level objectives.. The Terms of Reference (services) and/or Technical Specifications (supplies and works) are drafted by the Operating Structures with the assistance of JTS. The respective Contracting Authorities will tender and contract projects based on the standard PRAG procedures for the relevant types of contracts.

4.2.2. Calls for Proposals

The Cross-Border programme operates predominantly through grant schemes based on single calls for proposals and single selection process covering both sides of the border.

Grant award procedures shall be compliant with provisions of the IPA Implementing Regulation (e.g. Articles 95, 96, 140, 145, etc.)

Where appropriate, PRAG procedures and standard templates and models should be followed unless the provisions of the IPA Implementing regulation and/or the joint nature of calls require adaptation.

a) Preparation of the Application Pack

- The JTS, under the supervision of the JMC, drafts the single call for proposals, the Guidelines for Applicants and the Application Form and other documents related to the implementation of the grant schemes, explaining the rules regarding eligibility of applicants and partners, the types of actions and costs, which are eligible for financing and the evaluation criteria, following as closely as possible the formats foreseen in PRAG;
- The Application Form should cover both parts of the project (on Croatia/Montenegro sides of the border, i.e. joint application), but with clear separation of the activities and costs on each side of the border. The elements contained in the Application Pack (eligibility and evaluation criteria, etc.) must be fully consistent with the relevant Financing Agreement.
- The drafts of the single calls for proposals, Guidelines for Applicants and the Application Form and other documents related to the implementation of the grant schemes are approved by the JMC.
- OSs submit the final version of the Application Pack to the respective EC Delegations for endorsement.

b) Publication of single Calls for Proposals

- The OSs, with the assistance of the JTS, take all appropriate measures to ensure that the nationally and regionally publicised Call for Proposals reaches the target groups in line with the requirements of the Practical Guide (see below Information and Publicity). The Application Pack is made available on the Programme website and the web-sites of the Contracting Authorities and in paper copy.
- The JTS is responsible for information campaign and answering questions of potential applicants. JTS provides advice to potential project applicants in understanding and formulating correct application forms.
- Q&As should be available on both the Programme and Contracting Authorities' websites.

4.2.3. Selection of projects following a call for proposals

As provided by the IPA Implementing Regulation, the submitted project proposals will undergo a joint selection process. The project evaluation should follow the PRAG rules

(Chapter 6.4.) as adapted by the provisions of the IPA Implementing Regulation (e.g. Article 140 on the role of the Commission in the selection of operations)¹.

A joint Steering Committee, designated by the JMC, will evaluate projects against the criteria set in the Application Pack and will establish a ranking list according to PRAG. On that basis, the Joint Monitoring Committee will then bring the final decision on the projects to be recommended for financing to the Contracting Authorities (Implementing Agency in Croatia, EC Delegation in Montenegro).

The main steps of the procedure should be as follows:

- The JTS receives and registers the applications.
- The JMC designates the joint Steering Committee and, if necessary, external assessors, which will be provided through the TA allocation of the programme.
- The Steering Committee is established with an equal representation of representatives of the 2 countries. The voting members shall be proposed by the Operating Structures. Members of the Steering Committee are designated exclusively on the basis of technical and professional expertise in the relevant area. The JTS provides a secretariat to the Steering Committee.
- Both OSs may propose the same number of external assessors to be financed from the respective TA allocations.
- The EC Delegations in Croatia and in Montenegro should *ex ante* approve the composition of the Steering Committee and the external assessors.
- The Steering Committee assesses the projects against the conditions and criteria established in the Call for proposals–Application Pack and according to PRAG procedures.
- The JMC receives from the Steering Committee the Evaluation Report and the ranking list of projects and votes on accepting the proposed ranking list. The members of the Steering Committee are present at the JMC meeting to present the evaluation process. The JMC has the possibility to:
 - Accept the Evaluation Report and recommend the Contracting authorities to contract the projects selected.
 - Request one round of re-examination of the project proposals if a qualified majority of its voting members vote for such a process and under the condition that there is a clearly stated technical reason affecting the quality of the Evaluation Report i.e. it is not clear how the projects were assessed and ranked;
 - Reject the Evaluation Report and the list of project, if there is a justified reason to suspect the objectivity or the qualifications of the Steering Committee.
 - Under no circumstances is the JMC entitled to change the Steering Committee's scores or recommendations and must not alter the evaluation grids completed by the evaluators.
- In Croatia, the ECD *ex ante* approves the decision of the JMC on the Projects Proposed for Financing and the Evaluation Report.

¹ IPA Implementing Regulation for Component II provides, *inter alia*, a certain degree of decentralisation in the evaluation and selection process, namely in beneficiary countries where IPA funds are managed under a centralised approach (e.g. where the evaluation committee is nominated by the national authorities sitting in the JMC, not by the Commission i.e. the Contracting Authority).

- In Montenegro the ECD approves the Evaluation Report and the list of projects selected.
- The JTS notifies each applicant in writing of the result of the selection process.
- JTS shall send all the documentation necessary for contracting to both Contracting authorities within 2 weeks of the decision of the JMC.

4.3. Procedures for financing and control

4.3.1. Financing decision and contracting

Financing decisions are taken by the respective Contracting Authority (CFCU in Croatia and ECD in Montenegro) based on the decision of the Joint Monitoring Committee and, in the case of Croatia, the *ex ante* approval of the EC Delegation. In doing so, they ascertain that the conditions for Community financing are met.

Contracting Authorities and OSs may rely on the assistance of the JTS in communicating with potential grant beneficiaries during the „budgetary clearing“ process.

4.3.1.1. Croatia

- Contracting is the responsibility of the CFCU as the Implementing Agency for the Croatian part of the projects. The format of the grant contract is drafted according to the Practical Guide using the standard grant contract format and its annexes.
- The CFCU issues the grant contracts to the selected beneficiaries normally within 3 months of the decision of the Joint Monitoring Committee. If there are no derogations from the standard contract conditions annexed to the Guidelines for Applicants, the EC Delegation's approval of the Evaluation Report including the list of award proposals counts as global endorsement of the corresponding contracts.

4.3.1.2. Montenegro

- Contracting is the responsibility of the ECD as the Contracting authority for the Montenegro part of the project.
- The ECD issues the grant contract to the selected beneficiaries.

4.3.2. National Co-financing

The European community contribution shall not exceed 85% of the eligible expenditure and shall not be less than 20% of the eligible expenditure. The national co-financing shall amount to a minimum of 15% and a maximum of 80% of the total eligible expenditure of the action. Contributions in kind are not eligible under the IPA regulation although they may be mentioned in project proposals as non-eligible funding

Co-financing for the Technical Assistance Priority from the Croatian side will be 43% in the first year of the Programme implementation and 33,4% in the following two years.

Co-financing for the Technical Assistance Priority from the Montenegrin side will be 28,6% for the first three years of the programme implementation.

4.3.3. Financial management, payments and control

Financial management, payments and financial control are to be carried out by the responsible institutions on the basis of the Financial Regulation (EC, Euratom) 1605/2002 and the IPA

Implementing Regulation. The procedures for financial management and control are defined in the Framework Agreements between the Beneficiary Countries and the European Commission.

4.4. Project Implementation

4.4.1. Project

Operations selected for cross-border programmes shall include final beneficiaries from at least two participating countries which shall co-operate in at least one of the following ways for each operation: joint development, joint implementation, joint staffing and joint financing.

Individual calls for proposals will further detail the types of cooperation eligible for financing.

4.4.2. Project Partners and their roles in the joint project implementation

- (1) If several partners from the same country are participating in the project, they shall appoint a National Lead Beneficiary (NLB) among themselves prior to the submission of the project proposal. The NLB:
 - is responsible for implementing the part of the project on his side of the border;
 - receives the grant from the Contracting authority and is responsible for transferring funds to the partners on his side of the border;
 - is responsible for ensuring expenditures have been spent for the purpose of implementing the operation;
 - closely cooperates with the Functional Lead Partner (see below) and provides him with all the relevant data on project implementation.

- (2) A Functional Lead Partner (FLP) is appointed in cases where partners from both countries are participating in a project and are separately contracted by the Contracting Authorities of each country. In such cases, the 2 National Lead Beneficiaries shall appoint among themselves a Functional Lead Partner prior to the submission of the project proposal. The FLP is:
 - responsible for the overall coordination of the project activities on both sides of the border;
 - responsible for organising joint meetings of project partners, meetings and correspondence;
 - responsible for reporting to the JTS on the overall project progress.

The FLP role will be detailed in the grant contract between the FLP and his Contracting authority.

The contractual and financial responsibilities of each of the NLB towards the respective Contracting authorities remain and are not to be transferred from the NLB onto the FLP. The NLBs also hold the contractual responsibilities also for the other partners and associates on their side of the border as contracted.

4.5. Monitoring and Evaluation

4.5.1. Monitoring on Project Level

4.5.1.1. Contractual obligations

National Lead Beneficiaries send narrative and financial Interim and Final Reports to their respective Contracting Authorities according to the standard terms of their grant contracts.

4.5.1.2. Cross-border project level reporting

The Functional Lead Partner of the project submits Project Progress Reports to the JTS, giving an overview of the project activities and achievements on both sides of the border and their coordination according to the indicators defined in the joint project proposal.

4.5.2. Programme Monitoring

Based on the project progress reports collected, the JTS drafts the Joint Implementation Report and submit it for the examination of the Joint Monitoring Committee.

The Operating Structures of the beneficiary countries shall send the Commission and the respective national IPA co-ordinators an annual report and a final report on the implementation of the cross-border programme after examination by the Joint Monitoring Committee.

The reports shall also be sent to the NAO in Croatia.

The annual report shall be submitted by 30 June each year and for the first time in the second year following the adoption of the cross-border programme.

The final report shall be submitted at the latest 6 months after the closure of the cross-border programme.

The content of reports shall be in line with the requirements of Article 144 of the IPA Implementing Regulations.

4.5.3. Programme Evaluation

Evaluations shall take place in compliance with Article 141 of the IPA Implementing Regulation.

The evaluation shall aim to improve the quality, effectiveness and consistency of the assistance from the Community funds and the strategy and implementation of cross-border programmes while taking account the objective of sustainable development and the relevant Community legislation concerning environmental impact.

An ex-ante evaluation has not been carried out in line with the provisions of Article 141 in the light of the proportionality principle.

During the programming period, participating countries and/or the European Commission shall carry out evaluations linked to the monitoring of the cross-border programme in particular where that monitoring reveals a significant departure from the goals initially set or where proposals are made for the revision of cross-border programme. The results shall be sent to the Joint Monitoring Committee for the cross-border programme and to the Commission.

Evaluations shall be carried out by experts or bodies, internal or external. The results shall be published according to the applicable rules on access to documents. Evaluation shall be financed from the technical assistance budget of the programme.

4.6. Information and Publicity

The beneficiary countries and the national IPA co-ordinators shall provide information on and publicise programmes and operations with the assistance of the JTS as appropriate.

In Croatia, as well as in Montenegro, the Operating Structure shall be responsible for organising the publication of the list of the final beneficiaries, the names of the operations and the amount of Community funding allocated to operations. It shall ensure that the final beneficiary is informed that acceptance of funding is also an acceptance of their inclusion in the list of beneficiaries published. Any personal data included in this list shall be processed in accordance with the requirements of Regulation (EC) No 45/2001 of the European Parliament and of the Council¹.

In accordance with Article 90 of Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002, the Commission shall publish the relevant information on the contracts. The Commission shall publish the results of the tender procedure in the Official Journal of the European Union, on the EuropeAid website and in any other appropriate media, in accordance with the applicable contract procedures for Community external actions.

The information and publicity measures are presented in the form of a communication plan whereby the implementation shall be the responsibility of the respective OSs. Such detailed information and publicity plan will be presented in a structured form to the JMC by the JTS (see below), clearly setting out the aims and target groups, the content and strategy of the measures and an indicative budget funded under the Technical Assistance budget of the CBC programme.

The particular measures of information and publicity will focus mainly on:

- Ensuring a wider diffusion of the cross-border programme (translated in the local language) among the stakeholders and potential beneficiaries
- Providing publicity materials, organising seminars and conferences, media briefings and operating a programme web site to raise awareness, interest and to encourage participation;
- Providing the best possible publicity for the Calls for proposal
- Publishing the list of the final beneficiaries.

¹ OJ L 8, 12.1.2001, p. 1

ANNEXES to Appendix 2

ANNEX I Joint Programming Committee, Joint Drafting Team, Partnership Group and Inter-ministerial Working Group members of the Cross-Border Programme Croatia-Montenegro

JPC members

Name	Institution
Davor Čilić, Deputy State Secretary	Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds
Franka Vojnović,	Head of Department, Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development
Mira Buconić	County Prefect, Dubrovnik-Neretva County
Ana Vukadinović	Secretary, Secretariat for European Integration
Siniša Stanković	Assistant Minister, Ministry of Tourism and Environment Protection
Žarko Đuranović	Directorate for SME Development
Ljubinka Radulović	Assistant Secretary, Association of Municipalities

Deputy JPC members

Name	Institution
Jaminka Bratulić	Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds
Helga Bubanović	Head of Department, Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development
Ivo Karamatić	Deputy County Prefect, Dubrovnik-Neretva County
Ivana GLišević	Advisor, Secretariat for European Integration
Jelena Knežević	Advisor, Ministry of tourism and environmental protection
Ana Šebek	Directorate for SME Development
Vanja Starovlah	Advisor for European integration, Association of Municipalities

DT members

Name	Institution
Helga Bubanović Devčić	Head of Department, Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development,
Mihaela Muselinović	Associate, Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development
Aida Cvjetković	General Secretary/ Spokeswoman, Dubrovnik-Neretva County
Ivana Glišević	Advisor, Secretariat for European Integration
Vanja Starovlah	Advisor for European Integrations, Association of Municipalities
Jelena Knežević	Advisor, Ministry of Tourism and Environment Protection
Ana Šebek	Directorate for SME Development

Technical assistance:

Name	Institution
Sandra Benčić	„Institution and capacity building for cross-border cooperation“, Razbor d.o.o., Croatia
Boško Maravić	CBIB project, independent consultant, Montenegro

Partnership group

Name	Institution
Davorka Palinić	Croatian Chamber of Commerce, County Chamber Dubrovnik
Branka Martinović-Vuković	Dubrovnik-Neretva County
Barbara Savin	County Service for Spatial Planning, Dubrovnik-Neretva County
Svjetlana Bobanović-Čolić	University of Dubrovnik, Sea and Coast Institute
Zdenko Medović	City of Dubrovnik
Biserka Simanović	City of Dubrovnik
Marko Kalauz	City of Dubrovnik
Biserka Simatović	City of Dubrovnik

Marijo Dabelić	City of Dubrovnik
Ivo Urlić	Croatian Employment Service
Tomislav Sopjanac	County Roads Directorate
Jany Hansal	Desa Dubrovnik (NGO)
Ane Sindik	Regional Development Agency
Sandra Belko	Ministry of Culture
Miše Miloslavić	Fire Department of Dubrovnik-Neretva County
Nikolina Trojić	Croatian Chamber of Commerce, County Chamber Dubrovnik
Mato Begović	Dubrovnik-Neretva County
Snežana M. Sanušar	Advisor of the President, Montenegro
Ljiljana Jović	Advisor for International Relations
Tijana Ljiljanić	Secretariat for European Integrations
Ratka Sekulović	Secretariat for European Integrations
Duška Baličević	Secretariat SOKOSOR
Rafaela Lazarević	Vice-president of the Municipality of Kotor
Saša Ščekić	Advisor for Local Self-government in the Community of Municipalities of Montenegro
Miloš Dževerdanović	Advisor for Plans and Projects
Edward Kovačić	K-Dir of the Municipality Fire Department of Kotor
Dragana Vučurović	Secretariat for Economy and Finances of the Municipality of Nikšić
Ivana Jovović	Secretariat for Economy and Finances of the Municipality of Nikšić
Vesna Perović	Advisor in the Secretariat for Culture
Sladana Petković	Office for Prevention Vice-coordinator
Marija Nikolić	Municipality Tivat
Danica Sijerković	Municipality Nikšić
Miladin Mitrović	Municipality Mojkovac
Andrija Popović	Municipality Kotor

Inter-ministerial working group

Name	Institution
Snježana Ivić Pavlovski	Ministry of Economy, Labour and Entrepreneurship
Ivana Podhraški	Ministry of Finance
Anja Jelavić	Ministry of Culture
Biserka Puc	Ministry of Environmental Protection, Physical Planning and Construction
Jelena Letica	Ministry of Science, Education and Sports
Mojca Lukšić	Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management
Željko Ostojić	Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management
Sanja Mesarov	Croatian Employment Service
Šani Samardžić	Ministry of Health and Social Welfare
Alenko Vrđuka	Ministry of Interior
Marija Rajković	Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development
Zvonimir Nagy	Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development

ANNEX II
Bilateral agreements
Table 1.2. Bilateral agreements

<i>Name of treaty</i>	<i>Date signed</i>	<i>Effective temporarily</i>	<i>Published in NN-MU</i>	<i>Date of effect</i>	<i>Publication of date of effect</i>	<i>Cessation</i>
<i>Protocol between the Government of the Republic of Croatia and the Federal Government of the Federal Republic of Yugoslavia on temporary border regime along the southern border between the two states</i>	12/10/2002	12/10/2002				
<i>Memorandum on the agreement in realising and enhancing the mutual co-operation in fighting all forms of capital crime signed between the General Attorney's Office of the Republic of Croatia and the Supreme State Prosecutor of the Republic of Montenegro</i>	2/25/2005			2/25/2005		
<i>Memorandum between the Croatian Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management and the Montenegrin Ministry of Agriculture, Forestry and Water Management</i>	7/27/2005			7/27/2005		
<i>Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Montenegro on Co-operation in Plant Protection</i>	10/18/2005					
<i>Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Montenegro on Co-operation in the Veterinary Field</i>	10/18/2005	10/18/2005				
<i>Agreement between the Croatian Ministry of Interior Affairs and the Montenegrin Ministry of Interior Affairs on police co-operation</i>	11/22/2005			11/22/2005		
<i>Agreement between the Government of the Republic of Croatia and the Government of the Republic of Montenegro regarding Mutual Assistance in Customs matters</i>	12/9/2005		2/2006			
<i>Establishment of Diplomatic Relations between the Republic of Croatia and the Republic of Montenegro</i>	7/7/2006			7/7/2006		

<i>Agreement between the Public Prosecutor's Office of the Republic of Croatia and the Supreme State Prosecutor of the Republic of Montenegro on co-operation and prosecution of the perpetrators of war crimes, crimes against humanity, and genocide</i>	<i>7/28/2006</i>			<i>7/28/2006</i>		
--	------------------	--	--	------------------	--	--

ANNEX III

Situation analysis - Tables

Table 2.2: Change in the number of inhabitants and population density

Croatia	Number of inhabitants ¹		Pop. Density (inhabitants per km ²) ²
	1991	2001	2001
Dubrovnik-Neretva County	126.329	122.870	68,8
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>474.019</i>	<i>463.676</i>	<i>102,1</i>
Counties Total	600.348	586.546	92,8
Croatia Total	4.784.265	4.437.460	78,2
Montenegro	Number of inhabitants ³		Pop. Density (inhabitants per km ²) ⁴
	1991	2003	2003
Herceg Novi	27073	33034	141
Kotor	22137	22947	69
Tivat	11186	13630	296
Budva	11547	15909	130
Bar	34453	40037	67
Ulcinj	1986	20290	80
Cetinje	20171	18482	20
Σ <i>eligible area</i>	Σ 128 553	Σ 164 329	
<i>Nikšić*</i>	73983	75282	37
<i>Danilovgrad*</i>	14585	16523	33
<i>Podgorica*</i>	146121	169132	117
Σ <i>adjacent region</i>	Σ 234 689	Σ 260 937	
Municipalities Total	363242	425266	99
Montenegro Total	615035	620145	45

Source:^{1,2} Census 1991, Census 2001, Central Bureau of Statistics RH, MSTTD data base; ^{3,4}Census 1991, Census 2003, Monstat, Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2006;

*adjacent regions

Table 2.3. : Natural population fluctuation and distribution of inhabitants by age (%)

Croatia ¹	Live births 2005	Mortality 2005	Natural growth 2005	Female population 15 – 49 2001	age	age	age	Pop. Ageing index (%) 2001
					0-14 2001	15-64 2001	>65 2001	
Dubrovnik-Neretva County	1251	1256	-5	29634 (24,1%)	18,2	65,3	15,9	86,3
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>4970</i>	<i>4536</i>	<i>434</i>	<i>114465 (24,7%)</i>	<i>18,5</i>	<i>66,8</i>	<i>14,3</i>	<i>77,8</i>
Counties Total	6221	5792	429	144099 (24,6%)	18,4	66,5	14,6	70,2
Croatia Total	42.492	51.790	-9298	1.080.121 (24,3%)	17,0	67,0	16,0	90,7
Montenegro (2003) ²	Live births	Mortality	Natural growth	Female population 15 - 49	age	age	Age	Pop. Ageing index (%)
0-14					15-59	>60		
Herceg Novi	352	308	44	8396 (25,4%)	17.50	62.81	19.69	83.53
Kotor	252	255	-3	5941 (25,9%)	17.96	62.70	19.34	79.37
Tivat	133	124	9	3508 (25,7%)	18.33	64.41	17.26	68.79
Budva	219	115	104	4475 (28,1%)	19.66	65.18	15.15	55.66
Bar	501	388	113	10237 (25,6%)	19.56	61.79	18.65	70.39
Ulcinj	240	200	40	4876 (24,0%)	21.65	59.89	18.46	61.51
Cetinje	167	224	-57	4657 (25,2%)	17.63	62.85	19.52	83.40
<i>Nikšić*</i>	<i>931</i>	<i>663</i>	<i>268</i>	<i>18935 (25,2%)</i>	<i>20.01</i>	<i>62.04</i>	<i>17.94</i>	<i>65.96</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>182</i>	<i>205</i>	<i>-23</i>	<i>3833 (23,2%)</i>	<i>20.57</i>	<i>59.39</i>	<i>20.04</i>	<i>72.58</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>2694</i>	<i>1388</i>	<i>1306</i>	<i>45084 (26,7%)</i>	<i>21.41</i>	<i>63.66</i>	<i>14.93</i>	<i>50.11</i>
Municipalities Total	5671	3870	1801	109942	19.4	62.5	18.1	69.1

Montenegro Total	8344	5704	2641	156786	17.74	67.10	15.16	62.53
EU average ⁴					16,8	66,9	16,3	96,7

Source: ¹Census 2001, Central Bureau of Statistics RH, MSTTD data base; ²Statistical Yearbook 2003, Institute for Public Health;
*adjacent regions

Table 2.4: Nationality structure of inhabitants (%) by selected nationalities

Croatia (2001) ¹	Croats	Bosnians	Montenegrins	Serbs	
Dubrovnik-Neretva County	93,3	1,43	0,3	1,96	
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>96,3</i>	<i>0,19</i>	<i>0,13</i>	<i>1,19</i>	
Croatia Total	89,63	0,47	0,11	4,54	
Montenegro (2003) ²	Montenegrins	Serbs	Albanians	Croats	Moslems
Herceg Novi	28.60	52.88	0.08	2.42	0.67
Kotor	46.81	30.91	0.33	7.68	0.46
Tivat	29.95	35.19	1.06	19.54	1.14
Budva	45.33	40.87	0.35	1.12	1.28
Bar	47.25	27.68	7.61	0.65	6.43
Ulcinj	11.93	7.44	72.14	0.38	3.36
Cetinje	90.67	4.62	0.23	0.27	0.12
<i>Nikšić*</i>	<i>62.64</i>	<i>26.74</i>	<i>0.35</i>	<i>0.18</i>	<i>0.92</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>67.84</i>	<i>25.51</i>	<i>0.18</i>	<i>0.28</i>	<i>0.35</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>56.96</i>	<i>26.27</i>	<i>1.36</i>	<i>2.60</i>	<i>5.50</i>
Montenegro Total	43.2	32.0	5.0	1.1	4.0

Source:¹Census 2001, Central Bureau of Statistics RH; ²Statistical Office of Montenegro/Census 2003;
*adjacent regions

Table 2.5: Information on the roadways in Croatian part of the programming area

Croatia	Total road length	Length of national roads	Length of county roads	Length of local roads	Density of road network
2005.	Km	km	km	km	m/km ²
Dubrovnik-Neretva County	976	397	260	319	548
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>2.486</i>	<i>761</i>	<i>780</i>	<i>927</i>	<i>546</i>
Croatia	28.344	7.425	10.544	10.375	501

Source: Statistical Year Book 2006 ;
*adjacent regions

Table 2.6: Information on railways in Croatian part of the programming area

Croatia	Length
2005.	km
Dubrovnik-Neretva County	22.7
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>45.6</i>
Croatia	2.704

Source: MSTTD, Directorate for railways;
*adjacent regions

Table 2.7: Rate of inhabitants supplied from public waterworks and connected to public drainage system in Croatia

Croatia	Water supply	Waste water
(2006)	%	%
Dubrovnik-Neretva County	83	41

<i>Split-Dalmatia County.*</i>	88	49
Total Average	85,5%	45%
Montenegro	Water supply ¹	Waste water ²
(2005)		
Herceg Novi	N/A	
Kotor	N/A	
Tivat	N/A	
Budva	N/A	
Bar	N/A	
Ulcinj	N/A	
Cetinje	N/A	
<i>Nikšić*</i>	N/A	
<i>Danilovgrad*</i>	N/A	
<i>Podgorica*</i>	N/A	
Total Average		

Source: Croatian Water Resource Management (Hrvatske vode), Source: ¹Ceed calculations using report from USAID HDP 2005

* adjacent regions

Table 2.8: Rate of occupied households/dwellings with installation in 2001 in Croatia and in 2005 in Montenegro

Croatia¹	Dwellings with water supply system	Dwellings with sewage disposal system	Dwellings with electricity	Dwellings with central heating
2001	%	%	%	%
Dubrovnik-Neretva County	97,99	97,88	99,78	11,86
<i>Split-Dalmatia County*</i>	96,07	95,76	99,83	13,26
Croatia	93,65	92,75	99,48	36,18
Montenegro²	Households with water supply system	Households with waste water system	Households with electricity	Households with central heating
2005	%	%	%	%
Herceg Novi	97	51	N/A	NONE
Kotor	96	43	N/A	NONE
Tivat	96	53	N/A	NONE
Budva	96	62	N/A	NONE
Bar	72	31	N/A	NONE
Ulcinj	63	33	N/A	NONE
Cetinje	85	64	N/A	NONE
<i>Nikšić*</i>	91	60	N/A	NONE
<i>Danilovgrad*</i>	81	24	N/A	NONE
<i>Podgorica*</i>	74	60	N/A	NONE
Total Average	85.1	48.1		
Total Average				

Source: ¹ Central Bureau of Statistics, Census 2001, ² Ceed calculations using report from USAID

HDP 2005, NOTE: dwellings

* adjacent regions

Table 2.9: Gross Domestic Product

Croatia¹	Regional GDP per capita (current prices)	Regional GDP index	% of national GDP ³
(2004)	(EUR*)	Country=100	Country=100 %

Dubrovnik-Neretva County	6.104	84.5	2.6
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>5.127</i>	<i>79.3</i>	<i>8.5</i>
Croatia	6461	100.0	100.0
Montenegro²			
Herceg Novi	2,116.49	94.0	4.4
Kotor	2,143.49	98.2	3.1
Tivat	1,648.55	117.0	1.4
Budva	4,145.87	107.3	4.2
Bar	4,532.80	100.1	11.5
Ulcinj	1,497.98	136.3	1.9
Cetinje	1,043.33	105.4	1.2
<i>Nikšić*</i>	<i>2,108.74</i>	<i>86.6</i>	<i>10.2</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>1,353.98</i>	<i>130.6</i>	<i>1.4</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>3,963.17</i>	<i>89.7</i>	<i>42.8</i>
Montenegro			100.0

Source:¹ Central Bureau of Statistics RH; ²Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2004: Calculation based on GDP structure per municipalities for the period 2002-2004. Data for 2001 and 202 are used for calculation GDP index.;

* adjacent regions

Table 2.10: Agriculture population, households and utilized agriculture land, 2001, 2003

Croatia	Total agri population	Active agri population ¹	No of agri households**	No of agri business subjects	Utilised agriculture land (ha)		
					Total	Utilized by agriculture households	Utilized by business subjects
	2001	2001	2003	2003	2003		
Dubrovnik-Neretva County	4.773	2.741	9.723	20	7.243	7.120	124
<i>Split-Dalmatia County*</i>	8.092	5.184	31.953	62	20.738	20.054	684
Croatia	246.089	166.044	448.532	1.364	1.077.403,17	860.195,17	217.208,00
Ratio Dubrovnik-Neretva County/national	1,9	1,7	2,2	1,5	0,7	0,8	0,1
<i>Ratio Split-Dalmatia County/national*</i>	3,3	3,1	7,1	4,5	1,9	2,3	3,1
Montenegro²	2003	2003	NA	2003	NA	NA	NA
<i>Herceg Novi</i>	212	102		10			
<i>Kotor</i>	148	58		7			
<i>Tivat</i>	61	29		2			
<i>Budva</i>	127	34		2			
<i>Bar</i>	1184	437		4			
<i>Ulcinj</i>	1141	381		6			
<i>Cetinje</i>	349	205		5			
<i>Nikšić*</i>	2081	821		33			
<i>Danilovgrad*</i>	772	354		13			
<i>Podgorica*</i>	5214	2001		50			

Source: Census 2001, Agriculture census 2003,, Central bureau for statistics, Republic of Croatia ¹ Difference to "Total" refers to persons active outside their farm² Census 2003 and Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2006.

* adjacent regions

** Number of agricultural households and number of agricultural business subjects are not available in Population Census 2001 but only in Agricultural census 2003 which defines agricultural household as: "...any family or other community of persons who live together and spend their income together for meeting the basic life needs, or any person living alone (single-person household), which engages in agricultural production, or has an agricultural holding, which has a single management, and uses jointly the means of production (machines, facilities, and land) and the work of the members of the household, regardless of whether its production is for personal needs alone or for sale."

Table 2.11: Shares of the Counties in Gross Added Value (GAV) in certain sectors in the total GAV of the Republic of the Croatia, 2001, %

Croatia ¹	A	B	C	D	E	F	G	H	
2001	A	B	C	D	E	F	G	H	
Dubrovnik-Neretva County	2,4	2,2	0,6	0,6	5,8	2,2	1,5	6,2	
<i>Split-Dalmatia County *</i>	3,5	19,2	5,1	6,3	14,9	7,5	8,3	9,7	
2001	I	J	K	L	M	N	O	P	Total
Dubrovnik-Neretva County	4,3	2,8	2,7	3,5	2,8	2,6	2,9	3,6	2,5
<i>Split-Dalmatia County *</i>	9,2	6,3	10,6	8,2	10,8	9,5	8,2	25,3	7,9
Montenegro									
(YEAR)	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA

Herceg Novi									
Kotor									
Tivat									
Budva									
Bar									
Ulcinj									
Cetinje									
<i>Nikšić*</i>									
<i>Danilovgrad*</i>									
<i>Podgorica*</i>									

A - Agriculture, hunting and forestry; B - Fishing; C - Mining and quarrying; D - Manufacturing; E - Electricity, gas and water supply; F - Construction; G - Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycle and household goods; H - Hotels and restaurants; I - Transport, storage and communication; J - Financial intermediation; K - Real estate, renting, business activities; L - Public administration and defence, compulsory social security; M - Education; N - Health and social work; O - Other community, social and personal service activities; P - Private household with employed persons.

Source: ¹ Central Bureau of Statistics, 2001; ^{*}adjacent regions

Table 2.12: Number of SMEs in regions/counties

Croatia¹	SMEs	SMEs	County SMEs contribution to total SMEs output (County share in national SME revenue)	SMEs contribution to overall GDP
2004	No.	Total revenue	%	%
Dubrovnik-Neretva County	2.292	7.313.645.507	1,51%	N.a.
<i>Split-Dalmatia County*</i>	7.227	33.955.956.235	7,1%	N.a.
Total				
Montenegro²	SMEs	SMEs	SMEs contribution to total SMEs output	SMEs contribution to overall GDP
2006	No.	Turnover / year	%	%
Herceg Novi	1143	N/A	N/A	N/A
Kotor	611	N/A	N/A	N/A
Tivat	398	N/A	N/A	N/A
Budva	1155	N/A	N/A	N/A
Bar	1044	N/A	N/A	N/A
Ulcinj	552	N/A	N/A	N/A
Cetinje	362	N/A	N/A	N/A
<i>Nikšić*</i>	1101	N/A	N/A	N/A
<i>Danilovgrad*</i>	258	N/A	N/A	N/A
<i>Podgorica*</i>	4580	N/A	N/A	N/A
Total	11.204			

Source: ¹ FINA (Financial Agency) ² Pension and Disability Fund October 2006.;

**adjacent regions*

Table 2.13: Entrepreneurs and Employed by Activities

Croatia¹	No. of Entrepreneurs	Rate of entrepreneurs in total number of entrepreneurs (per activity)	No. of Employed	Rate of Employed in total number of employed (per activity)

2005			%		%
Dubrovnik-Neretva County	Agriculture, Hunt and Forestry	53	2.1%	410	2,2%
	Fishery	27	1.1%	64	0.3%
	Mining and Extracting	11	0.4%	259	1.4%
	Processing Industry	202	8.0%	1,979	10.5%
	Power, gas and water supply	10	0.4%	356	1.9%
	Construction	187	7.4%	2,586	13.7%
	Retail sale and wholesale	805	31,9%	3,770	20.0%
	Hotels and restaurants	318	12.6%	4,521	24.0%
	Transport, storage and connections	194	7.7%	2,938	15.6%
	Financial business	6	0.2%	23	0.1%
	Real estates business, renting	584	23,2%	1,183	6.3%
	Public administration and defence, obligatory social insurance	2	0.1%	20	0.1%
	Education	13	0.5%	35	0.2%
	Medical and social care	38	1.5%	114	0.6%
Other social, and private services	72	2.9%	599	2.9%	
Montenegro²		NA	NA	NA	NA
2005					
Eligible area					
	Agriculture, Hunt and Forestry			1183	
	Fishery			65	
	Mining and Extracting			373	
	Processing Industry			4509	
	Power, gas and water supply			1275	
	Construction			1667	
	Retail sale and wholesale			8709	
	Hotels and restaurants			5212	
	Transport, storage and connections			5542	
	Financial business			791	
	Real estates business, renting			1297	

	Public administration and defence, obligatory social insurance			5483	
	Education			2756	
	Medical and social care			3805	
	Other social, and private services			2995	

Source: ¹ FINA (The Financial Agency) ² Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2006.

Table 2.14.: Employment structure by economic sectors (%)

Croatia¹	Agricultural	Industry	Services	Others
(2005)	%	%	%	%
Dubrovnik-Neretva County	1,95	18,9	79,1	n.a.
<i>Split-Dalmatia County *</i>	1,14	31,28	67,5	n.a.
Montenegro²	Agricultural	Industry	Services	Others
2006	%	%	%	%
Herceg Novi	1.17	16.94	41.39	40.49
Kotor	1.14	12.00	45.85	41.01
Tivat	0.53	10.67	39.90	48.89
Budva	0.53	10.70	66.70	22.07
Bar	3.70	13.61	51.65	31.04
Ulcinj	7.98	19.45	40.95	31.62
Cetinje	3.72	34.20	26.09	35.98
<i>Nikšić*</i>	4.85	38.24	24.78	32.14
<i>Danilovgrad*</i>	7.28	26.67	26.07	39.98
<i>Podgorica*</i>	4.68	21.07	33.94	40.31

Source: ¹ Source: Statistical Yearbook 2006, Central bureau for statistic Republic of Croatia, NOTE: data is compiled by authors on the basis of NCEA classification where Agricultural activity includes primary economic activities: Agriculture, hunting and forestry and Fishing, Industry includes economic activities of Mining and quarrying, Manufacturing, Electricity, gas and water supply and Construction, and Services include Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods, Hotels and restaurants, Transport, storage and communication, Financial intermediation, Real estate, renting and business activities, Public administration and defense; compulsory social security, Education, Health and social work and Other community, social and personal service activities.

²Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2006. ;

*adjacent regions

Table 2. 15. Visits and overnight stays

Croatia	Foreign Guests/Arrivals	Domestic Guests/Arrivals	Overall Guest nights	Guest nights per inhabitant
(2005)	No.	No.	No.	Ratio No.
Dubrovnik –Neretva County	806 949	102 425	4 478 495	36,4
<i>Split-Dalmatia County*</i>	1 229 648	205 618	8 028 642	17,3
Montenegro	Foreign Guests	Domestic Guests	Overall average Guest nights	Guest nights per inhabitant
(2005)	No.	No.	No.	ratio %

Herceg Novi	43,270	106,007	1,176,977	3562.93
Kotor	19,086	37,722	306,378	1335.15
Tivat	15,607	21,609	280,655	2059.10
Budva	124,394	194,824	2,048,852	12878.57
Bar	25,420	77,600	746,407	1864.29
Ulcinj	16,858	65,337	462,991	2281.87
Cetinje	1,749	6,879	33,532	181.43
<i>Nikšić*</i>	1,787	3,008	11,525	15.31
<i>Danilovgrad*</i>	85	35	121	0.73
<i>Podgorica*</i>	14,826	14,993	53,886	31.86

Source: *Statistical yearbook 2006, Central bureau for statistics Republic of Croatia*, ¹Statistical Yearbook of the Republic of Montenegro 2006.

* adjacent regions

Table 2.16: Education attainment of inhabitants¹ (%)

Croatia¹	< than primary	Primary	Secondary	University, MSc, PhD
2001	%	%	%	%
Dubrovnik-Neretva county	1,7%	32,5	51,8	13,6
<i>Split-Dalmatia County*</i>	<i>3,51%</i>	<i>30,23%</i>	<i>52,09%</i>	<i>13,49%</i>
Montenegro²	< than primary	Primary	Secondary	University, MSc, PhD
2003	%	%	%	%
Herceg Novi	8.08	15.60	57.40	18.92
Kotor	10.78	18.27	52.28	18.67
Tivat	7.53	16.58	59.52	16.38
Budva	6.81	15.70	58.18	19.31
Bar	14.23	23.01	48.43	14.33
Ulcinj	27.02	24.69	37.86	10.44
Cetinje	12.71	25.55	50.07	11.67
<i>Nikšić*</i>	<i>11.98</i>	<i>22.11</i>	<i>53.85</i>	<i>12.06</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>13.72</i>	<i>24.90</i>	<i>52.01</i>	<i>9.37</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>9.50</i>	<i>21.06</i>	<i>53.26</i>	<i>16.18</i>

Source: ¹ Census, 2001, percentages calculated by authors, ²Census 2003, book 4. ;

* adjacent regions

Table 2.17: Unemployment structure by sex and age¹

Croatia¹	Unemployment rate	Male	Female	Age group		
				15-24	25-49	+50
2005	%	No./%	No./%	No./%	No./%	#/%
Dubrovnik-Neretva county	18,3 %	3288 (39,5%)	5.026 (60,5%)	1291 (15,5%)	5088 (61,2%)	1935 (23,2%)
<i>Split-Dalmatia county</i>	<i>22,3%</i>	<i>14976 (37,76)</i>	<i>24677 (62,2%)</i>	<i>7609 (19,1)</i>	<i>25037 (63,1%)</i>	<i>7007 (17,7%)</i>
Montenegro²	Unemployment rate	Male	Female	15-24	25-49	50-64
2003	%	No.	No.	No.	No.	No.

Herceg Novi	11.73	2,089	1,786	927	2,422	476
Kotor	16.90	2,100	1,778	860	2,535	467
Tivat	15.38	993	1,103	523	1,323	237
Budva	12.01	926	985	479	1,259	157
Bar	13.71	2,842	2,646	1,534	3,419	463
Ulcinj	14.53	1,514	1,334	944	1,704	173
Cetinje	16.68	1,722	1,361	798	1,953	313
<i>Nikšić*</i>	<i>15.99</i>	<i>6273</i>	<i>5765</i>	<i>3429</i>	<i>7933</i>	<i>584</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>16.32</i>	<i>1412</i>	<i>1285</i>	<i>775</i>	<i>1603</i>	<i>293</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>13.66</i>	<i>11554</i>	<i>11557</i>	<i>6645</i>	<i>14445</i>	<i>1831</i>

Source: ¹Croatian Employment service, Yearbook 2005, www.hzz.hr, ²Census 2003, book no. 19 ;
*adjacent regions

Table 2.18: Unemployment structure by education

Croatia ¹	Unemployment rate	Education			
		< than primary	Primary	Secondary	University, MSc, PhD
2005	%	No.	No.	No.	No.
Dubrovnik-Neretva County	18,3%	186 (2,23%)	1.347 (16,20%)	5888 (70,8%)	893 (10,7%)
<i>Split-Dalmatia County *</i>	22,3%	758 (1,9%)	7.200 (18,1%)	27343 (68,9%)	4352 (10,9%)
Montenegro²	Unemployment rate	< than primary	Primary	Secondary	University, MSc, PhD
2003	%	No.	No.	No.	No.
Herceg Novi	11.73	49	345	2838	598
Kotor	16.90	60	473	2650	647
Tivat	15.38	40	220	1542	270
Budva	12.01	22	177	1363	272
Bar	13.71	149	1070	3527	604
Ulcinj	14.53	184	554	1615	220
Cetinje	16.68	54	694	2036	227
<i>Nikšić*</i>	<i>15.99</i>	<i>108</i>	<i>1696</i>	<i>9111</i>	<i>966</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>16.32</i>	<i>28</i>	<i>553</i>	<i>1886</i>	<i>105</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>13.66</i>	<i>505</i>	<i>4222</i>	<i>16143</i>	<i>1876</i>

Source: ¹Croatian Employment service, Yearbook 2005, www.hzz.hr, ²Census 2003, book no.19. ;
*adjacent regions

Table 2.19: Employment information by male / female population classification

Croatia ¹	Work capable citizens	Work capable male population age 15-65	Work capable female population age 15-59	Total number of employed in work capable citizens
2001	No.	No.	No.	No.
Dubrovnik-Neretva County	72450	37006	35444	38290
<i>Split-Dalmatia County *</i>	<i>274862</i>	<i>141407</i>	<i>133455</i>	<i>136501</i>
Montenegro²	Work capable citizens	Work capable male population age 15-64	Work capable female population age 15-64	Total number of employed in work capable citizens
2003	No.	No.	No.	No.

Herceg Novi	14280	7619	6508	10405
Kotor	9828	5090	4664	5950
Tivat	6068	3260	2776	3972
Budva	7379	3769	3535	5468
Bar	16914	9535	7116	11426
Ulcinj	7661	4850	2651	4813
Cetinje	8483	4534	3877	5400
<i>Nišić*</i>	<i>32134</i>	<i>18682</i>	<i>13096</i>	<i>20096</i>
<i>Danilovgrad*</i>	<i>6889</i>	<i>3986</i>	<i>2787</i>	<i>4192</i>
<i>Podgorica*</i>	<i>75557</i>	<i>41187</i>	<i>33604</i>	<i>52446</i>

Source: ¹Census 2001, table 14, ²Census 2003, book no. 19., *adjacent regions

Table 2.20: Nature protection areas

Croatia ¹	Montenegro
<p>Dubrovnik-Neretva County</p> <p>NP - Mljet</p> <p>Special reserves in the sea - Malostonski bay</p> <p>Other special reserves:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Forest vegetation</u> - islands Lokrum, Velika dolina - NP Mljet - <u>zoological-ornytological</u> - islands Mrkan, Bobara and Supetar – Cavtat, Pod Gredom – Vid, Prud – Metković, Orepek - Kula Norinska - <u>ichtyological-ornytological</u> - southeast part of the delta of the river Neretva and small island Osinj <p>Forest park - Velika and Mala Petka – Dubrovnik, Osmoliš – Brsečine, Trsteno – Brsečine, Donje Čelo – Koločep, Gornje Čelo – Koločep, city park Hober – Korčula, Predolac-Šibanica – Metković, small island Ošjak - Vela Luka bay, cyperus plantings “Pod Gospu“ -</p>	<p>NP Lovćen protected area is 64km²</p> <p>NP Skadar Lake protected area is 400km²</p> <p>Planned protected areas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Planned NP - Mountain Prokletije - Planned regional parks: Orjen, Ljubišnja, Rumija (especially locality Lušinj), Komovi (especially localities Planinica, Maglić and Žijovo), Morača basin (especially localities Žurim and Captain’s Lake). <p>Important Bird Areas: Skadar Lake, Šasko Lake, Solana, Durmitor and Biogradska gora.</p>

Orebić

Protected area - Rijeka Dubrovačka, Sapunara – Mljet, Vučina bay with the seaside – the peninsula Pelješac, Prapatno bay – Pelješac, Konavoski dvori – Konavle, the island Badija – archipelago of the east Korčula, Modro oko and the lake Desne – the town Ploče, region “Kočje” - Žrnovo on the island Korčula

Nature monument:

- geomorphological - Močiljska cave - Podbrežje Osojnik, the cave Šipun – Cavtat, the cave Gromačka – Gromača, the cave Rača– Lastovo, Vela spilja - Vela Luka

- rare tree specimen - holly oak - Žrnovo on the island Korčula, juniper-tree group– Plat

Park architecture monument:

- arboretum - Trsteno

- park - the park Foretić – Korčula

- individual tree- plane 1 – Trsteno, plane 2 – Trsteno , cyperus - Čara on Korčula, caperus – Metković

- tree group- cyperus group by the church Gospa od Karmela – Orebić, cyprus avenue by the church Velika Gospa – Orebić, cyprus avenue – Korčula

Source: ¹Environmental plan of the Dubrovačko – neretvanska County, County Bureau for Environmental Planning in Dubrovnik, 2003, page 307

Table 2.21: Rate of the protected areas in the region/counties

Croatia¹	Protected areas
2003	ha
Dubrovnik-Neretva County	25.468,5*
Montenegro	Protected areas
(YEAR)	km ²
Herceg Novi	N/A
Kotor	N/A
Tivat	N/A
Budva	N/A
Bar	N/A
Ulcinj	N/A
Cetinje	N/A

Source: ¹Environmental plan of the Dubrovnik – Neretva County, County Bureau for Environmental Planning in Dubrovnik, 2003, page 143.

* Relates to land and the sea

ANNEX IV Tentative time table and indicative amounts of the call for proposals in 2007

Tentative Timetable and indicative amount of the call for proposals for Priority 1: *Creation of favourable environmental and socio-economic conditions in the programming area by improvement of the co-operation in the jointly selected sectors and good neighbourly relations in the eligible areas.*

For the budget 2007, the proposition is to launch one call for proposals. All three measures will be included into the first call, covering both: “big” (value of €50-300,000) and small (value of €10-75,000) grants.

Country	Call for proposal (priority 1)	Launch date	Signature of contracts	Project completion	Indicative amount IPA	Indicative amount National	Indicative amount TOTAL
Croatia	CfP 1: (all three measures; value of grants €50-300,000 and small grants €10-75,000)	September 2008	May 2009	August 2010	360,000	63,259	423,529
Montenegro					450,000	79,412	529,412
	TOTAL				810,000	142,671	952,941

Tentative Timetable and indicative amount of assistance under Priority 2: *Technical Assistance*

It has been envisaged that the Priority 2 Technical Assistance will be implemented through separate grant contracts directly awarded to the Operating Structures. The same time-table is envisaged for both countries in order to ensure compatibility of advice provided and sound coordination vis-à-vis project implementation.

Country	Request for grant award	Signature of contract	Subcontracting	Project completion	Indicative amount IPA	Indicative amount National	Indicative amount TOTAL
Croatia	March 2008	April 2008	July 2008	September 2010	40,000	30,000	70,000
Montenegro	March 2008	April 2008	July 2008	September 2010	50,000	20,000	70,000
TOTAL					90,000	5,000	140,000

**ANNEX B FRAMEWORK AGREEMENT BETWEEN THE COMMISSION OF
THE EUROPEAN COMMUNITIES AND THE GOVERNMENT OF
THE REPUBLIC OF CROATIA , DATED 27 AUGUST 2007**

FRAMEWORK AGREEMENT

BETWEEN

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

AND

THE COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

ON

**THE RULES FOR CO-OPERATION CONCERNING EC-FINANCIAL
ASSISTANCE TO THE REPUBLIC OF CROATIA IN THE
FRAMEWORK OF THE IMPLEMENTATION OF THE ASSISTANCE
UNDER THE INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE
(IPA)**

DATED 27 AUGUST 2007

Annexes:

- ANNEX A: Functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies in accordance with Article 8 of the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia of 27 August 2007
- ANNEX B: Model Statement of Assurance of the national authorising officer in accordance with Article 17 of the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia of 27 August 2007
- ANNEX C: Model Annual Audit Activity Report of the audit authority of the Republic of Croatia in accordance with Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation
- ANNEX D: Model Annual Audit Opinion of the audit authority of the Republic of Croatia in accordance with Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation
- ANNEX E: Model Audit Opinion of the audit authority of the Republic of Croatia on the final statement of expenditure for the closure of a programme or parts of a programme in accordance with Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

The Commission of the European Communities, hereinafter referred to as “**the Commission**”, acting for and on behalf of the European Community, hereinafter referred to as “the Community”

on the one part,

and

the Government of the Republic of Croatia, acting on behalf of the Republic of Croatia, hereinafter referred to as “**the Beneficiary**”

and together, jointly referred to as “the Contracting Parties”

Whereas

- (1) On 1 August 2006, the Council of the European Union adopted Regulation (EC) No 1085/2006 of 17 July 2006⁽¹⁾ establishing an instrument for pre-accession assistance (hereinafter referred to as “IPA Framework Regulation”). With effect from the 1 January 2007, this new instrument constitutes the single legal basis for the provision of financial assistance to candidate countries and potential candidate countries in their efforts to enhance political, economic and institutional reforms with a view to become members of the European Union;
- (2) On 12 June 2007, the Commission has adopted the regulation implementing the IPA Framework Regulation, detailing applicable management and control provisions;
- (3) The new instrument for pre-accession assistance (IPA) replaces the five previously existing pre-accession instruments: Regulation (EEC) No 3906/1989 on economic aid to certain countries of Central and Eastern Europe, Regulation (EC) No 1267/1999 on the establishment of an instrument for structural policies for pre-accession, Regulation (EC) No 1268/1999 on the support for pre-accession measures for agriculture and rural development, Regulation (EC) No 2666/2000 on assistance for Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the Federal Republic of Yugoslavia and the Former Yugoslav Republic of Macedonia, repealing Regulation (EC) No 1628/96 and amending Regulations (EEC) No 3906/89 and (EEC) No 1360/90 and Decisions 97/256/EC and 1999/311/EC and Regulation (EC) No 2500/2001 on the financial assistance to Turkey;
- (4) The Beneficiary is eligible under IPA as provided for in the IPA Framework Regulation and in Commission Regulation (EC) No 718/2007 of 12 June 2007⁽²⁾ implementing the IPA Framework Regulation (hereinafter referred to as “IPA Implementing Regulation”);
- (5) The Beneficiary figures in Annex I of the IPA Framework Regulation, and should therefore have access to the 5 components established under IPA, i.e. the Transition Assistance and Institution Building Component, the Cross-Border Co-operation

¹ OJ L 210, 31 July 2006, p. 82

² OJ L 170, 29 June 2007, p.1

Component, the Regional Development Component, the Human Resources Development Component and the Rural Development Component;

- (6) It is therefore necessary to set out the rules for co-operation concerning EC financial assistance with the Beneficiary under IPA;

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

SECTION I GENERAL PROVISIONS

Article 1 Interpretation

- (1) Subject to any express provision to the contrary in this Framework Agreement, the terms used in this Agreement shall bear the same meaning as attributed to them in the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.
- (2) Subject to any express provision to the contrary in this Framework Agreement, references to this Agreement are references to such Agreement as amended, supplemented or replaced from time to time.
- (3) Any references to Council or Commission Regulations are made to the version of those regulations as indicated. If required, modifications of these regulations shall be transposed into this Framework Agreement by means of amendments.
- (4) Headings in this Agreement have no legal significance and do not affect its interpretation.

Article 2 Partial invalidity and unintentional gaps

If a provision of this Agreement is or becomes invalid or if this Agreement contains unintentional gaps, this will not affect the validity of the other provisions of this Agreement. The Contracting Parties will replace any invalid provision by a valid provision which comes as close as possible to the purpose of and intent of the invalid provision. The Contracting Parties will fill any unintentional gap by a provision which best suits the purpose and intent of this Agreement in compliance with the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.

Article 3 Purpose

- (1) In order to promote co-operation between the Contracting Parties and to assist the Beneficiary in its progressive alignment with the standards and policies of the European Union, including, where appropriate the *acquis communautaire*, with a view to membership, the Contracting Parties agree to implement activities in the various fields as specified in the two regulations mentioned above and as applicable to the Beneficiary.
- (2) The assistance activities shall be financed and implemented within the legal, administrative and technical framework laid down in this Agreement and as further detailed in Sectoral Agreements and/or Financing Agreements, if any.
- (3) The Beneficiary takes all necessary steps in order to ensure the proper execution of all assistance activities and to facilitate the implementation of the related programmes.

Article 4 General rules on financial assistance

- (1) The following principles shall apply to financial assistance by the Community under IPA:
 - a) Assistance shall respect the principles of coherence, complementarity, co-ordination, partnership and concentration;
 - b) Assistance shall be coherent with EU policies and shall support alignment to the *acquis communautaire*;
 - c) Assistance shall comply with the budgetary principles laid down in Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002⁽³⁾ on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities (hereinafter referred to as "Financial Regulation") and its Implementing Rules⁴;
 - d) Assistance shall be consistent with the needs identified in the enlargement process and absorption capacities of the Beneficiary. It shall also take account of lessons learned;
 - e) The ownership of the programming and implementation of assistance by the Beneficiary shall be strongly encouraged and adequate visibility of EU intervention shall be ensured;
 - f) Operations shall be properly prepared, with clear and verifiable objectives, which are to be achieved within a given period; the results obtained should be assessed through clearly measurable and adequate indicators;
 - g) Any discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation shall be prevented during the various stages of the implementation of assistance;
 - h) The objectives of pre-accession assistance shall be pursued in the framework of sustainable development and the Community promotion of the goal of protecting and improving the environment.
- (2) Assistance for the Beneficiary shall be based on the priorities identified in the existing documents, i.e. the European Partnership, the Accession partnership, the national programme for the adoption of the *acquis communautaire*, the reports and strategy paper contained in the annual enlargement package of the Commission, the Stabilisation and Association Agreement and the negotiation framework.
- (3) All operations receiving assistance under IPA shall in principle require co-financing by the Beneficiary and the Community, unless otherwise agreed upon in a Sectoral Agreement or Financing Agreement.
- (4) Where the execution of activities depends on financial commitments from the Beneficiary's own resources or from other sources of funds, the funding of the Community shall become available at such time as the financial commitments of the Beneficiary and/or the other sources of funds themselves become available.
- (5) The provision of Community financing under IPA shall be subject to the fulfilment by the Beneficiary's obligations under this Framework Agreement and under Sectoral Agreements and Financing Agreements, if any.

³ OJ L 248, 16 September 2002, p.1, as amended by Regulation No 1995/2006 of 13 December 2006 (OJ L 390, 30 December 2006, p.1)

⁴ Commission Regulation (EC, Euratom) No 2342/2002 of 23 December 2002 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 (OJ L 357, 31.12.2002, p. 1) as last amended by Commission Regulation No 478/2007 of 23 April 2007 (OJ L 111, 28.4.2007)

Article 5 Implementation methods

- (1) For the implementation of assistance under IPA in the Republic of Croatia, decentralised management, whereby the Commission confers the management of certain actions on the Beneficiary, while retaining overall final responsibility for general budget execution in accordance with Article 53c of the Financial Regulation and the relevant provisions of the EC Treaties, shall apply as a rule. Decentralised management shall cover at least tendering, contracting and payments by the national administration of the Beneficiary. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Article 53c of the Financial Regulation and the ones referred to in this article.
- (2) However, the Contracting Parties may agree to make use of
 - a) centralised management as defined in Article 53a of the Financial Regulation under the Transition Assistance and Institution Building Component, in particular for regional and horizontal programmes, and under the Cross-Border Co-operation Component. It may also be used for technical assistance under any of the IPA components. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Articles 53 point (a), 53a and 54 to 57 of the Financial Regulation.
 - b) joint management as defined in Article 53d of the Financial Regulation for the Transition Assistance and Institution Building Component, in particular for regional and horizontal programmes, and for programmes involving international organisations. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Articles 53 point (c) and 53d of the Financial Regulation.
 - c) shared management as defined in Article 53b of the Financial Regulation under the Cross-Border Co-operation Component, for cross-border programmes involving Member States of the European Union. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Articles 53 point (b), 53b and Title II of Part two of the Financial Regulation. The following particular provision shall be taken into account in the implementation of cross-border programmes with Member States.

Where one or more Member States of the European Union and the Beneficiary participating in a cross-border programme are not yet ready for implementation of the whole programme under shared management, the part of the programme concerning the Member State(s) shall be implemented in accordance with Title II (Cross-Border Co-operation Component), Chapter III, Section 2 of the IPA Implementing Regulation (Articles 101 to 138) and the part of the programme concerning the Beneficiary shall be implemented in accordance with Title II, Chapter III, Section 3 of the IPA Implementing Regulation. (Articles 139 to 146 IPA Implementing Regulation, with the exception of Article 142. The provisions concerning the joint monitoring committee of Article 110 shall apply).
- (3) If required by the related Financing Decision, the Commission and the Beneficiary shall conclude a Financing Agreement in accordance with Article 8 of the IPA Implementing Regulation on multi-annual or annual programmes. Financing Agreements may be concluded between the Commission and several beneficiary countries under IPA including the Beneficiary for assistance for multi-country programmes and horizontal initiatives.
- (4) This Framework Agreement shall apply to all Financing Agreements concluded between the Contracting Parties for the financial assistance under IPA. Where they exist, Sectoral Agreements related to a given component shall apply to all Financing

Agreements concluded under that component. Where there is no Financing Agreement, the rules included in this Framework Agreement apply together with Sectoral Agreements, if any.

SECTION II MANAGEMENT STRUCTURES AND AUTHORITIES

Article 6 Establishment and designation of structures and authorities for decentralised management

- (1) The following structures and authorities must be designated by the Beneficiary in the event of decentralised management:
 - a) The competent accrediting officer (CAO);
 - b) The national IPA co-ordinator (NIPAC);
 - c) The strategic coordinator for the Regional Development Component and the Human Resources Development Component;
 - d) The national authorising officer (NAO);
 - e) The national fund (NF);
 - f) Operating structures per component or programme to deal with the management and implementation of assistance under the IPA Regulation;
 - g) The audit authority.
- (2) Specific bodies may be established within the overall framework defined by the bodies and authorities described above within or outside the operating structures initially designated. The Beneficiary shall ensure that the final responsibility for the functions of operating structures shall remain with the operating structure initially designated. Such a restructuring shall be formalised in written agreements or governmental acts and shall be subject to accreditation by the national authorising officer and the conferral of management by the Commission.
- (3) The Beneficiary shall ensure that appropriate segregation of duties applies to the bodies and authorities mentioned under paragraph 1 and 2 above in accordance with Article 56 of the Financial Regulation. Duties are segregated when different tasks related to a transaction are allocated to different staff, thereby helping to ensure that each separate task has been properly undertaken.

Article 7 Establishment and designation of structures and authorities for centralised or joint management

- (1) In the event of centralised or joint management the national IPA co-ordinator shall act as the representative of the Beneficiary vis-à-vis the Commission. He shall ensure that a close link is maintained between the Commission and the Beneficiary with regard both to the general accession process and to EU pre-accession assistance under IPA.
- (2) The national IPA co-ordinator shall also be responsible for co-ordinating the Beneficiary's participation in the relevant cross-border programmes, both with Member States and with other Beneficiary countries, as well as in the trans-national, interregional or sea basins programmes under other Community instruments. He may delegate the tasks relating to this latter responsibility to a cross-border co-operation co-ordinator.

- (3) In the case of the Cross-border Co-operation Component, operating structures shall be designated and put in place by the Beneficiary, in accordance with Article 139 of the IPA Implementing Regulation.

Article 8 Functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies

- (1) The bodies and authorities mentioned in Article 6 above shall be allocated the functions and common responsibilities as set out in ANNEX A to this Framework Agreement.
- (2) Component-related specific allocations of functions and responsibilities may be set out in Sectoral Agreements or Financing Agreements. They must not be in contradiction to the basic approach chosen for the allocation of functions and common responsibilities as shown in ANNEX A.
- (3) Where under decentralised management specific persons have been given responsibility for an activity in relation to the management, implementation and control of programmes, the Beneficiary shall enable such persons to exercise the duties associated with that responsibility including in cases where, there is no hierarchical link between them and the bodies participating in that activity. The Beneficiary shall, in particular, provide those persons with the authority to establish, through formal working arrangements between them and the bodies concerned:
 - a) an appropriate system for the exchange of information, including the power to require information and a right of access to documents and staff on the spot, if necessary;
 - b) the standards to be met;
 - c) the procedures to be followed.

SECTION III ACCREDITATION AND CONFERRAL OF MANAGEMENT POWERS UNDER DECENTRALISED MANAGEMENT

Article 9 Common requirements

Management relating to a component, a programme or a measure can only be conferred on the Republic of Croatia, if and when the following requirements are fulfilled:

- a) The Beneficiary meets the conditions set to Article 56 of the Financial Regulation, in particular as regards the management and control systems. The management and control systems set up in the Republic of Croatia shall provide for effective and efficient control in at least the areas set out in the Annex to the IPA Implementing Regulation and as listed under No 1 c) of ANNEX A to this Framework Agreement. The Contracting Parties may define further provisions in Sectoral Agreements or Financing Agreements.
- b) The competent accrediting officer has given accreditation to the national authorising officer both
 - as the head of the national fund bearing overall responsibility for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and being responsible for the legality and regularity of the underlying transactions;
 - with regard to national authorising officer's capacity to fulfil the responsibilities for the effective functioning of management and control systems under IPA.

The accreditation of the national authorising officer shall also cover the national fund as described in Annex A, 5.

- c) The national authorising officer has given accreditation to the relevant operating structures.

Article 10 Procedure for accreditation of the national authorising officer and the national fund by the competent accrediting officer

- (1) Accreditation of the national authorising officer in accordance with Article 11 of the IPA Implementing Regulation is subject to his fulfilment of the applicable requirements set out in Article 11 of the said regulation and as further defined in Annex A, 4. This accreditation shall be supported by an audit opinion drawn up by an external auditor functionally independent from all actors in the management and control system. The audit opinion shall be based on examinations conducted according to internationally accepted auditing standards.
- (2) The competent accrediting officer shall notify the Commission of the accreditation of the national authorising officer, not later than the notification of the accreditation of the first operating structure. The competent accrediting officer shall provide all relevant supporting information required by the Commission.
- (3) The competent accrediting officer shall immediately inform the Commission of any changes concerning the national authorising officer or the national fund. Where a change affects the national authorising officer or the national fund in relation to the applicable requirements as set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation, the competent accrediting officer shall send to the Commission an assessment of the consequences of such a change on the validity of the accreditation. Where such a change is significant, the competent accrediting officer shall also notify the Commission of his decision concerning the accreditation.

Article 11 Procedure for accreditation of operating structures by the national authorising officer

- (1) Accreditation of an operating structure is subject to its fulfilment of the requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation. This assurance shall be supported by an audit opinion drawn up by an external auditor functionally independent from all actors in the management and control system. The audit opinion shall be based on examinations conducted according to internationally accepted auditing standards.
- (2) The national authorising officer shall notify the Commission of the accreditation of the operating structures and shall provide all relevant supporting information required by the Commission, including a description of the management and control systems.

Article 12 Procedure for conferral of management powers by the Commission

- (1) The Commission shall confer management powers on the Beneficiary, only after the bodies and authorities referred to in Article 6 above have been designated and put in place and the conditions laid down in this article are fulfilled.
- (2) Before the conferral of management powers, the Commission shall review the accreditations of the national authorising officer and the operating structures as laid

down in Articles 10 and 11 above and examine the procedures and structures of any of the bodies or authorities concerned within the Republic of Croatia. This may include on-the-spot verifications by the services of the Commissions or subcontracted to an audit firm.

- (3) The Commission may, in its decision to confer management powers, set further conditions, with a view to ensuring that the requirements referred to in Article 11 of the IPA Implementing Regulation are met. These further conditions must be fulfilled within a fixed period determined by the Commission for the conferral of management powers to remain effective.
- (4) The Commission Decision on the conferral of management powers shall lay down the list of the *ex ante* controls, if any, to be performed by the Commission on the tendering of contracts, launch of calls for proposals and the award of contracts and grants. This list may vary with the component or the programme. The *ex ante* controls shall apply, depending on the component or programme, until the Commission allows for decentralised management without *ex ante* controls as referred to in Article 16 below.

Article 13 Withdrawal or suspension of the accreditation of the national authorising officer and the national fund

- (1) After the conferral of management powers by the Commission, the competent accrediting officer shall be responsible for monitoring the continuing fulfilment of all the requirements for this accreditation to be maintained and shall inform the Commission of any significant change related thereto.
- (2) If any of the applicable requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation, are not, or are no longer, fulfilled, the competent accrediting officer shall either suspend or withdraw the accreditation of the national authorising officer, and shall immediately inform the Commission of his decision and of the reasons for his decision. The competent accrediting officer shall assure himself that those requirements are again fulfilled before restoring the accreditation. This assurance shall be supported by an audit opinion as specified in Article 10(1) above.
- (3) Where the accreditation of the national authorising officer is withdrawn or suspended by the competent accrediting officer, the following provisions shall apply:
 - The Commission shall cease to make transfers of funds to the Beneficiary during the period when the accreditation is not in force;
 - During the period when the accreditation is not in force, all the euro accounts or the euro accounts for the components concerned shall be blocked and no payment made by the National Fund from those euros accounts which are blocked shall be considered eligible for Community funding;
 - Without prejudice to any other financial corrections, the Commission may make financial corrections as laid down in Article 30 below against the Beneficiary in respect of its past non-compliance with the requirements for the conferral of management powers.

Article 14 Withdrawal or suspension of the accreditation of the operating structures

- (1) After the conferral of management powers by the Commission, the national authorising officer shall be responsible for monitoring the continuing fulfilment of all

the requirements for this accreditation to be maintained and shall inform the Commission and the competent accrediting officer of any significant change related thereto.

- (2) If any of the requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation are not, or are no longer, fulfilled, the national authorising officer shall either suspend or withdraw the accreditation of the operating structure concerned, and shall immediately inform the Commission and the competent accrediting officer of his decision and of the reasons for his decision.

The national authorising officer shall assure himself that those requirements are again fulfilled before restoring the accreditation concerned. This assurance shall be supported by an audit opinion as referred to in Article 11(1) above.

- (3) Where the accreditation of an operating structure is withdrawn or suspended by the national authorising officer, the following provisions shall apply.
- The Commission shall make no transfers to the Beneficiary of funds relating to programmes or operations implemented by the operating structure concerned while its accreditation is suspended or withdrawn;
 - Without prejudice to any other financial corrections, the Commission may make financial corrections as laid down in Article 30 below against the Beneficiary in respect of its past non-compliance with the requirements and conditions for the conferral of management powers;
 - No new legal commitments made by the operating structure concerned shall be considered eligible during the period when the accreditation is not in force;
 - The national authorising officer shall be responsible for taking any appropriate safeguard measures regarding payments made or contracts signed by the operating structure concerned.

Article 15 Withdrawal or suspension of conferral of management powers

- (1) The Commission shall monitor compliance with the requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation.
- (2) Irrespective of the decision by the competent accrediting officer to maintain, suspend or withdraw the accreditation of the national authorising officer, or of the decision by the national authorising officer to maintain, suspend or withdraw the accreditation of the operating structure, the Commission may withdraw or suspend the conferral of management powers at any time, in particular in the event that any of the requirements mentioned in Article 11 of the IPA Implementing Regulation are not, or no longer, fulfilled.
- (3) Where the conferral of management powers is withdrawn or suspended by the Commission, the following provisions shall apply:
- The Commission shall cease to make transfers of funds to the Beneficiary;
 - Without prejudice to any other financial corrections, the Commission may make financial corrections as laid down in Article 30 below against the Beneficiary in respect of its past non-compliance with the requirements for the conferral of management powers.

The Commission may lay down other consequences of such a suspension or withdrawal in a specific Commission Decision

- (4) The Commission Decision may lay down provisions concerning the suspension or withdrawal of the conferral of management powers in relation to specific bodies or authorities.

Article 16 Decentralisation without ex-ante control by the Commission

- (1) Decentralisation without ex-ante control by the Commission shall be the objective for the implementation of all IPA components where assistance is implemented on a decentralised basis in accordance with Article 5 above. The timing for attainment of this objective may vary depending on the IPA Component concerned.
- (2) Before dispensing with the *ex-ante* controls laid down in the Commission Decision on conferral of management, the Commission shall satisfy itself of the effective functioning of the management and control system concerned in accordance with the relevant Community and national rules. In particular, the Commission shall monitor the implementation, by the Beneficiary, of the roadmap included in the Financing Agreement, which may refer to a phased waiver of different types of ex-ante controls. The Commission shall take due account of the results achieved by the Beneficiary in this context, in particular in the provision of assistance and in the negotiation process.

Article 17 Statement of assurance by the national authorising officer

- (1) The national authorising officer shall make an annual management declaration covering
 - his overall responsibility, in his function as head of the national fund, for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and for the legality and regularity of the underlying transactions;
 - his responsibility for the effective functioning of management and control systems under IPA.

This management declaration shall take the form of a statement of assurance to be presented to the Commission by 28 February each year with a copy to the competent accrediting officer.

- (2) The Statement of Assurance shall be based on the national authorising officer's actual supervision of the management and control system throughout the financial year.
- (3) The Statement of Assurance shall be drawn up according to the model attached in **ANNEX B** to this Framework Agreement.
- (4) If the confirmations regarding the effective functioning of the management and control systems and the legality and regularity of underlying transactions required through the Statement of Assurance are not available, the national authorising officer shall inform the Commission, copy to the competent accrediting officer, of the reasons and potential consequences as well as of the actions being taken to remedy the situation and to protect the interests of the Community.

Article 18 Establishment of reports and opinions by the audit authority and follow up by the national authorising officer and the Commission

- (1) Subject to the detailed functions and responsibilities of the audit authority as set out **ANNEX A** to this Framework Agreement, the audit authority shall in particular establish the following reports and opinions:
 - a) An annual audit activity report according to the model in **ANNEX C** to this Framework Agreement;
 - b) An annual audit opinion on the management and control system according to the model in **ANNEX D** to this Framework Agreement;
 - c) An audit opinion on the final statement of expenditure for the closure of a programme or parts of a programme according to the model in **ANNEX E** to this Framework Agreement.
- (2) Following receipt of the annual audit activity report and the annual audit opinion referred to in paragraph 1, the national authorising officer shall:
 - a) decide whether any improvements to the management and control systems are required, record the decisions in that respect and ensure the timely implementation of those improvements;
 - b) make any necessary adjustments to the payment applications to the Commission.
- (3) The Commission may decide either to take follow-up action itself in response to the reports and opinions, for example by initiating a financial correction procedure, or to require the Beneficiary to take action, while informing the national authorising officer and the competent accrediting officer of its decision.

SECTION IV GENERAL RULES FOR COMMUNITY FINANCIAL ASSISTANCE

Article 19 Eligibility of expenditure

- (1) In the event of decentralised management, notwithstanding accreditations by the competent accrediting officer and the national authorising officer, contracts and addenda signed, expenditure incurred and payments made by the national authorities shall not be eligible for funding under IPA prior to the conferral of management by the Commission on the concerned structures and authorities. The end date for the eligibility of expenditure shall be laid down in Financing Agreements, where necessary.
- (2) By way of derogation from paragraph 1,
 - a) technical assistance to support the setting up of management and control systems may be eligible prior to the initial conferral of management, for expenditure incurred after 1 January 2007;
 - b) expenditure following the launch of calls for proposals or calls for tenders may also be eligible if the call is launched prior to the initial conferral of management, subject to this initial conferral of management being in place within the time limits defined in a reserve clause to be inserted in the operations or calls concerned, and subject to prior approval of the documents concerned by the Commission. The calls for proposal or calls for tender concerned may be cancelled or modified depending on the decision on conferral of management.
- (3) Expenditure financed under IPA shall not be the subject of any other financing under the Community budget.

- (4) In addition to paragraph 1 to 3 above, more detailed rules on eligibility of expenditure may be set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

Article 20 Property of interest

Any interest earned on any of the component-specific euro accounts remains the property of the Beneficiary. Interest generated by the financing by the Community of a programme shall be posted exclusively to that programme, being regarded as a resource for the Beneficiary in the form of a national public contribution, and shall be declared to the Commission, at the time of the final closure of the programme.

Article 21 Audit trail

The national authorising officer shall ensure that all the relevant information is available to ensure at all times a sufficiently detailed audit trail. This information shall include documentary evidence of the authorisation of payment applications, of the accounting and payment of such applications, and of the treatment of advances, guarantees and debts.

Article 22 Aid intensities and rate of Community contribution

- (1) The Community contribution shall be calculated in relation to the eligible expenditure, as defined in Part II of the IPA Implementing Regulation for each IPA component.
- (2) Financing decisions adopting the annual or multi-annual programmes for each IPA component shall set the maximum indicative amount of the Community contribution and the subsequent maximum rate for each priority axis.

SECTION V GENERAL RULES FOR IMPLEMENTATION

Article 23 Rules on procurement

- (1) Assistance under all IPA components shall be managed in accordance with the rules for External Aid contained in the Financial Regulation. This shall not apply to assistance implemented under the transitional arrangements of Article 99 IPA Implementing Regulation regarding the Cross-Border Co-operation Component to that part of the programme that is implemented on Member States' territory, unless otherwise decided by the participating Member State.
- (2) Results of tender procedures shall be published according to the rules referred to in paragraph 1 above and as further specified in Article 24(3) below.
- (3) The rules of participation and origin as laid down in Article 19 of the IPA Framework Regulation shall apply to all contract award procedures under IPA.
- (4) All service, supplies and work contracts shall be awarded and implemented in accordance with the procedures and standard documents laid down and published by the Commission for the implementation of external operations, in force at the time of the launch of the procedure in question, unless otherwise provided for in Sectoral or Financing Agreements.

Article 24 Publicity and visibility

- (1) In the case of centralised and joint management, information on programmes and operations shall be provided by the Commission with the assistance of the national IPA co-ordinator as appropriate. In the case of decentralised management and in all cases for programmes or part of programmes under the cross-border co-operation component not implemented through shared management, the Beneficiary, in particular the national IPA co-ordinator, shall provide information on and publicise programmes and operations. In the case of shared management, the Member States and the Beneficiary shall provide information on and publicise programmes and operations. The information shall be addressed to the citizens and beneficiaries, with the aim of highlighting the role of the Community and ensuring transparency.
- (2) In the case of decentralised management, the operating structures shall be responsible for organising the publication of the list of the final beneficiaries, the names of the operations and the amount of Community funding allocated to the operations by means of the award of grants in the following way:
 - a) The publication shall be made according to a standard presentation, in a dedicated and easily accessible place of the Beneficiary's internet site. If such internet publication is impossible, the information shall be published by any other appropriate means, including the national official journal.
 - b) Publication shall take place during the first half of the year following the closure of the budget year in respect of which the funds were attributed to the Beneficiary.
 - c) The Beneficiary shall communicate to the Commission the address of the place of publication. If the information is published otherwise, the Beneficiary shall give the Commission full details of the means used.
 - d) The operating structures shall ensure that the final beneficiary is informed that acceptance of funding is also an acceptance of their inclusion in this list of beneficiaries published. Any personal data included in this list shall nevertheless be processed in accordance with the requirements of Regulation (EC) No 45/2001 of the European Parliament and the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data⁵, and with due observance of the requirements of security.
- (3) In the case of decentralised management, the relevant bodies shall prepare a contract award notice, once the contract has been signed, and send it to the Commission for publication. The contract award notice may also be published by the beneficiary in the appropriate national publications.
- (4) The Commission and the relevant national, regional or local authorities of the Beneficiary shall agree on a coherent set of activities to make available, and publicise, in the Republic of Croatia information about assistance under IPA. The procedures for implementing such activities shall be specified in the Sectoral or Financing Agreements.
- (5) Implementation of the activities referred to in paragraph 4 shall be the responsibility of the final beneficiaries, and might be funded from the amount allocated to the relevant programmes or operations.

⁵ OJ L 8, 12 January 2001, p. 1

Article 25 Granting of facilities for the implementation of programmes and execution of contracts

- (1) In order to ensure the effective implementation of programmes under IPA, the Beneficiary shall take all necessary measures to ensure:
- a) that, in the case of service, supplies or works tender procedures, natural or legal persons eligible to participate in tender procedures pursuant to Article 23 above shall be entitled to temporary installation and residence where the importance of the contract so warrants. This right shall be acquired only after the invitation to tender has been launched and shall be enjoyed by the technical staff needed to carry out studies and other preparatory measures to the drawing up of tenders. This right shall expire one month after the decision of contract award;
 - b) that personnel taking part in Community financed activities and members of their immediate family are accorded no less favourable benefits, privileges and exemptions than those usually accorded to other international staff employed in the Republic of Croatia, under any other bilateral or multilateral agreement or arrangements for assistance and technical co-operation;
 - c) that personnel taking part in Community financed activities and members of their immediate family are allowed to enter the Republic of Croatia, to establish themselves in the Republic of Croatia, to work there and to leave the Republic of Croatia, as the nature of the underlying contract so justifies;
 - d) the granting of all permits necessary for the importation of goods, above all professional equipment, required for the execution of the underlying contract, subject to existing laws, rules and regulations of the Beneficiary;
 - e) that imports carried out under IPA will be exempted from customs duties, import duties and other fiscal charges;
 - f) the granting of all permits necessary for the re-export of the above goods, once the underlying contract has been fully executed;
 - g) the granting of authorisations for the import or acquisition of the foreign currency necessary for the implementation of the underlying contract and the application of national exchange control regulations in a non-discriminatory manner to contractors, regardless of their nationality or place of establishment;
 - h) the granting of all permits necessary to repatriate funds received in respect of the activity financed under IPA, in accordance with the foreign exchange control regulations in force in the Republic of Croatia.
- (2) The Beneficiary shall ensure full co-operation of all relevant authorities. It will also ensure access to state-owned companies and other governmental institutions, which are involved or are necessary in the implementation of a programme or in the execution of the contract.

Article 26 Rules on taxes, customs duties and other fiscal charges

- (1) Save where otherwise provided for in a Sectoral Agreement or a Financing Agreement, taxes, customs and import duties or other charges having equivalent effect are not eligible under IPA.
- (2) The following detailed provisions shall apply:

- a) Customs duties, import duties, taxes or fiscal charges having equivalent effect in the case of the import of goods under a Community financed contract are not eligible under IPA. The imports concerned shall be released from the point of entry into the Republic of Croatia for delivery to the contractor, as required by the provisions of the underlying contract and for immediate use as required for the normal implementation of the contract, without regard to any delays or disputes over the settlement of the above mentioned duties, taxes or charges;
- b) Community financed contracts for services, supplies or works carried out by contractors registered in the Republic of Croatia or by external contractors shall not be subject in the Republic of Croatia to value added tax, documentary stamp or registration duties or fiscal charges having equivalent effect, whether such charges exist or are to be instituted. EC contractors registered in the Republic of Croatia shall be exempted from VAT for services rendered, goods supplied and/or works executed by them under EC contracts with the right of the contractors to offset or deduct input VAT paid in connection with the services rendered, the goods supplied and/or the works executed against any VAT collected by them for any of their other transactions. Should EC contractors not be able to make use of this possibility, they shall be entitled to obtain VAT refund for VAT paid in the Republic of Croatia directly from the tax authorities upon submission of a written request accompanied by the necessary documentation required under the national/local law for refund and by a certified copy of the underlying EC contract.

For the purposes of this Framework Agreement, the term "EC contractor" shall be construed as natural and legal persons, rendering services and/or supplying goods and/or executing works and/or executing a grant under an EC contract. The term "EC contractor" shall also cover pre-accession advisors, also known as resident twinning advisors, and experts included in a twinning covenant or contract. The term "EC contract" means any legally binding document through which an activity is financed under IPA and which is signed by the EC or the Beneficiary.

At least the same procedural privileges shall apply to such contractors as applicable to contractors under any other bilateral or multilateral agreement or arrangements for assistance and technical co-operation.

- c) Profit and/or income arising from EC contracts shall be taxable in the Republic of Croatia in accordance with the national/local tax system. However, natural and legal persons, including expatriate staff, from the Member States of the European Union or other countries eligible under IPA, executing Community financed contracts shall be exempted from those taxes in the Republic of Croatia.
- d) Personal and household effects imported for personal use by natural persons (and members of their immediate families), other than those recruited locally, engaged in carrying out tasks defined in technical co-operation contracts, shall be exempted from customs duties, import duties, taxes and other fiscal charges having equivalent effect, the said personal and household effects being re-exported or disposed of in the state, in accordance with the regulations in force in the Republic of Croatia after termination of the contract.

Article 27 Supervision, control and audit by the Commission and the European Court of Auditors

- (1) All Financing Agreements as well as all resulting programmes and subsequent contracts shall be subject to supervision and financial control by the Commission

including the European Anti-Fraud Office (OLAF) and audits by the European Court of Auditors. This includes the right of the Delegation of the Commission in the Republic of Croatia to carry out measures such as ex-ante verification of tendering and contracting carried out by the related operating structures, as long as ex-ante control has not been waived in accordance with Article 16 above. The duly authorised agents or representatives of the Commission and of OLAF shall have the right to carry out any technical and financial verification that the Commission or OLAF consider necessary to follow the implementation of a programme including visits of sites and premises at which Community financed activities are implemented. The Commission shall give the national authorities concerned advance notice of such missions.

- (2) The Beneficiary shall supply all requested information and documents including any computerised data and take all suitable measures to facilitate the work of the persons instructed to carry out audits or inspections.
- (3) The Beneficiary shall maintain records and accounts adequate to identify the services, supplies, works and grants financed under the related Financing Agreement in accordance with sound accounting procedures. The Beneficiary shall also ensure that the agents or representatives of the Commission including OLAF have the right to inspect all relevant documentation and accounts pertaining to items financed under the related Financing Agreement and assist the European Court of Auditors to carry out audits relating to the use of Community funds.
- (4) In order to ensure the efficient protection of the financial interests of the Community, the Commission including OLAF may also conduct documentary and on-the-spot checks and inspections in accordance with the procedural provisions of Council Regulation (EC, Euratom) No 2185/1996 of 11 November 1996 ⁽⁶⁾. These checks and inspections shall be prepared and conducted in close collaboration with the competent authorities designated by the Beneficiary, which shall be notified in good time of the object, purpose and legal basis of the checks and inspections, so that they can provide all the requisite help. The Beneficiary shall identify a service which will assist at OLAF's request in conducting investigations in accordance with Council Regulation (EC, Euratom) No 2185/1996. If the Beneficiary wishes, the on-the-spot checks and inspections may be carried out jointly with them. Where the participants in Community financed activities resist an on-the-spot check or inspection, the Beneficiary, acting in accordance with national rules, shall give Commission/OLAF inspectors such assistance as they need to allow them to discharge their duty in carrying out an on-the-spot check or inspection.

The Commission/OLAF shall report as soon as possible to the Beneficiary any fact or suspicion relating to an irregularity which has come to its notice in the course of the on-the-spot check or inspection. In any event, the Commission/OLAF shall be required to inform the above-mentioned authority of the result of such checks and inspections.

- (5) The controls and audits described above are applicable to all contractors and sub-contractors who have received Community funds including all related information to be found in the documents of the national fund of the Beneficiary concerning the national contribution.
- (6) Without prejudice to the responsibilities of the Commission and the European Court of Auditors, the accounts and operations of the National Fund and, where applicable,

⁶ OJ L 292, 15 November 1996, p. 2

operating structures may be checked at the discretion of the Commission by the Commission itself or by an external auditor assigned by the Commission.

Article 28 Prevention of irregularity and fraud, measures against corruption

- (1) The Beneficiary shall ensure investigation and effective treatment of suspected cases of fraud and irregularities and shall ensure the functioning of a control and reporting mechanism equivalent to that foreseen in the Commission Regulation (EC) No 1828/2006 of 8 December 2006 ⁽⁷⁾. In the case of suspected fraud or irregularity, the Commission shall be informed without delay.
- (2) Furthermore, the Beneficiary shall take any appropriate measure to prevent and counter any active or passive corruption practices at any stage of the procurement procedure or grant award procedure or during the implementation of corresponding contracts.
- (3) The Beneficiary, including the personnel responsible for the implementation tasks of the Community financed activities, undertakes to take whatever precautions are necessary to avoid any risk of conflict of interests and shall inform the Commission immediately of any such conflict of interest or any situation likely to give rise to any such conflict.
- (4) The following definitions shall apply:
 - a) *Irregularity* shall mean any infringement of a provision of applicable rules and contracts resulting from an act or an omission by an economic operator which has, or would have, the effect of prejudicing the general budget of the European Union by charging an unjustified item of expenditure to the general budget.
 - b) *Fraud* shall mean any intentional act or omission relating to: the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect the misappropriation or wrongful retention of funds from the general budget of the European Communities or budgets managed by, or on behalf of, the European Communities; non disclosure of information in violation of a specific obligation with the same effect; the misapplication of such funds for purposes other than those for which they are originally granted.
 - c) *Active corruption* is defined as the deliberate action of whosoever promises or gives, directly or through an intermediary, an advantage of any kind whatsoever to an official for himself or for a third party for him to act or to refrain from acting in accordance with his duty or in the exercise of his functions in breach of his official duties in a way which damages or is likely to damage the financial interests of the European Communities.
 - d) *Passive corruption* is defined as the deliberate action of an official, who, directly or through an intermediary, requests or receives advantages of any kind whatsoever, for himself or a third party, or accepts a promise of such advantage, to act or to refrain from acting in accordance with his duty or in the exercise of his functions in breach of his official duties in a way which damages or is likely to damage the financial interests of the European Communities.

Article 29 Recovery of funds in case of irregularity or fraud

⁷ OJ L 371, 27 December 2006, p. 4

- (1) Any proven case of irregularity or fraud discovered at any time during the implementation of assistance under IPA or as the result of an audit will lead to the recovery of the funds by the Commission from the Beneficiary.
- (2) The national authorising officer shall recover the Community contribution paid to the Beneficiary from those who committed the irregularity, fraud or corruption or benefited from it, in accordance with national recovery procedures. The fact that the national authorising officer does not succeed in recovering all or part of the funds shall not prevent the Commission from recovering the funds from the Beneficiary.

Article 30 Financial corrections

- (1) In the case of decentralised management, in order to ensure that the funds are used in accordance with the applicable rules, the Commission shall apply clearance-of-accounts procedures or financial correction mechanisms in accordance with Article 53b(4) and 53c(2) of the Financial Regulation and as detailed in Sectoral Agreements or Financing Agreements.
- (2) A financial correction may arise following either:
 - identification of a specific irregularity, including fraud;
 - identification of a weakness or deficiency in the management and control systems of the Beneficiary;
- (3) If the Commission finds that expenditure under the programmes covered by IPA has been incurred in a way that has infringed applicable rules, it shall decide what amounts are to be excluded from Community financing.
- (4) The calculation and establishment of any such corrections, as well as the related recoveries, shall be made by the Commission, following the criteria and procedures provided for in Articles 32, 33 and 34 below. Provisions on financial corrections which have been set down in Sectoral Agreements or Financing Agreements shall apply in addition to this Framework Agreement.

Article 31 Financial adjustments

In the case of decentralised management the national authorising officer, who bears in the first instance the responsibility for investigating irregularities, shall make the financial adjustments where irregularities or negligence are detected in operations or operational programmes, by cancelling all or part of the Community contribution to the operations or the operational programmes concerned. The national authorising officer shall take into account the nature and gravity of the irregularities and the financial loss to the Community contribution.

Article 32 Criteria for financial corrections

- (1) The Commission may make financial corrections, by cancelling all or part of the Community contribution to a programme, in the situations referred to in Article 30(2) above.
- (2) Where individual cases of irregularity are identified, the Commission shall take into account the systemic nature of the irregularity to determine whether flat-rate corrections, punctual corrections or corrections based on an extrapolation of the findings should be applied. For the Rural Development Component, criteria for financial corrections are set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

- (3) When deciding the amount of a correction, the Commission shall take into account the nature and gravity of the irregularity and/or the extent and financial implications of the weaknesses or the deficiencies found in the management and control system in the programme concerned.

Article 33 Procedure for financial corrections

- (1) Before taking a decision on a financial correction, the Commission shall inform the national authorising officer of its provisional conclusions and request his comments within two months.

Where the Commission proposes a financial correction on the basis of extrapolation or at a flat rate, the Beneficiary shall be given the opportunity to establish the actual extent of the irregularity, through an examination of the documentation concerned. In agreement with the Commission, the Beneficiary may limit the scope of this examination to an appropriate proportion or sample of the documentation concerned. Except in duly justified cases, the time allowed for this examination shall not exceed a period of two months after the two-month period referred to in the first subparagraph.

- (2) The Commission shall take account of any evidence supplied by the Beneficiary within the time limits mentioned in paragraph 1.
- (3) The Commission shall endeavour to take a decision on the financial correction within six months after opening the procedure as set out in paragraph 1.

Article 34 Repayment

- (1) Any repayment to the general budget of the European Union shall be effected before the due date indicated in the recovery order drawn up in accordance with Article 72 of the Financial Regulation. The due date shall be the last day of the second month following the issuing of the order.
- (2) Any delay in repayment shall give rise to interest on account of late payment, starting on the due date and ending on the date of actual payment. The rate of such interest shall be one-and-a-half percentage points above the rate applied by the European Central Bank in its main refinancing operations on the first working day of the month in which the due date falls.

Article 35 Re-use of Community contribution

- (1) The resources from the Community contribution cancelled following financial corrections pursuant to Article 30 shall be paid to the Community Budget, including interest thereon.
- (2) The contribution cancelled or recovered in accordance with Article 31 above may not be re-used for the operation or operations that were the subject of the recovery or the adjustment, nor, where the recovery or adjustment is made for a systemic irregularity, for existing operations within the whole or part of the priority axis in which the systemic irregularity occurred.

Article 36 Monitoring in the case of decentralised management, monitoring committees

- (1) In the case of decentralised management, the Beneficiary shall, within six months after the entry into force of the first financing agreement, set up an IPA monitoring

committee, in agreement with the Commission, to ensure coherence and coordination in the implementation of the IPA components.

- (2) The IPA monitoring committee shall be assisted by sectoral monitoring committees set up under the IPA components. They shall be attached to programmes or components. They may include representatives of civil society, where appropriate. More detailed rules may be provided for in Financing Agreements or Sectoral Agreements.
- (3) The IPA monitoring committee shall satisfy itself as to the overall effectiveness, quality and coherence of the implementation of all programmes and operations towards meeting the objectives set out in the multi-annual indicative planning documents and the financing agreements.
 - (a) The IPA monitoring committee may make proposals to the Commission, the national IPA co-ordinator and the national authorising officer for any actions to ensure the coherence and co-ordination between the programmes and operations implemented under the different components, as well as for any cross-component corrective measures needed to ensure the achievement of the global objectives of the assistance provided, and to enhance its overall efficiency. It may also make proposals to the relevant sectoral monitoring committee(s) for decisions on any corrective measures to ensure the achievements of programme objectives and enhance the efficiency of assistance provided under the programmes or IPA component(s) concerned;
 - (b) The IPA monitoring committee shall adopt its internal rules of procedure in compliance with a monitoring committee mandate established by the Commission, and within the institutional, legal and financial framework of the Republic of Croatia;
 - (c) Unless otherwise provided in the monitoring committee mandate set out by the Commission, the following provisions shall apply:
 - aa) The IPA monitoring committee shall include among its members representatives of the Commission, the national IPA co-ordinator, the national authorising officer, representatives of the operating structures, and the strategic co-ordinator.
 - bb) A representative of the Commission and the national IPA co-ordinator shall co-chair the IPA monitoring committee meetings;
 - cc) The IPA monitoring committee shall meet at least once a year. Intermediate meetings may also be convened on a thematic basis.

Article 37 Monitoring in the case of centralised and joint management

In the case of centralised and joint management, the Commission may undertake any actions it deems necessary to monitor the programmes concerned. In the case of joint management, these actions may be carried out jointly with the international organisation(s) concerned.

Article 38 Annual and final reports on implementation

- (1) The operating structures shall draw up a sectoral annual report and a sectoral final report on the implementation of the programmes for which they are responsible, in compliance with the procedures defined for each IPA component in Part II of the IPA Implementing Regulation.

The sectoral annual reports on implementation shall cover the financial year. The sectoral final reports on implementation shall cover the whole period of implementation and may include the last sectoral annual report.

- (2) The reports referred to in paragraph 1 shall be sent to the national IPA co-ordinator, the national authorising officer and to the Commission, after examination by the sectoral monitoring committees.
- (3) On the basis of the reports referred to in paragraph 1, the national IPA co-ordinator shall send to the Commission and the national authorising officer, after examination by the IPA monitoring committee, annual and final reports on the implementation of assistance under the IPA Regulation.
- (4) The annual report on implementation referred to in paragraph 3, which shall be sent by 31 August each year and for the first time in 2008, shall synthesise the different sectoral annual reports issued under the different components and shall include information about:
 - a) progress made in implementing Community assistance, in relation to the priorities set up in the multi-annual indicative planning document and the different programmes;
 - b) financial implementation of Community assistance.
- (5) The final report on the implementation as referred to in paragraph 3 shall cover the whole period of implementation and may include the latest annual report mentioned in paragraph 4.

Article 39 Closure of programmes under decentralised management

- (1) After an application for final payment has been received by the Commission from the Beneficiary, a programme is considered closed as soon as one of the following occurs:
 - payment of the final balance due by the Commission;
 - issuance of a recovery order by the Commission;
 - de-commitment of appropriations by the Commission.
- (2) The closure of a programme does not prejudice the right of the Commission to undertake a financial correction at a later stage.
- (3) The closure of a programme does not affect the obligations of the Beneficiary to continue to retain related documents.
- (4) In addition to paragraph 1 to 3 above, more detailed rules on the closure of programmes may be set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

Article 40 Closure of programmes under centralised and joint management

- (1) A programme is closed when all the contracts and grants funded by this programme have been closed.
- (2) After a final payment application has been received, a contract or grant is considered closed as soon as one of the following occurs:
 - payment of the final amount due by the Commission;
 - issuance of a recovery order by the Commission following receipt of the final payment application;

- de-commitment of appropriations by the Commission.
- (3) The closure of a contract or grant does not prejudice the right of the Commission to undertake a financial correction at a later stage.
 - (4) In addition to paragraph 1 to 3 above, more detailed rules on the closure of programmes may be set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

SECTION VI FINAL PROVISIONS

Article 41 Consultation

- (1) Any question relating to the execution or interpretation of this Framework Agreement shall be the subject of consultation between the Contracting Parties leading, where necessary, to an amendment of this Framework Agreement.
- (2) Where there is a failure to carry out an obligation set out in this Framework Agreement which has not been the subject of remedial measures taken in due time, the Commission may suspend the financing of activities under IPA after consultation with the Beneficiary.
- (3) The Beneficiary may renounce in whole or in part the implementation of activities under IPA. The Contracting Parties shall set out the details of the said renunciation in an exchange of letters.

Article 42 Settlement of differences, arbitration

- (1) Differences arising out of the interpretation, operation and implementation of this Framework Agreement, at any and all levels of participation, will be settled amicably through consultation as provided for under Article 41.
- (2) In default of amicable settlement, either Contracting Party may refer the matter to arbitration in accordance with the Permanent Court of Arbitration Optional Rules for Arbitration Involving International Organisations and States in force at the date of this Framework Agreement.
- (3) The language to be used in the arbitral proceedings shall be English. The appointing authority shall be the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration following a written request submitted by either Contracting Party. The Arbitrator's decision shall be binding on all Parties and there shall be no appeal.

Article 43 Disputes with third parties

- (1) Without prejudice to the jurisdiction of the court designated in a contract as the competent court for disputes arising out of that contract between the parties to it, the European Community shall enjoy in the territory of the Republic of Croatia immunity from suit and legal process with respect to any dispute between the European Community and/or the Beneficiary and a third party, or between third parties, which directly or indirectly relates to the provision of Community Assistance to the Beneficiary under this Framework Agreement, except in so far as in any particular case the European Community has expressly waived its immunity.
- (2) The Beneficiary shall in any legal or administrative proceedings before a court, tribunal or administrative instance in the Republic of Croatia defend this immunity and take a position which takes duly account of the interests of the European Community. Where necessary, the Beneficiary and the European Commission shall proceed with consultations on the position to take.

Article 44 Notices

- (1) Any communication in connection with this Framework Agreement shall be made in writing and in the English language. Each communication must be signed and must be supplied as an original document or by fax.
- (2) Any communication in connection with this Framework Agreement must be sent to the following addresses:

For the Commission:

European Commission
Directorate-General Enlargement
1049 Brussels
BELGIUM
Fax: +32 (2) 295.95.40

For the Beneficiary:

Central Office for Development
Strategy and Co-ordination of
EU Funds
Radnička cesta 80
10000 Zagreb
CROATIA
Fax: +385 (1) 4569 150

Article 45 Annexes

The Annexes shall be deemed an integral part of this Framework Agreement.

Article 46 Entry into force

This Framework Agreement shall enter into force on the date on which the Contracting Parties inform each other in writing of its approval in accordance with the existing internal legislation or procedure of each of the Parties.

Article 47 Amendment

Any amendment agreed to by the Contracting Parties will be in writing and will form part of this Agreement. Such amendment shall come into effect on the date determined by the Contracting Parties.

Article 48 Termination

- (1) This Framework Agreement shall continue to be in force for an indefinite period unless terminated by written notification by one of the Contracting Parties.
- (2) On termination of this Framework Agreement, any assistance still in the course of execution shall be carried out to its completion in accordance with this Framework Agreement and any Sectoral Agreement and Financing Agreement.

Article 49 Language

This Framework Agreement is drawn up in two originals in the English language.

Done at Zagreb on 27 August 2007

Done at Zagreb on 27 August 2007

For the Government of the
Republic of Croatia

For the Commission

Martina Dalić
State Secretary and National IPA Co-ordinator
Central Office for Development Strategy
and Co-ordination of EU Funds

Vincent Degert
Head of Delegation
of the European Commission
to the Republic of Croatia

ANNEX A

Allocation of functions and common responsibilities to the structures, authorities and bodies in accordance with Article 8 of the Framework Agreement between the Commission and the Beneficiary of 27 August 2007

Preliminary remark:

This list shows the main functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies concerned. It is not to be considered exhaustive. It supplements the core part of this Framework Agreement.

1) The Competent Accrediting Officer (CAO):

- a) The CAO shall be appointed by the Beneficiary. He shall be a high-ranking official in the government or the state administration of the Republic of Croatia.
- b) The CAO shall be responsible for issuing, monitoring and suspending or withdrawing the accreditation of the national authorising officer (NAO) both
 - as the head of the national fund bearing overall responsibility for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and being responsible for the legality and regularity of the underlying transactions;
 - with regard to the NAO's capacity to fulfil the responsibilities for the effective functioning of management and control systems under IPA.

The accreditation of the NAO shall also cover the national fund (NF).

The CAO shall notify the Commission of the accreditation of the NAO and shall inform the Commission of any changes regarding the accreditation of the NAO. This includes the provision of all relevant supporting information required by the Commission.

- c) Prior to accrediting the NAO, the CAO shall satisfy himself that the applicable requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Rules are fulfilled. This includes the verification of the compliance of the management and control system set up by the Beneficiary for effective controls in at least the areas set out in the Annex to the IPA Implementing Regulation (accreditation criteria). This annex provides for the following overall requirements:
 - Control environment (establishment and management of the organisation and the staff) comprising ethics and integrity policies, irregularity management and reporting, staff planning, recruitment, training and appraisal including sensitive post management, sensitive functions and conflicts of interest, establishment of legal bases for bodies and individuals, formal establishment of accountability, responsibility, delegated responsibility and any necessary related authority for all tasks and positions throughout the organisation);
 - Planning and risk management comprising risk identification, assessment and management, objective setting and allocation of resources against objectives, planning of the implementation process;
 - Control activities (implementation of interventions) comprising verification procedures, procedures for supervision by accountable management of tasks

delegated to subordinates, including annual statements of assurance from subordinate actors, rules for each type of procurement and calls for proposals, procedures including checklists for each step of procurement and calls for proposals, rules and procedures on publicity, payment procedures, procedures for monitoring the delivery of co-financing, budgetary procedures to ensure the availability of funds, procedures for continuity of operations, accounting procedures, reconciliation procedures, reporting of exceptions, amongst others exceptions to normal procedures approved at appropriate level, unapproved exceptions and control failures whenever identified, security procedures, archiving procedures, segregation of duties and reporting of internal control weaknesses;

- Monitoring activities (supervision of interventions), comprising internal audit with handling of audit reports and recommendations, evaluations;
- Communication (ensuring all actors receive information necessary to fulfil their role) comprising the regular coordination meetings between different bodies to exchange information on all aspects of planning and implementation and the regular reporting at all appropriate levels on efficiency and effectiveness of internal control.

2) The National IPA Coordinator (NIPAC):

- a) The NIPAC shall be appointed by the Beneficiary. He shall be a high-ranking official in the government or the state administration of the Beneficiary.
- b) He shall ensure the overall coordination of assistance under IPA.
- c) The NIPAC shall ensure partnership between the Commission and the Beneficiary and close link between the general accession process and the use of pre-accession assistance under IPA. He shall bear the overall responsibility for
 - the coherence and coordination of the programmes provided under IPA;
 - the annual programming for the Transition Assistance and Institution Building Component at national level;
 - the co-ordination of the participation of the Beneficiary in the relevant cross-border programmes both with Member States and with other Beneficiary countries, as well as the transnational, interregional or sea basins programmes under other Community instruments. The NIPAC may delegate the tasks relating to this co-ordination to a cross-border co-operation co-ordinator.
- d) The NIPAC shall draw up and, after examination by the IPA monitoring committee, submit to the Commission the IPA annual and final reports on implementation as defined in Article 38 of this Framework Agreement and in Article 61(3) of the IPA Implementing Regulation. He shall send a copy of these reports to the NAO.

3) The Strategic Co-ordinator:

- a) A strategic co-ordinator shall be appointed by the Beneficiary to ensure the co-ordination of the Regional Development Component and Human Resources Development Component under the responsibility of the national IPA co-ordinator. The strategic co-ordinator shall be an entity within the state administration of the Beneficiary with no direct involvement in the implementation of components concerned.

b) The strategic co-ordinator shall in particular:

- co-ordinate assistance granted under the Regional Development Component and the Human Resources Development Component;
- draft the strategic coherence framework as defined in Article 154 of the IPA Implementing Regulation;
- ensure co-ordination between sectoral strategies and programmes.

4) The National Authorising Officer (NAO):

The NAO shall be appointed by the Beneficiary. He shall be a high-ranking official in the government or the state administration of the Beneficiary.

The NAO shall fulfil the following functions and assume the following responsibilities:

a) As the head of the national fund, bearing overall responsibility for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and being responsible for the legality and regularity of the underlying transactions. The NAO shall in particular fulfil the following tasks as regards these responsibilities:

- providing assurance about the regularity and legality of underlying transactions;
- drawing up and submitting to the Commission certified statements of expenditure and payment applications; he shall bear overall responsibility for the accuracy of the payment application and for the transfer of funds to the operating structures and/or final beneficiaries;
- verifying the existence and correctness of the co-financing elements;
- ensuring the identification and immediate communication of any irregularity;
- making the financial adjustments required in connection with irregularities detected, in accordance with Article 50 of the IPA Implementing Regulation;
- being the contact point for financial information sent between the Commission and the Beneficiary.

b) being responsible for the effective functioning of management and control systems under IPA. The NAO shall in particular fulfil the following tasks as regards these responsibilities:

- being responsible for issuing, monitoring and suspending or withdrawing the accreditation of the operating structures;
- ensuring the existence and effective functioning of systems of management of assistance under IPA;
- ensuring that the system of internal control concerning the management of funds is effective and efficient;
- reporting on the management and control system;
- ensuring that a proper reporting and information system is functioning;
- following-up the findings of audit reports from the audit authority, in accordance with Article 18 of this Framework Agreement and Article 30(1) of the IPA Implementing Regulation;

- immediately notifying the Commission, with a copy of the notification to the CAO, any significant change concerning the management and control systems.

As corollary to the responsibilities under a) and b) above, the NAO shall establish an Annual Statement of Assurance as defined in Article 17 of this Framework Agreement and following **ANNEX B** to this Agreement, which shall include:

- a) a confirmation of the effective functioning of the management and control systems;
- b) a confirmation regarding the legality and regularity of the underlying transactions;
- c) information concerning any changes in systems and controls, and elements of supporting accounting information.

If the confirmations regarding the effective functioning of the management and control systems and the legality and regularity of underlying transactions (a) and b) above) are not available, the NAO shall inform the Commission, copy to the CAO, of the reasons and potential consequences as well as of the actions being taken to remedy the situation and to protect the interests of the Community.

5) The National Fund (NF):

- a) The NF shall be a body located in a State level Ministry of the Beneficiary and shall have central budgetary competence and act as central treasury entity.
- b) The NF shall be in charge of tasks of financial management of assistance under IPA, under the responsibility of the NAO.
- c) The NF shall in particular be in charge of organising the bank accounts, requesting funds from the Commission, authorising the transfer of funds from the Commission to the operating structures or to the final beneficiaries and the financial reporting to the Commission.

6) The Operating Structures:

- a) An operating structure shall be established for each IPA component or programme to deal with the management and implementation of assistance under IPA. The operating structure shall be a body or a collection of bodies within the administration of the Beneficiary.
- b) The operating structure shall be responsible for managing and implementing the IPA programme or programmes concerned in accordance with the principle of sound financial management. For those purposes, the operating structure shall carry a number of functions that include:
 - drafting the annual or multi-annual programmes;
 - monitoring programme implementation and guiding the work of the sectoral monitoring committee as defined in Article 36(2) of this Framework Agreement and in Article 59 of the IPA Implementing Regulation, notably by providing the documents necessary for monitoring the quality of implementation of the programmes;
 - drawing up the sectoral annual and final implementation reports defined in Article 38(1) and (2) of this Framework Agreement and in Article 61(1) of the IPA Implementing Regulation and, after their examination by the sectoral monitoring committee, submitting them to the Commission the NIPAC and the NAO;

- ensuring that operations are selected for funding and approved in accordance with the criteria and mechanisms applicable to the programmes, and that they comply with the relevant Community and national rules;
 - setting up procedures to ensure the retention of all documents regarding expenditure and audits required to ensure an adequate audit trail;
 - arranging for tendering procedures, grant award procedures, the ensuing contracting, and making payments to, and recovery from, the final Beneficiary;
 - ensuring that all bodies involved in the implementation of operations maintain a separate accounting system or a separate accounting codification;
 - ensuring that the NF and the NAO receive all necessary information on the procedures and verifications carried out in relation to expenditure;
 - setting up, maintaining and updating the reporting and information system;
 - carrying out verifications to ensure that the expenditure declared has actually been incurred in accordance with the applicable rules, the products or services have been delivered in accordance with the approval decision, and the payment requests by the final Beneficiary are correct: These verifications shall cover administrative, financial, technical and physical aspects of operations, as appropriate;
 - ensuring internal audit of its different constituting bodies;
 - ensuring irregularity reporting;
 - ensuring compliance with the information and publicity requirements.
- c) The heads of the bodies constituting the operating structure shall be clearly designated and shall be responsible for the tasks assigned to their respective bodies, in accordance with Article 8(3) of this Framework Agreement and with Article 11(3) of the IPA Implementing Regulation.

7) The Audit Authority:

- a) The audit authority shall be designated by the Beneficiary and shall be functionally independent from all actors in the management and control system and comply with internationally accepted audit standards.
- b) The audit authority shall be responsible for the verification of the effective and sound functioning of the management and control systems.
- c) The audit authority, under the responsibility of its head, shall in particular fulfil the following functions and assume the following responsibilities:
- During the course of each year, establishing and fulfilling an **annual audit work plan** which encompasses audits aimed at verifying:
 - the effective functioning of the management and control systems;
 - the reliability of accounting information provided to the Commission.

The audit work shall include audits of an appropriate sample of operations or transactions, and an examination of procedures.

The annual audit work plan shall be submitted to the NAO and the Commission before the start of the year in question.
 - submitting reports and opinions as follows:

- an **annual audit activity report** following the model in **ANNEX C** to this Framework Agreement and setting out the resources used by the audit authority, and a summary of any weaknesses found in the management and control system or in transaction findings from the audits carried out in accordance with the annual audit work plan during the previous 12 month period, ending on 30 September of the year concerned. The annual audit activity report shall be addressed to the Commission, the NAO and the CAO by 31 December each year. The first such report shall cover the period 1 January 2007 - 30 November 2007.
 - an **annual audit opinion** following the model set out in **ANNEX D** to this Framework Agreement as to whether the management and control systems function effectively and conform to the requirements of this Framework Agreement and the IPA Implementing Regulation and/or any other agreements between the Commission and the Beneficiary. This opinion shall be addressed to the Commission, the NAO and the CAO. It shall cover the same period and have the same deadline as the annual audit activity report.
 - an **opinion on any final statement of expenditure** submitted to the Commission by the NAO, for the closure of any programme or of any part thereof. Where appropriate, the final statement of expenditure may include payment applications in the form of accounts submitted annually. This opinion shall address the validity of the final payment application, the accuracy of the financial information, and, where appropriate, be supported by a final audit activity report. It shall follow the model provided in **ANNEX E** to this Framework Agreement. It shall be sent to the Commission and to the CAO at the same time as the relevant final statement of expenditure submitted by the NAO, or at least within three months of the submission of that final statement of expenditure.
- Further specific requirements for the annual audit work plan and/or the reports and opinions mentioned under the previous bullet point may be set out in the Sectoral Agreements or Financing Agreements.
 - With regard to the methodology for the audit work, reports and audit opinions, the audit authority must comply with international standards on auditing in particular as regards the areas of risk assessment, audit materiality and sampling. That methodology may be complemented by any further guidance and definitions from the Commission, notably in relation to an appropriate general approach to sampling, confidence levels and materiality.

ANNEX B

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia

Statement of Assurance¹

of the National Authorising Officer of the Republic of Croatia²

I, (*name, first name, official title or function*), National Authorising Officer of the Republic of Croatia herewith present to the Commission the [statement of expenditure] [accounts and statement of expenditure]³ of the Instrument for Pre-accession (IPA) for the Republic of Croatia for the financial year 01/01/20xx to 31/12/20xx.

I declare that I have put in place, and supervised the operation of, a management and internal control system relating to the IPA component [1 to 5] (Annual Management Declaration).

I confirm, based on my own judgment and on the information at my disposal, including, *inter alia*, the results of the work of the internal audit, that:

- The expenditure declared [and the accounts submitted]³ to the Commission during the financial year 01/01/20xx to 31/12/20xx give³[s], to the best of my knowledge, a true, complete and accurate view of the expenditure and receipts related to the IPA component [1 to 5] for the financial year mentioned above;
- The management and control system has functioned effectively to provide reasonable assurance on the legality and regularity of the underlying transactions including, *inter alia*, the adherence to the principles of sound financial management;
- The management and control system in operation for component [1 to 5] was not [significantly]⁴ changed as compared to the description provided at the moment of submitting the application for conferral of management (taking into account of changes notified to the Commission in previous years);
- All relevant contractual agreements which could have a material effect on the expenditure declared [and the accounts submitted]³ during the reference period in the event of non-compliance have been complied with. There have been no incidences of non-compliance with Community rules that could have a material effect on the expenditure declared [and the accounts submitted]³ in the event of non-compliance.

I confirm that, where necessary, I have taken appropriate actions in respect of the reports and opinions from the audit authority issued to date in accordance with Article 29 of the IPA Implementing Rules.

¹ per component

² pursuant to Article 27 of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected for component 5

⁴ where appropriate

[This assurance is, however, subject to the following reservations *<also describe remedial actions>*:

- ...
- ...]

Furthermore, I confirm that I am not aware of any undisclosed matter which could be damaging to the financial interest of the Community.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the National Authorising Officer)

ANNEX C

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia

Annual Audit Activity Report¹ of the Audit Authority of the Republic of Croatia²

addressed to

- the European Commission, Directorate-General ...
- the Competent Accrediting Officer (CAO) of the Republic of Croatia and
- [copy to]³ the National Authorising Officer (NAO) of the Republic of Croatia

1. INTRODUCTION

- Identify the component/programme of IPA covered by the report
- Indicate the bodies that have been involved in preparing the report, including the Audit Authority itself
- Describe the steps taken for the preparation of the report
- Indicate the scope of the audits (including the expenditure declared to the Commission for the year concerned in respect of the relevant operations)
- Indicate the period which is covered by this annual audit activity report (*previous 12 months ending on 30/09/20xx*)

2. SUMMARY OF FINDINGS

- Describe the nature and extent of findings arisen from both systems and substantive testing. (Categorise these findings by reference to their level of importance - "major", "intermediate" and "minor". The list of these findings is shown in the annex to this report). Indicate those errors, which are considered systemic in nature and assess the probability of a possible subsequent qualification linked to the errors. Describe and quantify any irregularities encountered.

3. CHANGES IN MANAGEMENT AND CONTROL SYSTEMS

- Indicate any significant changes in the management and control systems as compared to the description provided for at the moment of submitting the application for conferral of management (decentralised management) and since the last annual audit activity report.
- Confirm whether or not the changes referred to have been communicated by the NAO in accordance with Annex A 4) b) of the Framework Agreement.

¹ per component

² pursuant to Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected

4. CHANGES TO THE ANNUAL AUDIT WORK PLAN

- Indicate any changes that have been made to the annual audit work plan or are proposed, giving explanations and reasons.
- Given the changes listed above, describe the audit approach adopted in response. Outline the implications of the changes and deviations, including an indication of the basis for selection of any additional audits in the context of the revised annual audit work plan.

5. SYSTEMS AUDITS

- Indicate the bodies that have carried out systems testing for the purpose of this report, including the Audit Authority itself.
- Attach a summary list of the audits carried out; indicate the materiality and confidence levels applied (%), where appropriate, and the date on which the audit report was forwarded to the Commission.
- Describe the basis for selection of the audits in the context of the annual audit work plan.
- Describe the principal findings and the conclusions drawn from the audit work for the management and control systems, including the adequacy of the audit trail and compliance with Community requirements and policies.
- Indicate any financial impact of findings.
- Provide information on the follow-up of the audit findings and in particular any corrective and preventive measures applied or recommended.

6. AUDITS OF SAMPLE OF OPERATIONS

- Indicate the bodies that have carried out substantive testing for the purpose of this report, including the Audit Authority itself.
- Attach a summary list indicating the number of audits carried out, the materiality and confidence levels applied (%), where appropriate, and the amount of expenditure checked, broken down by components, programme priority axis and/or measure if relevant, distinguishing between risk-based and statistical sampling, where appropriate. Provide the percentage of expenditure checked in relation to total eligible expenditure declared to the Commission (both for the period in question and cumulatively).
- Describe the basis for selection of the operations inspected.
- Describe the principal results of the substantive testing, indicating in particular, the overall rate of financial errors in proportion to the total expenditure audited resulting from the sample.
- Provide information on the follow-up of errors the application of any financial adjustments and/or any remedial action plan.
- Indicate any resulting financial corrections.

7. CO-ORDINATION BETWEEN AUDIT BODIES AND SUPERVISORY WORK OF THE AUDIT AUTHORITY

- Describe the procedure for co-ordination between different national audit bodies and the audit authority itself (if applicable).
- Describe the procedure for supervision applied by the audit authority to other audit bodies (if applicable).

8. FOLLOW-UP OF PREVIOUS YEARS' AUDIT ACTIVITY

- Provide information, where appropriate, on the follow-up to audit recommendations and results of audits of operations from earlier years.

9. RESOURCES USED BY THE AUDIT AUTHORITY

- Describe the resources used in order to establish this Annual Audit Activity Report

ANNEX: Annual audit work plan for the reference year (*previous 12 months ending on 30/09/20xx*)

[List of findings according to point 2 above]

[List of changes according to point 4 above]

[Summary list according to point 5 above following the model enclosed]

[Summary list according to point 6 above following the model enclosed]

[Summary list according to point 5 above] FOR SYSTEMS AUDITS

Date of performance of the systems audit	Programme / system audited	Auditing entity	Expenditure declared in reference year	Total cumulative expenditure declared	Basis of selection of the programme
--	----------------------------	-----------------	--	---------------------------------------	-------------------------------------

[Summary list according to point 6 above] FOR DECLARED EXPENDITURE AND SAMPLE AUDITS

Fund	Reference (CCI no)	Programme	Expenditure declared in ref year	Expenditure in ref year audited for the random sample	Amount and percentage (error rate) of irregular expenditure in random sample (3)	Other expenditure audited (4)	Amount of irregular expenditure in other expenditure sample	Total expenditure declared cumulatively	Total expenditure <i>audited</i> cumulatively as a percentage of total expenditure <i>declared</i> cumulatively	Materiality level (%)	Confidence level (%)
			1.	2.	Amount %	1.					

1. Amount of expenditure audited.

2. Percentage of expenditure audited in relation to expenditure declared to the Commission in the reference year.
3. Where the random sample covers more than one Fund or programme, the information is provided for the whole sample.
4. Expenditure from complementary sample and expenditure for random sample not in reference year.

ANNEX D

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia,¹

Annual Audit Opinion

of the Audit Authority of the Republic of Croatia² on the management and control systems

addressed to

- the European Commission, Directorate-General
- the Competent Accrediting Officer (CAO) of the Republic of Croatia and
- [copy to]³ the National Authorising Officer (NAO) of the Republic of Croatia

Introduction:

I, (*name, first name, official title or function*), Head of the Audit Authority of the Republic of Croatia, (*name of Audit Authority designated*), have examined the functioning of the management and control systems for the operations under component [1 to 5] of the Instrument for pre-accession (IPA) during the previous 12-month period ended on (*date*), as presented in the description sent to the Commission on (*date*) at the moment of submitting the application for conferral of management (taking into account of changes notified to the Commission in previous years on (*date*) together with the changes identified in the annual audit activity report accompanying this opinion).

The objective of this examination is to issue an opinion on the conformity of the management and control systems with the Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA and as to whether these management and control systems - designed to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]⁴ presented to the Commission and therefore to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements - were operated effectively.

Respective responsibilities of the NAO and the auditors:

The NAO is responsible, inter alia, for the preparation and fair presentation of the Statement of Assurance in accordance with Article 25 of the IPA Implementing Regulation (IPA IR). This responsibility includes the expression of a representation as regards the truth, completeness and accuracy of the expenditure declared [and the

¹ per component

² pursuant to Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected

⁴ option to be selected depending on the component

accounts submitted]³ to the Commission, as well as whether the effective functioning of the management and control systems under IPA provides reasonable assurance as to the legality and regularity of transactions underlying the Statement.

The NAO should base his/her assessment upon all information at his/her disposal. This includes the work of the internal audit service.

My responsibility in this report – in accordance with Article 29(2)(b) 2nd indent of the IPA IR - is to **express an opinion** on the effective functioning of the management and control systems established for the operations under the IPA component [1 to 5] during the previous 12-month period ended on (*date*) in all material respects.

Our audits are organised with this objective in mind (together with the objective of also providing opinions on expenditure declared [and annual accounts of Component 5]⁵ and final statements of claim). We organise an overall audit work plan to fulfil all our responsibilities under Article 29 IPA IR. We did not plan and perform our audits with a view to be able to express an overall opinion on the reliability of the NAO's Statement of Assurance as such. However, we do state our conclusions whether the results of the audit work that we have carried out give rise to any significant doubts in respect of the Statement of Assurance. In particular we have assessed whether our audit findings are consistent with the presence or absence of reservations by the NAO to the Statement of Assurance. We conducted our audits in accordance with international auditing standards. Those standards require, inter alia, that we comply with ethical requirements, and that we plan and perform the audits to obtain reasonable assurance on which to base our opinion.

I believe that the work carried out provides a sound basis for our opinion.

Scope of the examination:

The audit assignments were carried out in accordance with the annual audit work plan in respect of this component during the 12-month period in question and reported in the annual audit activity report covering the period until ... (*date*).

Our system-based audit included an examination, on a test basis, of the design and operation of the management and control systems put in place by the beneficiary to effectively manage those risks which threaten the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission.

Indicate any limitations on the scope of the examination:

- Explain any limitations

Auditors' Opinion:

[Option 1 - Unqualified opinion

Based on the examination referred to above, it is my opinion that for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1) the management and control systems established for the component [1 to 5] to contribute to the production of reliable [statements of

⁵ option to be selected for component 5

expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission and, therefore, to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements, functioned effectively and, concerning its design and operation, complied in all material respects with all applicable requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA. Without expressing an opinion on the overall reliability of the Statement of Assurance I conclude that the Statement of Assurance issued by the NAO did not contain any representations that would be materially inconsistent with our audit findings and which would therefore provide any reason to doubt that the Statement of Assurance has been correctly drawn up in accordance with the applicable legislation.

The audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY. A report on my findings is delivered at the same date as the date of this opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)

[Option 2 - Qualified opinion⁶

Based on the examination referred to above, it is my opinion that for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1) the management and control systems established for the component [1 to 5] to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission and, therefore, to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements, functioned effectively and, concerning its design and operation, complied in all material respects with all applicable requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA except in the following respects:

- State and explain the qualifications (whether due to disagreement with the NAO or scope limitation); in particular, indicate the bodies concerned
- Indicate whether the qualifications are of a recurring / systemic nature or one-off

As a consequence, [the Republic of Croatia] [the ... authority] [any other actor(s)] has **failed** to comply with the requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA.

I estimate the **impact** of the qualification(s) to be ... EUR [%] of the total expenditure declared, corresponding to ... EUR [%] of the public contribution. The Community

⁶ applicable due to either disagreement with the NAO or scope limitation.

contribution affected is thus..... Without expressing an opinion on the overall reliability of the Statement of Assurance as a whole, I conclude that the Statement of Assurance issued by the NAO contained representation(s) that is / are materially inconsistent with our audit findings and which therefore provide(s) some reason to doubt that the Statement of Assurance has been correctly drawn up in accordance with the applicable legislation in this respect. This/These reservation(s) and inconsistency(ies) is / are: <describe reservation>

The audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY. A report on my findings is delivered at the same date as the date of this opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

[Option 3 - Adverse opinion

Based on the examination referred to above, it is my opinion that for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1) the management and control systems established for the IPA component [1 to 5] to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission and, therefore, to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements, did **not** function effectively and, concerning its design and operation, **failed** to comply, in significant respects, with applicable requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA.

This adverse opinion is based on the following observation(s):

- Describe the circumstances giving rise to the reservations – together with its significant compliance implications with Community rules - and name in particular the bodies affected, if applicable.

Because of the effects of the matters described in the preceding paragraph [*Republic of Croatia*] [the ... authority] [any other actor(s)] has **failed** to comply with the requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and (*country*) in the framework of IPA.

The audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY. A report on my findings is delivered at the same date as the date of this opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

[Option 4 - Disclaimer of opinion

Because of the significance of the matter discussed in the preceding paragraph, **I do not express an opinion** on the effectiveness of the management and control systems under the IPA component [1 to 5] for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1 and its conformity with the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA. Without expressing an opinion on the overall reliability of the Statement of Assurance as a whole, I conclude that the Statement of Assurance issued by the NAO contained representation(s) that is / are materially inconsistent with our audit findings and which therefore provide(s) some reason to doubt that the Statement of Assurance has been correctly drawn up in accordance with the applicable legislation in this respect. This/These reservation(s) and inconsistency(ies) is / are: <describe reservation>

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

ANNEX E

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia¹

Audit Opinion

of the Audit Authority of the Republic of Croatia²

on the final statement of expenditure of the [programme with reference: ...]

[on the accounts and statement of expenditure of component 5]³

[part ... of the programme with reference: ...]

[as supported by the final Audit Activity Report]⁴

addressed to

- the European Commission, Directorate-General
- the Competent Accrediting Officer (CAO) of the Republic of Croatia

1. Introduction

I, (*name, first name, official title or function*), Head of the Audit Authority of the Republic of Croatia, (name of Audit Authority designated), have examined the results of the audit work carried out on the programme (indicate programme - title, component, period, reference (CCI) number) by or under the responsibility of the Audit Authority in accordance with the audit work plan [and have carried out additional work as I judged necessary].

2. Respective responsibilities of the National Authorising Officer (NAO) and the auditors

In accordance with Article 25 of the IPA Implementing Regulation (IPA IR) the preparation and fair presentation of the expenditure statements submitted to the Commission, as well as ensuring the legality and regularity of the transactions underlying those statements, rest with the NAO.

[This responsibility includes: designing, implementing and maintaining internal control relevant to the preparation and fair presentation of annual accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error; selecting and applying appropriate accounting policies; and making accounting estimates that are reasonable in the circumstances]³.

¹ per component

² pursuant to Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected for component 5

⁴ where appropriate, in any case not applicable to component 5

My responsibility in this report – in accordance with Article 29(2)(b) 3rd indent of the IPA IR - is to express an opinion [on the reliability of the final statement of expenditure] [on the reliability of statement of expenditure and annual accounts]³ [and the validity of the final payment application] submitted by the NAO. I conducted the audits in accordance with international auditing standards.

Those standards require that I plan and perform the audits in order to obtain reasonable assurance about whether the statement of expenditure [and the annual accounts]³ [and the payment application for the final balance of the Community contribution to the programme] is [are] free of material misstatement [and the effectiveness of internal control procedures]³.

We organise an overall audit work plan to fulfil all our responsibilities under Article 29 of the IPA IR. The audits included [examination, on a test basis, of evidence supporting the amounts and disclosures in the final statement of expenditure and the payment application for the final balance of the Community contribution to the programme] [examination, on a test basis, of evidence supporting the information in the annual accounts, an examination of procedures and of an appropriate sample of transactions to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the statement of expenditure and the annual accounts]³. [The audits covered compliance of payments with Community rules only as regards the capability of the accredited administrative structures to ensure that such compliance has been checked before payment is made]⁵.

I believe that my audits provide a reasonable basis for my opinion.

3. Scope of the examination

I have conducted my examination in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR.

<The scope of our examination was not designed to form an opinion on the legality and regularity of the transactions underlying the final statement of expenditure submitted to the Commission.>⁶ <There were no limitations on the scope of the examination.>⁵

The scope was further limited by the following factors:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ..., etc.

(Indicate any limitation on the scope of the examination, for example any systemic problems, weaknesses in the management and control system, lack of supporting documentation, cases under legal proceedings, etc., and estimate the amounts of expenditure and the Community contribution affected. If the Audit Authority does not consider that the limitations have an impact on the final expenditure declared, this should be stated.)

⁵ optional for component 5

⁶ option to be selected

4. Errors and irregularities

[The error rates and cases of irregularity found in the audit work are not such as to preclude an unqualified opinion given the satisfactory way they have been dealt with by the NAO and the trend in the level of their occurrence over time.]

Or

[The rate of errors and irregularities found in the audit work and the way, they have been dealt with by the NAO, are such as to preclude an unqualified opinion. A list of these cases is provided in the final audit activity report together with an indication of their possible systemic character and the scale of the problem.]

5. Auditors' opinion on the final statement of expenditure

[Option 1 - Unqualified opinion

(If there have been no limitations on the scope of the examination, and the error rates and cases of irregularity and the way they have been dealt with by the NAO do not preclude an unqualified opinion)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the accounts submitted to the Commission for the operations under the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date) (in particular, the statement of expenditure) are **presented fairly, in all material respects** <, including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ [and the internal control procedures have operated satisfactorily]³.]

Or

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the final statement of expenditure presents fairly, in all material respects - <including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ - the expenditure paid under the operational programme with reference: ... of the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date), and that the application for payment of the final balance of the Community contribution to this programme is valid.]

My audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

⁷ to be included optionally for components where applicable (see foot-note 6 above).

[Option 2 - Qualified opinion

(If there have been limitations on the scope of the examination and/or the error rates and cases of irregularity and the way they have been dealt with by the NAO calls for a qualified opinion but do not justify an unfavourable opinion for all the expenditure concerned)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the accounts submitted to the Commission for the operations under the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date) are presented fairly in all material respects - <including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ [and the internal control procedures have operated satisfactorily]³ - **except** in the following respects:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ..., etc.

(state the qualifications, in particular the bodies concerned, and explain, e.g. whether they are of a recurring / systemic nature or one-off)

I estimate the impact of the qualification(s) to be [EUR] [%]... of the total expenditure declared, [corresponding to [EUR] [%] of the public contribution]. The Community contribution affected is thus].

Or

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the final statement of expenditure presents fairly, in all material respects -<including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ the expenditure paid under the operational programme with reference:... of the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date), and that the application for payment of the final balance of the Community contribution to this programme is valid **except** with regard to the matters referred to at point 3 above and/or to the observations at point 4 regarding the error rates and cases of irregularity and the way they have been dealt with by the NAO.

I estimate the impact of the qualification(s) to be [EUR] [%]... of the total expenditure declared, [corresponding to [EUR] [%] of the public contribution]. The Community contribution affected is thus].

My audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

[Option 3 - Adverse opinion

(If the nature and extent of the errors and of the cases of irregularities and the way they have been dealt with by the NAO are so pervasive that a qualification is deemed inadequate to disclose the misleading nature of the final statement of expenditure as a whole)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], and in particular in view of the nature and extent of the errors and of cases of irregularities and the fact that they have not been dealt with satisfactorily by the NAO as disclosed under point 4, it is my opinion that that the accounts submitted to the Commission for the operations under the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date) are **not** presented fairly, in all material respects [and the internal control procedures have not operated satisfactorily]³.]

OR

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the final statement of expenditure does **not** present fairly, in all material respects - <including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ the expenditure paid under the operational programme with reference:... of the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date), and that the application for payment of the final balance of the Community contribution to this programme is not valid.]

My audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

[Option 4 - Disclaimer of opinion

(If there have been major limitations on the scope of the examination such that no conclusion can be reached on the reliability of the final statement of expenditure without considerable further work)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], and in particular in view of the matters referred to at point 3, I am **unable** to express an opinion.

(Place and date of issue

Signature
Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

- [copy to: National Authorising Officer (NAO) of the Republic of Croatia]⁶

ANNEX C FURTHER CONDITIONS FOR THE DELIVERY OF COMMUNITY ASSISTANCE

1 DEPUTISING

- (1) The beneficiary country shall ensure that a system of deputising is in place to ensure the continuity of the functions assigned to the national authorising officer.
- (2) Without prejudice of the aforementioned, the national authorising officer shall remain finally responsible for all the responsibilities vested in him in this Agreement and other agreements.

2 FURTHER RESPONSIBILITIES OF THE NAO

In addition to the functions and responsibilities laid down in Annex B to this Agreement, the national authorizing officer shall:

- (a) conclude the relevant agreements with each of the implementing agencies, which must be endorsed by the Commission;
- (b) ensure the flow of national and other co-financing resources;
- (c) ensure that the financing reporting system Perseus¹ is regularly updated and reporting procedures properly respected by the national fund and the implementing agencies;
- (d) participate in the IPA monitoring committee;
- (e) participate in the Transition Assistance and Institution Building Monitoring Committee (the TAIB committee).

3 PAYMENTS

- (1) Payments by the Commission of the Community contribution shall be made within the limits of the funds available.
- (2) They shall take the form of: pre-financing, interim payments and payments of the final balance.

¹ Perseus is the current financial reporting system of the European Commission.

- (3) By 28 February each year, the national authorising officer shall send to the Commission a forecast of its likely payments applications for the financial year concerned and for the subsequent financial years.
- (4) The exchange of information concerning financial transactions between the Commission and the national authorising officer shall, where appropriate, be made by electronic means, using procedures agreed upon between them.
- (5) The combined total of pre-financing and interim payments shall not exceed 95% of the Community contribution.
- (6) When the ceiling referred to in paragraph 5 above is reached, the national authorising officer shall only submit a new certified statement of expenditure and information about the amounts received when he requests the payment of the final balance.
- (7) Amounts set out in the programmes submitted by the national authorising officer, in certified statements of expenditure, in payment applications and in expenditure mentioned in the implementation reports, shall be denominated in euro. The national authorising officer shall convert the amounts of expenditure incurred in national currency into euro using the monthly accounting rate of the euro established by the Commission for the month during which the expenditure was registered in the accounts of the operating structure concerned.
- (8) Payments by the Commission to the national fund shall be made to the euro account. One euro account shall be opened for each of the IPA programmes concerned, and shall be used exclusively for transactions relating to that programme.
- (9) The national authorising officer shall ensure that the final beneficiaries receive the total amount of the public contribution in due time and in full. No specific charge or other charge with equivalent effect shall be levied which would reduce these amounts for the final beneficiaries.
- (10) The expenditure may be covered by Community financing only if it has been incurred and paid by the final beneficiary. Expenditure paid by final beneficiaries shall be substantiated by receipted invoices or accounting documents of equivalent probative value or other relevant documents, where, according to the programme, assistance is not a function of expenditure. Expenditure must have been certified by the national authorising officer.

4 ACCEPTABILITY OF PAYMENT APPLICATIONS

- (1) Without prejudice of establishing additional requirement if the circumstances so require, the Commission shall not approve a payment application until the following minimum requirements have been fulfilled:
 - (a) In the case of pre-financing by the Commission:

- the national authorising officer has notified to the Commission the opening of the euro account concerned;
 - the accreditation delivered by the competent accrediting officer and the national authorising officer are in force and the conferral of management by the Commission remains valid;
 - the relevant financing agreement has entered into force.
- (b) In the case of each interim payment made by the Commission:
- the national authorising officer has sent to the Commission a payment application and a statement of expenditure relating to the payment in question;
 - the ceilings for Community assistance under each priority axis, as laid down in the Commission financing decision, have been respected;
 - the operating structure have sent the Commission the sectoral annual implementation reports, as referred to in Article 61(1) of Regulation (EC) 718/2007, including the most recent one;
 - the audit authority has sent the Commission, in accordance with the first and second indent of Article 29(2)(b) of Regulation (EC) 718 / 2007 the most recent annual audit activity report and opinion on the conformity of the management and control systems in place with the requirements of Regulation (EC) 718/ 2007 and those of any agreement between the Commission and the beneficiary country;
 - the accreditations delivered by the competent accrediting officer and the national authorising officer are in force, and the conferral of management by the Commission remains valid.

If one or more of the conditions mentioned in this paragraph are not met, the beneficiary country and the national authorising officer shall, when so requested by the Commission and within the time limit fixed by the Commission, take the necessary steps to remedy the situation.

(c) In the case of payment by the Commission of the final balance, in accordance with the deadline set down in Article 166 of Regulation (EC, Euratom) 1605/2002 as last modified by Regulation (EC, Euratom) No 1995/2006 of 13 December 2006.

- the national authorising officer has sent the Commission a final payment application and a final statement of expenditure;
- the operating structure have sent to the Commission the sectoral final reports for the programme concerned, as required by Article 61(1) of Regulation (EC) No 718 / 2007;
- the audit authority has sent the Commission, in accordance with the third indent of Article 29(2)(b) of Regulation EC No 718/2007, an

opinion on any final statement of expenditure, supported by a final activity report;

- the accreditation delivered by the competent accrediting officer and the national authorising officer are in force and the conferral of management by the Commission remains valid.

Failure to meet any of the conditions mentioned in this paragraph shall immediately result in the de-commitment of the final balance.

- (2) All or part of the payments may be suspended by the Commission where:
 - (a) there is a serious deficiency in the management and control system of the programme which affects the reliability of the procedure for certification of payments and for which corrective measures have not been taken; or
 - (b) expenditure in a certified statement of expenditure is linked to a serious irregularity which has not been corrected;
 - (c) clarifications are needed regarding the information contained in the declaration of expenditure.
- (3) The beneficiary country shall be given the opportunity to present its observations within a period of two months before the Commission decides on a suspension in accordance with paragraph 2.
- (4) The Commission shall end suspension of all or part of the payments where the beneficiary country has taken the necessary measures to remedy the deficiency. If those measures have not been taken by the beneficiary country, the Commission may decide to cancel all or part of the Community contribution to the programme.

5 PRE-FINANCING

- (1) Pre-financing shall in principle represent 50% of the Community contribution to the programme concerned and it may be paid in yearly instalments. That rate may be raised if the national authorising officer demonstrates that the resulting amount will not cover the pre-financing of the contracts and grants signed at national level. Payments for the participation in Community programmes and agencies may amount to 100% of the Community contribution relating to this participation.
- (2) The amount to be pre-financed shall be calculated as the sum of the estimate of the amount to be contracted by year, and the actual amount for which contractual obligations have been entered into in the previous years. With the exception of

- that concerning participation in Community programmes and agencies, pre-financing shall only be paid once the first tender or call for proposals is launched.
- (3) The total amount paid as pre-financing shall be reimbursed to the Commission if no payment application for the programme concerned is sent within 15 months of the date on which the Commission pays the first pre-financing amount. The Community contribution to the programme concerned shall not be affected by such reimbursement.
 - (4) The total pre-financing amount shall be cleared at the latest when the programme is closed. Throughout the lifetime of the programme, the national authorising officer shall use the pre-financing payment only to pay the Community contribution to expenditure in compliance with Regulation (EC) 718 / 2007.

6 INTERIM PAYMENTS

- (1) If it appears that the rules applicable have not been complied with or that Community funds have been improperly used, the Commission may reduce interim payments to the beneficiary country, or temporarily suspend them, in accordance with the provisions of Article 46 of Regulation (EC) 718 / 2007. It shall inform the beneficiary country accordingly.
- (2) The suspension or reduction of interim payments shall comply with the principle of proportionality and shall be without prejudice to the decisions of conformity and clearance-of-account decisions and financial corrections.

7 REALLOCATION OF FUNDS

- (1) The national authorizing officer may request a reallocation of funds within the same programme following a recommendation from the IPA monitoring Committee.
- (2) The reallocation requested shall be submitted to the Commission for approval, and shall be subject to a new Commission decision.
- (3) If the reallocation does not comprise substantial changes to the nature of the original programme and, as regards the financial element, it does not exceed 20% of the total amount allocated to the programme in question, subject to the limit of €4 million, the committee which gave an opinion on the original programme shall be informed.

8 STAFF, LOCATION AND OPERATIONAL COSTS OF THE NATIONAL FUND AND THE OTHER BODIES AND AUTHORITIES

- (1) The beneficiary country shall ensure that at its own cost the availability of the necessary human resources for the timely and correct execution of the tasks entrusted to the bodies and authorities designated under Article 21 of the IPA Implementing Regulation.

- (2) The beneficiary country shall provide at its own costs the necessary premises, office furniture and other facilities for the aforementioned bodies and authorities.
- (3) The operational costs of those bodies and authorities shall be borne by the beneficiary country, with the exception of the cost referred to in Article 94(1)(f) of the IPA Implementing Regulation.

9 BANK ACCOUNTS

- (1) The National Fund shall for each programme open up a separate euro bank account in the Central Bank or in a Government guaranteed bank account. The account shall, in principle, be interest-generating.
- (2) Any interest earned on any of the component-specific euro accounts remains the property of the beneficiary country. Interest generated by the financing by the Community of a programme shall be posted exclusively to that programme, being regarded as a resource for the beneficiary country in the form of a national public contribution, and shall be declared to the Commission whenever a payment application is submitted to the Commission.
- (3) The bank account shall be operated on the basis of a double signature system, requiring the signatures of the national authorizing officer and a senior accounting officer.
- (4) The national fund shall communicate to the Commission all relevant information on the accounts at the national fund as well as on all other accounts in the implementing agencies and others to which IPA funds have been transferred. Relevant information encompasses the name and address of the bank, the account number, the names of the account holders, the interest rates and any other information that the Commission deems appropriate.

10 ACCOUNTING AND AUDITS

- (1) The national fund shall operate an accounting system covering all contractual and other financial operations pertaining to all IPA financed programmes.
- (2) The accounts and operations of all relevant operating structures/implementing agencies and authorities may be checked at regular intervals by an outside auditor contracted by the Commission without prejudice to the responsibilities of the Commission and the European Court of Auditors as referred to in the Framework Agreement.
- (3) All documents related to a given programme shall be retained by the beneficiary country for at least three years after the closure of the programme. This period shall be interrupted either in case of legal proceedings or at the duly motivated request of the Commission.
- (4) By way of derogation from paragraph 3 above, written records of the entire procurement, grant award and contracting procedure shall be retained by the

operating structure for a period of at least seven years from the payment of the balance of the contract.

11 REPORTING

- (1) (1) The operating structures of the beneficiary countries participating in a cross-border programme shall send the Commission and the respective national IPA co-ordinators an annual report and a final report on the implementation of the cross-border programme after examination by the joint monitoring committee.

The reports shall also be sent to the respective national authorising officers.

The annual report shall be submitted by 30 June each year and for the first time in the second year following the adoption of the cross-border programme.

The final report shall be submitted at the latest 6 months after the closure of the cross-border programme.

- (2) The reports referred to in paragraph 1 shall include the following information:
- (a) the progress made in implementing the cross-border programme and priorities in relation to their specific, verifiable targets, with a quantification, wherever and whenever they lend themselves to quantification, using the indicators referred to in Article 94(1)(d) of the IPA Implementing Regulation at the level of the priority axis;
 - (b) detailed information about the financial implementation of the cross-border programme;
 - (c) the steps taken by the operating structures and/or the joint monitoring committee to ensure the quality and effectiveness of implementation, in particular:
 - monitoring and evaluation measures, including data collection arrangements,
 - a summary of any significant problems encountered in implementing the cross-border programme and any measures taken;
 - the use made of technical assistance;
 - (d) the measures taken to provide information on and publicise the cross-border programme.

Where appropriate, the information referred to in points (a) to (d) of this paragraph may be provided in summary form.

Information referred to in point (c) need not be included if there has been no significant modification since the previous report.

12 ROADMAP FOR DECENTRALISATION WITH EX-POST CONTROLS

- (1) The Beneficiary country shall establish a roadmap with indicative benchmarks and time limits to achieve decentralisation without *ex ante* controls by the Commission.

- (2) The Commission shall monitor the implementation of the roadmap mentioned in paragraph 1, and shall take due account of the results achieved by the beneficiary country in this context, in particular in the provision of assistance and in the negotiation process. The roadmap to achieve decentralization without *ex ante* controls may refer to a phased waiver of different types of ex-ante control.
- (3) The Beneficiary country shall keep the Commission regularly updated with the progress made in the implementation of this roadmap.

13 TREATMENT OF RECEIPTS

- (1) Receipts for the purposes of IPA include revenue earned by an operation, during the period of its co-financing, from sales, rentals, service enrolment/fees or other equivalent receipts with the exception of:
 - (a) receipts generated through the economic lifetime of the co-financed investments in the case of investments in firms;
 - (b) receipts generated within the framework of a financial engineering measure, including venture capital and loan funds, guarantee funds, leasing;
 - (c) where applicable, contributions from the private sector to the co-financing of operations, which shall be shown alongside public contribution in the financing tables of the programme.
- (2) Receipts as defined in paragraph 1 above represent income which shall be deducted from the amount of eligible expenditure for the operation concerned. No later than the closure of the programme, such receipts shall be deducted from the relevant operation's eligibility expenditure in their entirety or pro-rata, depending on whether they were generated entirely or only in part by the co-financed operation.

14 ELIGIBILITY OF EXPENDITURE

- (1) Expenditure under this programme shall be eligible for Community contribution if it has actually been incurred after the signature of the Agreement.
- (2) The following expenditure shall not be eligible for Community contribution under the programme in Annex A:
 - (a) taxes, including value added taxes;
 - (b) customs and import duties, or any other charges;
 - (c) purchase, rent or leasing of land and existing buildings;
 - (d) fines, financial penalties and expenses of litigation;

- (e) operating costs;
 - (f) second hand equipment;
 - (g) bank charges, costs of guarantees and similar charges;
 - (h) conversion costs, charges and exchange losses associated with any of the component specific euro accounts, as well as other purely financial expenses;
 - (i) contributions in kind;
 - (j) interest on debt;
- .
- (3) By way of derogation from paragraph 2 above, the following expenditure shall be eligible:
- (a) value added taxes, if the following conditions are fulfilled:
 - (i) they are not recoverable by any means,
 - (ii) it is established that they are borne by the final beneficiary, and
 - (iii) they are clearly identified in the project proposal.
 - (b) charges for transnational financial transactions;
 - (c) where the implementation of an operation requires a separate account or accounts to be opened, the bank charges for opening and administering the accounts;
 - (d) legal consultancy fees, notarial fees, costs of technical or financial experts, and accountancy or audit costs, if they are directly linked to the co-financed operation and are necessary for its preparation or implementation;
 - (e) the cost of guarantees provided by a bank or other financial institutions, to the extent that the guarantees are required by national or Community legislation;
 - (f) overheads, provided they are based on real costs attributable to the implementation of the operation concerned. Flat-rates based on average costs may not exceed 25% of those direct costs of an operation that can affect the level of overheads. The calculation shall be properly documented and periodically reviewed.
 - (g) the purchase of land for an amount up to 10% of the eligible expenditure of the operation concerned.

- (4) In addition to the technical assistance for the cross-border programme referred to Article 94 of the IPA Implementing Regulation, the following expenditure paid by public authorities in the preparation or implementation of an operation shall be eligible:
- (a) the costs of professional services provided by a public authority other than the final beneficiary in the preparation or implementation of an operation;
 - (b) the costs of the provision of services relating to the preparation and implementation of an operation provided by a public authority that is itself the final beneficiary and which is executing an operation for its own account without recourse to other outside service providers if they are additional costs and relate either to expenditure actually and directly paid for the co-financed operation.

The public authority concerned shall either invoice the costs referred to in point (a) of this paragraph to the final beneficiary or certify those costs on the basis of documents of equivalent probative value which permit the identification of real costs paid by that authority for that operation.

The costs referred to in point (b) of this paragraph must be certified by means of documents which permit the identification of real costs paid by the public authority concerned for that operation.

- (5) Without prejudice to the provisions of paragraphs 1 to 4, further rules on eligibility of expenditure may be laid down in the cross-border programme in Annex A to this Agreement.

15 RETENTION OF DOCUMENTS

- (1) All documents related to a given programme shall be retained by the Beneficiary for at least three years after the closure of the programme. This period shall be interrupted either in the case of legal proceedings or at the duly motivated request of the Commission.
- (2) By way of derogation from paragraph 1, written records of the entire procurement, grant award and contracting procedure shall be retained by the operating structure for a period of at least seven years from the payment of the balance of the contract.

16 FURTHER RESPONSIBILITIES OF THE NATIONAL IPA COORDINATOR

Where the national IPA coordinator exercises his responsibility for the programming of the transition assistance and institution building component at national level, he shall carry out the following tasks:

- (a) organize the preparation of project proposals as referred to in Article 69 of the IPA Implementing Rules.
- (b) elaborate and present to the Commission the project fiches referred to in Article 69 of the IPA Implementing Rules.

- (c) monitor the technical execution of the national programmes.

17 DESIGNATION AND RESPONSIBILITIES OF THE PROGRAMME AUTHORIZING OFFICERS

- (1) The national authorizing officer shall, after consulting the national IPA co-ordinator, designate programme authorizing officers to head the implementing agencies. They shall be officials within the state administration of the Beneficiary and shall be responsible for the activities mentioned in Section 6(b) of Annex A to the Framework Agreement, in accordance with Article 8(3) of the Framework Agreement and with Article 11(3) of the IPA Implementing Regulation.
- (2) Programme authorizing officers shall designate officials within the national administration as senior programme officers. Under the overall responsibility of the programme authorizing officer concerned, senior programme officers shall carry out the following tasks:
 - (a) be responsible for the technical aspect of the operations within the line ministries;
 - (b) assist the programme authorizing officers in the good and timely preparation and implementation of operations at technical level;
 - (c) be in charge of the co-ordination within each priority axis set down in the Beneficiary's project proposal.

18 DETAILED RULES ON THE ACCREDITATION OF THE OPERATING STRUCTURES

- (1) Where Community funds have been managed by existing national bodies in the Beneficiary under Regulation (EEC) No 3906/89 or Regulation (EC) No 2500/2001 prior to the date of entry into force of this Regulation, those bodies (hereinafter referred to as the "existing national bodies") shall manage funds under the transition assistance and institution building component, until the Commission adopts a Decision on conferral of management powers.
- (2) In no case the existing national bodies can manage funds under the transition assistance and institution building component without a conferral of management powers by the Commission in accordance with the IPA Implementing Rules for more than one year from the entry into force of the IPA Implementing Rules.
- (3) The Commission shall decide whether to confer management powers on the existing national bodies in particular having regard to the list of deviations submitted in accordance with paragraph 4 and the decision taken by the national authorizing officer in accordance with paragraph 5.

- (4) The national authorizing officer shall carry out an assessment of the operating structure, which include the existing national bodies, with regard to the requirements referred to in Article 11 of the IPA Implementing Rules. In particular, he shall establish a list of any requirements under the IPA Implementing Rules, as set out in Article 11 therein, which the operating structure does not comply with, based on an opinion of an external auditor functionally independent from all actors in the management and control system. The list of deviations shall be sent to the Commission at the latest four months after the entry into force of the IPA Implementing Rules.
- (5) Where the non-compliance referred to in paragraph 4 is deemed to be compatible with the efficient and effective functioning of the operating structures, the national authorizing officer may decide to accredit the bodies concerned.

At the latest five months after the entry into force of the IPA Implementing Rules, he shall send to the Commission a decision relating to the accreditation of the bodies concerned. This decision shall include a roadmap, with time bound objectives, laying down the steps to be taken to remedy the non-compliance as set out in the list referred to in paragraph 4. The roadmap shall be agreed by the Commission.

- (6) Where the non-compliance referred to in paragraph 6 is not deemed to be compatible with the efficient and effective functioning of an operating structure, the national authorizing officer shall proceed to establish an accreditation for the operating structure concerned, in accordance with the provisions of Article 13 of the IPA Implementing Rules.

19 DETAILED RULES ON THE CONFERRAL OF MANAGEMENT POWERS BY THE COMMISSION

- (1) In the event that the Commission decides to confer management powers on the "existing national bodies" mentioned in Section 18(1) above, the Commission may lay down further conditions on the national authorities. In the event of further conditions, the Commission shall set a time limit for compliance by the national authorities for the conferral of management powers to remain effective. The Commission Decision shall also lay down the list of *ex-ante* controls mentioned in Article 12(4) of Annex B.
- (2) Irrespective of the national authorizing officer's decision, the Commission may decide to maintain, suspend or withdraw the conferral of management powers on any of the bodies concerned at any time.
- (3) At all stages, the national authorizing officer shall ensure that all the information required by the Commission is provided by the Beneficiary.

20 FUTHER PROVISIONS APPLICABLE TO THE IMPLEMENTATION OF CROSS-BORDER PROGRAMMES

- (1) The operating structures in each participating beneficiary country shall include one implementing agency which shall be established within the national administration or under its direct control.
- (2) The national authorising officer in each participating beneficiary country shall, after consulting the national IPA co-ordinator, designate a programme authorising officer to head the implementing agency.
- (3) The programme authorizing officers shall be officials of the State administration of the beneficiary countries. He shall be responsible for the activities carried out by the implementing agency.
- (4) The implementing agencies shall be responsible for the tendering and contracting, payments accounting and financial reporting aspects of the procurement of services, supplies, works and grants for the part the cross-border programme concerning the respective country.

Članak 3.

Sredstva za financijske obveze koje nastaju za Republiku Hrvatsku na temelju Sporazuma iz članka 1. ovoga Zakona planiraju se i podmiruju u okviru proračunskih sredstava na poziciji središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove regionalnog razvoja.

Članak 4.

Provedba ovog Zakona u djelokrugu je središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove regionalnog razvoja.

Članak 5.

Na dan stupanja na snagu ovoga Zakona Sporazum iz članka 1. ovoga Zakona nije na snazi te će se podaci o njegovom stupanju na snagu objaviti naknadno, u skladu s odredbom članka 30. stavka 3. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora.

Članak 6.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u „Narodnim novinama“.

Klasa:
Ur. Broj:
Zagreb

Predsjednik Hrvatskog sabora
Luka Bebić, v.r.

OBRAZLOŽENJE

Uz članak 1.

Člankom 1. utvrđuje se da se potvrđuje Sporazum o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o Programu prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Crne Gore u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA za 2007. godinu.

Uz članak 2.

Članak 2. sadrži tekst Sporazuma o financiranju iz članka 1. ovog Zakona i to u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik.

Uz članak 3.

Članak 3. sadrži odredbe o osiguranju financijskih sredstava potrebnih radi izvršavanja Sporazuma o financiranju, a u skladu sa člancima 16. i 17. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora.

Uz članak 4.

Članak 4. određuje tijelo nadležno za provedbu ovog Zakona.

Uz članak 5.

Člankom 5. utvrđuje se način objave podatka o stupanju na snagu Sporazuma o financiranju.

Uz članak 6.

Člankom 6. propisuje se dan stupanja na snagu Zakona.